† DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

FOAME şi SETE
după
DUMNEZEU
- înţelesul şi folosul postului -

† DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

FOAME ŞI SETE DUPĂ DUMNEZEU

– înţelesul şi folosul postului –

† DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

FOAME ŞI SETE DUPĂ DUMNEZEU

– înţelesul şi folosul postului –

Editura „Basilica"
a Patriarhiei Române
Bucureşti, 2008

Ilustrația copertei: *Sf. Cuvios Zosima și Sf. Cuvioasă Maria Egipteanca,* frescă de Vasile Buzuloiu, Catedrala veche - Iași (1999)

© BASILICA, 2008
ISBN 978-973-88672-2-2

„Iată vin zile, zice Domnul Dumnezeu, în care voi trimite foamete pe pământ, nu foamete de pâine şi nu sete de apă, ci de auzit cuvintele Domnului" (Amos 8, 11).

„Dreptul Judecător a adus peste ei foametea aceea, pentru că a văzut că trupul lor se îngrăşa şi punea carne pe el, iar mintea le slăbea de lipsa hranei învăţăturilor adevărului".

(Sfântul Vasile cel Mare,
Omilia a II-a Despre post, VIII)

Doamne, dă pâine celor ce au prea multă foame! Şi dă-le foame de Tine celor ce au prea multă pâine!

(Rugăciunea unui înţelept)

„ Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu cel viu".

(Psalm 41, 2)

„Dumnezeule, Dumnezeul meu, pe Tine Te caut dis-de-dimineață. ***Însetat-a de Tine sufletul meu, suspinat-a după Tine trupul meu,*** în pământ pustiu și neumblat și fără de apă. Așa în locul cel sfânt m-am arătat Ție, ca să văd puterea Ta și slava Ta. **Că mai bună este mila Ta decât viața".**

(Psalm 62, 1-4)

*„ **Flămânzesc și însetez, dar îl aștept pe Domnul** și El va face după neputința mea și nu mă va lăsa".*

(Psalm 39, 1)

„Nu numai cu pâine va trăi omul, ci ***cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu".***

(Matei 4, 4)

„ Iisus le-a zis: ***Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine şi să săvârşesc lucrul Lui".***

(Ioan 4, 34)

„ Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. ***Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci".***

(Ioan 6, 51)

Cuvânt înainte

Din cauza crizei spirituale profunde a civilizației contemporane, mai ales europene şi nord-americane, în care decreştinarea şi secularizarea devin o notă dominantă a vieții umane individuale şi sociale, a practica postul astăzi sau chiar a vorbi despre post este o dificultate, dar, în mod paradoxal, şi o necesitate.

În timp ce în diferite țări unii oameni se îmbolnăvesc de obezitate sau mor prematur din cauza excesului de hrană, în alte țări, mulți oameni mor prea devreme din cauza sărăciei şi a foamei. Ca reacție la mentalitatea consumistă, omul de azi redescoperă, în țările bogate material, necesitatea postului ca regim vegetarian, din motive de igienă şi sănătate trupească ori de „ecologie corporală" (*body-ecology*), însă foarte adesea, vegetarianul occidental neglijează total sau consideră „ca incompatibilă cu lumea contemporană"[1] dimensiunea spirituală, religioasă a postului, adică tocmai cea care stă la baza apariției şi permanenței postului în istoria omenirii, ca efort al credinciosului de înnoire spirituală a vieții, de eliberare de păcate şi de patimile egoiste[2], pentru a-L iubi mai mult pe Dumnezeu-Creatorul şi a fi mai responsabil în relația sa cu semenii şi cu natura înconjurătoare.

Iată de ce este necesar să cunoaştem astăzi mai bine **ce ne învață istoria omenirii, Tradiția biblică şi mai ales Sfinții Bisericii despre semnificația şi valoarea postului ca act de cult şi ca mijloc de înnoire şi sfințire a vieții umane.**

---

1. Thomas Ryan, *Fasting Rediscovered,* Paulist Press, New York, 1981, p. 19.
2. Vezi *Credința Ortodoxă,* Editura Trinitas, Iaşi, 2005, p. 312-313.

*
* *

Cartea de față, *Foame și sete după Dumnezeu. Înțelesul și folosul postului*, pe care o publicăm la Editura „Basilica" a Patriarhiei Române, urmărește trei direcții principale: 1) *o mai bună cunoaștere a vechimii postului* în istoria umanității și în viața Bisericii; 2) *o subliniere a importanței postului în pregătirea credincioșilor pentru marile sărbători ale Bisericii*, mai ales pentru Sfintele Paști; 3) *o redescoperire mai sigură a postului ca izvor de bucurie și de sfințire a vieții creștine.*

În același timp, această carte este o călăuză spirituală în urcușul duhovnicesc interior al credincioșilor ortodocși spre lumina Sfintelor Paști, spre bucuria Învierii lui Hristos, întrucât acest urcuș este el însuși înviere sau ridicare a omului din moartea și mormântul păcatului ca existență posesivă și egoistă, pentru a redobândi libertatea de a iubi pe Dumnezeu în rugăciune și pe oameni în fapte bune. Textele biblice și compozițiile liturgice din perioada *Triodului* sunt pentru noi izvoare de lumină, iar Părinții Bisericii, ca totdeauna, sunt învățătorii noștri pe calea mântuirii. La școala lor, a pocăinței și a sfințeniei, ne cheamă paginile acestei cărți.

† Daniel
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

București, 2 martie 2008,
La *Duminica Înfricoșătoarei Judecăți*

I

O PRACTICĂ VECHE ŞI O ŞCOALĂ MEREU NOUĂ

- Originea şi evoluția postului

1. POSTUL ÎN ISTORIA OMENIRII
- un fenomen religios universal

Postul ca înfrânare sau abținere totală de la mâncare și băutură sau ca abținere de la unele alimente pentru o perioadă de timp mai scurtă sau mai lungă este o practică întâlnită în aproape toate religiile lumii[3].

Deși nu se cunosc bine motivațiile inițiale ale postului, se consideră totuși că *practica postului a fost legată în religiile arhaice de riturile de reînnoire, de inițiere și de doliu*[4]. Prin post se marca dorința omului religios de a primi energii cosmice noi, pentru un început nou, pentru fertilitatea naturii, pentru o recoltă bogată. Postul de doliu era motivat și de credința că mâncarea la care cei vii renunță se transferă celor morți, sau că postul exprimă durerea și întristarea pentru moartea celor dragi. În religiile lumii postul are trei motivații majore:

a) *postul ca pregătire pentru un eveniment sau un timp important din viața unei persoane sau a unei comunități* (ca întâlnire sau comunicare cu divinitatea);

b) *postul ca penitență* (pocăință) *sau purificare* (curățire trupească și sufletească pentru iertarea păcatelor sau pentru înnoirea vieții);

c) *postul ca act de invocare a ajutorului divin*[5].

Astfel, în religiile grecești ale misteriilor, postul era o pregătire pentru primirea cunoașterii mistice. *Filosofii greci* (pitagoreici și neoplatonici) considerau postul favorabil unei

3. Cf. articolul *„Fasting"*, de Rosemary Rader, în *The Encyclopedia of Religion*, Ed. Mircea Eliade, New York, 1995, vol.5, pp. 286-290; articolul *„Jeûne"* de Placide Deseille și Herman Joseph Sieben, în *Dictionnaire de Spiritualité*, Beauchesne, Paris, 1974, vol. VIII, 3, col. 1164-1179; vezi și Pr. Prof. Dr. Ene Branișteș, *Liturgica generală*, E.I.B.M.BOR., București, 1993, pp. 242-264.

4. Cf. J. Claudian, *Le jeûne dans les civilisations «primitives» et dans les religions du passé*, în vol. *Redécouverte du jeûne. Sagesse du corps*, Paris, 1959, pp. 153-184, citat la Placide Deseille, art. *„Jeûne"*, col. 1165.

5. Cf. art. *„Fasting"*, p. 287.

cunoaşteri spirituale elevate. Plutarh relatează cum preoţii egipteni se abţineau de la carne şi vin pentru a primi şi interpreta descoperiri divine (*Isis* şi *Osiris* 5-6). Asceţii din *tradiţiile răsăritene Hindu şi Jain* posteau în timpul pelerinajelor sau al perioadelor de pregătire pentru sărbătoare. În practica religioasă din perioada clasică a Chinei postul preceda timpul jertfelor. Mai târziu, învăţătura religioasă chineză, mai ales *Taoismul*, arată că „postul inimii" (*hsin-chai*) este mai indicat decât postul trupesc, pentru a ajunge la „calea" (*tao*) adevărată. *Confucianismul*, ca şi Confucius însuşi, practica postul ca pregătire pentru timpul dedicat cinstirii spiritelor strămoşilor. Deşi Budha învaţă mai mult moderaţia decât excesul în practica postului, mulţi *călugări budişti* din trecut mâncau numai o dată în zi. Astăzi ei postesc şi îşi mărturisesc păcatele în general de patru ori pe lună. În *Islam*, postul cel mai sever este numit *Ramadam* şi el este ţinut în luna a noua, când în timpul zilei nu se mănâncă şi nu se bea nimic (cf. Coranului, sura 2, 180). Musulmanii mai riguroşi postesc în fiecare luni şi joi, iar Coranul recomandă postul ca penitenţă în timpul pelerinajului la Mecca, trei zile la ducere şi şapte zile la întoarcere (sura 2, 193). În Islam postul este considerat una din „faptele bune", adică o datorie a credinciosului musulman evlavios, fiind înţeles şi ca un mijloc eficient pentru iertarea păcatelor săvârşite. Coranul susţine că postul ajută şi la împlinirea rugăciunilor, dacă omul renunţă la cuvinte şi fapte rele (sura 2, 26)[6].

Astfel, postul ca *pocăinţă*, ca *purificare* sau curăţire şi ca *înnoire a vieţii* apare ca un *„limbaj total şi universal, posibil de a fi transpus în contexte religioase mai evoluate"*[7].

În antichitate, postul avea şi un *caracter igienic, de echilibru al sănătăţii*. Celebrul medic antic Hipocrate atribuia longevitatea sa postului, spunând că nu s-a ridicat niciodată de la masă sătul. Filosoful Pitagora cerea ucenicilor să postească *pentru a deveni înţelepţi*[8].

Deşi este o practică religioasă universală, totuşi numai în Revelaţia biblică postul va primi cele mai adânci înţelesuri şi mai bogate valenţe spirituale.

6. *Ibidem*, pp. 287-288 şi 289.
7. Placide Deseille, art. *„Jeûne"*, col. 1165.
8. Cf. Ene Branişte, *op.cit.*, p. 243.

2. POSTUL ÎN VECHIUL ŞI NOUL TESTAMENT: jertfă (dăruire de sine) pentru Dumnezeu

A. În Vechiul Testament

Eliberat de interpretări magice şi mitice, precum şi de performanţe ale realizării eului prin sine însuşi, postul la poporul evreu este unul din semnele cele mai expresive ale *întristării şi pocăinţei*. În tradiţia iudaică există şase zile de post colectiv sau comunitar. Mai întâi Dumnezeu rânduieşte prin Moise postul din ziua Curăţirii sau Ispăşirii - *Yom Kippur* (ziua a zecea din luna a şaptea) (cf. Levitic 16, 29-31).

După revenirea poporului evreu din captivitatea babilonică au mai fost adăugate alte cinci zile de post spre aducere aminte de suferinţele poporului Israel, şi anume patru zile de post în lunile: a patra, a cincea, a şasea şi a zecea, precum şi o zi de post din ajunul sărbătorii *Purim* ş.a. (cf. Zaharia 7, 5; 8,19; Estera 9, 24-32)[9].

Unii evrei mai zeloşi, ca de pildă fariseii din timpul Mântuitorului Iisus, posteau cu regularitate câte două zile pe săptămână, şi anume *lunea* şi *joia* (cf. Luca 18, 2). Alte zile de post puteau fi instituite de căpetenii cu ocazia unor evenimente triste din viaţa publică a evreilor, ca moartea regelui (cf. 2 Regi 1, 12), sau pentru a se salva din nenorociri prezente sau viitoare considerate pedepse divine (vezi Jude-

9. *Ibidem*. Vezi şi art. „Fasts, Jewish", în *Larousse Dictionary of Beliefs and Religions*, Larousse, New York, 1994, p. 172.

cători 20, 26; 1 Regi 7, 6; Ieremia 36, 9; Ioil 2, 12-15; Iona 3, 4-10; Estera 4, 3).

Postul era însoțit adesea de semne exterioare: *haine sfâșiate sau haină de sac, cenușă presărată pe cap și fața smolită, plângere și pocăință.*

Cea mai pilduitoare postire publică unită cu pocăința și rugăciunea a rămas pocăința locuitorilor cetății Ninive, la care a fost trimis de Dumnezeu profetul Iona: *„și a pătruns Iona în cetate, zicând «Patruzeci de zile mai sunt, și Ninive va fi distrusă!». Atunci* Ninivitenii au crezut în Dumnezeu, **au ținut post și s-au îmbrăcat cu sac,** de la cei mai mari și până la cei mai mici. Și a ajuns vestea până la regele Ninivei. Acesta s-a sculat de pe tronul său, și-a lepădat veșmântul lui cel scump, s-a acoperit cu sac și s-a culcat în cenușă. Apoi, din porunca regelui și a dregătorilor săi, s-au strigat și s-au zis acestea: *„Oamenii și animalele, vitele mari și mici să nu mănânce nimic, să nu pască și nici să bea apă; iar oamenii să se îmbrace cu sac și* ***către Dumnezeu să strige din toată puterea și fiecare să se întoarcă de pe calea lui cea rea și de la nedreptatea pe care o săvârșesc mâinile lui;*** *poate că Dumnezeu Se va întoarce și Se va milostivi și va ține în loc iuțimea mâniei Lui ca să nu pierim!». Atunci Dumnezeu a văzut faptele lor cele de pocăință, că s-au întors din căile lor cele rele. Și i-a părut rău Domnului de prezicerile de rău pe care li le făcuse și nu le-a împlinit"* (Iona 3, 4-10)[10].

Alături de postul comun sau colectiv, prescris pentru întreaga comunitate, întâlnim în poporul evreu și *postul particular sau individual,* atât ca semn de pocăință, cât și ca pregătire pentru *un eveniment deosebit, sfânt, de întâlnire cu Dumnezeu sau ca semn de rugăciune intensă,* de cerere a ajutorului lui Dumnezeu.

10. Am citat acest eveniment din Sfânta Scriptură a Vechiului Testament mai ales pentru că el este adesea menționat, ca pildă, atât în omiliile Sfinților Părinți ai Bisericii, cât și în imnografia liturgică a Bisericii Ortodoxe.

Ca timp şi stare de pocăinţă, postul particular este practicat, de pildă, de regele Ahab (cf. 3 Regi 21, 27-29); iar ca stare de smerenie şi de cerere a ajutorului lui Dumnezeu îl practică, de pildă, Eleazar, pentru a călători la Ierusalim (cf. 1 Ezdra 8, 21-23), sau adesea regele David în timp de încercare şi supărare: *„Iar eu, când mă supărau ei, m-am îmbrăcat cu sac şi* ***am smerit cu post sufletul meu*** *şi rugăciunea mea în sânul meu se va întoarce"* (Psalm 34, 12). *„Genunchii mei* ***au slăbit de post*** *şi trupul meu s-a istovit de lipsa untdelemnului"* (Psalm 108, 23).

Profetul Daniel posteşte şi se roagă pentru templul din Ierusalim, pustiit de păgâni, şi *pentru iertarea păcatelor* poporului lui Israel (cf. Daniel 9, 3-20). După trei săptămâni de post şi rugăciune în Babilon *(„pâine bună n-am mâncat, carne şi vin n-am pus în gura mea şi cu miresme nu m-am uns")*, proorocul Daniel s-a învrednicit să *primească descoperiri dumnezeieşti* despre cele ce se vor întâmpla în viitor (cf. Daniel 10, 2-3 şi urm.). La curtea regelui Nabucodonosor, Daniel şi cei trei tineri, Anania, Misael şi Azaria, au cerut să nu li se dea ca hrană şi băutură carne şi vin, ci *bucate din zarzavaturi, iar ca băutură, apă.* Deşi li s-a dat hrană din legume, *„ei arătau mai frumoşi şi mai graşi la trup decât toţi tinerii care mâncau din bucatele regilor (...). Şi acestor patru tineri le-a dat Dumnezeu ştiinţă şi pricepere în oricare scriere, precum şi înţelepciune, încât Daniel putea să tâlcuiască vedeniile şi visele"* (cf. Daniel 1, 8-17)[11]. Cărţile de înţelepciune ale Vechiului Testament con-

11. Această rodire a postului, ca frumuseţe a trupului şi înţelepciune a sufletului, a inspirat rugăciunea ortodoxă de **binecuvântare a colivei** (grâu fiert, miere de albine, poame dulci etc.) şi a altor alimente care se aduc la biserică în zilele Praznicelor împărăteşti şi ale pomenirii sfinţilor. Această rugăciune se citeşte seara la sfârşitul vecerniei, după troparul praznicului sau al sfântului, ori la sfârşitul Liturghiei, după rugăciunea Amvonului şi după troparul praznicului sau al sfântului. În rugăciunea aceasta se invocă binecuvântarea lui Dumnezeu *„(...) Care pe cei trei tineri şi pe Daniel, care erau în Babilon, fiind hrăniţi cu seminţe, i-ai arătat mai frumoşi decât pe cei hrăniţi cu multe desfătări (...)"*. Cf. *Liturghier*, Bucureşti, 2000, p. 372.

stată binefacerile postului pentru viața omului. În acest sens, Înțeleptul Isus, fiul lui Sirah, îndeamnă: *„Nu fi nesățios în nici o desfătare, şi nu te apleca la mâncăruri multe. Că în mâncărurile cele multe va fi durere şi nesațiul va veni până la îngrețoşare. Pentru nesaț mulți au pierit; iar cel înfrânat îşi va spori viața"* (Înțelepciunea lui Isus Sirah 37, 32-34).

În mod deosebit, postul personal era *pregătire* pentru *un moment* sau *eveniment sfânt* şi pentru o *misiune sfântă*, pentru *întâlnirea cu Dumnezeu*. Astfel, Moise a postit 40 de zile pe muntele Sinai înainte de a primi Tablele Legii: *„Moise a stat acolo la Domnul patruzeci de zile şi patruzeci de nopți; şi* ***nici pâine n-a mâncat, nici apă n-a băut.*** *Şi a scris Moise pe table cuvintele legământului: cele zece porunci. Iar când se pogora Moise din Muntele Sinai, având în mâini cele două table ale legii, el nu ştia că fața sa strălucea, pentru că grăise Dumnezeu cu el. (...) Şi vedeau fiii lui Israel că fața lui Moise strălucea şi Moise îşi punea iar vălul peste fața sa, până când intra din nou să vorbească cu Domnul"* (Ieşirea 34, 28-29 şi 35). Este de reținut faptul că prin post, rugăciune şi ascultare de Dumnezeu, ființa omului se umple de lumina şi sfințenia lui Dumnezeu, ele devenind hrană şi veşmânt spiritual pentru sufletul şi trupul celui ce posteşte şi se roagă. De asemenea, proorocul Ilie, tot în stare de post şi rugăciune, după patruzeci de zile şi patruzeci de nopți de călătorie până la muntele Horeb, întâlneşte pe Dumnezeu Care îşi arată prezența Sa într-o *„adiere de vânt lin"* (cf. 3 Regi 19, 8-12). Dumnezeu, Cel ce în Vechiul Testament S-a arătat lui Moise pe muntele Sinai şi lui Ilie pe muntele Horeb, este aşteptat de-a lungul veacurilor să vină ca Mântuitor-Mesia.

Această aşteptare întru speranță a poporului Israel de a se întâlni cu Dumnezeu-Mesia este simbolizată în aşteptarea însoțită de post şi rugăciune a proorociței Ana, fiica lui Fanuel, care *„era văduvă în vârstă de optzeci şi patru de ani, şi nu se depărta de templu,* ***slujind noaptea şi ziua în post şi în***

***rugăciuni** (...) şi vorbea despre Prunc (Iisus) tuturor celor ce aşteptau mântuire în Ierusalim"* (Luca 2, 36-38).

Când postul devenea doar un act formal, exterior, o obişnuinţă tradiţională, lipsită de înnoire spirituală profundă sau de iubire faţă de aproapele şi de dreptate socială, profeţii Vechiului Testament chemau, adesea în termeni severi, la redescoperirea postului ca întoarcere spre Dumnezeu şi împlinire a voii Lui în viaţa cetăţii: *„Nu ştiţi voi postul care Îmi place? - zice Domnul. Rupeţi lanţurile nedreptăţii, dezlegaţi legăturile jugului, daţi drumul celor asupriţi şi sfărâmaţi jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta; iar în urma ta, slava lui Dumnezeu"* (Isaia 58, 6-8). Din text se vede că postul însoţit de faptele plăcute lui Dumnezeu face din omul postitor lumină între oameni şi vas al slavei Domnului.

Profetul Oseea precizează care este voia Domnului privind practica postului: *„Milă voiesc, iar nu jertfă, şi cunoaşterea lui Dumnezeu mai mult decât arderile de tot"* (Osea 6, 6).

Iar în cartea lui Tobit se spune: *„Mai mult preţuieşte **rugăciunea cu post şi cu milostenie şi cu dreptate**, decât bogăţie cu nedreptate; mai bine să faci milostenie, decât să aduni aur. Căci milostenia izbăveşte de la moarte şi curăţă orice păcat. Cei ce fac milostenie şi dreptate vor trăi mult"* (Tobit 12, 8-9).

Această triadă: *rugăciune, post, milostenie,* va fi preluată din Vechiul Testament în tradiţia creştină a Bisericii de-a lungul veacurilor.

B. *În Noul Testament*

În Noul Testament este intensificată mai ales dimensiunea postului ca **înnoire şi îmbogăţire spirituală** prin smerenie şi pocăinţă sinceră, precum şi legătura dintre post ca înfrânare de la hrană materială şi post ca înfrânare de la păcat, adică

de la gânduri, cuvinte şi fapte rele, postul fiind totdeauna însoţit de rugăciune. Mântuitorul Iisus Hristos a recomandat *postul ca pe un mijloc de intensificare a legăturii omului cu Dumnezeu* (cf. Matei 6, 16-34) *şi ca mijloc de luptă împotriva ispitelor şi a puterii diavolului* (cf. Matei 17, 21). El a arătat că postul nu trebuie redus la o activitate exterioară, pentru a fi remarcat sau lăudat de oameni, ci trebuie practicat ca pe o faptă plăcută lui Dumnezeu, ca pe o dăruire de sine lui Dumnezeu şi ca detaşare de cele materiale pentru a se îmbogăţi spiritual (cf. Matei 6, 16-21).

Postul de patruzeci de zile pe care îl săvârşeşte Mântuitorul în pustie, îndată după Botezul Său în Iordan (cf. Matei 4, 1-11; Marcu 1, 12-13; Luca 4, 1-13), evocă şi, în acelaşi timp, transcende postul de patruzeci de zile al lui Moise, pe muntele Sinai, deoarece Iisus este noul Moise. Prin Moise s-a dat Legea, iar prin Iisus a venit „harul şi adevărul" (cf. Ioan 1, 17). Moise a fost eliberatorul poporului evreu din robia Egiptului, iar Iisus Hristos este eliberatorul oamenilor din robia diavolului, a păcatului şi a morţii. Moise a postit înainte de a primi Legea Veche, Iisus posteşte înainte de a binevesti Legea Nouă, adică Evanghelia. Prin post şi rugăciune, Iisus, ca Om, se luptă cu diavolul şi respinge ispita acestuia. În primul rând respinge ispita sau tentaţia de a reduce existenţa umană la nivelul biologic al hranei trupeşti, şi afirmă necesitatea comuniunii spirituale a omului cu Dumnezeu, definitorie pentru demnitatea şi identitatea omului de fiinţă spirituală, creată după chipul lui Dumnezeu. De asemenea, Iisus respinge tentaţia afirmării de sine egoiste a omului, fără iubire milostivă faţă de alţii, precum şi tentaţia stăpânirii sau dominării lumii materiale în uitare şi despărţire de Dumnezeu sau în stare de robie faţă de diavol. Prin postul Său, Iisus ne arată că omul este cu adevărat liber şi împlinit numai în comuniune cu Dumnezeu Cel Sfânt, veşnic şi infinit. În felul acesta, Iisus este noul Adam, Cel Ce, prin postire, smerenie şi ascultare de Dumnezeu, corectează,

vindecă şi ridică pe Adam cel vechi, cel căzut în Rai din cauza neascultării de Dumnezeu, nepostirii în relaţie cu materia, şi nepocăinţei pentru greşeală. Faptul că Iisus posteşte, se roagă şi respinge ispitele diavolului îndată după Botezul Său în Iordan ne arată că *harul şi lucrarea Botezului, ca legătură spirituală a omului cu Dumnezeu se menţin în om prin post, rugăciune şi trezvie duhovnicească.* Hrana spirituală adevărată este mai întâi împlinirea voii Tatălui ceresc: *„Mâncarea Mea este să fac voia Celui ce M-a trimis pe Mine şi să săvârşesc lucrul Lui"* (Ioan 4, 34). Acest înţeles al postului de patruzeci de zile al Mântuitorului Iisus Hristos va deveni conţinutul spiritual al postului de patruzeci de zile al Bisericii lui Hristos, atât ca pregătire a catehumenilor pentru Botez, cât şi ca trăire intensă sau reînnoire a lucrării Botezului în viaţa credincioşilor botezaţi, în viaţa Bisericii întregi, în fiecare an, deoarece Botezul creştin conţine în sine deodată taina Crucii şi a Învierii lui Hristos (cf. Romani 6, 3-8; 8, 9-12).

Prin urmare, schimbarea radicală constă în faptul că **postul creştin nu mai are în centrul său evocarea unor evenimente din Vechiul Testament, ci participarea la viaţa şi lucrarea lui Hristos în om.** Întrucât *„Paştele nostru Hristos S-a jertfit pentru noi"* (1 Corinteni 5, 17), tot **Hristos este şi lumina postului Sfintelor Paşti.** Mai ales în acest Post al Paştilor credincioşii, prin înfrânare de la bucate şi de la păcate, prin rugăciune şi milostenie, răstignesc în ei patimile egoiste şi adună în suflet lumină de Înviere. Pentru a centra postul ucenicilor Săi pe comuniunea cu El, Iisus a spus ucenicilor lui Ioan Botezătorul, miraţi că ucenicii Săi nu postesc: *„vor veni zile când mirele va fi luat de la ei şi atunci vor posti"* (Matei 9, 15)[12].

Iar Mirele Bisericii este Hristos (cf. 2 Cor. 11, 2, Apoc. 19, 7 şi 21, 9-10). Din acest motiv, **Biserica lui Iisus Hristos a**

12. Vezi şi Placide Deseille, *art. cit.* col. 1167.

fixat alte zile de post decât cele din tradiția iudaică, și anume: nu lunea și joia, ci *miercurea* (ziua trădării lui Iisus) și *vinerea* (ziua răstignirii lui Iisus).

Prin urmare, când Sfinții Apostoli posteau, **postul lor însoțea rugăciunea lor către Hristos ca să-i ajute în împlinirea misiunii încredințată lor de către El**, după Învierea Sa (cf. Matei 28, 19-20). Conducătorii Bisericii din vremea Apostolilor *au postit și ei când au ales misionari* (cf. Fapte 13, 2-3) și *preoți* (cf. Fapte 14, 23).

Sfântul Apostol Pavel vorbește despre faptul că *unea postul cu rugăciunea* (cf. 2 Corinteni 6, 5; 11, 27). Deci, Biserica Sfinților Apostoli prețuia mult folosul duhovnicesc și misionar al postului ca izvor de înnoire și întărire spirituală[13].

Sfinții Apostoli au practicat și predicat postul unit cu rugăciunea (cf. Fapte 9, 9; 13, 2-3 și 14, 23; 2 Corinteni 6, 5; 1 Corinteni 7, 5).

De asemenea, Sfinții Apostoli, mai ales Sfântul Apostol Pavel, ne arată în scrierile lor multe înțelesuri duhovnicești ale nevoințelor duhovnicești în care este antrenat și trupul, deci înfrânarea jertfelnică unită cu rugăciunea. Astfel, nevoința sau asceza trupului are ca scop duhovnicesc *dăruirea de sine jertfelnică sau smerită a omului către Dumnezeu*, ca răspuns existențial al său la iubirea jertfelnică a lui Dumnezeu pentru om, arătată lumii în Hristos Cel Răstignit și Înviat, și comunicată oamenilor prin Sfântul Duh prezent și activ în rugăciunile și lucrările sfinte și sfințitoare ale Bisericii. În acest înțeles, Sfântul Apostol Pavel, înțelept trăitor al ascezei sau al nevoințelor duhovnicești, mare dascăl al postului și rugăciunii, scrie creștinilor din Roma: *„vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, **să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească**, și să nu vă potriviți cu acest veac, ci **să vă schimbați prin înnoirea***

13. Vezi art. „Post", în *Dicționar biblic*, Oradea, 1995, p. 1045.

minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit" (Romani 12, 1-2).

„Schimbarea prin înnoirea minţii" pe care o cere creştinilor Sfântul Apostol Pavel se arată în mod concret prin felul de a vieţui a celor ce se înnoiesc spiritual: *„Dragostea să fie nefăţarnică.* ***Urâţi răul, alipiţi-vă de bine.*** *În iubire frăţească, unii pe alţii iubiţi-vă; în cinste, unii altora daţi-vă întâietate. La sârguinţă, nu pregetaţi; cu duhul fiţi fierbinţi; Domnului slujiţi. Bucuraţi-vă în nădejde; în suferinţă fiţi răbdători; la rugăciune stăruiţi. Faceţi-vă părtaşi la trebuinţele sfinţilor, iubirea de străini urmând"* (Romani 12, 9-13).

Aceste îndemnuri apostolice constituie deodată programul, conţinutul şi scopul duhovnicesc al postului creştin pe care Biserica lui Hristos îl trăieşte şi îl propune tuturor spre înnoirea spirituală începută în Botez, ca repulsie faţă de rău şi alipire de bine, ca lepădare de satana şi unire cu Hristos, ca lepădare de păcat şi iubire de sfinţenie.

Sinceritate în iubire, smerenie în relaţiile cu semenii, sârguinţă multă pentru bine, duh fierbinte în credinţă, slujire lui Dumnezeu, nu idolilor sau duhurilor rele; nădejde cu bucurie, răbdare în suferinţă, rugăciune stăruitoare, ajutorare frăţească, ospitalitate faţă de străini - toate aceste virtuţi sunt roade şi lumini ale înnoirii vieţii din şcoala postului adevărat unit cu rugăciunea şi cu fapta cea bună.

Prin credinţă dreaptă şi vieţuire sfântă, creştinul răstigneşte în el patimile egoiste (mândria, lăcomia şi lenea sau comoditatea). În acest înţeles, viaţa duhovnicească este asceză sau nevoinţă, luptă împotriva autosuficienţei şi autoafirmării ca mulţumire de sine şi ca laudă de sine.

Sfântul Apostol Pavel ne arată atât lupta interioară din fiinţa omului, dornică de sfinţenie, dar şi tulburată de păcat: *„După omul cel lăuntric, mă bucur de legea lui Dumnezeu; dar văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minţii mele şi făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele. (...) Deci, dar eu însumi, cu mintea mea, slujesc legii lui*

Dumnezeu, iar cu trupul, legii păcatului" (Romani 7, 22-23 şi 25).

Existența egoistă păcătoasă, numită simbolic „trup" sau „carne", înțeleasă nu ca materie, ci ca separație a omului de Dumnezeu şi ca autosuficiență şi autoafirmare egoistă, în afara comuniunii de iubire, poate fi vindecată numai prin refacerea comuniunii duhovniceşti a omului cu Dumnezeu: *„Dar voi nu sunteți în carne, ci în Duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Iar dacă Hristos este în voi,* ***trupul este mort pentru păcat; iar Duhul, viață pentru dreptate.*** *(...) Dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii"* (Romani 8, 9-10 şi 13).

Deci prezența activă a Duhului lui Hristos în creştin, invocată prin rugăciunea smerită a cugetului şi prin smerirea trupului prin post, **schimbă energiile umane sufleteşti şi trupeşti din patimile egoiste în energii ale iubirii curate față de Dumnezeu**. Aşadar, lucrarea harului din lupta ascetică a creştinului are ca scop învierea sufletului din păcat şi sfințirea omului prin unirea sa cu Hristos Cel Răstignit şi Înviat.

În Epistola către Galateni, Sfântul Apostol Pavel îndeamnă: *„În Duhul să umblați şi să nu împliniți pofta trupului. Căci* ***trupul pofteşte împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului;*** *căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi"* (Galateni 5, 16-17).

Apoi, acelaşi mare dascăl al vieții spirituale creştine arată care sunt „faptele trupului" sau ale gândirii pătimaşe egoiste care ne abat de la iubirea sfântă şi smerită sau jertfelnică față de Dumnezeu şi de aproapele: *„Iar* ***faptele trupului*** *sunt cunoscute, şi ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mânii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, beții, chefuri şi cele asemenea acestora. (...) Cei ce fac unele ca acestea nu vor moşteni împărăția lui Dumnezeu"* (Galateni 5, 17-21).

Se constată deci că faptele trupului enumerate aici nu se referă doar la trup, ci la stări spirituale ale omului căzut din adevărata sa demnitate de fiinţă creată după chipul lui Dumnezeu Cel Sfânt, aşadar chemată la sfinţenie.

Întrucât „faptele trupului", ca manifestări ale existenţei umane egoiste şi căzute, împiedică pe om să intre în Împărăţia iubirii şi sfinţeniei veşnice a lui Dumnezeu, *vremea postului, unit cu rugăciunea şi fapta bună, este o perioadă de răstignire a patimilor egoiste prin asceză sau nevoinţă,* şi de biruinţă asupra păcatelor prin pocăinţă şi dobândirea iertării lor în Taina Spovedaniei. *Aceleaşi păcate care ne împiedică să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu ne împiedică şi să primim Sfânta Euharistie,* care este arvuna prânzului din Împărăţia Cerurilor, dacă nu ne pocăim pentru păcate şi nu cultivăm în locul lor *virtuţile ca roade ale lucrării Duhului Sfânt în viaţa noastră.*

În acest înţeles, Sfântul Apostol Pavel ne învaţă zicând: *„Iar* ***roada Duhului*** *este dragostea, bucuria, pacea, îndelungărăbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia; împotriva unora ca acestea nu este lege. Iar* ***cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele.*** *Dacă trăim în Duhul, în Duhul să şi umblăm. Să nu fim iubitori de mărire deşartă, supărându-ne unii pe alţii şi pizmuindu-ne unii pe alţii"* (Galateni 5, 22-26). Aşadar, postul şi smerenia, rugăciunea şi iertarea pregătesc reconcilierea cu Dumnezeu şi cu oamenii şi sfinţirea vieţii.

Vom vedea în capitolele următoare că roadele Duhului enumerate de Sfântul Apostol Pavel aici trebuie să fie şi roadele perioadelor de post din viaţa Bisericii. Astfel, posturile organizate şi propuse de Biserică au ca bază această învăţătură apostolică despre înnoirea şi sfinţirea vieţii creştine.

Sfântul Apostol Pavel compară asceza, nevoinţa şi înfrânarea, adică lupta duhovnicească a creştinului pentru dobândirea sfinţeniei şi a bucuriei netrecătoare, cu asceza

sau efortul celor ce aleargă în stadion pentru a primi un premiu: *„Nu ştiţi voi că acei care aleargă în stadion, toţi aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergaţi aşa ca să-l luaţi. **Şi oricine se luptă se înfrânează de la toate.** Şi aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă*[14]*. Eu, deci, aşa alerg, nu ca la întâmplare. **Aşa mă lupt, nu ca lovind în aer, ci îmi chinuiesc trupul meu** şi îl supun robiei (înfrânării n.n.); ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic"* (1 Corinteni 9, 24-27).

Totuşi, *biruinţa duhovnicească* este mai întâi *o lucrare a harului divin în omul luptător.* Iar harul se dă celui ce se smereşte ca urmare a recunoaşterii limitelor sale şi a ajutorului primit în nevoinţele sale; el nu se dă celui ce este leneş sau se mândreşte cu virtuţile sau cu darurile primite de la Dumnezeu.

În acest înţeles, Sfântul Apostol Pavel ne învaţă: *„Foarte bucuros, mă voi lăuda mai ales întru slăbiciunile mele, ca **să locuiască în mine puterea lui Hristos.** De aceea mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos, căci, când sunt slab, atunci sunt tare"* (2 Corinteni 12, 9-10).

Postul ca detaşare a omului de cele materiale şi alipire a lui de cele spirituale, include, în cadrul familiei, şi înfrânarea de la unirea trupească conjugală pentru o anumită perioadă de timp, nu pentru că viaţa conjugală ar fi păcătoasă, deoarece Hristos-Domnul a binecuvântat nunta prin prezenţa Sa la nunta din Cana Galileii unde a transformat apa în vin (cf. Ioan 2, 1-11), ci tocmai pentru ca iubirea conjugală şi familia să fie sfinţite printr-o viaţă şi iubire duhovnicească mai intensă. Sfatul apostolic adresat soţilor în această perioadă este următorul: *„Nu vă lipsiţi unul de altul, decât cu*

14. *Cununa nestricăcioasă* a creştinilor luptători duhovniceşti, biruitori ai patimilor şi cultivatori ai virtuţilor, *este sfinţenia,* simbolizată în iconografia ortodoxă prin aureola sau nimbul de lumină din jurul capului lor, şi prin lumina care iradiază din interiorul sufletului pe chipul lor.

*bună învoială pentru un timp, **ca să vă îndeletniciţi cu postul şi cu rugăciunea**, şi iarăşi să fiţi împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina neînfrânării voastre. Şi aceasta o spun ca un sfat, nu ca o poruncă"* (1 Corinteni 7, 5).

În lupta duhovnicească de sfinţire a vieţii, forţa spirituală a creştinului şi răbdarea sa vin din legătura sau comuniunea lui spirituală cu Hristos Cel Răstignit şi Înviat. *„Să alergăm cu stăruinţă în lupta care ne stă înainte. Cu ochii aţintiţi asupra lui Iisus, începătorul şi plinitorul credinţei, Care, **pentru bucuria pusă înainte-I, a suferit crucea**, n-a ţinut seama de ocara ei şi a şezut de-a dreapta tronului lui Dumnezeu. (...) **Să nu vă lăsaţi osteniţi, slăbind în sufletele voastre**[15]. În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit încă până la sânge"* (Evrei 12, 1-4).

Lupta duhovnicească a creştinului nu este doar luptă cu păcatul din firea umană căzută, ci şi luptă cu duhurile rele cele nevăzute, care invidiază pe omul smerit şi iubitor de Dumnezeu şi caută să-l împiedice în urcuşul său spiritual spre sfinţenie: *„Lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, **împotriva duhurilor răutăţii**, care sunt în văzduhuri"* (Efeseni 6, 12).

Armele de luptă împotriva acestor duhuri rele sunt: *adevărul dumnezeiesc, platoşa dreptăţii, Evanghelia păcii, pavăza credinţei, coiful mântuirii, sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu şi rugăciunea stăruitoare* (cf. Efeseni 6, 13-18).

---

15. Tot *„cu ochii aţintiţi asupra lui Iisus începătorul şi plinitorul credinţei"*, Cel Răstignit şi Înviat, Biserica înaintează duhovniceşte în timpul Postului Sfintelor Paşti spre lumina Învierii. De aceea, prima duminică a Postului, *Duminica Ortodoxiei*, este dedicată *vederii prin credinţă a lui Hristos din Evanghelie şi din icoane*, duminica a III-a, din mijlocul Postului, este *dedicată Sfintei Cruci*, iar în *Duminica Sfintelor Paşti* vedem unite *Crucea Răstignirii şi Lumânarea de Înviere*, mărturisim biruinţa lui Hristos Cel Înviat asupra păcatului şi a morţii, şi pregustăm bucuria vieţii veşnice.

Şi alţi Sfinţi Apostoli acordă importanţă deosebită luptei duhovniceşti pentru lepădarea de păcat şi unirea cu Hristos spre sfinţirea vieţii.

De pildă, Sfântul Apostol Petru îndeamnă pe creştini: *„Ca fii ascultători, **nu vă potriviţi poftelor de mai înainte, din vremea neştiinţei voastre**, ci, după Sfântul Care v-a chemat pe voi, **fiţi şi voi înşivă sfinţi** în toată petrecerea vieţii. Că scris este: «Fiţi sfinţi, pentru că Eu sunt Sfânt»"* (1 Petru 1, 14-16).

Apoi sfaturile Apostolului Petru pentru creşterea duhovnicească devin mai precise: *„Deci, lepădând toată răutatea şi tot vicleşugul şi făţărniciile şi pizmele şi toate clevetirile, ca nişte prunci de curând născuţi, să doriţi laptele cel duhovnicesc şi neprefăcut, ca prin el **să creşteţi spre mântuire**, de vreme ce aţi gustat şi aţi văzut că bun este Domnul. Apropiaţi-vă de El, piatra cea vie..."* (1 Petru 2, 1-14).

Înduhovnicirea sau sfinţirea vieţii se realizează prin detaşarea de lucrurile pământeşti sau trecătoare şi alipirea de Dumnezeu Cel veşnic: *„Iubiţilor, vă îndemn ca pe nişte străini ce sunteţi şi călători aici pe pământ, **să vă feriţi de poftele cele trupeşti care se războiesc împotriva sufletului** (...). Trăiţi ca oameni liberi, dar nu ca şi cum aţi avea libertatea drept acoperământ al răutăţii, ci ca robi ai lui Dumnezeu"* (1 Petru 2, 11 şi 16).

De asemenea, Sfântul Apostol Ioan Evanghelistul ne învaţă că temelia vieţii şi a luptei duhovniceşti creştine este iubirea faţă de Dumnezeu, iar ţinta ultimă este mântuirea sau viaţa veşnică: *„V-am scris, părinţilor, fiindcă aţi cunoscut pe Cel ce este de la început. Scris-am vouă, tinerilor, căci sunteţi tari şi cuvântul lui Dumnezeu rămâne întru voi şi aţi biruit pe cel viclean. Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubeşte lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; pentru că tot ce este în lume, adică **pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii**, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. **Şi lumea trece şi pofta ei,***

dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (1 Ioan 2, 14-17).

În mod deosebit, Sfântul Apostol Iacob condamnă păcatul în cuvinte aspre şi, asemenea profeţilor din Vechiul Testament, cheamă la pocăinţă şi luptă duhovnicească pentru înnoirea vieţii personale şi comunitare: *„De unde vin războaiele şi de unde certurile dintre voi? Oare, nu de aici: din poftele voastre care se luptă în mădularele voastre? (...) Supuneţi-vă deci lui Dumnezeu. Staţi împotrivă diavolului şi el va fugi de la voi. Apropiaţi-vă de Dumnezeu şi Se va apropia şi El de voi. Curăţiţi-vă mâinile, păcătoşilor, şi sfinţiţi-vă inimile, voi cei îndoielnici. Pătrundeţi-vă de durere. Întristaţi-vă şi vă jeliţi. (...)* ***Smeriţi-vă înaintea Domnului şi El vă va înălţa"*** (Iacov 4, 1 şi 7-10).

Învăţătura şi pilda profeţilor din Vechiul Testament şi, mai ales, învăţătura şi pilda Mântuitorului şi ale Sfinţilor Săi Apostoli privind postul, unit cu rugăciunea şi cu fapta bună, vor fi, de-a lungul veacurilor, temelia de neclintit a vieţii creştine, îndeosebi a Bisericii Ortodoxe.

3. POSTUL ÎN BISERICA UNIVERSALĂ: lucrare de sfințire a vieții

a) Înțelesurile spirituale ale Postului la Sfinții Părinți

Urmaşi ai Sfinților Apostoli şi dascăli ai Bisericii Universale, Sfinții Părinți, postitori şi rugători, în general păstori şi părinți duhovniceşti, au făcut din practica postului o şcoală, elaborând reguli canonice şi liturgice pentru post şi instituind timpuri speciale pentru intensificarea lui, ***centrând însă totul pe taina Persoanei şi lucrării mântuitoare a lui Hristos***.

S-a observat cu dreptate că „Biserica a moştenit din iudaism practica postului, dar i-a insuflat duhul nou al Evangheliei"[16].

Astfel, în *Didahia*, cel mai vechi manual creştin pentru rânduiala bisericească şi viața creştină, care datează, după unii cercetători, din secolul I, după alții din secolul al II-lea,[17] creştinii sunt îndemnați astfel: ***„Rugați-vă pentru vrăjmaşii voştri şi postiți pentru cei ce vă persecută"*** (I, 3)[18].

Referitor la Botez, *Didahia* prescrie ca ***„înainte de Botez să postească cel ce botează, cel botezat şi alte persoane care pot să o facă; cel puțin, porunceşte celui botezat să postească înainte o zi sau două"*** (VII, 4).

---

16. Placide Deseille, *art. cit.*, col. 1168.

17. Remus Rus, *Dicționar enciclopedic de literatură creştină din primul mileniu*, Editura Lidia, Bucureşti, 2003, p. 173.

18. Cf. Placide Deseille, *art. cit*, col. 1168.

Tot *Didahia* cere ca zilele de post ale iudeilor, luni şi joi, *să fie înlocuite cu zilele de miercuri şi vineri* (VIII, 1), centrând astfel postul creştin pe comuniunea Bisericii cu Hristos Cel Răstignit şi Înviat. Prin urmare, postul creştin interiorizează în el Taina Crucii ca răstignire a păcatului, şi Taina Învierii ca înălțare spre sfințenie.

Mențiuni despre practicarea postului după epoca apostolică găsim la numeroşi scriitori creştini, ca de pildă, *Epistola lui Barnaba* (sec. al II- lea), Sfântul Iustin Martirul şi Filozoful († c. 165), Sfântul Policarp († c. 155), *Păstorul lui Herma* (sec. al II-lea), Clement Alexandrinul († c. 211/ 215) ş.a.[19].

De pildă, în cartea *Păstorul lui Herma* se evidențiază legătura dintre postul ca abținere de la hrana excesivă şi postul ca înfrânare de la păcat: *„Posteşte lui Dumnezeu un post ca acesta: să nu faci nici o faptă rea în viața ta, ci slujeşte Domnului cu inimă curată, păzind poruncile Lui şi mergând pe calea hotărârilor Lui; să nu se suie în inima ta nici o faptă rea; crede, însă, că dacă vei face acestea, dacă te vei teme de El şi dacă te vei înfrâna de la orice lucru rău, vei trăi în Dumnezeu. Dacă vei face acestea, vei posti post mare şi primit de Domnul"*[20].

În aceeaşi carte se mai spune: ***„În ziua în care posteşti, nu vei lua nimic, în afară de pâine şi apă, şi tu vei calcula prețul alimentelor pe care le-ai fi putut mânca în acea zi şi îl vei pune deoparte pentru a-l da unei văduve, unui orfan sau unui sărac"***[21].

Tertulian († c. 220) a scris prima lucrare consacrată în întregime postului (*De ieunio adversus psyhicos*). Ideea centrală a scrierii sale este că postul constituie o pocăință care repară

19. Cf. Pr. Prof. Ene Branişte, *op. cit.*, p. 244.

20. *Păstorul lui Herma, Pilda* (Asemănarea) V, 1, trad. rom. din SPA, p. 271, cf. Pr. Prof. Ene Branişte, *op. cit.*, p. 245.

21. *Păstorul lui Herma, Asemănări*, 5, 1-1; Sources Chrétiennes 53, p. 231-233, cf. Hermann – Iosef Sieben, *Dossier patristique sur le Jeûne*, apendice la art. "Jeûne" din *Dictionnaire de spiritualité*, Paris, 1974, vol. VIII, 3, col. 1175.

greşeala originară (a lui Adam). *„Abţinerea de la hrană şi împlinirea poruncii aduc expierea greşelii primordiale (**primordiale delictum**), şi omul aduce satisfacţie lui Dumnezeu tocmai prin ceea ce l-a ofensat"*[22].

Deşi exprimarea lui Tertulian este mai mult juridică decât duhovnicească, ideea că prin postul creştin se îndreaptă nepostirea lui Adam din Rai va fi preluată de mai mulţi Părinţi ai Bisericii şi va fi integrată în imnografia *Triodului* ortodox.

Origen († c. 254) precizează că trebuie să postim nu după legea iudaică, ci potrivit Evangheliei, adică în unire cu Hristos, Arhiereul sau Marele Preot: *„Postind, tu trebuie să mergi spre Hristosul tău, Arhiereul (...), şi prin El trebuie să oferi jertfa ta lui Dumnezeu"*[23].

Sfântul Atanasie cel Mare († 373) îndeamnă să *„sfinţim postul"* (cf. Ioil 2, 15), adică să postim *"nu numai în trup, ci şi în suflet. Sufletul se sfinţeşte când părăseşte faptele răutăţii şi se hrăneşte din virtutea care-i este folositoare"*[24].

Sfântul Vasile cel Mare († 379) în cele două *Omilii despre post*, învaţă că postul *„este atât de vechi încât a început odată cu facerea omului"; că este folositor, după cum ne arată pilda sfinţilor; că este necesar deoarece pocăinţa fără post este neputincioasă. Postul are şi o valoare socială, fiind folositor şi pentru pacea în lume*[25].

Pentru frumuseţea lor, redăm aici câteva pasaje din cele două *Omilii despre post* ale Sfântului Vasile cel Mare: *„Legea postului a fost dată în paradis. Adam a primit întâia oară porunca de a posti: «Nu mâncaţi din pomul cunoştinţei binelui şi răului»* (Facerea 2, 17). Cuvântul: *«Nu mâncaţi» este o lege a postului şi*

22. Tertulian, *De ieunio adversus psyhicos*, III, 4; CCL 2, 1260.

23. Origen, *In Leviticum* hom. 10, GCS 29, p. 440-445, cf. Hermann - Iosef Sieben, *art. cit.* col. 1175-1176.

24. *Athanase d'Alexandrie, Lettre festale* I, 3-7. CSCO 151, p.4, cf. Hermann-Iosef Sieben, *art. cit.* col. 1176.

25. Basile de Cesarée, *Hom.* 1, PG 31, 163-184 şi *Hom.* 2, PG 31, 185-197, cf. Hermann-Iosef Sieben, *art. cit.* col. 1176.

înfrânării. Dacă Eva ar fi postit şi n-ar fi mâncat din pom, n-ar mai fi avut trebuinţă de postul de acum, că «n-au trebuinţă cei sănătoşi de doctori, ci cei bolnavi» (Matei 9, 12). *Ne-am îmbolnăvit prin păcat, să ne vindecăm prin pocăinţă! Iar pocăinţa fără post este neputincioasă. Îndreaptă-te dar înaintea lui Dumnezeu prin post (...). N-am postit, şi am fost alungaţi din Rai! Să postim dar, ca să ne întoarcem în Rai. Nu vezi că Lazăr* (cel sărac n.n.) *a intrat prin post în paradis? Nu imita neascultarea Evei! Nu lua de sfătuitor pe şarpe, care ne sfătuieşte să mâncăm, ca să ne cruţăm trupul! Nu-ţi găsi scuza în boala trupului sau în slăbiciune! (...) Ştiu că doctorii nu prescriu bolnavilor mâncăruri felurite, ci post şi înfrânare. Cum dar! Dacă poţi să posteşti şi să te înfrânezi când eşti bolnav, pentru ce spui că nu poţi să o faci când eşti sănătos?"*[26].

Apoi Sfântul Vasile reia argumentarea *„În rai nu era vin, nu se tăiau vite şi nici carne nu se mânca. După potop a apărut vinul. După potop s-a spus: «Mâncaţi de toate ca pe iarba verde»* (Facere 9, 3). *Când n-a mai fost nădejde de desăvârşire, s-a îngăduit ca omul să se înfrupte din toate aceste lucruri (...) Deci descoperirea băutului de vin este mai nouă decât paradisul, aşa că postul este foarte vechi"*[27].

Sfântul Vasile cel Mare arată folosul postului în Vechiul Testament, în viaţa lui Moise şi la naşterea lui Samuil şi în biruinţele lui Samson, dar şi în viaţa creştinilor: *„Postul naşte pe profeţi, întăreşte pe cei puternici. Postul înţeleptеşte pe legiuitori. Postul este bun talisman* (păzitor n.n.) *al sufletului, tovarăş credincios al trupului, armă pentru luptători, loc de exerciţiu* (asceză n.n.) *pentru atleţii credinţei. Postul îndepărtează ispitele, postul îndeamnă spre evlavie. Postul este tovarăş al înfrânării, creator al castităţii. În timp de război face eroi, iar în timp de pace propovăduieşte liniştea. Pe credincios îl sfinţeşte, iar pe preot îl desăvârşeşte, că nu-i cu putinţă să îndrăznească cineva*

26. Sfântul Vasile cel Mare, Omilia I, 3-4, în *Omilii şi Cuvântări*, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, E.I.B.M.BOR, Bucureşti, 2004, pp. 9 şi 10.

27. *Ibidem*, p.11.

a săvârşi sfintele slujbe fără să postească; aceasta nu numai în slujba noastră de acum, tainică şi adevărată, ci şi în cea preînchipuitoare, care se aducea în legea cea veche"[28].

Alternanța dintre mâncărurile de post (vegetale) şi cele de dulce sau de frupt (de origine animală şi vin) este binevenită şi pentru a aprecia mai mult diversitatea darurilor oferite nouă de Dumnezeu: *„Creatorul nostru a făcut ca prin schimbarea pusă de El în viață să ne bucurăm de cele ce ne dăruieşte. Nu vezi că şi soarele este mai strălucitor după trecerea nopții, privegherea mai dulce după somn, iar sănătatea mai dorită după boală? Şi masa, aşadar, este mai plăcută după post"*[29].

Apoi, Sfântul Vasile descrie frumusețea spirituală şi demnitatea omului care posteşte: *„Fața celui ce posteşte îți inspiră respect; nu-i îmbobocită de roşeață neruşinată, ci-i împodobită cu o paloare pe care-i zugrăvită înfrânarea. Ochiul celui ce posteşte este blând, mersul măsurat, fața serioasă, netulburată de râs nestăpânit. Cel ce posteşte este măsurat la cuvânt şi curat la inimă"*[30].

Trebuie să precizăm că Sfântul Vasile cel Mare era el însuşi un mare postitor şi săvârşea Sfânta Liturghie de patru ori pe săptămână!

În *Omilia a II-a despre Post*, Sfântul Vasile cel Mare laudă din nou binefacerile postului atât pentru viața familiei, cât şi pentru societatea umană în general: *„Postul păzeşte pruncii, face curat pe tânăr, umple de vrednicie pe bătrân; părul alb, împodobit cu postul, este mai vrednic de respect. Postul este pentru femei podoaba cea mai potrivită; este frâu pentru oamenii în floarea vârstei, talismanul căsniciei, păzitorul fecioriei. Aşa sunt binefacerile pe care le aduce postul în fiecare casă (...) Postul, ca un judecător aspru, goneşte râsetele dezmățate, cântecele desfrânate, dansurile deşuchiate. Dacă oamenii ar lua postul ca sfătuitor al faptelor lor, n-ar mai fi o piedică să domnească pacea adâncă în toată lumea; nu s-ar mai răscula popoarele unele împotriva altora,*

28. *Ibidem*, p.13.
29. *Ibidem*, p.17.
30. *Ibidem*, p.18.

nu s-ar mai bate oştirile. Dacă ar domni postul, nu s-ar mai făuri arme, n-ar mai fi tribunale, n-ar mai fi închisori; pădurile şi pustiurile n-ar mai avea tâlhari, oraşele denunţători, iar mările piraţi. Dacă oamenii ar fi ucenicii postului, nu s-ar mai fi auzit, precum spune Iov, glasul celui care cere birul (cf. Iov 3, 18). *Dacă postul ar cârmui viaţa noastră, atunci viaţa n-ar mai fi atât de plină de plâns şi de tristeţe. Postul i-ar fi învăţat pe toţi să se înfrâneze nu numai de la mâncare, dar să izgonească şi iubirea de arginţi, lăcomia, precum şi orice viciu. Dacă păcatele acestea ar fi fost îndepărtate, n-ar mai fi fost vreo piedică de a avea pace deplină, de a fi lipsiţi de tulburare sufletească"*[31].

Toate cele prezentate mai sus despre valoarea postului implică însă nu numai înfrânarea de la mâncare şi băutură, ci şi un constant efort spiritual de schimbare a felului omului de-a gândi, simţi, vorbi şi a se comporta în raport cu semenii săi în prezenţa lui Dumnezeu. Întrucât scopul postului este o refacere şi o intensificare a relaţiei sau comuniunii omului cu Dumnezeu, în această lumină a comuniunii cu Dumnezeu trebuie văzute duhovniceşte toate cele din jur: societatea şi natura. În acest înţeles, Sfântul Vasile cel Mare precizează: *„Dar, pentru ca postul să fie vrednic de laudă, nu-i de ajuns numai să ne înfrânăm de la mâncăruri; trebuie să postim post bineplăcut lui Dumnezeu. Iar postul adevărat este înstrăinarea de păcat, înfrânarea limbii, oprirea mâniei, îndepărtarea de pofte, de bârfe, de minciună, de jurământ strâmb. Lipsa acestora este post adevărat. În ele stă postul cel bun"*[32].

În cuvinte asemănătoare, se exprimă şi un alt mare Păstor de suflete şi doctor al sufletului omenesc rănit şi robit de păcate, Sfântul Ioan Gură de Aur († 407). Acesta leagă totdeauna viaţa spirituală de lucrarea socială: *„Postiţi? Arătaţi-mi-o prin fapte. Cum? De vedeţi un sărac, aveţi milă de el; un duşman, împăcaţi-vă cu el; un prieten înconjurat de un nume bun, nu-l invidiaţi; o femeie frumoasă, întoarceţi capul. Nu numai gura*

31. *Ibidem*, p.30.
32. *Ibidem*, p. 34.

şi stomacul vostru să postească, ci şi ochiul, şi urechile, şi picioarele, şi mâinile voastre, şi toate mădularele trupului vostru. Mâinile voastre să postească rămânând curate şi de hrăpire şi de lăcomie. Picioarele, nealergând la privelişti urâte şi în calea păcătoşilor. Ochii, neprivind cu ispitire frumuseţile străine (...). Gura trebuie să postească de sudalme şi de alte vorbiri ruşinoase"[33].

În mod deosebit Sfântul Ioan Gură de Aur scoate în evidenţă folosul postului ca disponibilitate pentru cultivarea vieţii spirituale: *„Postul potoleşte zburdăciunea trupului, înfrâneazâ poftele cele nesăturate, curăţeşte sufletul, îl înalţă şi îl uşurează"*[34].

Acest folos al postului a fost confirmat prin practică şi învăţat cu înţelepciune în toată spiritualitatea ascetică monahală sau filocalică.

Toţi părinţii duhovniceşti din obştile monahale recomandă monahilor mâncarea de post, fuga de îmbuibare şi chiar de săturare[35], iar uneori ajunări sau reţineri totale de la mâncare.

Mai ales tinerilor monahi le este necesar postul. În acest sens, Sfântul Marcu Ascetul învaţă: *„Trupul tânăr, îngrăşat cu felurite mâncări şi băuturi de vin e ca un porc gata de junghiere. Sufletul lui e junghiat de fapt de aprinderea plăcerilor trupeşti, iar*

33. Sf. Ioan Gură de Aur, *Ad populum antinocheum*, cuv. 3, PG 49, col. 53, cf. *Credinţa Ortodoxă*, Trinitas, Iaşi, 2005, p. 318.

34. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a X-a la Cartea Facerii*, cap.1, cf. *Credinţa Ortodoxă*, ed.cit., p. 313.

35. *„Principiul e ca mâncarea să susţină trupul ca unealtă de lucru duhovnicesc, deci să nu devină o piedică nici prin debilitate, nici prin prea mult must în el"*. – constată Părintele Dumitru Stăniloae (*Ascetica şi Mistica Bisericii Ortodoxe*, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2002, p. 164) inspirându-se de la Sf. Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutăţii*, Filoc. rom., vol. I, ed. I, p. 99, adăugând că „scrierea aceasta e publicată ca epistola a doua a Sfântului Atanasie către Castor şi în P.G. 28, 871-906: „De bucate numai atâta să ne slujim, ca să trăim, nu ca să ne facem robi pornirilor poftei. Primirea hranei cu măsură şi cu socoteală dă trupului sănătatea şi nu îi ia sfinţenia. Regula înfrânării şi canonul aşezat de Părinţi este: cel ce se împărtăşeşte de vreo hrană să se depărteze de ea până mai are încă poftă şi să nu aştepte să se sature" (cf. *Ascetica şi Mistica Bisericii Ortodoxe*, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 2002, p. 164, nota 215).

mintea e robită de fierberea poftelor rele, neputând să se împotrivească plăcerilor trupului. Căci îngrămădirea sângelui pricinuieşte împrăştierea duhului. Mai ales băutura de vin nici să n-o miroase tinereţea, ca nu cumva prin focul îndoit, născut din lucrarea patimii din lăuntru şi din băutura de vin, să i se înfierbânte peste măsură dorul de plăcere a trupului şi să alunge de la sine plăcerea duhovnicească a durerii, născută din străpungerile inimii, şi să aducă în aceasta întunecare şi împietrire. Ba, de dragul plăcerii (bucuriei n.n.) *duhovniceşti, tinereţea nici la săturare de apă să nu se gândească. Căci puţinătatea apei ajută foarte mult la sporirea în neprihănire"*[36].

Mai ales pentru monah, postul unit cu rugăciunea ajută la răstignirea patimilor egoiste, la învierea sufletului din robia păcatului şi la înălţarea lui în bucuria rugăciunii împreună cu îngerii şi cu sfinţii lui Dumnezeu. Sfântul Ioan Scărarul († 649) ne arată bogăţia lucrărilor şi rodirilor duhovniceşti ale postului adevărat: *„Postul este o silire a firii şi o tăiere împrejur a dulceţii gâtlejului, curmarea aprinderii, alungarea gândurilor rele şi eliberarea de visări,*[37] *curăţia rugăciunii, luminătorul sufletului, paza minţii, înmuierea învârtoşării, uşa străpungerii inimii, suspinul smerit, zdrobirea veselă* (jertfa de bunăvoie, n. n.), *încetarea multei vorbiri, începutul liniştirii, străjerul ascultării, uşurarea somnului, sănătatea trupului, pricinuitorul nepătimirii, iertarea păcatelor, uşa şi desfătarea Raiului"*[38].

Un alt mare dascăl al folosului postului în viaţa creştină, mai ales a monahilor, este Sfântul Isaac Sirul (sec. VII). Învăţăturile sale despre post sunt exprimate sub formă de scurte sentinţe, fie ca o descriere a folosului postului pentru

---

36. Sfântul Marcu Ascetul, *Epistola către Nicolae Monahul*, Filoc. rom. I, p. 324-325, cf. Pr. D. Stăniloae, *Ascetica şi Mistica Bisericii Ortodoxe*, *ed. cit.*, p. 165-166.

37. „De visările care ne coboară în plăcerile trupeşti inferioare" - explică Pr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia*, vol. IX, p. 129, n. s. 448.

38. Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, Cuvântul 14, cap. 30, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru. Stăniloae, *Filocalia românească*, vol IX, Bucureşti, 1980, p. 219.

viața duhovnicească. Iată câteva exemple: *„Fericit este cel ce și-a înfrânat gura de la toată dulceața pătimașă, care-l desparte de Ziditorul său. Fericit este cel ce are ca hrană Pâinea care S-a coborât din cer și a dăruit lumii viață."* Se vede aici că postul este izvor de fericire când omul trece de la o atitudine pătimașă față de lucrurile limitate și trecătoare, se dezlipește de ele pentru a se uni mai mult cu Ziditorul sau Creatorul lor, hrănindu-se cu Pâinea cea cerească sau cu prezența iubitoare a lui Hristos în viața sa. *„Când dorește cineva să postească* - zice Sfântul Isaac Sirul - *dorește să ajungă la vorbirea cu Dumnezeu în cugetarea lui. Pentru că trupul care postește nu rabdă să doarmă în așternutul lui toată noaptea. Când pecetea posturilor s-a întipărit în gura omului, gândirea lui este străbătută de străpungere* (căință de păcate și dor după Dumnezeu, n. n.) *și din inima lui izvorăște rugăciunea și pe fața lui e așternută tristețea; atunci gândurile murdare stau departe de el, în ochii lui nu se vede veselie și este dușmanul poftelor și al întâlnirilor deșarte. Niciodată n-a văzut cineva pe un postitor cu dreaptă-socoteală robit de pofta păcatului. Marele drum spre tot lucrul bun este postul cu dreaptă-socoteală și cel ce nu are grijă de el clatină tot binele"*[39].

Postul este și armă de luptă împotriva ispitelor venite de la demoni, precum și izvor de râvnă sfântă după Dumnezeu, care unește pe drepții Vechiului Testament cu sfinții Bisericii lui Hristos: *„Cât se ostenește și pătimește trupul în timpul în care oastea dracilor înconjoară pe om, atât ajutor primește inima lui din nădejdea biruinței. Și cel ce îmbracă arma postului arde de râvnă în toată vremea. Ca și râvnitorul Ilie, când ardea de râvnă pentru legea lui Dumnezeu, petrecea în lucrarea postului. Căci pe cel ce a câștigat această armă ea îl face să-și aducă aminte de poruncile Duhului și postul este mijlocitorul între legea veche și harul dat nouă de Hristos"*[40].

39. Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, Cuv. 85, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Filocalia română*, vol. IX, p. 433.

40. *Ibidem*, p. 434.

Tâlcuind aceste cuvinte ale Sfântului Isaac Sirul privitoare la post ca mijlocitor între legea veche şi harul dat nouă de Hristos, Părintele Dumitru Stăniloae scrie: *„Moise a primit tablele legii, scrise în muntele Sinai, postind. Iar Mântuitorul tuturor a început să binevestească legea harului după postul de patruzeci de zile în pustie. De aceea, postul este mijlocitorul legii vechi şi a harului. Căci fiecare din acestea ni s-a dat, premergând şi mijlocind postul".* Şi adaugă: *„postul subţiază firea cărnii şi întăreşte duhul în om şi prin aceasta omul intră în legătură cu Dumnezeu, Care este Duh. Sau postul face străveziu pe om pentru lumea Duhului şi bun mijlocitor al Lui"*[41].

Întrucât Sfântul Isaac Sirul în cuvântul său se referă în mod explicit la postul şi râvna Sfântului Prooroc Ilie, putem adăuga că Moise, care s-a întâlnit cu Dumnezeu pe muntele Sinai şi Ilie, care s-a întâlnit cu Dumnezeu pe muntele Horeb, trecuţi de mult la cele veşnice şi cereşti, au vorbit faţă către faţă cu Hristos-Dumnezeu Cel ce a luat faţă de Om şi S-a schimbat la Faţă pe muntele Tabor, prevestind ucenicilor Săi, înainte de Patimile şi de Moartea Sa, slava Învierii Sale şi lumina cea necreată şi neînserată a Împărăţiei lui Dumnezeu. Astfel, *taina postului de la muntele Sinai şi a postului de la muntele Horeb se lămureşte în lumina muntelui Tabor, această lumină netrecătoare fiind ţinta şi conţinutul fiecărei postiri adevărate.* De aceea, Biserica a rânduit ca în duminica a II-a a Postului Sfintelor Paşti să se facă pomenirea Sf. Grigore Palama († 1359), mare teolog şi *„fiu al dumnezeieştii şi neînseratei lumini"* - cum îl numeşte *Sinaxarul* duminicii a II-a din Postul Sfintelor Paşti.

Sfinţii Părinţi şi scriitorii bisericeşti din Biserica Latină a primului mileniu creştin au scris şi ei despre înţelesul şi folosul postului în viaţa spirituală a creştinilor. Astfel, după Ter-

41. *Ibidem*, p. 434, n.s. 545; cf. *Lumina din inimi. Spiritualitate isihastă în traducerea şi tâlcuirea Părintelui Stăniloae*, antologie tematică alcătuită de Liviu Petcu şi Gabriel Herea, Ed. TRINITAS, Iaşi, 2003, p. 688.

tulian, pe care l-am menționat deja (pp. 33-34), el fiind printre primii scriitori creştini care au orientat înțelesul postului creştin spre taina Persoanei lui Hristos, menționăm aici şi pe Fericitul Augustin († 430). Acest mare teolog şi orator al Bisericii Apusene a scris şi o carte *Despre folosul postului* (*De utilitate ieunii)* în care arată că postul înalță spiritul către hrana cerească; el este necesar pentru a pacifica patimile trupeşti, spre a înainta pe calea către Hristos. Postul creştin diferă de cel al ereticilor, pentru că el presupune iubire față de frații în Hristos (*Non ego quaero a quo cibo abstineas, sed quem cibum diligas*)[42].

Sf. Ambrozie de Milan († 397) a scris *Despre Ilie şi despre post,* inspirându-se din omiliile Sf. Vasile cel Mare, iar Sf. Leon cel Mare († 461) a compus mai multe lucrări despre post, mai ales despre Postul de patruzeci de zile ca pregătire pentru Sfintele Paşti. Petru Chrysologul († 450) îndeamnă la milostenie, zicând: *„Fraților, postirile noastre să fie delicii pentru săraci, pentru ca postul nostru în timp să se schimbe pentru noi în bucurii eterne"*[43]. În altă parte, el zice: *„Rugăciunea, milostenia, postul, aceste trei lucruri sunt una. Sufletul rugăciunii este postul; viața postului este milostenia"*[44]. Maxim de Torino († 420) învață că *„Posturile sunt întăriturii* (adăposturi) *ale creştinilor; dacă cineva se depărtează de ele ori năvăleşte asupra lor Faraonul spiritual* (diavolul), *ori îl sfâşie păcatele"*[45]. Acelaşi teolog arată că postul lui Hristos - Noul Adam - îndreaptă greşelile neascultării şi neînfrânării primului om: *„Ceea ce primul om a pierdut mâncând, al doilea Adam a luat înapoi postind, şi el împlineşte în pustie porunca înfrânării dată în paradis"*[46].

42. „Nu te întreb de la ce mâncare te abții, ci ce mâncare dăruieşti" - Fer. Augustin, *De utilitate ieunii,* I, 1; III, 3; V, 7; CCL 46, p. 231; 233-234; cf. Hermann Iosef Sieben, *art. cit.,* col. 1176-1177.

43. Petru Chrysologul, *Sermo* 41, P. L. 52, col. 317 b; cf. H-J Sieben, col. 1177.

44. *Idem, Sermo* 43, P. L. 52, col. 320 b; cf. H-J Sieben, *ibidem.*

45. Maxim de Torino, *Sermo* 69, CCL, 23, p. 288; cf. H-J Sieben, *ibidem.*

46. *Idem, Sermo* 50 a, CCL 52, p. 203; cf. H-J Sieben, *ibidem.*

Cezar de Arles († 543) consideră că este mai important să faci milostenie decât să posteşti: *„Postul fără milostenie răstigneşte într-adevăr trupul, dar nu luminează sufletul cu lumina iubirii"*[47]. Sfântul Grigorie cel Mare († 604) arată înţelesul mistic, duhovnicesc, al postului lui Hristos în pustie timp de patruzeci de zile[48]. Isidor de Sevilla († 633) învaţă că *„Postul este un lucru sfânt, o lucrare cerească, poarta cerului, chipul vieţii viitoare, căci cel ce trăieşte în sfinţenie este unit cu Dumnezeu, străin faţă de lume şi înduhovnicit"*[49].

Mai ales în primele veacuri, Părinţii Bisericii Latine acordau o mare importanţă postului, dar cu timpul, mai ales începând cu secolul al VI-lea, practica postului a început să slăbească până azi în Apus, chiar şi în viaţa mănăstirilor[50]. Teologul romano-catolic Yves Congar constată că postul era *„una din trăsăturile cele mai frapante ale Bisericii vechi şi în care Biserica de astăzi diferă cel mai mult; ea era o Biserică în care se postea mult"*[51]. Tendinţa de a înlocui postul propriu-zis cu milostenia sau cu acţiunea socială în perioada liturgică a postului Naşterii Domnului (Advent) şi a postului Sf. Paşti s-a accentuat din ce în ce mai mult până astăzi, când, de pildă, în Biserica Romano-Catolică, postul este obligatoriu doar în Vinerea Paştilor, iar în Bisericile Protestante nu se mai poate vorbi de nici o practică eclesială a postului asemănătoare Bisericii din primul mileniu. Există totuşi astăzi, în unele comunităţi religioase occidentale, unele încercări de a redescoperi înţelesul şi folosul postului aşa cum erau ele văzute de Biserica universală din primele veacuri[52], însă se-

47. Cezar de Arles, *Sermo* 199, CCL 104, p. 806; cf. H-J Sieben, *ibidem.*

48. Sf. Grigorie cel Mare, *In evangelia*, I, hom. 16, P. L. 76, 1134-1138, despre Matei 4, 1-11; cf. H-J Sieben, *ibidem.*

49. Isidor de Sevilla, *De ecclesiasticis officiis*, I, 37-45, P. L. 88, col 776 a; cf. H-J Sieben, col. 1179.

50. Vezi art. *Jeûne*, col. 1171-1172.

51. Y. Congar, *La Foi et la Theologie*, Paris, 1962, p. 219.

52. Cf. Thomas Rayan, *Fasting Rediscovered*, New York, 1981.

cularizarea este un obstacol major în trăirea postului ca lucrare de mântuire şi de sfinţire a vieţii.

b) Reglementări canonice şi rânduieli liturgice privitoare la post[53]

Pe baza învăţăturilor din Sfânta Scriptură, mai ales din Noul Testament, şi a experienţei sfinţilor, Biserica a fixat prescripţii canonice şi a elaborat rânduieli liturgice privitoare la post, încât postul a devenit, începând cu secolul al IV-lea, mai ales în Biserica Răsăriteană, o şcoală a vieţii duhovniceşti şi un mijloc de sfinţire a sufletului şi a trupului ca pregătire pentru împărtăşirea cu Hristos Cel Răstignit şi Înviat. Astfel, în mai multe perioade ale anului bisericesc intensificarea comuniunii euharistice este şi astăzi precedată de intensificarea postului.

În primele veacuri creştine, existau posturi *de o zi*, ca *miercurea* şi *vinerea*, precum şi posturi de mai multe zile. Primele prescripţii cu privire la post se găsesc în *Didahia* (Învăţătura) *celor 12 apostoli* (Cap.VIII) care, aşa cum am mai spus, fixează zilele de *miercuri* şi *vineri* ca zile de post pentru creştini, în locul postului iudaic de luni şi joi. Mai târziu, în sec. al IV-lea, *Canoanele Apostolice 66 şi 69*[54], *Didascalia* (Cap. XXI) şi *Constituţiile Apostolice* prescriu postul *înainte de hirotonie*, practicat încă din epoca apostolică (cf. Fapte 13, 2-3), *înainte de botez* şi *de împărtăşirea euharistică, înainte de Paşti, postul pentru*

53. Pentru această prezentare, folosim mai ales: Pr. Prof. Dr. Ene Braniştе, *Liturghica generală*, ed. cit., p. 246-264; Kallistos Ware, "The Meaning of the Great Fast", în *The Lenten Triodion*, Faber and Faber, London and Boston, 1978, pp. 13-68; *Despre posturi*, în vol. *Credinţa ortodoxă*, TRINITAS, Iaşi, 2005, pp. 312-318.

54. *Canonul apostolic 69* prescrie postul Patruzecimii (al Sf. Paşti) atât pentru clerici, cât şi pentru mireni: *„Dacă vreun episcop, sau prezbiter, sau diacon, sau citeţ, sau cântăreţ nu posteşte în sfânta Patruzecime (Păresimi) a Paştilor, sau miercurea şi vinerea, să se caterisească, în afară de cazul că ar fi împiedicat de boală trupească. Iar de este mirean, să se excomunice* (să se afurisească)".

penitenţă, precum şi posturile de *miercuri* şi *vineri* şi *cele din preajma sărbătorilor mari.* Întrucât postul implică o stare de pocăinţă şi întristare, el era interzis în zilele de bucurie, ca duminica sau sărbători mari, precum Naşterea Domnului, Boboteaza (Arătarea Domnului), Învierea Domnului sau Pogorârea Sfântului Duh. În timp, dispoziţiile bisericeşti privitoare la post se amplifică, fiind cuprinse în canoane ale sinoadelor ecumenice şi locale, precum şi în unele canoane ale Sfinţilor Părinţi[55].

Din punct de vedere al asprimii lui, postul poate fi de mai multe feluri: a). *Postul total sau ajunarea propriu-zisă,* adică abţinerea totală de la mâncare şi băutură ca şi Postul lui Moise (Ieşirea 24, 18), al Sf. Ilie (3 Regi 19, 8) şi al Mântuitorului Hristos (Luca 4, 1-2). b). *Postul aspru* (xirofagie) în care se permite doar hrană uscată (pâine, fructe uscate sau seminţe, legume şi apă, ca şi postul Sf. Ioan Botezătorul în pustia Iordanului (cf. Matei 3, 4 şi Marcu 1, 6), precum şi marii asceţi şi pustnici monahi. c). *Postul comun sau obişnuit,* în care se permite mâncare gătită din alimente de origine vegetală (inclusiv untdelemnul), excluzându-se orice aliment de origine animală (carnea, inclusiv peştele, untura sau grăsimea, ouăle, laptele şi toate derivatele lui). Este postul practicat de majoritatea credincioşilor. d). *Postul uşor,* numit şi *dezlegare,* în care se permite consumarea peştelui, untedelemnului şi vinului, în perioadele când se ţine post aspru. Dezlegare se acordă pentru sărbătorile mai importante din perioada postului aspru (ex. *Bunavestire* şi *Duminica Floriilor* din Postul Sf. Paşti).

După *durata* lui, postul *este de două feluri:*

Post de câte o singură zi

Post de mai multe zile

55. Pe lângă Canoanele apostolice 66 şi 69, se adaugă canoanele 29, 52, 55, 56 şi 89 ale sinodului VI ecumenic - Trulan (692), 1 al Sf. Dionisie al Alexandriei, 18 şi 19 Gangra, 8 şi 10 al Sf. Timotei al Alexandriei, 15 al Sf. Petru al Alexandriei, 33 al Sf. Nichifor Mărturisitorul, 49 şi 51 Laodiceea ş. a.

A. Posturile de o singură zi sunt:

a). Toate *miercurile* şi *vinerile de peste an*, întrucât într-o zi de miercuri a fost trădat Iisus de către Iuda şi a fost plănuită de către cărturari şi farisei uciderea Lui; iar într-o vineri, El a fost răstignit pe cruce. De asemenea, tradiţia spune că Adam şi-a întins mâna spre pomul oprit tot într-o zi de vineri, arătând neascultare faţă de Dumnezeu, iar Hristos Noul Adam şi-a întins mâinile pe Cruce răstignindu-Se ca semn de smerenie şi ascultare faţă de Dumnezeu. Acest post intră în categoria postului aspru, ca şi Postul Sfintelor Paşti (al Patruzecimii). În zilele de miercuri şi vineri nu sunt permise nunţile şi nici un fel de petreceri. Există totuşi unele zile de miercuri şi vineri peste an exceptate de la post, când se permite mâncarea de dulce (ouă şi brânză pentru monahi, peşte şi carne pentru mireni), şi anume: 1). *miercuri şi vineri în Săptămâna Luminată* (săptămâna de după Paşti), datorită bucuriei Sărbătorii Învierii Domnului; 2). *miercuri şi vineri în săptămâna I-a după Rusalii*, care săptămână este o prelungire a sărbătorii Pogorârii Sf. Duh, şi totodată, ultima din perioada Penticostarului; 3). *miercuri şi vineri din răstimpul dintre Naşterea Domnului (Crăciunul) şi Botezul Domnului (Boboteaza sau Epifania)*; 4). *miercuri şi vineri din Săptămâna Vameşului şi Fariseului* (prima săptămână din perioada Triodului); 5). *miercuri şi vineri din Săptămâna numită a brânzei* (a treia săptămână din perioada Triodului). Toate aceste miercuri şi vineri se numesc în popor zile de *harţi*, adică zile cu dezlegare, zile de bucurie (probabil din grecescul *hará* = bucurie). Se suspendă, de asemenea, postul de miercuri şi vineri în cazul când aceste zile coincid cu mari praznice ale Mântuitorului cu date fixe: Naşterea Domnului (25 decembrie) şi Botezul Domnului (6 ianuarie).

b). Tot post de o zi este şi *Sărbătoarea Înălţării Sfintei Cruci* (14 septembrie), în care postim în orice zi ar cădea, inclusiv duminica. Se dezleagă numai la untdelemn şi vin.

c). *Ziua ajunului Botezului Domnului* (5 ianuarie) este zi de post până la Ceasul nouă (Este un post care datează din secolele IV-VI). Se face dezlegare la untdelemn şi vin (după vecernie).

d). *Ziua Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul* (29 august), în orice zi a săptămânii ar cădea această sărbătoare. Se dezleagă la untdelemn şi vin, două mese pe zi.

În unele pravile călugăreşti, se recomandă pentru monahi *postul din zilele de luni*. Chiar şi unii credincioşi mireni mai râvnitori ţin post lunea, în mod benevol, pentru sporirea vieţii duhovniceşti sau ca post de pocăinţă. Este bine totuşi să se ţină seama de sfatul duhovnicului.

B. *Posturile de mai multe zile sunt în număr de patru*:

1). *Postul Naşterii Domnului* (15 noiembrie - 24 decembrie);

2). *Postul Paştilor (Păresimilor)* (40 zile + săptămâna Sf. Patimi sau a Sfintelor Pătimiri ale Domnului, înainte de Paşti);

3). *Postul Sfinţilor Apostoli* (de luni după *Duminica Tuturor Sfinţilor*, până în 29 iunie, inclusiv);

4). *Postul Adormirii Maicii Domnului* (între 1-15 august).

Fiecare dintre aceste posturi are o semnificaţie spirituală deosebită[56] şi are reguli de postire distincte.

1. *Postul Naşterii Domnului* aminteşte de postul de 40 de zile pe care l-a ţinut Moise înainte de primirea Tablelor Legii pe muntele Sinai, dar el evocă şi pe toţi proorocii care au prevestit şi aşteptat venirea lui Mesia, adică aşteptăm pe Cuvântul şi Fiul lui Dumnezeu Care se va naşte din Fecioară (cf. Isaia 7,14). Acest post este menţionat încă din sec. IV-V. A fost uniformizat în 1166 prin hotărârea Sinodului din Constantinopol prezidat de patriarhul Luca Chrysoverghi. Ca fel de postire, perioada acestui post este o perioadă de o asprime

56. Simeon, Arhiepiscop al Tesalonicului, *Tratat asupra tuturor dogmelor credinţei noastre ortodoxe*, Întrebările 52 şi 54, ediţia română, Protos. Grichentie Naum, Suceava, 2003, vol. II, p. 232-235.

mijlocie (ca şi cel al Sfinţilor Apostoli). În mănăstiri se ajunează lunea, miercurea şi vinerea, până la Ceasul al IX-lea (3-4 p.m.) când se mănâncă hrană uscată sau legume fierte, fără untdelemn. Marţea şi joia se mănâncă legume fierte cu untdelemn şi se bea vin, iar sâmbăta şi duminica se dă dezlegare la peşte, în afară de perioada 20-25 decembrie, când postul devine mai aspru. Dacă lunea, marţea sau joia cade serbarea vreunui sfânt cu doxologie mare, se dezleagă la untdelemn şi vin, dar se mănâncă numai o dată pe zi. Dacă se pomeneşte miercuri şi vineri un sfânt cu priveghere (5, 6, 9, 12 şi 13 decembrie), sau când se prăznuieşte hramul bisericii, atunci se dezleagă la peşte, untdelemn şi vin. Dezlegare la peşte se dă, de asemenea, la praznicul Intrării Maicii Domnului în Biserică (21 noiembrie) în orice zi ar cădea această sărbătoare. Ultima zi a postului Naşterii Domnului (24 decembrie), numită *ajunul Crăciunului* este o zi de post mai aspru: se ajunează până la Ceasul al IX-lea (3-4 p.m.), când se mănâncă, în unele regiuni, grâu fiert amestecat cu fructe şi miere, în amintirea postului profetului Daniel şi a celor trei tineri din Babilon (cf. Daniel I, 5, 8-16). În unele părţi se ajunează până la răsăritul Luceafărului de seară, în amintirea stelei care a vestit magilor Naşterea Domnului. Această ajunare aminteşte de postul celor ce se pregăteau să primească botezul şi prima împărtăşanie, în cadrul Liturghiei Sf. Vasile cel Mare, săvârşită atunci seara, iar acum dimineaţa.

2. *Postul Sfintelor Paşti* evocă postul de patruzeci de zile al Mântuitorului Iisus Hristos în pustie pentru a ne învăţa smerenia şi lupta duhovnicească de lepădare de satana şi de unire cu Dumnezeu, aşa cum mărturiseşte candidatul la Botez. Acest post se încheie cu vecernia din Vinerea lui Lazăr, iar Sâmbăta lui Lazăr şi Duminca Floriilor sunt considerate ca zile distincte care fac trecerea de la Postul de patruzeci de zile spre Postul din Săptămâna Sfintelor Patimi sau Pătimiri ale Mântuitorului[57]. Acest post ne îndeamnă la

57. Cf. Sf. Simeon al Tesalonicului, *op. cit.*, Întrebarea 52, p. 232.

răstignirea patimilor egoiste pentru a dobândi învierea sau ridicarea sufletului din păcat şi bucuria împărtăşirii cu Hristos Cel Răstignit şi Înviat. Pentru o împărtăşire euharistică mai deasă, în acest post s-a rânduit săvârşirea *Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite,* peste săptămână, de luni până vineri inclusiv (cf. canonul 49 Laodiceea şi 52 Trulan), iar sâmbătă *Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur.* Duminica se săvârşeşte *Liturghia Sfântului Vasile cel Mare.* Acest post este menţionat prima dată, ca fiind o practică obişnuită, în canonul 5 al Sinodului I ecumenic de la Niceea din anul 325.

Regula postirii în Postul Mare este aceasta: *în primele două zile* (luni şi marţi) *din prima săptămână, ajunare până seara,* când se poate mânca pâine şi bea apă; la fel în *primele trei zile* (luni, marţi şi miercuri) şi în *ultimele două zile* (vineri şi sâmbătă) *din Săptămâna Patimilor.* Miercuri se ajunează până seara (până după săvârşirea Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite). În tot restul postului, în primele cinci zile din fiecare săptămână (luni-vineri inclusiv) se mănâncă uscat o singură dată pe zi (seara), iar *sâmbăta şi duminca de două ori pe zi,* legume fierte cu untdelemn şi puţin vin. Se dezleagă, de asemenea, la untdelemn şi vin (în orice zi a săptămânii ar cădea) la următoarele sărbători fară ţinere (însemnate în calendar cu cruce neagră): Aflarea Capului Sfântului Ioan Botezătorul (24 februarie), Sfinţii 40 de mucenici (9 martie), Joia Canonului Celui Mare, înainte-serbarea şi după-serbarea Buneivestiri (24 şi 26 martie), precum şi în ziua Sfântului Gheorghe, iar după unii şi în Joia Patimilor. La praznicul *Buneivestiri* şi în *Duminica Floriilor* se dezleagă la peşte. Când *Bunavestire* cade în primele patru zile din Săptămâna Patimilor se dezleagă numai la untdelemn şi vin, iar când această sărbătoare cade în vinerea sau sâmbăta Patimilor, se dezleagă numai la vin.

3. *Postul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel* se ţine în amintirea acestor corifei ai Apostolilor care ne-au învăţat să unim rugăciunea cu postul. Postul acesta este menţionat încă din secolul al IV-lea (Constituţiile apostolice V, 20). *Postul Sfinţilor Apostoli* este mai puţin aspru ca postul Sfintelor Paşti (al

Păresimilor). Luni, miercuri şi vineri se mănâncă legume fără untdelemn; marţi şi joi cu untdelemn (şi vin), iar sâmbăta şi duminica se dezleagă şi la peşte; dezlegare la peşte se dă şi luni, marţi, joi când cade sărbătoarea vreunui sfânt cu doxologie, iar când o astfel de sărbătoare cade miercuri sau vineri, se dezleagă la untdelemn şi vin. La hramuri şi la Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul (24 iunie) se dezleagă la peşte, în orice zi a săptămânii ar cădea.

4. *Postul Adormirii Maicii Domnului* se ţine în amintirea Maicii Domnului, milostivă rugătoare pentru noi, dar şi pentru a cinsti sărbătoarea Schimbării la Faţă a Domnului, aducătoare de lumină netrecătoare[58]. Acest post datează din secolul al V-lea, dar a fost uniformizat în secolul al XII-lea, prin hotărârea Sinodului de la Constantinopol, în 1166. Se dezleagă la peşte numai în ziua Schimbării la Faţă (6 august), iar în sâmbete şi duminici, marţi şi joi, se dezleagă la untdelemn şi vin. În acest post se citesc zilnic (alternativ) cele două paraclise ale Maicii Domnului, din Ceaslov. Postul acesta începe în seara zilei de 31 iulie, iar când această dată cade miercurea sau vinerea, se lasă sec cu o zi înainte. De asemenea, postul se prelungeşte şi în ziua sărbătorii însăşi, dacă aceasta cade miercurea sau vinerea, făcându-se dezlegare la peşte, untdelemn şi vin. Postul *Sântă-Măriei*, cum e numit în popor, este mai uşor decât al Sfintelor Paşti, dar mai aspru decât al Naşterii Domnului şi al Sfinţilor Apostoli.

Aceste patru posturi ritmează viaţa liturgică a Bisericii astăzi. Ele s-au dezvoltat în timp, ca urmare a intensificării înţelegerii mai adânci a momentelor din istoria mântuirii şi ca cinstire mai intensă a sfinţilor care au iubit pe Hristos şi L-au mărturisit în lume.

58. Cf. Sf. Simeon al Tesalonicului, *op. cit.*, Întrebarea 54, p. 234.

II

UŞILE POCĂINȚEI - PORȚILE CERULUI DESCHISE ÎN INIMI

- Pregătire pentru perioada Postului Sfintelor Paşti -

„Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor"
(Matei 3, 2; 4, 12)

„Împărăția lui Dumnezeu este înăuntrul vostru"
(Luca 17, 21)

1. DUMINICA VAMEŞULUI ŞI A FARISEULUI
Puterea îndreptătoare a rugăciunii smerite

„Doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage: unul fariseu şi celălalt vameş.

Fariseul, stând, aşa se ruga în sine: Dumnezeule, Îţi mulţumesc că nu sunt ca ceilalţi oameni, răpitori, nedrepţi, adulteri, sau ca şi acest vameş.

Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate cât câştig.

Iar vameşul, departe stând, nu voia nici ochii să-şi ridice către cer, ci-şi bătea pieptul, zicând: Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului.

Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa, decât acela. Fiindcă oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa".

(Luca 18, 10-14)

Cu serbarea *Duminicii Vameşului şi a Fariseului*, începe perioada *Triodului* care durează zece săptămâni. *Triodul* este o carte de cult în care majoritatea cântărilor sunt grupate în câte trei ode sau cântări liturgice, de aici numele de *Triod*. *Triodul* este folosit în toată perioada de pregătire pentru sfânta şi marea sărbătoare a Învierii Domnului. *Triodul* este, aşadar, cartea de căpătâi a perioadei postului Sfintelor Paşti[1]. Toate cântările şi rânduielile liturgice din această

1. Lucrare compusă în cea mai mare parte de Sfântul Teodor Studitul († 826), *Triodul* a fost completat ulterior şi fixat definitiv prin publicarea sa în limba greacă la Veneţia în 1522. O prezentare amplă şi sistematică a *Triodului* se află în lucrarea Ieromonahului Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, trad. din limba greacă de Diacon Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2000. Autorul acestei lucrări este un francez (Gérard Bonnet) care a devenit monah ortodox vieţuitor al Mănăstirii Simonos Petra din Sfântul Munte Athos.

perioadă a *Triodului* sunt în ele însele o şcoală a pocăinţei şi a smereniei, o şcoală a înnoirii noastre spirituale prin rugăciune şi post, prin spovedanie şi împărtăşanie, prin milostenie şi fapte bune, prin întoarcerea noastră de la fapte rele la fapte bune, prin întoarcerea noastră de la păcat la sfinţenie, prin lepădarea de satana şi unirea cu Hristos, potrivit "programului" spiritual de la Botez.

Duminica aceasta primă care marchează începutul perioadei *Triodului* este numită *Duminica Vameşului şi a Fariseului*, după Evanghelia care se citeşte în această zi. În fiecare duminică, înainte de începerea Postului Sfintelor Paşti, ni se arată ce trebuie să cultivăm mai intens în Postul Mare, şi anume: **rugăciunea smerită, pocăinţa sinceră, milostenia darnică şi postul acceptat în mod liber**. De aceea, după *Duminica Vameşului şi Fariseului* care ne vorbeşte despre rugăciunea smerită, urmează *Duminica Fiului risipitor* care ne arată că prin pocăinţa sinceră se obţine iertarea păcatelor şi se reface comuniunea cu Tatăl nostru Care este în ceruri. Apoi *Duminica Înfricoşătoarei judecăţi* ne arată că viaţa noastră din lume va fi judecată după criteriul iubirii milostive arătată semenilor noştri care aveau nevoie de prezenţa şi ajutorul nostru. Ultima duminică, care premerge începutului Postului Sfintelor Paşti, este *Duminica Izgonirii lui Adam din Rai*, tocmai pentru că acesta nu a postit. Întrucât Adam a pierdut harul lui Dumnezeu şi comuniunea cu Dumnezeu, pentru că nu s-a smerit, nu a ascultat de Dumnezeu şi nu a postit, perioada postului este o perioadă în care noi ascultăm mai mult cuvântul lui Dumnezeu din Scripturi, postim şi ne rugăm mai mult, ca să îndreptăm pe Adam cel vechi din noi. Ceea ce n-a făcut Adam cel vechi trebuie să facem noi, pentru a trăi după chipul Noului Adam, după pilda Mântuitorului Iisus Hristos, Care Şi-a început activitatea mântuitoare publică *prin post şi rugăciune de patruzeci de zile*, iar apoi S-a arătat ascultător de Dumnezeu până la moartea Sa pe Cruce

şi, trecând prin moarte, a dobândit slava Învierii şi a vieţii veşnice (cf. Filipeni 2, 8-11).

Aşadar, intrând în această perioadă a *Triodului*, intrăm de fapt în şcoala pocăinţei, în şcoala înnoirii, a schimbării modului de a gândi, de a privi şi de a lucra în lume. Aceasta înseamnă în limba greacă a Noului Testament *metanoia* sau pocăinţa: schimbarea modului de gândire şi de vieţuire.

Există o mare înţelepciune în felul în care Biserica a ales citirile sau lecturile din Sfintele Evanghelii pentru această perioadă a anului liturgic. Toate ne cheamă la înnoirea vieţii. În pedagogia Evangheliei de astăzi vedem contrastul dintre două forme de rugăciune: *rugăciunea fariseului virtuos*, care pretinde că aduce lui Dumnezeu o rugăciune de mulţumire, şi *rugăciunea vameşului păcătos*, care este o rugăciune de pocăinţă. Mântuitorul descrie pe scurt modul cum se roagă cei doi oameni care au venit în templu în faţa lui Dumnezeu. Fariseul reprezenta o clasă de elită. Fariseii erau consideraţi sau se considerau ei înşişi aleşi, cultivaţi, o categorie de oameni cu vază în popor. Ispita lor cea mai mare era trufia şi lauda de sine sau o apreciere de sine exagerată. Dar nu numai aceasta era boala sufletului lor, ci şi faptul că adesea lauda de sine era însoţită de judecarea altora. Fariseul din Evanghelia acestei duminici se laudă pe sine şi în acelaşi timp judecă pe altul, pe vameş. Fariseul se compară cu un om mai puţin virtuos decât el sau mai puţin evlavios decât el, nu cu unul la fel de virtuos. Poate că pe acela l-ar fi invidiat.

Însă vameşul era un om care aduna impozite şi, mai ales, în timpul stăpânirii romane, el era de două ori urât de oameni: în primul rând, pentru că era lacom, în al doilea rând, pentru că s-a pus în slujba unei stăpâniri străine. Vameşii, în general, erau dornici de îmbogăţire cu orice preţ şi neprietenoşi cu semenii, fapt pentru care ei erau urâţi de popor.

Sfânta Evanghelie din *Duminica Vameşului şi Fariseului* ne prezintă de fapt două stări sufleteşti deosebite care se arată în timpul rugăciunii. Rugăciunea fariseului începe cu cuvintele *„Îți mulțumesc Dumnezeule, că nu sunt ca ceilalți oameni"*. Deci fariseul nu mulțumeşte propriu-zis lui Dumnezeu cu cuget curat, smerit, ci mulțumirea adusă de el lui Dumnezeu este, de fapt, *o mulțumire de sine, este mulțumirea cu sine, mulțumire cu starea în care se află.* Rugăciunea lui este o mulțumire bazată pe autosuficiență, şi, ca atare, nu mai este loc în sufletul lui şi pentru alții. Fariseul este mulțumit de sine, mulțumit cu sine şi plin de sine. Din acest motiv, în sinea lui nu mai este loc de iubire şi respect pentru alții. Fariseul se singularizează şi, socotindu-se superior, se înalță în sinea lui deasupra celorlalți oameni, despărțindu-se spiritual de ei. Fariseul se distinge puternic pe sine de ceilalți oameni şi se desparte de ei. Se distinge de ei prin afirmarea superiorității sale şi se desparte de ei prin judecarea lor. Desigur, tot ceea ce spune el este adevărat. El zice: *„Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni: răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca şi acest vameş"*. Fariseul vizează mai ales trei categorii de oameni când se compară pentru a-şi arăta superioritatea față de ei. El nu este răpitor, nu este nedrept şi nu este desfrânat. Deci, el este un om foarte virtuos. Fariseul este un om care are conştiința că, cel puțin formal, împlineşte poruncile Legii Vechi. Cel puțin de ochii lumii el împlineşte aceste porunci. Mai adaugă însă şi o altă calitate, evlavia ascetică: *„postesc de două ori pe săptămână şi dau zeciuială"*. Deci, fariseul este un om fără lăcomie, om drept, om moral şi evlavios. Totuşi, el este foarte mândru şi răutăcios. El reprezintă, de fapt, pe omul moral şi evlavios, dar mândru şi aspru, mulțumit cu sine şi mulțumit de sine. El arată doar evlavie exterioară, însă n-are în inimă iubire smerită față de aproapele. El arată o evlavie plină de iubire de sine, şi total lipsită de iubirea față de aproapele. De aceea, foarte adesea el judecă pe alții, mai

ales pe cei pe care îi consideră inferiori lui. Pentru că se consideră cu totul drept, el devine îndată disprețuitor. El nu lasă lui Dumnezeu dreptul de a judeca pe oameni, ci se substituie dreptului Judecător tocmai pentru că se consideră pe sine drept.

Însă, alături de fariseu se află în templu, în fața lui Dumnezeu, un alt om, vameşul, care manifestă o altă stare sufletească. Acesta nu se uită nici măcar spre cer, nu se consideră vrednic să privească în sus, către alții sau peste alții, pentru că apăsat fiind de conştiința păcătoşeniei, recunoaşte şi-şi plânge păcatele sale proprii. Nu se consideră vrednic să ridice ochii spre cer, pentru că întru smerenie recunoaşte că este prea legat de cele pământeşti. Recunoscând cu durere în suflet această stare a sa, vameşul priveşte cu fața îndreptată în jos, ca un vinovat care cere iertare milostivă de la Dumnezeu, Cel ce ştie şi vede totul. Însă acest vameş păcătos care îşi recunoaşte sincer şi smerit păcatele are conştiința că starea în care se află el nu este bună. Fiind un om căzut şi decăzut, vameşul, se judecă pe sine pentru păcate şi cere mila lui Dumnezeu pentru a dobândi iertare şi ridicare.

Cea dintâi deosebire dintre acest vameş păcătos, dar smerit şi fariseul drept, dar mândru, este faptul că, *în timp ce fariseul e mulțumit de sine, vameşul nu este mulțumit de sine,* nu este mulțumit cu sine şi cu starea în care se află. În sinea lui, vameşul care se roagă îşi cunoaşte şi recunoaşte păcatele. Ca atare, el nu caută să scoată în evidență nici o virtute. El simte că păcatul este o boală a sufletului său şi, recunoscându-şi neputința de a fi om bun, vameşul se smereşte pe sine şi cere mila lui Dumnezeu Cel Bun. Întrucât recunoaşte că omul păcătos este un om bolnav spiritual, vameşul cere de la Dumnezeu milă pentru iertare şi ajutor pentru vindecare, mărturisind astfel că Dumnezeu Cel milostiv este doctorul sufletelor şi al trupurilor, Care singur poate ierta păcatele. Vameşul recunoaşte că starea în care se află el este o stare *din*

care nu mai poate ieşi cu propriile lui forţe, nu are nici voinţă suficientă, nici putere suficientă ca să se ridice prin el însuşi. De aceea, el cere mila lui Dumnezeu, rugându-se: *„Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului!"*. Iar Mântuitorul Iisus ne spune: *„Acesta s-a întors la casa lui mai îndreptat decât celălalt"*. Adică, *rugăciunea smerită a păcătosului este mai plăcută lui Dumnezeu decât rugăciunea trufaşă a omului drept*. Vameşul a câştigat de la Dumnezeu mai multă bunăvoinţă, s-a îndreptat nu pentru că păcatul s-ar putea justifica în vreun fel, ci pentru că *smerenia este absolut necesară pentru a reface legătura de iubire cu Dumnezeu şi cu oamenii*. Întrucât nu este plin de sine, ci smerit, vameşul păcătos are loc în sufletul său pentru harul şi milostivirea lui Dumnezeu. Deoarece vameşul recunoaşte că nu se poate îndrepta prin sine însuşi, ci numai *prin mila lui Dumnezeu*, rugăciunea lui este mai bine primită decât rugăciunea fariseului drept şi evlavios, dar mândru. Întrucât vameşul îşi vede păcatele proprii, nu se mai interesează de păcatele altora; judecându-se pe sine, nu mai caută să judece pe alţii, ci lasă lui Dumnezeu să judece pe alţii.

Sfinţii Părinţi ai Bisericii ne îndeamnă să luăm ceea ce este bun de la amândoi oamenii. Să cultivăm virtuţile dreptăţii, evlaviei, ascultării faţă de legea lui Dumnezeu pe care le întâlnim la fariseu, dar să nu luăm ca pildă de la fariseu mândria, mulţumirea de sine şi judecarea altora. Iar de la vameşul păcătos să nu luăm modul lui păcătos de a fi, ci să luăm doar smerenia lui în rugăciune. *Unind laolaltă faptele bune ale fariseului cu smerenia vameşului, ne vom îndrepta şi ne vom arăta deodată iubitori de Dumnezeu şi iubitori de oameni, dobândind astfel mântuirea*. Deci numai iubirea smerită, curată, care se naşte din rugăciune şi din recunoaşterea propriilor noastre greşeli şi neputinţe, este iubire mântuitoare, dătătoare de viaţă şi de fericire veşnică.

Să rugăm, aşadar, pe Hristos Mântuitorul nostru, Doctorul sufletelor şi al trupurilor noastre, să ne ajute să

înțelegem mai ales cuvintele Sale din Evanghelia acestei duminici: *„oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălța"* (Luca 18, 14). În mândrie se află totdeauna o închipuire de sine, o lipsă de realism, o supraevaluare şi, în acelaşi timp, o pierdere a simțului critic asupra noastră înşine. Însă, în starea de smerenie, omul devine echilibrat, pentru că el vede limitele şi neputințele firii umane căzute, vede nevoia de ajutor şi de vindecare, vede nevoia de comunicare şi de comuniune cu Dumnezeu şi cu oamenii. Aşa făcând, vom simți şi noi bucuria iertării şi bucuria ridicării noastre din păcat, pe care ni le aduce rugăciunea smerită. Când omul nu este plin de sine, se umple de prezența iubitoare şi sfințitoare a lui Dumnezeu. Acesta este, de fapt, scopul prim al postului unit cu rugăciunea smerită. Postul face rugăciunea mai smerită, iar rugăciunea smerită devine cea dintâi hrană a postitorului.

2. DUMINICA FIULUI RISIPITOR
Puterea salvatoare a pocăinței sincere

„Şi a zis: Un om avea doi fii.

Şi a zis cel mai tânăr dintre ei tatălui său: tată, dă-mi partea ce mi se cuvine din avere. Şi el le-a împărțit averea.

Şi nu după multe zile, adunând toate, fiul cel mai tânăr s-a dus într-o țară depărtată şi acolo şi-a risipit averea, trăind în desfrânări.

Şi după ce a cheltuit totul, s-a făcut foamete mare în țara aceea, şi el a început să ducă lipsă.

Şi ducându-se, s-a alipit el de unul din locuitorii acelei țări, şi acesta l-a trimis la țarinile sale să păzească porcii.

Şi dorea să-şi sature pântecele din roşcovele pe care le mâncau porcii, însă nimeni nu-i dădea.

Dar, venindu-şi în sine, a zis: Câți argați ai tatălui meu sunt îndestulați de pâine, iar eu pier aici de foame!

Sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta;

Nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Fă-mă ca pe unul din argații tăi.

Şi, sculându-se, a venit la tatăl său. Şi încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său şi i s-a făcut milă şi, alergând, a căzut pe grumazul lui şi l-a sărutat.

Şi i-a zis fiul: Tată, am greşit la cer şi înaintea ta şi nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău.

Şi a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi şi-l îmbrăcați şi dați inel în mâna lui şi încălțăminte în picioarele lui;

Şi aduceți vițelul cel îngrăşat şi-l înjunghiați şi, mâncând, să ne veselim;

Căci acest fiu al meu mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat. Şi au început să se veselească.

Iar fiul cel mare era la țarină. Şi când a venit şi s-a apropiat de casă, a auzit cântece şi jocuri.

Şi, chemând la sine pe una dintre slugi, a întrebat ce înseamnă acestea.

Iar ea i-a spus: Fratele tău a venit, şi tatăl tău a înjunghiat viţelul cel îngrăşat, pentru că l-a primit sănătos.

Şi el s-a mâniat şi nu voia să intre; dar tatăl lui, ieşind, îl ruga.

Însă el, răspunzând, a zis tatălui său: Iată de atâția ani îți slujesc şi niciodată n-am călcat porunca ta. Şi mie niciodată nu mi-ai dat un ied, ca să mă veselesc cu prietenii mei.

Dar când a venit acest fiu al tău, care ți-a mâncat averea cu desfrânatele, ai înjunghiat viţelul cel îngrăşat.

Tatăl însă i-a zis: Fiule, tu totdeauna eşti cu mine şi toate ale mele ale tale sunt.

***Trebuia însă să ne veselim şi să ne bucurăm, căci** fratele tău acesta mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat".*

(Luca 15, 11-32)

Sfânta Evanghelie care conține pilda Fiului risipitor este Evanghelia duminicii a doua din perioada Triodului, numită *Duminica Fiului risipitor.*

Evanghelia de astăzi aduce o deosebită lumină cu privire la modul în care noi trebuie să înțelegem **puterea pocăinței** şi mai ales puterea Sfintei Taine a Pocăinței, a Sfintei Taine a Mărturisirii păcatelor şi a primirii iertării păcatelor prin milostivirea lui Dumnezeu. Mântuitorul Iisus Hristos, într-o impresionantă şi emoționantă descriere, printr-o parabolă, arată în Evanghelia de astăzi trei dimensiuni esențiale pentru viața noastră spirituală, distincte, dar unite între ele.

Prima realitate pe care ne-o arată Evanghelia de astăzi este **drama libertății păcătoase**; a doua, tot atât de semnificativă, este **puterea pocăinței**, puterea întoarcerii, puterea schimbării modului nostru de a gândi şi a fi sau puterea convertirii; şi în al treilea rând, Evanghelia arată, cu multă lumină, puterea **mântuitoare, de viață făcătoare şi recuperatoare a**

milostivirii lui Dumnezeu față de oameni, adică puterea iubirii Sale mântuitoare.

Evanghelia ne arată că un tată avea doi fii, iar unul dintre ei, cel mai mic, a cerut partea lui de avere și a plecat în lume, într-o țară îndepărtată. Plecarea aceasta într-o țară îndepărtată, în general, în Sfintele Scripturi înseamnă *spațiul libertății* pe care Dumnezeu îl acordă omului, deși uneori el pare a fi un spațiu al absenței Lui, ca și când Dumnezeu nu ar vedea, ca și când Dumnezeu nu ar fi prezent, deși El este pururea și pretutindeni prezent și vede totul. Oricum, Dumnezeu creează pentru noi spațiul libertății, ca noi, *în mod liber*, să arătăm ascultare față de El sau, dimpotrivă, să putem da uitării această relație. Spațiul libertății poate fi pentru noi spațiul creșterii și împlinirii noastre duhovnicești sau spațiul căderii și al descreșterii noastre duhovnicești. Spațiul libertății acesteia este spațiul în care Dumnezeu nu intervine imediat, ci oferă darurile Lui, oferă încrederea Lui în ceea ce poate să facă omul bine, iar apoi așteaptă să vadă faptele libertății omului. Spațiul acesta al libertății este **spațiul dintre dar și rodire**, dintre ceea ce primim de la Dumnezeu în existența noastră și ceea ce aducem înaintea lui Dumnezeu în ziua judecății noastre. Într-o existență marcată de păcat acest spațiu este un spațiu ambiguu, în sensul că ne putem pierde sau ne putem afirma împreună cu lucrarea lui Dumnezeu, ne putem pierde prin uitare de Dumnezeu sau ne putem împlini spiritual când păstrăm comuniunea de iubire cu Dumnezeu.

Evanghelia ne arată libertatea păcătoasă, aceea în care uităm că am primit de la Părintele ceresc darul însuși al vieții noastre, cu toate darurile pe care însăși existența noastră le cuprinde, și anume: darul inteligenței, darul conștiinței, darul voinței, darul capacității de a iubi, de a săvârși fapte bune, darul de a înțelege sensul existenței noastre personale și al întregului univers creat de Dumnezeu. Și, desigur, darurile de la Botez, care sunt daruri duhovnicești, pe care

Dumnezeu ni le dă spre slava Lui şi spre împlinirea şi fericirea noastră veşnică, pentru că noi am fost creaţi după chipul lui Dumnezeu Cel Veşnic, adică persoane libere, inteligente şi iubitoare, chemate la viaţa fericită veşnică.

Rodirea acestor daruri în libertate sau pierderea şansei de a rodi depinde de *modul în care folosim libertatea*. În acest sens, folosirea păcătoasă a libertăţii în uitare de Dumnezeu şi în înstrăinare de Dumnezeu se vede în experienţa dramatică a fiului risipitor, căruia părintele îi oferă libertatea de-a pleca departe şi averea sau darurile pe care le moşteneşte de la tatăl său. Evanghelia ne arată că, după ce a risipit sau cheltuit tot ce a primit de la tatăl său, acest tânăr a ajuns într-o stare jalnică: sărac şi singur, el nu mai avea nici ce mânca. Iar după ce a pierdut bunurile materiale, el a pierdut şi libertatea sa, independenţa sa autosuficientă. Astfel, pentru a supravieţui, s-a hotărât să devină slugă la un crescător de porci. Însuşi faptul de a păzi porcii are aici o semnificaţie negativă, pentru că porcii în Vechiul Testament erau socotiţi animale necurate şi nu erau folosiţi pentru mâncare, ci pentru a fi vânduţi păgânilor. Aici, în înţeles duhovnicesc, păzitor al porcilor poate însemna şi un păzitor al patimilor, al păcatelor. Acest tânăr, din om liber, din cauza cheltuielii iraţionale şi pătimaşe a averii tatălui său, ajunge păzitor de porci, din om liber devine slugă. Robia este aici consecinţa folosirii păcătoase a libertăţii. Înfometarea aceea mare care s-a abătut peste ţara aceea în care fiul risipitor a cheltuit totul şi din pricina ei el a ajuns acum din tânăr bogat şi liber, păzitor de porci reprezintă o pedagogie a lui Dumnezeu de trezire a oamenilor. Foametea din ţara îndepărtată este semnificativă prin faptul că Dumnezeu o îngăduie ca fiind mijloc de trezire a conştiinţei omului, ca cel flămând de cele materiale să flămânzească şi după cele spirituale, ca cel ce a pierdut darurile să revină la Dăruitor.

Foarte adesea, omul, după ce a primit un dar, uită să mulţumească lui Dumnezeu. Foarte adesea oamenii, doar când

nu mai au sănătate, se roagă pentru ea; numai când nu mai au bunurile cele strict necesare se mai roagă pentru pâinea cea de toate zilele. Vedem că foametea neașteptată l-a trezit pe tânărul risipitor și înstrăinat. Înțelegem, așadar, că Dumnezeu este prezent în viața omului și folosește uneori mijloace pedagogice mai aspre, mai dureroase, ca să-l determine pe omul păcătos să se întoarcă la El. Foametea din țara îndepărtată a fost providențială întrucât era un mijloc mai aspru de trezire a multora care stăteau în nesimțire duhovnicească, în uitare de Dumnezeu și în nemulțumire sau în nerecunoștință față de Dumnezeu.

Evanghelia ne arată că folosirea păcătoasă sau pătimașă a libertății duce la pierderea *darurilor, pierderea timpului de creștere duhovnicească și pierderea de sine sau omorâre de sine.* Pierderea aceasta a omului „înrobit" de libertatea păcătoasă este subliniată de cuvintele tatălui, care zice: *„fiul meu pierdut a fost și s-a aflat, mort a fost și a înviat"*. Libertatea păcătoasă este pierdere de sine și, în același timp, moarte de sine, descreștere spirituală, diminuare a existenței, sărăcire a faptelor bune, diminuare a personalității și mergere spre moartea sufletului ca despărțire a omului de Dumnezeu. Aceasta este așadar, drama libertății păcătoase: *pierdere de sine și moarte spirituală.* Totuși, Evanghelia vrea să ne arate că *această libertate păcătoasă poate fi convertită într-o libertate sfântă,* într-o libertate nu a îndepărtării, ci a apropierii de Dumnezeu, nu a risipei, ci a revenirii la Tatăl Cel darnic, și aceasta este libertatea interioară de a ne putea schimba.

Evanghelia ne spune că, ajungând la limita existenței sale, fiul risipitor devenit păzitor de porci și-a venit în sine, și-a revenit în fire (după alte traduceri). Când păcătuim, noi ieșim din firea sau din sinea noastră normală. Orice păcat este o înstrăinare de sine, o ieșire din fire ca abatere de la natura umană pe care Dumnezeu a creat-o ca să fie icoană sau chip al iubirii și al sfințeniei lui în lume. Sfântul Ioan Damaschin spune că pocăința este întoarcerea de la faptele

rele la faptele bune, de la ceea ce este potrivnic firii noastre la ceea ce este conform cu firea noastră, adică întoarcerea de la păcat la Dumnezeu, revenirea de la înstrăinarea de Dumnezeu la împăcarea şi comuniunea cu Dumnezeu.

În *Evanghelia Duminicii Fiului risipitor,* momentul schimbării interioare a tânărului risipitor este hotărârea sa: *„sculându-mă, mă voi duce la tatăl meu şi-i voi spune: tată, am greşit la cer şi înaintea ta, nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău, fă-mă ca pe unul din argaţii tăi!"*. Momentul acesta de dezaprobare şi dezgust pentru o viaţă trăită în libertate păcătoasă, dar şi de dorinţă de schimbare a acestei vieţi constituie începutul pocăinţei. Nemulţumirea de starea în care ne aflăm, nemulţumirea de noi înşine ca oameni căzuţi în păcate şi constatarea sărăciei noastre spirituale, a lipsei de iubire faţă de Dumnezeu şi a epuizării noastre în fapte neroditoare de bine constituie starea de căinţă şi începutul convertirii. Experienţa fiului risipitor a intrat simbolic în troparul care se cântă la slujba de tundere în monahism: *„Braţele părinteşti sârguieşte a le deschide mie, că în desfrânări am cheltuit viaţa mea"*. Inima sărăcită este conştiinţa că am pierdut plinătatea comuniunii cu Dumnezeu şi o dorim din nou, o căutăm. Există în pocăinţă, deodată, o respingere a unei existenţe greşite, a unei vieţi rătăcite, a unei înşelări a noastră înşine. În plus, pocăinţa cuprinde şi o dorinţă de viaţă nouă, o dorinţă de comuniune. Păcatul însingurează, sfinţenia îl face pe om aproape de Dumnezeu şi de oameni, atunci când simte lucrarea harului lui Dumnezeu ca dorinţă sfântă după o viaţă nouă.

Hotărârea fiului risipitor, *„ridica-mă-voi"* este şi hotărârea fiecărui om când se luptă cu sine însuşi şi se hotărăşte să meargă să se spovedească. Când vede că-i merge greu, că multe lucruri se încurcă în viaţă, că un trecut păcătos îl apasă, că multe fapte, cuvinte şi comportamente l-au înstrăinat de Dumnezeu, de oamenii buni şi de sine însuşi, atunci omul zice: trebuie să merg să mă spovedesc, să rup cu un tre-

cut care duce la moarte, la înstrăinare de Dumnezeu, de semeni şi de mine însumi. În momentul acela, al ridicării, se zămisleşte în om şi dorinţa unei vieţi noi, dorinţa unui nou început, unui drum diferit.

Tatăl din Evanghelia de astăzi, care-L reprezintă pe Dumnezeu-Tatăl, este tainic prezent în lucrare. Tânărul risipitor care hotărăşte să se întoarcă la casa părintelui, să-şi recunoască greşeala într-o smerenie totală, zicând: *„nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău, primeşte-mă ca pe una din slugile tale"*, ne arată că harul lui Dumnezeu lucrează în sufletul său, fiindcă tatăl vedea duhovniceşte schimbarea lui. Când se întoarce, fiul risipitor nu-şi întâlneşte tatăl în casă, închis, ci, privind cu ochii cât e zarea de departe, acesta, când a văzut întoarcerea acasă a fiului său, i-a ieşit în întâmpinare, *pentru că i s-a făcut milă de el.* Pilda fiului risipitor este descrierea cea mai clară şi mai profundă a semnificaţiei tainei mărturisirii păcatelor. Când omul îşi mărturiseşte păcatul său şi dorinţa de schimbare a vieţii, atunci Dumnezeu trece de la starea de judecător la starea de părinte milostiv. *„I s-a făcut milă şi, alergând, a căzut pe grumazul lui şi l-a sărutat"*. Tatăl a hotărât schimbarea înfăţişării exterioare a fiului, pentru că acesta şi-a schimbat starea interioară a sufletului prin pocăinţă. Tatăl porunceşte ca schimbarea sau înnoirea interioară a fiului să fie deplină, prin oferirea darurilor noi pe care le primeşte fiul convertit, deoarece cele vechi au fost cheltuite, risipite, iar hainele rupte şi învechite.

Iată care sunt aceste daruri: *Aduceţi degrabă haina lui cea dintâi şi îmbrăcaţi-l şi daţi inel în mâna lui!* Inelul este aici simbol al iertării şi reînfierii. Haina nouă este aceea pe care o primeşte sufletul nostru la Botez şi apoi când se pocăieşte sincer şi dobândeşte iertarea şi reînfierea.

Numai Dumnezeu şi sfinţii îngeri cunosc cum este haina sufletului fiecăruia dintre noi, înainte de spovedanie, înainte de spovedania sinceră a păcatelor şi cum este haina sufletu-

lui nostru după mărturisirea sinceră a păcatelor şi după primirea iertării din partea Părintelui ceresc.

Viţelul gras din Evanghelie înseamnă Sfânta Euharistie. După ce ne spovedim şi primim iertarea Părintelui ceresc prin părintele duhovnic, atunci ne apropiem de Sfânta Euharistie, izvor de bucurie şi izvor al Vieţii veşnice în viaţa noastră. De aceea se cântă: **„Cu trupul lui Hristos vă împărtăşiţi şi din izvorul cel fără de moarte gustaţi"**. Sfânta Euharistie este taina prin care noi suntem recuperaţi după Sfânta Spovedanie şi aduşi la masa Împărăţiei cerurilor, este prânzul anticipat al Împărăţiei cerurilor.

Sfânta Evanghelie ne arată că puterea milostivirii lui Dumnezeu este o putere liberatoare şi, în acelaşi timp, ea este dătătoare de viaţă: *„mort era şi a înviat, pierdut era şi s-a aflat"*.

În mod semnificativ, Evanghelia ne mai arată atitudinea fiului cel mare care nu s-a putut bucura că tatăl său era milostiv cu fratele său mai mic. I s-a părut o nedreptate ca acestui fiu risipitor şi desfrânat să i se acorde atâta atenţie, să fie atât de repede iertat şi onorat cu inel în mână şi cu haină nouă şi, mai mult, să i se dea un dar pe care nu l-a meritat niciodată: să fie junghiat pentru el viţelul cel mai gras, să se pregătească pentru el un ospăţ al bucuriei. Pe cine reprezintă acest fiu mai mare? Reprezintă pe omul harnic şi corect, ascultător şi credincios, dar are dificultăţi a înţelege că *milostivirea lui Dumnezeu este mai mare decât dreptatea Lui.* În Evanghelia de astăzi vedem că Dumnezeu are o milostivire mai mare decât dreptatea pe care o înţeleg oamenii, că milostivirea Lui depăşeşte calculele omeneşti, fiindcă iubirea Lui milostivă este putere de viaţă dătătoare. Foarte adesea, dreptatea ca scop în sine ucide viaţa, iar milostivirea recuperează viaţa, o mântuieşte. Tatăl nu arată că, dacă este milostiv, ar fi uitat de dreptate, ci spune *toate ale mele sunt ale tale.* Adică tu, cel ce ai rămas acasă lângă mine, tu eşti moştenitorul averii întregi. Acestuia i s-a dat o parte, a pier-

dut-o şi s-a pierdut şi pe sine, dar pentru că prin pocăinţă s-a recuperat, să ne bucurăm de salvarea lui. Întrucât persoana umană are o valoare infinită, fiind creată după chipul lui Dumnezeu, este mai valoroasă decât toate averile din lumea aceasta, adică sufletul omului este mai valoros decât întreg universul. Iar tu nu rămâi în pierdere, pentru că fratele tău a fost reprimit în casa părintească, dar tu eşti moştenitorul de drept al averilor tatălui, adică tu ai plenitudinea darurilor. Prin aceasta Evanghelia ne arată şi pedagogia pe care o are Dumnezeu faţă de acei oameni care consideră că nu sunt păcătoşi, dar care totuşi pot greşi tocmai prin faptul că nu pot ierta pe alţii, fiindcă n-au în inimă iubire milostivă.

Aici avem de-a face în acelaşi timp cu un fiu nestatornic şi risipitor, dar care se pocăieşte şi prin urmare este recuperat, şi un alt fiu care este fidel, care este ascultător, credincios şi statornic, dar nu este milostiv, nu are în el puterea iertării fratelui său. Aşadar, Evanghelia de astăzi nu este numai Evanghelia salvării omului păcătos care se pocăieşte, ci şi Evanghelia îndreptării omului credincios, dar nemilostiv şi neiertător.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca, deodată, să învăţăm din pocăinţa fiului risipitor cum să revenim la adevărata libertate şi viaţă, şi în acelaşi timp să învăţăm din sfatul dat de tatăl fiului său mai vârstnic să fim mai milostivi şi mai iertători cu cei ce greşesc, dar se pocăiesc, chiar dacă ei ni se par a fi mari păcătoşi în raport cu noi înşine.

3. DUMINICA ÎNFRICOŞĂTOAREI JUDECĂŢI
Binecuvântarea veşnică a iubirii milostive

„Când va veni Fiul Omului întru slava Sa, şi toţi sfinţii îngeri cu El, atunci va şedea pe tronul slavei Sale.

Şi se vor aduna înaintea Lui toate neamurile şi-i va despărţi pe unii de alţii, precum desparte păstorul oile de capre.

Şi va pune oile de-a dreapta Sa, iar caprele de-a stânga.

Atunci va zice Împăratul celor de-a dreapta Lui: Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.

Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit;

Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine.

Atunci drepţii Îi vor răspunde, zicând: Doamne, când te-am văzut flămând şi Te-am hrănit? Sau însetat şi Ţi-am dat să bei?

Sau când Te-am văzut străin şi Te-am primit sau gol şi Te-am îmbrăcat?

Sau când Te-am văzut bolnav sau în temniţă şi am venit la Tine?

Iar Împăratul, răspunzând, va zice către ei: Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut.

Atunci va zice şi celor de-a stânga: Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui.

Căci flămând am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau;

Străin am fost şi nu M-aţi primit; gol, şi nu M-aţi îmbrăcat; bolnav şi în temniţă, şi nu M-aţi cercetat.

Atunci vor răspunde şi ei, zicând: Doamne, când Te-am văzut flămând, sau însetat, sau străin, sau gol, sau bolnav, sau în temniță şi nu Ți-am slujit?

El însă le va răspunde, zicând: Adevărat zic vouă: Întrucât nu ați făcut unuia dintre aceşti prea mici, nici Mie nu Mi-ați făcut.

Şi vor merge aceştia la osândă veşnică, iar drepții la viață veşnică".

(Matei 25, 31-46)

Sfinții Părinți au rânduit ca în duminica a treia din perioada *Triodului* să auzim *Evanghelia Înfricoşătoarei Judecăți*, pentru a nu nesocoti milostivirea lui Dumnezeu arătată în *Duminica fiului risipitor*, pentru a nu o considera motiv de nepăsare spirituală şi pentru *a nu crede că pocăința fără fapte bune ar fi deplină. Evanghelia Înfricoşătoarei Judecăți* este, de fapt, *Evanghelia faptelor bune* izvorâte din iubire față de semenii noştri în care, tainic, se află prezent Hristos, când semenii noştri au nevoie de iubirea noastră.

În acelaşi timp, *Evanghelia Înfricoşătoarei Judecăți* este şi *Evanghelia evaluării libertății noastre ca persoane şi ca popoare.* În ea vedem cum Dumnezeu judecă faptele făcute în istorie de către persoane şi popoare. Prin întrupare, Mântuitorul Iisus Hristos a venit sub formă de prunc, sub formă de ființă smerită. Pe un copil mic poți să-l ajuți sau poți să treci indiferent pe lângă el, el nu are puterea de a te constrânge, nu are altă putere decât nevinovăția şi prezența sa. Copilul mic este totalmente neajutorat, el depinde de alții, de părinți şi de cei din jur, el se lasă purtat de alții. La a doua sa venire însă, Mântuitorul Iisus Hristos, aşa cum Îl arată icoana de pe iconostas, va veni cu slavă şi putere multă. El nu va mai depinde de nimeni, ci toți şi toate vor depinde de El. El va ține în mână Evanghelia iubirii, după care va judeca lumea, întrebându-ne cât am iubit pe semenii noştri, câtă milostenie, câtă iubire smerită şi cât ajutor grabnic am dat sau am arătat celor ce aveau nevoie de ajutorul nostru.

Taina şi viața Bisericii se desfăşoară, de fapt, între aceste două veniri ale Mântuitorului, între prima Sa venire smerită, discretă, care respectă libertatea noastră, şi a doua Sa venire, în slavă şi putere multă, care judecă libertatea noastră. De aceea, duminica aceasta este numită şi *Duminica Înfricoşătoarei Judecăți*. Înfricoşătoare, pentru că nimeni nu poate spune cu toată tăria că a făcut tot binele pe care să-l facă bine în raport cu semenii săi. Pocăința pe care ne-o cere perioada postului trebuie, aşadar, însoțită de fapte bune, iar faptele bune cele mai prețuite de Mântuitorul şi, de fapt, singurele care contează sunt cele pe care le-am făcut pentru alții, nu ceea ce am făcut bine pentru noi. Dacă ne-am hrănit pe noi, aceasta nu este o faptă mântuitoare, dar dacă am hrănit pe altul, aceasta este fapta iubirii creştine. Dacă ne-am îmbrăcat pe noi, acest lucru nu contează în Împărăția cerurilor, dar dacă am îmbrăcat pe alții care au fost goi sau dacă am ajutat pe alții care au fost săraci, atunci această faptă este judecată ca mântuitoare, în urma ei se primeşte binecuvântarea lui Dumnezeu.

Evanghelia de astăzi ne arată însă că Domnul nu judecă doar persoane, ci şi popoare. Toate popoarele se vor înfăția înaintea lui Dumnezeu. Există o judecată a persoanei, o judecată individuală sau particulară, după moartea fiecărui om, dar vedem în Evanghelia de astăzi că există şi **o judecată universală**, pentru a se vedea care sunt consecințele faptelor noastre personale şi faptelor noastre colective sau obşteşti de-a lungul istoriei, până la sfârşitul ei. De aceea, judecata aceasta de obşte sau universală la sfârşitul lumii este şi **completă şi definitivă**. Evanghelia ne arată pe Judecătorul Drept, Mântuitorul Iisus Hristos, Care a primit de la Dumnezeu Tatăl puterea de a judeca lumea, pentru că El Însuşi este şi Om, nu numai Dumnezeu, şi cunoaşte condiția umană. Judecătorul drept împarte oamenii în două categorii: **milostivi şi nemilostivi**, oameni iubitori de semeni şi oameni neiubitori de semeni. Prima categorie este cea a binecuvântaților, a celor ce au iubit pe aproapele lor şi au întâlnit, tainic, pe Hristos în aceştia. Iar cea de-a doua categorie este

categoria blestemaților, cărora le va spune: *„Îndepărtați-vă de la Mine, blestemaților, și mergeți în focul cel gătit diavolului!"*. Aceasta este categoria celor ce nu au iubit pe semenul lor. Binecuvântarea sau blestemul depinde de felul cum ne-am comportat în istorie față de semenii noștri, dacă am întâlnit sau nu pe Hristos Cel tainic prezent în fiecare om care are nevoie de ajutorul nostru. Sfinții Părinți ai Bisericii, cunoscând cât de înfricoșătoare este judecata aceasta care împarte pe oameni în binecuvântați și blestemați, potrivit criteriului iubirii față de aproapele, au înțeles că nu trebuie să despărțim rugăciunea de milostenie sau pocăință de fapte bune. Iată de ce Sfântul Ioan Gură de Aur spune că nu este de ajuns să ne rugăm și să postim, ci trebuie să facem și milostenie. *„Dacă vrei ca rugăciunea ta să se înalțe la cer, dă-i două aripi: postul și milostenia. Cine postește și nu face milostenie, acela postește ca să se îmbogățească"*. Dacă nu avem lucruri pentru a face milostenie, atunci însăși prezența noastră alături de un om aflat în suferință, vizita noastră la capul unui bolnav, la un întemnițat sunt tot o faptă a milosteniei, fiind dăruirea timpului și prezenței noastre celor ce au nevoie de ajutorul nostru. Sunt mulți oameni care s-au sinucis pentru că în clipele lor de singurătate și întristare nu a fost nimeni care să le arate milostivirea încurajării, a unui cuvânt bun, a unui cuvânt de speranță și a unui cuvânt de mângâiere. În multe feluri se poate face milostenia chiar și atunci când suntem săraci din punct de vedere material. De fapt, bogat este omul care are în el prezent pe Hristos și iubirea Lui în inima sa. Sărac cu adevărat este cel care nu are iubirea lui Hristos în sufletul său. Aceasta este concluzia cea dintâi a Evangheliei de astăzi.

Înțelegând această taină mare a iubirii lui Hristos care se manifestă în lume prin noi oamenii, atunci când îi iubim pe semenii noștri, și a prezenței lui Hristos în cei care au nevoie de iubirea noastră, **Biserica**, încă de la începuturile sale, **a unit liturghia cu filantropia**. Diaconii din Biserica primară nu erau doar diaconi care cântau în biserică, ci ei erau și cei ce adunau daruri de la credincioși la altar, care erau binecu-

vântate de episcop sau de preot. O parte din ele rămâneau pentru Sfânta Euharistie şi agapa frăţească, iar hainele şi alimentele, care erau aduse pentru oamenii din comunitatea creştină, pentru bolnavi şi pentru văduve, erau, imediat după Sfânta Liturghie, trimise celor bolnavi sau împărţite celor săraci care veneau la biserică. Acest lucru îl aflăm din descrierea pe care o face pe la anul 150 Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful în *Apologia* sa adresată împăratului Antonin Piosul. În această lucrare, scriitorul arată că în fiecare duminică creştinii se adună pentru săvârşirea Sfintei Euharistii şi aduc cu ei daruri, pentru cei nevoiaşi din comunitate, din parohie. Mai târziu, când s-a dezvoltat Biserica, aceste daruri care se aduceau la liturghie alături de pâine şi vin, anume alimente şi îmbrăcăminte, s-au transformat în instituţii filantropice. Grija pentru cei bolnavi s-a manifestat prin înfiinţarea de spitale, farmacii, leprozerii. Grija pentru cei străini s-a arătat prin construirea, pe lângă biserici şi mănăstiri, a unor case pentru pelerini şi oaspeţi. Grija pentru orfani şi pentru bătrâni s-a arătat în construirea de orfelinate şi azile. Astfel că în secolul al IV-lea, Sfântul Vasile cel Mare a înfiinţat în jurul Bisericii o serie de instituţii de filantropie. Semnificativ este faptul că liturghia nu era despărţită de filantropie, adică de iubirea faţă de semen, iar filantropia nu era despărţită nici ea de rugăciune, de liturghie. La un moment dat, atât de mult s-a dezvoltat această filantropie în Biserica de la Bizanţ, încât împăratul însuşi, în săptămâna Sfintelor Patimi, era obligat, prin protocolul curţii imperiale, ca în fiecare zi, înainte de a merge la liturghie, să viziteze casele de bătrâni, casele de orfani şi să ofere o cantitate mare de bani de aur Bisericii Sfânta Sofia din Constantinopol pentru ajutorarea săracilor. Fiind primul dintre creştinii mireni, Biserica l-a învăţat pe împărat să nu despartă credinţa de milostenie.

Urmând împăraţilor bizantini, şi domnitorii români au înfiinţat mănăstiri, le-au dotat cu averi, pentru ca mănăstirile la rândul lor să poată ajuta populaţia săracă. Aşa s-au înfiinţat primele bolniţe în mănăstiri, primele farmacii, primele şcoli, primele case pentru oameni săraci. Mănăstirile erau

obligate, prin daniile primite de la domnitori şi de la oameni cu stare, să arate iubirea creştină prin primirea pelerinilor şi a străinilor.

Aceasta este Evanghelia lui Hristos: liturghie şi filantropie, nedespărţite una de alta. Toate aceste lucrări sfinte ale Bisericii au în centru, ca izvor de inspiraţie, Evanghelia Duminicii Înfricoşătoarei Judecăţi. În anii de stăpânire otomană şi de stăpânire comunistă a fost diminuată puterea Bisericii de a cultiva filantropia. Însă după anul 1989, când Biserica şi-a recăpătat libertatea, primele lucrări ale Bisericii au fost acelea de a arăta prezenţa ei, în şcoli prin profesorii de religie, iar prin preoţii de caritate, în spitale, în penitenciare şi unităţi militare. De asemenea, au fost construite capele în cămine de bătrâni, şi în cămine de copii, desigur, după puterile Bisericii, care sunt destul de limitate din punct de vedere material. La Facultăţile de teologie s-au înfiinţat secţii de teologie şi asistenţă socială sau teologie socială, tocmai pentru că teologia nu poate fi despărţită de misiunea filantropică sau caritativă a Bisericii. În diferite eparhii ale Bisericii s-au înfiinţat cantine pentru săraci şi case pentru copiii străzii, iar, mai nou, unităţi medicale: cabinete stomatologice, cabinete medicale, sau centre de diagnostic şi tratament (ca, de pildă, „Providenţa" - Iaşi, devenit spital). În această lucrare social-filantropică, de iubire pentru om, pentru semeni, noi *devenim mâinile iubirii lui Hristos*, adică în mod mai activ suntem Trupul tainic al lui Hristos. De aceea, Evanghelia ne îndeamnă astăzi la fapte concrete, să ajutăm cu o vorbă bună, cu un gest de prietenie, de consolare, cu o milostenie, cât de mică ar fi ea, cu un pahar de apă oferit unui bătrân, cu un prânz oferit cuiva. Desigur, niciodată nu putem rezolva toate problemele sociale, dar fiecare se va mântui şi va dobândi viaţa cerească în măsura în care a fost milostiv în viaţa sa pe pământ.

Să rugăm pe Hristos Domnul să ne dăruiască puterea aceasta a prezenţei iubirii Lui în inima noastră, pentru ca mâinile noastre să devină mâinile Lui care ajută pe semenii noştri, spre slava lui Dumnezeu şi mântuirea noastră.

4. DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI

Căutarea paradisului pierdut din pricina nepostirii

„Că de veți ierta oamenilor greşelile lor, ierta-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc;

Iar de nu veți ierta oamenilor greşelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greşelile voastre.

Când postiți, nu fiți trişti ca fățarnicii; că ei îşi smolesc fețele, ca să se arate oamenilor că postesc. Adevărat grăiesc vouă, şi-au luat plata lor.

Tu însă, când posteşti, unge capul tău şi fața ta o spală.

Ca să nu te arăți oamenilor că posteşti, ci Tatălui tău care este în ascuns, şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îți va răsplăti ție.

Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură.

Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă şi nu le fură.

Căci unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta".

(Matei 6, 14-21)

Sărbătoarea Sfintelor Paşti, ca sărbătoare a luminii Învierii lui Hristos, presupune o perioadă de pregătire interioară, iar perioada aceasta de pregătire este timpul postului. Cum spune Triodul în cântările *Duminicii Izgonirii lui Adam din Rai*, perioada postului Sfintelor Paşti este o „primăvară pentru suflet", o primăvară pentru a cultiva semințele Duhului Sfânt, care sunt date nouă prin credință. Această cultivare a semințelor este creşterea virtuților, iar toate virtuțile se înmănunchează în smerenie şi în iubire.

De altfel, numai iubirea smerită este cu adevărat creatoare de libertate, o iubire în care Dumnezeu este prezent şi lucrător prin harul Său.

Prin postire, noi dobândim prezența lucrătoare a lui Dumnezeu în noi ca iubire smerită, apoi o arătăm în jurul nostru prin cuvinte şi prin fapte, prin atitudine şi stări duhovniceşti, prin toată ființa noastră, prin sufletul şi prin trupul nostru.

Postul este, mai întâi de toate, o *perioadă de pocăință* pentru tot ceea ce am făcut rău şi, în acelaşi timp, este o *perioadă de luminare* a sufletului şi de împodobire a lui cu prezența sfințitoare a lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu se comunică tainic prin rugăciune, din sfintele slujbe, prin Sfintele Scripturi şi, mai ales, prin Sfânta Împărtăşire euharistică, pe care ne-o oferă Biserica mai des în această perioadă a anului liturgic.

Duminica în care începe postul Sfintelor Paşti se numeşte *Duminica Izgonirii lui Adam* din Rai, pentru că Adam n-a postit, şi prin urmare a fost alungat din Rai.

Postul lui Adam consta în a nu mânca dintr-un anumit pom, adică din pomul cunoştinței binelui şi răului care era interzis pentru o perioadă, spun Sfinții Părinți, până când omul creştea spiritual, se maturiza duhovniceşte, în relația sa cu Dumnezeu-Creatorul şi cu lumea, creația lui Dumnezeu pentru om.

În ce consta maturizarea aceasta? În a distinge între dar şi dăruitor. Adam se afla, aşadar, în fața unei alegeri: - *Ce este mai de preț: darul sau Dăruitorul?* **Păcatul lui Adam constă în faptul că nu a postit şi nu a ascultat de Dumnezeu, în sensul că a dat mai multă importanță unui dar, decât Persoanei dăruitoare, a ascultat mai mult de şarpele-diavolul, decât de Dumnezeu-Creatorul lumii şi al omului.**

Aşa se întâmplă şi cu noi, greşim foarte adesea când iubim mai mult darurile pe care le primim de la o persoană,

decât persoana însăşi. Astfel noi confirmăm că am moştenit de la Adam înclinarea păcătoasă de a folosi lumea creată de Dumnezeu, dar în uitare şi neascultare faţă de El. Pentru a evita păcatul uitării de Dumnezeu, postul ne ajută să nu ne legăm în mod pătimaş şi idolatru de lucrurile limitate şi trecătoare ale acestei lumi, ci să ne unim cu Dumnezeu Cel nelimitat şi veşnic. Când noi folosim darurile lui Dumnezeu şi uităm de Dăruitor, atunci nu mai trăim spiritual, ci doar biologic. Când însă folosim darurile acestei lumi, hrana, îmbrăcămintea, frumuseţea naturii, cu gândul la Dumnezeu-Dăruitorul a toată existenţa, atunci creştem în libertate, deoarece creştem în comuniune. Astfel, în ciuda aparenţelor, *postul nu este o constrângere, ci o şcoală a libertăţii, care ne ajută să preţuim mai mult pe Dăruitor decât darurile Sale.*

Dacă hrana noastră este numai materială, ne legăm de lucrurile trecătoare, ca şi când ele ar fi ultima realitate. Or, Mântuitorul Iisus Hristos spune: *„Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu"* (Matei 4, 4), adică sufletul omului are nevoie mai întâi de hrană spirituală, de înţeles duhovnicesc şi de iubire permanentă şi nemărginită. În această perioadă de post noi mâncăm în primul rând ceea ce conţine multă lumină; mai ales vegetalele care sunt produse prin procesul de fotosinteză şi au acumulat lumină de la soare. Ne hrănim cu produsele vegetale care au acumulat lumina fizică de la soare, ele fiind acum hrană-simbol pentru Lumina cea spirituală, netrecătoare, care este lumina veşnică a Învierii lui Hristos, Soarele Dreptăţii şi Răsăritul Cel de Sus.

De două ori în postul Sfintelor Paşti se face dezlegare la peşte, pentru că peştele este hrană uşoară şi conţine fosfor („fosforos" înseamnă în limba greacă „purtător de lumină"). Deci, dezlegarea la peşte în ziua de *Buna-Vestire* şi în ziua de *Florii* este un semn de bucurie, dar rămânând în interiorul „programului de hrănire cu lumină". Ne hrănim cu lumina

fizică trecătoare din plantele pe care le folosim, pentru a ne ridica şi trece dincolo de lumina fizică, la lumina spirituală harică adunată în suflet, adică trecerea sufletului de la hibernarea în păcat şi autosuficienţă la „primăvara" *înnoirii prin pocăinţă şi rugăciune, prin spovedanie şi împărtăşire euharistică, prin cuvinte şi fapte ale iubirii sfinte.*

Duminica lăsatului sec de brânză sau *Duminica Izgonirii lui Adam din Rai* este ultima duminică înainte de începutul Sfântului şi Marelui Post al Sfintelor Paşti. Cu vecernia duminicii acesteia intrăm în Postul Mare, *cerând iertare unii altora* ca să începem urcuşul nostru interior, sufletesc sau duhovnicesc, spre lumina Învierii lui Hristos, spre Sfintele Paşti.

Evanghelia din *Duminica lăsatului sec de brânză* se referă, în mod precis, la modul de postire, la înţelesul şi folosul duhovnicesc al postului. Evanghelia a fost precedată de citirea Apostolului din Epistola Sfântului Apostol Pavel către Romani, în care ni se spune că trebuie *„să lepădăm lucrurile întunericului şi să ne îmbrăcăm cu armele luminii, să petrecem ca fii ai luminii, nu în ospeţe şi în beţii, nu în desfrânări şi fapte de ruşine, nu în certuri şi în pizmă, ci să ne îmbrăcăm în Domnul nostru Iisus Hristos, iar grija pentru trup să nu o facem spre pofte"* (Romani 13, 12-14). Acest îndemn al Sfântului Apostol Pavel rezumă înţelesul acestei perioade de post în care intrăm, şi anume ea este *o perioadă în care lepădăm lucrurile întunericului şi ne îmbrăcăm cu armele luminii, care semnifică aici lupta duhovnicească.* Sfântul Apostol Pavel nu spune că ne îmbrăcăm cu hainele luminii, ci cu armele luminii, iar în concluzia sfatului pe care ni-l dă, Sfântul Apostol Pavel ne spune că trebuie să ne îmbrăcăm în Iisus Hristos, Domnul nostru, adică să trăim în lumina prezenţei Lui harice şi iubitoare, să curăţim mereu haina de lumină pe care am primit-o la Botez, când a început viaţa noastră ca răstignire a egoismului sau a păcatului din noi şi înviere pentru viaţa veşnică.

Ceea ce reţinem în mod deosebit este *lupta duhovnicească ce se realizează prin post,* înţeles ca lepădare de lucrurile întunericului şi de îmbrăcare, de întărire, cu armele luminii. Aceasta înseamnă că lepădăm ceea ce este întuneric, adică ceea ce este lipsit de valoare duhovnicească şi veşnică, din gândurile noastre, din cuvintele noastre, din faptele noastre, din vieţuirea noastră. Acesta este rostul perioadei de post: lepădarea de cele ale întunericului, curăţirea de păcat, care aduce întuneric în viaţa noastră, şi luminarea sufletului cu acele arme care ne ajută să respingem ispitele păcatului şi ale demonilor, când caută să ne despartă de Hristos. Această luptă nu este, aşadar, o luptă pentru *ceva* din lumea aceasta, ci este iubire jertfelnică pentru *Cineva,* pentru Hristos, adică ne lepădăm de păcat ca lucrare a satanei şi ne unim cu Hristos Mântuitorul. De aceea, Apostolul ne îndeamnă *să ne îmbrăcăm în Iisus Hristos,* adică, să devenim interiori Lui în aşa fel, încât viaţa noastră să fie viaţa lui Hristos în noi încă din această lume. Apostolul nu spune să nu mâncăm deloc, ci spune doar ca *grija pentru trup să nu o facem spre pofte.* Altfel spus, *postul semnifică o renunţare la ceea ce este îmbuibare, la ceea ce este exces, la acele elemente care ne îngreuiază fizic şi duhovniceşte,* care nu ne predispun la rugăciune, ci mai mult la comoditate. Postul este o alegere, un discernământ al valorilor spirituale. Preferăm lucrurile spirituale celor materiale, *hrănim mai mult sufletul decât trupul,* îl hrănim mai mult duhovniceşte cu rugăciunea intensă, cu citirea Scripturii, cu citirea din vieţile sfinţilor şi cu dialoguri duhovniceşti, dar mai ales cu participarea la sfintele slujbe ale Bisericii, cu ascultarea cuvântului lui Dumnezeu, cu îmbogăţirea sufletului nostru prin cântare, prin milostenie şi prin toată fapta cea bună. În această perioadă, înlocuim hrana trupească cu hrană duhovnicească suplimentară folosind hrana materială cu moderaţie, pentru a evita moleşeala spirituală şi pentru a ne înfrâna de la orice fel de lăcomie dăunătoare.

Acest urcuş duhovnicesc al postului este însă nu numai o nevoinţă sau un exerciţiu de renunţare la ceva din jurul nostru, ci este şi un exerciţiu, o luptă şi *o deprindere de îmbogăţire spirituală*. Făcând milostenie, nu ne îmbogăţim material, dar ne îmbogăţim duhovniceşte, ne îmbogăţim sufletul cu iubire milostivă. Se goleşte buzunarul de bunuri materiale, dar se umple sufletul de bunuri spirituale. Renunţăm la multe mâncăruri, dar ne îmbogăţim din hrana duhovnicească a rugăciunii, a Sfintei Scripturi şi a Sfintelor Taine cu care ne împărtăşim mai des, după ce ne-am mărturisit păcatele în Taina Spovedaniei şi am primit iertare pentru ele.

În Evanghelia *Duminicii Izgonirii lui Adam din Rai*, Mântuitorul ne arată cum trebuie să postim şi de ce trebuie să postim. În ceea ce priveşte modul de postire, Evanghelia ne spune: *„Iar voi când postiţi, nu fiţi trişti ca făţarnicii"*. Cuvintele Mântuitorului se refereau la o categorie de oameni religioşi din vremea Sa, care, când posteau, dramatizau postul lor şi se arătau trişti, iar la colţurile străzilor se arătau să fie văzuţi că postesc, se mândreau cu postul ca fiind un merit, o virtute. Mântuitorul ne dă sfat să nu ne arătăm oamenilor că postim, adică să nu ne lăudăm cu faptul că postim, ci *să arătăm postul nostru în ascuns Tatălui nostru Care este în ceruri, Care ştie jertfa fiecăruia, Care cunoaşte râvna fiecăruia, Care cunoaşte păcatele fiecăruia şi nevoia de curăţire de păcate a fiecăruia*. Lucrurile intime, şi mai ales rănile pe care le avem, adesea boala de care suferim nu o arătăm tuturor, ci o arătăm părinţilor, unui tată milostiv sau unei mame milostive, unui duhovnic milostiv şi unui medic priceput şi dornic să ajute. Aşa este şi cu boala păcatului, cu rănile pe care le-a adus acesta în sufletul nostru, în viaţa noastră. Păcatul îl arătăm Tatălui ceresc în rugăciune, în pocăinţă, iar Tatăl ceresc prefigurează în Evanghelie pe părintele duhovnic din Biserică. El, părintele duhovnicesc din Biserică, în taină vede postul şi aude pocăinţa pentru păcate, ca şi Tatăl sau Părintele ceresc

Care tot în taină vede cine şi ce suntem, ce cerem şi de ce avem nevoie pentru mântuire. Astfel, postirea noastră susține pocăința, smerenia, nu lauda de sine. Din acest motiv, în această perioadă ne spovedim mai des, ne pocăim mai intens. Perioada aceasta este timpul *„uşilor pocăinței"*, cum se cântă în slujbele Bisericii, este perioada când **ni se deschid uşile pocăinței în inimă, fiind şi uşile intrării noastre în Împărăția lui Dumnezeu**, revenirea la Casa Tatălui ceresc, a cărei icoană tainică este însăşi Biserica. În ea ne pocăim, primim iertarea păcatelor şi arvuna bucuriei cereşti.

Postul se săvârşeşte cu bucurie, nu cu întristare. Mântuitorul ne îndeamnă să ne bucurăm când postim, pentru că postul se realizează ca semn al foametei şi al setei după Dumnezeu şi pentru că prin post ne despovărăm sufletul de păcate şi ne îmbogățim cu virtuți sfinte. În acest sens, postul adevărat nu este întristare, ci este bucurie. Sunt o mulțime de credincioşi care de-abia aşteaptă perioada de post, iar unii dintre ei chiar regretă când se termină perioada de post unit cu rugăciunea, deoarece aceştia au trăit mari bucurii duhovniceşti în timpul postului. Dar cine sunt cei ce se bucură? Sunt cei ce nu au trăit postul doar ca pe o renunțare la anumite alimente, la produsele de origine animală, carne, lapte, ouă, ci au simțit că, postind din punct de vedere material, s-au hrănit şi s-au îmbogățit mult din punct de vedere spiritual, duhovniceşte.

Partea a doua a Evangheliei din *Duminica lăsatului sec de brânză* este un îndemn sfânt care, de fapt, arată înțelesul cel mai adânc al postului, şi anume: *„Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă şi nu le fură"*. Evanghelia se încheie cu aceste cuvinte ale Mântuitorului: *„unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta"*. Ultimele cuvinte din lectura

Evangheliei acestei duminici sunt cheia înțelegerii ei. Mântuitorul face o legătură între comoară şi inimă: *„unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta"*, ceea ce înseamnă că adevăratele comori pe care ni le adunăm în ceruri *le adunăm mai întâi in inimă, în suflet.* Comorile materiale le adunăm în jurul nostru, le punem în hambare, în seifuri, în bănci, în locuri ascunse sau bine păzite. *Însă comorile vieții veşnice se adună în sufletul nostru.* Ele sunt *iubire sau lumină adunată în suflet.* Lumina aceasta harică o vom arăta în ziua judecății, când sufletul nostru va fi luminat de prezența lui Hristos-Lumina lumii. Atunci se va vedea câtă lumină este în sufletul fiecăruia, iar lumina din suflet va pătrunde şi prin trupurile înviate, astfel încât drepții vor străluci şi se vor bucura veşnic de lumina lui Hristos Cel Răstignit şi Înviat şi de slava Preasfintei Treimi (cf. Apocalipsa 21, 23).

Care sunt aceste comori pe care le adunăm prin Postul Paştilor în suflet sau în inima noastră? Aici, inima trebuie înțeleasă ca fiind centrul spiritual al vieții noastre, adâncul sufletului nostru.

1. *Cea dintâi comoară pe care o adunăm în inima noastră* sau în sufletul nostru sunt *luminile din lacrimile pocăinței,* însoțite de post. De aceea, în această perioadă de post citim mai des *Canonul cel Mare* al Sfântului Andrei Criteanul: luni, marți, miercuri şi joi din prima săptămână a Postului, la Pavecernița Mare, şi joi, la Utrenie, în săptămâna a V-a din Postul Mare. Lacrimile pocăinței sunt o comoară de lumină, în înțelesul că spală păcatul, curățesc sufletul nostru şi aduc bucurie. De aceea, adevărata pocăință aduce pace şi bucurie în sufletul nostru. Sfântul Ioan Scărarul vorbeşte despre *lacrimile pocăinței cele de bucurie aducătoare,* întrucât omul care şi-a plâns trecutul său întunecat simte bucuria luminii lui Hristos care vine în el prin iertare. Iar lumina aceasta a iertării o răspândim în jurul nostru iertând şi noi altora. Din acest motiv, la vecernia din seara acestei duminici este pre-

văzut un moment de iertare reciprocă. Este un îndemn la iertare, aşa cum ne îndeamnă Evanghelia *Duminicii lăsatului sec de brânză,* care începe prin cuvintele: *„Dacă veţi ierta oamenilor şi Tatăl vostru Cel din ceruri vă va ierta vouă păcatele".* Prin urmare, comoara de lumină a lacrimilor pocăinţei aduce în noi lumina iertării păcatelor şi lumina bucuriei împăcării noastre cu Dumnezeu şi cu semenii noştri.

2. *A doua mare comoară pe care o adunăm în sufletul nostru în această perioadă de post este lumina rugăciunii şi a citirii Sfintei Scripturi.* Atât de multă lumină duhovnicească se adună în sufletul nostru prin rugăciunea intensă şi fierbinte şi prin citirea zilnică a Sfintei Scripturi şi a scrierilor sfinţilor, încât aceasta nici nu poate fi descrisă în cuvinte. Pentru a aduna cât mai multă lumină din Sfintele Scripturi şi din rugăciune, **în această perioadă de post se citeşte mai mult Psaltirea, se intensifică rugăciunile însoţite de metanii, se citesc multe texte din Scriptură sau se cântă cântări inspirate din Sfânta Scriptură,** mai ales cântările Triodului.

3. O altă comoara de lumină mai intensă care se adună în sufletul nostru în această perioadă este *lumina faptelor bune, a iertării şi a milosteniei.*

4. Însă comoara cea mai mare pe care noi o câştigăm mai intens în această perioadă este *însăşi prezenţa iubitoare a lui Hristos,* în omul credincios, întrucât toate aceste comori de lumină amintite mai sus sunt raze ale Lui, ale lucrării şi prezenţei Lui, ale lui Hristos Cel Răstignit şi Înviat, prezent şi lucrător în viaţa noastră prin Sfântul Duh. De aceea, într-una din cântările creştine populare se spune despre Hristos: *„Tu eşti comoara care-a fost de mine mult căutată, /Dar astăzi nu Te-aş mai lăsa nici pentru lumea toată!".*

Comoara cea mai sfântă şi preţioasă a prezenţei iubirii lui Hristos în sufletul nostru este comoara cerească a Euharistiei, arvună a Împărăţiei cerurilor. Aceasta este comoara veşnică pe care o pregustăm încă din lumea aceasta în Bise-

rica lui Hristos. Iată de ce, în această perioadă ne spovedim mai des şi ne împărtăşim mai des, iar Mântuitorul ne spune: *„Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu rămâne în Mine şi Eu rămân în el şi-l voi învia pe el în ziua de apoi"*. Deci, împărtăşirea mai deasă cu Trupul şi Sângele lui Hristos reprezintă plinătatea comorii prezenţei Lui în viaţa noastră şi pregătirea noastră pentru lumina şi slava Învierii: *„Cine mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua de apoi"* (Ioan 6, 54).

III

ÎNCEPUTUL PRIMĂVERII DUHOVNICEŞTI

– Binefacerile postului –

1. POSTUL - SPRIJINITOR AL POCĂINȚEI
Înțelesul şi folosul *Canonului cel Mare* al Sfântului Andrei Criteanul

„Venit-a postul, maica curăției, cea care învinovățeşte păcatul şi este vestitoarea pocăinței, purtarea îngerilor şi mântuirea oamenilor; să strigăm credincioşii: Dumnezeule, miluieşte-ne pe noi!".

(*Triod*, stihira, glasul al V-lea, de la stihoavna Utreniei de luni dimineața din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Dă-mi, Hristoase, ploi de lacrimi, în ziua cea plăcută a postului, ca să plâng şi să-mi spăl întinăciunea cea din pofte şi să mă arăt Ție curățit, când vei veni din cer Judecător, Doamne, să judeci pe oameni, ca un judecător şi singur drept."

(*Triod*, stihira, glasul al II-lea, de la Vecernia de luni seara din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Cu înfrânare să ne sârguim toți a smeri trupul, trecând dumnezeiasca măsură a postului celui fără de prihană. Şi cu rugăciuni şi cu lacrimi să căutăm pe Domnul, Cel ce ne mântuieşte pe noi, şi uitare răutății desăvârşit să facem, strigând: greşit-am Ție, mântuieşte-ne ca odinioară pe ninivlteni, Hristoase Împărate, şi ne fă părtaşi împărății cereşti, mult-Îndurate."

(*Triod*, stihira, glasul al II-lea, de la Vecernia de duminică seara din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

1. Cine este Sfântul Andrei Criteanul?

Sfântul Andrei Criteanul s-a născut la Damasc în jurul anului 660, sub stăpânire musulmană, într-o familie creştină care i-a dat o educaţie aleasă. Mai târziu, el devine monah în „Frăţia Sfântului Mormânt" - Ierusalim, fapt pentru care a fost mai târziu supranumit şi „Ierusalimiteanul".

Curând devine secretar al patriarhului de Ierusalim, iar în 685, în calitate de delegat al acestuia, semnează la Constantinopol actele Sinodului al VI-lea Ecumenic, care a condamnat în 681 erezia monotelită (a unei singure voinţe în persoana Domnului nostru Iisus Hristos).

Monahul Andrei rămâne în Constantinopol, unde i se încredinţează conducerea unei importante opere social-filantropice, în special conducerea unui orfelinat şi a unei case pentru bătrâni, lucrare socială foarte populară pentru Biserica bizantină din acea vreme.

În anul 692, a fost ales episcop de Gortyna, în Creta. De aici a primit şi numele de „Cretanul" sau „Criteanul", pe care i l-a dat tradiţia bisericească.

Andrei Criteanul a fost un mare episcop misionar. A construit biserici, a înfiinţat mănăstiri, a dezvoltat lucrarea filantropică a Bisericii, s-a ocupat de educaţia tineretului din eparhia sa, a ajutat pe creştinii care au suferit de pe urma incursiunilor musulmanilor în insulă etc. A fost un bun predicator, iar pentru a încuraja participarea poporului la viaţa liturgică a Bisericii a compus o mulţime de imne liturgice. *El este considerat cel dintâi autor de canoane liturgice*, între care cel mai renumit este *Canonul cel Mare*, care a intrat în cartea *Triodul* şi constituie o piesă liturgică deosebit de importantă pentru perioada Postului Sfintelor Paşti.

Sf. Andrei Criteanul a trecut la viaţa veşnică în anul 740, pe când se întorcea de la Constantinopol spre Creta. De aceea, mormântul său nu se află în Creta, ci în localitatea Eresos din insula Mitilina (Lesbos).

2. Ce este Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul?

Este vorba de un canon de pocăință, adică un lung imn liturgic (peste 250 stihiri), alcătuit din 9 cântări bogate, compuse, la rândul lor, din stihiri scurte de pocăință, ritmate de invocația: „Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!", cerere care aminteşte de rugăciunea vameşului din prima duminică a perioadei *Triodului.*

Canoanele liturgice au apărut la sfârşitul secolului al VII-lea şi începutul secolului al VIII-lea, înlocuind, în mare măsură, imnele liturgice numite Condac. Totuşi, între cântarea a 6-a şi a 7-a a fiecărui *Canon* se mai păstrează un *Condac* urmat de un *Icos.*

Canoanele, care au fost compuse la început de creştini sirieni elinizați din Palestina, sunt mai sobre din punct de vedere muzical şi au un conținut teologic mai accentuat.

Canonul liturgic are nouă cântări lungi, formate din multe stihiri scurte, iar acestea nouă intercalau la început cele *nouă cântări biblice* folosite în viața liturgică răsăriteană:

1. *Cântarea lui Moise* (Ieşirea 15, 1-19);
2. *Noua cântare a lui Moise* (Deuteronom 32, 1-43);
3. *Rugăciunea Anei, mama lui Samuel* (1 Regi 2, 1-10);
4. *Rugăciunea profetului Avacum (Habacuc)* (Avacum 3, 2-19);
5. *Rugăciunea lui Isaia* (Isaia 26, 9-20);
6. *Rugăciunea lui Iona* (Iona 2, 3-10);
7. *Rugăciunea celor Trei tineri;*
8. *Cântarea celor Trei tineri;*
9. *Cântarea Născătoarei de Dumnezeu* (Luca 1, 46-55) şi *rugăciunea lui Zaharia,* tatăl Sf. Ioan Botezătorul (Luca 1, 68-79).

Fiecare cântare a Canonului începe cu un *Irmos* (o strofă dătătoare de ton), se continuă cu stihiri mai scurte şi se încheie cu o laudă de preamărire adresată Sfintei Treimi (*doxastikon*) şi o laudă adresată Maicii Domnului (*theotokion*).

La Canonul inițial al Sf. Andrei Criteanul, mai precis la cântările a 3-a, a 4-a, a 8-a şi a 9-a, au fost adăugate de tim-

puriu câteva canoane mai mici, formate din *trei cântări* (trei ode), compuse de „Teodor" şi „Iosif", adică Sf. Teodor Studitul († 826) şi Iosif de Sicilia (†886).

În secolele XI-XII, un canon de două stihiri pentru o cântare a fost adăugat în cinstea Sfintei Cuvioase Maria Egipteanca, din vremea în care duminica a V-a din Postul Sf. Paşti a fost închinată pomenirii Sf. Maria Egipteanca. Apoi a fost adăugată la sfârşitul fiecărei cântări o stihiră de cerere către Sf. Andrei Criteanul însuşi.

După *sinaxar* se cântă sau recită 16 stihiri, toate intercalate între Fericiri[1].

3. Cum şi când se cântă/citeşte Canonul cel Mare?

Acest canon al Sfântului Andrei Criteanul se cântă pe glasul al 6-lea, care este mai trist. *Irmosul* se cântă de două ori, la începutul şi la sfârşitul cântării. Rugăciunea „Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!" este însoţită de metanie mică şi de semnul sfintei cruci.

Canonul Sfântului Andrei Criteanul se citeşte *pe fragmente* în prima săptămână a Postului Sfintelor Paşti, în zilele de *luni, marţi, miercuri* şi *joi*, în cadrul Slujbei Pavecerniţei; iar *în întregime* se citeşte la Denia de joi din săptămâna a 5-a a Postului Sfintelor Paşti, la Utrenie.

4. Ce conţine Canonul cel Mare?

Acest bogat şi frumos canon este, în acelaşi timp, *meditaţie biblică şi rugăciune de pocăinţă. Canonul Sfântului Andrei Criteanul* este un dialog al omului păcătos cu propria sa

1. Datele privind viaţa şi Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul au fost luate din cartea *Le Chant des larmes. Essai sur le repentir*, DDB, Paris, 1982, pp. 7-15, scrisă de teologul francez Olivier Clément, care oferă şi bibliografie contemporană. Vezi şi *Vieţile Sfinţilor* pe iulie, ziua 4, Ed. Ep. Romanului, 1997, pp. 59-64, precum şi lucrarea recentă a Ieromonahului Sebastian Paşcanu, *Comentariu la Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul*, Ed. Schitul Crasna, Prahova, 1997.

conștiință, luminată de citirea Sfintei Scripturi. Sufletul care se pocăiește plânge că nu a urmat pilda luminoasă a drepților virtuoși, ci robia patimilor arătate în mulți păcătoși, dintre care unii nu s-au pocăit, iar alții s-au mântuit tocmai fiindcă s-au pocăit.

Cu inima plină de smerenia vameșului, cu strigătul de iertare al fiului risipitor și cu gândul la înfricoșătoarea judecată, despre care vorbesc Evangheliile primelor trei duminici ale *Triodului*, autorul *Canonului cel Mare* ne arată, deodată, durerea și puterea pocăinței, leac și lumină a învierii sufletului din moartea păcatului.

Rugăciunea vameșului *„Dumnezeule, miluiește-mă* pe mine păcătosul!" devine, în Canonul Sfântului Andrei Criteanul, ritmul și respirația pocăinței în stăruitorul stih: *„Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă!"*.

Pocăința-rugăciune a fiului risipitor: *„Părinte, greșit-am la cer și înaintea ta, nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău, primește-mă* ca pe una din slugile tale" ia accentul unui regret nesfârșit pentru păcat, ca pierdere și moarte a sufletului care valorează mai mult decât toată lumea materială: *„Ia aminte, Cerule, și voi grăi; pământule, primește în urechi glasul celui ce se pocăiește lui Dumnezeu și-L laudă pe Dânsul"* (Cântarea a II-a, 2).

Păcatul este alipirea sufletului de cele pământești, încât: *„...toată mintea țărână mi-am făcut"* (Cântarea a II-a, 6). Prin păcat se pierde frumusețea nevinovăției din Rai, se pustiește sufletul, se schimbă demnitatea omului în rușine, iar apropierea de Dumnezeu se preface în înstrăinare de El.

Păcatul pe care îl descrie *Canonul cel Mare* nu este al unui singur om, ci al firii omenești căzute, începând cu Adam și Eva. De aceea, *Canonul cel Mare* îmbină pocăința cu meditația la căderile în păcat sau biruința asupra păcatului, așa cum se văd acestea în Sfânta Scriptură. *Canonul cel Mare* se cântă în Biserică în timpul perioadei de pocăință a Postului Mare al Sfintelor Paști, tocmai pentru a se arăta că toți oamenii au

nevoie de pocăință și de iertare a păcatelor pentru a ajunge la mântuire.

Marii păcătoși care s-au pocăit și s-au ridicat din păcat și patimi devin nu numai dascăli ai pocăinței pentru întreaga Biserică, ci și rugători pentru cei ce se luptă cu păcatul sau se curăță de el prin pocăință.

Astfel, Cuvioasa Maria Egipteanca este invocată în *Canonul cel Mare* în stihul: *„Cuvioasă Maică Marie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi păcătoșii!"*. Iar mai târziu, Biserica a adăugat în Canonul Sfântului Andrei Criteanul și stihul-rugăciune adresat chiar lui, autorului: *„Cuvioase Părinte Andrei, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi păcătoșii!"*.

Rugăciunile din *Canonul cel Mare* adresate Maicii Domnului și Sfinților Apostoli arată, în general, legătura dintre pocăință și înviere, dintre vremea Postului și sărbătoarea Paștilor.

„Apostoli, cei doisprezece de Dumnezeu aleși, aduceți acum rugăciunea lui Hristos, ca să trecem toți curgerea postului, săvârșind rugăciuni de umilință și săvârșind virtuți cu osârdie; ca în acest chip să ajungem să vedem Învierea cea slăvită a lui Hristos Dumnezeu, slavă și laudă aducând"[2].

Maica Domnului, care a purtat în pântecele ei și pe brațele ei pe Hristos-Domnul, arătându-L lumii, împreună cu Apostolii care au binevestit lumii pe Hristos, arată aici însăși taina Bisericii, în care puterea și darul pocăinței devin pregătire și dor de înviere, arvună a vieții veșnice ca legătură de iubire a omului cu Dumnezeu.

Mărturisirea și preamărirea Sfintei Treimi în *Canonul cel Mare* arată că pocăința creștină este taina refacerii comuniunii oamenilor cu Sfânta Treime. *Botezați în numele Sfintei Treimi, creștinii reînnoiesc Taina Botezului prin lacrimile pocăinței, mor pentru păcat și înviază sufletește pentru Hristos.*

2. Cântarea a III-a, sedealna a 2-a, *Triod*, ed. cit., p. 166.

Mărturisirea dreptei credințe prin doxologie se leagă strâns de redescoperirea dreptei vieţuiri prin pocăință. Milostivirea Sfintei, Celei de o ființă, de viață făcătoarei şi nedespărțitei Treimi este temelia şi puterea care face ca „uşile pocăinței" să devină „porțile Împărăției cerurilor" deschise în inimile celor ce caută mântuirea şi viața veşnică.

Un alt element care susține rugăciunea de pocăință şi, în acelaşi timp, constituie semnul pocăinței profunde este plânsul sau lacrimile căinței. Lacrimile sunt un dar de la Dumnezeu. Lacrimile care susțin rugăciunea de pocăință sunt numite *întristarea cea după Dumnezeu,* după expresia Sfinților Părinți. Sf. Ioan Damaschinul explicând fericirea a doua, *„Fericiți cei ce plâng că aceia se vor mângâia"*, arată clar că nu orice plâns aduce fericire, nu orice tânguire şi lamentare este o virtute, ci plânsul pentru păcate, numai acela aduce mângâiere. Nu plânsul celui ce este supărat pentru că ar fi dorit să câştige mai mulți bani, dar a câştigat mai puțini, sau a ratat o şansă de a ajunge într-un rang mai mare, dar nu a reuşit. Sf. Ioan Damaschinul arată că nu acesta este plânsul adevărat, ci acesta este un plâns egoist, un plâns din orgoliu. *Plânsul adevărat este regretul sau căința pentru păcatele pe care le-am făcut,* regretul şi căința pentru timpul pierdut, pentru energiile sufleteşti şi trupeşti pe care le-am cheltuit în zadar, fără nici un sens duhovnicesc şi fără nici o roadă folositoare altora.

În timpul Postului Mare în *Triod* se subliniază legătura deosebită dintre taina smochinului neroditor care s-a uscat pentru că l-a blestemat Hristos Domnul şi existența umană cea îndepărtată de Dumnezeu, care nu aduce roada faptelor bune.

Sfântul Andrei Criteanul şi alți Sfinți Părinți, meditând la pilda smochinului neroditor, cer lacrimile pocăinței ca să ude cu ele smochinul neroditor al sufletului pentru a nu se usca definitiv. Iar Sfântul Efrem Sirul ne spune că sufletul omului

păcătos este plin de spinii păcatelor şi de uscăciunea lipsei de iubire smerită faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni, iar lacrimile pocăinţei vin peste sufletul acesta plin de spini şi de uscăciune ca o ploaie curăţitoare şi roditoare. În acest sens, Părinţii duhovniceşti vorbesc despre curgerea lacrimilor nevoitorilor sau asceţilor din pustie care au făcut roditoare pustia prin rodirea virtuţilor. Nu e vorba doar de pustia fizică, exterioară, ci, în primul rând, ei au făcut roditoare pustia sufletului păcătos, transformând-o într-un sol fertil al virtuţilor. Părinţii Bisericii, mari dascăli şi trăitori ai pocăinţei, au împărţit lacrimile în două categorii: *lacrimile de întristare* numite şi *„străpungerea inimii"* şi lacrimile bucuriei. Lacrimile de întristare ard păcatul şi spală sufletul păcătos precum focul curăţă fierul de rugină. Aceste lacrimi pot continua şi după ce au fost iertate păcatele lor, ele transformându-se în *lacrimile bucuriei* care izvorăsc din rugăciunea curată. Însă în viaţa spirituală ortodoxă, lacrimile bucuriei se dobândesc, în general, după ce credinciosul a trecut prin lacrimile pocăinţei. Acest adevăr ni-l arată Sf. Ioan Scărarul care, în lucrarea sa *Scara virtuţilor*, vorbeşte despre *„lacrimile pocăinţei celei de bucurie aducătoare"*, adică despre bucuria iertării, bucuria ridicării, bucuria învierii sufletului din moartea păcatului.

După împăcarea omului cu Dumnezeu prin Spovedanie, lacrimile pocăinţei aduc *pace în suflet*. Lacrimile nu sunt un scop în sine, dar sunt semnul căinţei profunde şi semnul bucuriei iertării şi al refacerii comuniunii cu Dumnezeu, Izvorul bucuriei.

Cântările noastre bisericeşti compuse, în general, de monahi care au plâns o viaţă întreagă, care s-au învrednicit de lacrimile pocăinţei şi de lacrimile bucuriei, conţin *o bucurie paşnică şi pacificatoare*. Ele nu urmează ritmul naturii împătimite de plăceri, ci urmează ritmul metaniilor, acela al pocăinţei. O astfel de muzică ne ajută la susţinerea rugăciunii de pocăinţă. Muzica din timpul Postului Mare este adap-

tată acestei perioade, după cum şi veşmintele liturgice, de culoare cernită, închisă, ne antrenează în interioritatea pocăinței; ele ne cheamă să privim nu atât la solemnitatea slujbelor exterioare, cât la sărăcia sufletului nostru slăbit de păcate, pentru a aduna, prin smerită rugăciune, comori de lumină în inimă.

Totuşi, *întrucât pocăința are ca scop bucuria Învierii, sâmbăta şi duminica din timpul Postului Mare, Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur şi cea a Sfântului Vasile cel Mare se săvârşesc în veşminte luminate, iar miercurea şi vinerea, Liturghia Darurilor mai înainte sfințite unită cu Vecernia, ca semn de pocăință, se săvârşeşte în veşminte cernite.* Această Liturghie este săvârşită pentru împărtăşire euharistică mai intensă întrucât şi postul acesta este mai intens sau mai sever. În Biserica veche nu se săvârşea Liturghia Darurilor mai înainte sfințite dimineața, ci seara, la vecernie. În mediul rural, primăvara, oamenii mergeau în timpul zilei la câmp, iar după munca de la câmp, seara, veneau şi se împărtăşeau, ca pregătire pentru Înviere, deoarece perioada Postului Sf. Paşti este potrivită pentru învierea lentă a sufletului din moartea păcatului şi culminează cu explozia bucuriei Învierii Domnului din noaptea de Paşti.

Să rugăm pe Hristos Domnul şi pe toți sfinții Lui să ne ajute cu rugăciunile lor şi să ne dăruiască puterea de a simți în suflet roadele pocăinței din Postul Mare, adică sfințirea vieții, după cum spune Sfântul Ioan Gură de Aur: *„Noi dăruim ceea ce avem, postirea, ca să primim ceea ce nu avem, nepătimirea".*

2. POSTUL - LUMINĂTOR AL BOTEZULUI

„Preacinstitul post să-l începem cu bucurie, strălucind noi cu razele sfintelor porunci ale lui Hristos Dumnezeul nostru care sunt: strălucirea dragostei, fulgerul rugăciunii, sfinţenia curăţiei, tăria bărbăţiei. Ca să ajungem luminaţi la sfânta Înviere cea de a treia zi, care luminează lumea cu nestricăciunea".

(*Triod*, sedealna lui Teodor, glasul al II-lea, de la Utrenia de luni dimineaţa din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Razele postului primindu-le străluceşte, suflete, şi fugi de întunericul păcatului; ca să-ţi răsară şi ţie lumina iertării prin dumnezeiescul Duh".

(*Triod*, stihira 1, cântarea a IV-a, de la Utrenia de joi dimineaţa din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Darul postului strălucind ne trimite nouă raze, curăţind mai întâi curgerea gândurilor şi gonind întunericul saţiului. Pentru aceasta cu osârdie să-l primim, credincioşii".

(*Triod*, stihira a 2-a, cântarea a IX-a, de la Utrenia din Miercurea brânzei)

Postul Sfintelor Paşti este o perioadă de pregătire pentru marea sărbătoare a Învierii Domnului. De aceea, toată această perioadă a fost numită, uneori, şi urcuş interior spre Înviere. Nu este vorba de un urcuş spaţial, ci este vorba de un urcuş interior, spiritual, de o ridicare a noastră din starea de păcat în starea de pocăinţă, de împăcare cu Dumnezeu şi de reorientare de la drumul care merge spre moarte

la drumul care merge spre viață, adică refacerea legăturii noastre de viață și iubire cu Dumnezeu. Această perioadă a Postului Sfintelor Paști a fost, la începutul creștinismului, una mai scurtă; cea mai scurtă pe care o cunoaște istoria a fost cea de o săptămână și pe aceasta o avem din timpul Sfinților Apostoli, anume săptămâna Sfintelor Patimi sau Pătimiri ale Mântuitorului Iisus Hristos, numită și Sfânta și Marea Săptămână a Paștilor.

Foarte curând însă a fost nevoie ca această perioadă să fie una mai lungă, pentru că, odată cu libertatea dată creștinismului, în anul 313, de către împăratul Constantin cel Mare, prin *Edictul de la Mediolan* (Milan), au intrat în Biserică foarte repede și fără pregătire mulți păgâni, cu un comportament lor contrar Evangheliei, cu deprinderile religiei naturale, în care zeii erau justificări ale patimilor omenești egoiste și proiecții ale lor. Atunci a trebuit ca Biserica să organizeze o școală duhovnicească de intensă și profundă pregătire a celor care deveneau creștini. Această școală a fost organizată pe o perioadă de 40 de zile înainte de săptămâna Sfintelor Patimi ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea, cele 40 de zile ca școală de pregătire a catehumenilor, adică a celor ce se pregăteau pentru a primi Botezul, plus o săptămână - Săptămâna Sfântă și Mare dinaintea Paștilor - formează postul de șapte săptămâni.

Deci, postul propriu-zis al Paștilor este de 40 de zile, dar nu se termină după 40 de zile, ci se intensifică în ultima săptămână, când postirea devine cea mai aspră și este însoțită de meditație profundă asupra tainei mântuitoarelor suferințe sau Pătimiri ale Domnului Hristos pentru noi și participarea mistică a credincioșilor la ele.

În noaptea de Paști se botezau candidații care erau pregătiți pentru Sfântul Botez, numit și „Sfânta Luminare". Cu câteva zile înainte erau examinați privind pregătirea lor catehetică, și anume învățarea dogmelor credinței și, în același timp, cei care-i pregăteau își dădeau seama și de

pregătirea lor duhovnicească, de pocăința celor ce se pregăteau să devină creştini. Apoi, în ajunul Sf. Paşti se săvârşea Botezul, adică înainte de a începe sărbătoarea şi astfel, când se proclama Învierea, cei botezați simțeau că sunt părtaşi la moartea şi Învierea Domnului Hristos.

Aceasta explică de ce, în ziua de Paşti, în loc de *Sfinte Dumnezeule*, se cântă înainte de citirea Apostolului imnul *Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați şi îmbrăcat*, iar săptămâna care începe cu sărbătoarea Sfintelor Paşti s-a numit „Săptămâna luminată". Atunci, cei ce primiseră Botezul se distingeau de ceilalți creştini prin faptul că purtau haina albă, numindu-se *neofiți* (nou-luminați şi nou-sădiți în Biserică).

„Săptămâna luminată" era săptămâna bucuriei celor ce au trecut de la moartea păcatului la viața sfințeniei, de la păgânism la creştinism. Iar religia creştină în mijlocul lumii păgâne apărea ca religia unei vieți noi şi sfinte, îndreptată spre Învierea cea de obşte, în ziua de apoi.

Deşi, mai târziu, familiile creştine au început să-şi boteze copiii, iar numărul celor ce deveneau creştini dintre adulți a scăzut, Biserica a păstrat totuşi această practică a postului de 40 de zile, la care se adăuga postul şi mai intens al Săptămânii celei Mari şi Sfinte de dinaintea Paştilor. De ce? Pentru că devenise necesară şi pentru cei botezați ca reînnoire a Botezului prin pocăință pentru păcate şi pentru sfințirea vieții. Această hotărâre a Bisericii de a păstra perioada de pregătire pentru Botez ca pregătire pentru Înviere se datorează şi faptului că atunci când ne-am botezat pentru a deveni creştini, altcineva (naşul) a făcut pentru noi marea mărturisire dinainte de Botez, şi anume: *„Mă lepăd de satana şi de toate lucrările lui şi de toți slujitorii lui"* şi *„mă unesc cu Hristos să-I slujesc Lui ca unui Domn şi Împărat"*. Această dimensiune a vieții creştine, de lepădare permanentă de satana, de toate lucrările lui şi de toți slujitorii lui, este programul Botezului pentru toată viața. Deci, această perioadă

de post şi pocăinţă trebuie considerată ca fiind o intensă lepădare de întunericul păcatului şi unire cu Hristos Cel Răstignit şi Înviat. Aşadar, pregătirea pentru sărbătoarea Învierii este, în primul rând, o activitate intensă a sufletului ca lucrare de pocăinţă, de curăţire de păcate, de luminare a sufletului prin harul dumnezeiesc.

În perioada aceasta, a Postului Mare, se înmulţesc metaniile. Metánia înseamnă, în limba greacă, schimbarea modului de a gândi, de a vorbi şi de a lucra. *Metaniile mari* sunt prosternări atingând pământul cu fruntea, ca semn al căderii şi ridicării noastre, ca semn că dorim să ne ridicăm noi, cei căzuţi în păcat. Iar *metaniile mici* sunt o aplecare a capului până ce atingem pământul cu mâna. Această formă dinamică de participare a trupului la pocăinţa sufletului arată că Sfinţii Părinţi au fost mari dascăli ai pocăinţei şi ai înnoirii spirituale *ca înviere a omului din moartea păcatului şi de înălţare a lui în lumina lui Hristos Cel Răstignit şi Înviat.* În limba română, cuvântul *înviere* implică ideea de intrare în viaţă, a deveni viu, a face viu, însă în limba greacă cuvântul *înviere* (*anástasis*) înseamnă ridicare, ridicare din moarte, din stricăciune, pentru a trece la viaţă veşnică şi la nestricăciune. Oricum, conţinutul spiritual al acestor cuvinte este acelaşi.

În perioada Postului Mare, limbajul şi veşmântul liturgic al Bisericii se schimbă pentru a chema şi ajuta sufletul şi trupul în starea de pocăinţă. Întreaga Biserică respiră duhovniceşte în ritmul unei rugăciuni scurte şi intense: *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!"*. Prin acest *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!"*, noi recunoaştem că singuri nu putem face nimic pentru mântuirea noastră; că întreaga noastră mântuire, adică dobândirea vieţii veşnice, depinde, mai întâi de toate, de mila lui Dumnezeu. Când omul începe să realizeze că este creştin numai atât cât trăieşte în relaţie sau comuniune cu Hristos, atunci el poate birui ispitele care-i vin în gând, în cuvânt sau în faptă. Prin rugăciunea *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă!"*, noi ne prindem şi ne

ținem de Dumnezeu Preamilostivul, părăsind orice iluzie de găsirea vieții veșnice în noi înșine și recunoscând că *Dumnezeu este singurul Izvor al vieții veșnice. „Miluiește-mă, Dumnezeule, miluiește-mă!"* este prinderea noastră de „colacul" și „funia de salvare". Această rugăciune devine legătură și coloană nevăzută, dar reală, între noi și cer. Cât timp vedem pe Hristos în față și ne încredem în ajutorul Lui, mergem peste valurile mării învolburate de ispite și încercări. Când pierdem legătura cu El și intensitatea strigării către El, atunci ne afundăm. Noi unim această rugăciune de invocare a milei lui Dumnezeu cu credința că numai Hristos Domnul, Cel ce a biruit păcatul și moartea, poate să ne aducă în suflet Taina și Lumina Învierii, adică izbăvirea de păcat, de moarte și de iad.

În noaptea Sfintelor Paști, înțelege intens Sărbătoarea Învierii numai cel ce a simțit în timpul postului cum învie sufletul său din păcate. De aceea, rugăciunea Bisericii în această perioadă este în primul rând rugăciune de pocăință, de ridicare, de înnoire. Cântările Triodului spun că ușile pocăinței sunt ușile mântuirii: *„Ușile pocăinței, deschide-mi-le!"*. Ușile pocăinței fiind ușile Împărăției lui Dumnezeu, nimeni nu se poate mântui fără pocăință. De aceea, Părinții Bisericii au fost în primul rând oameni ai pocăinței și ei au învățat Biserica întreagă că fără pocăință nu există mântuire. De pildă, se spune că Sfântul Antonie cel Mare, către sfârșitul vieții sale, a fost întrebat ce ar mai face dacă ar trăi mai mult, iar el a răspuns: „aș învăța să mă pocăiesc mai bine". Niciodată nu ne putem lăuda că ne-am pocăit îndeajuns. Deci este o mare eroare să ne lăudăm cu pocăința noastră! Deoarece cea dintâi roadă a pocăinței adevărate este smerenia.

În societatea secularizată a slăbit mult conștiința păcatului. Ca atare, slăbește și practica pocăinței, iar unde nu mai este pocăință nu mai este nici dor de sfințenie. Când smerenia este înlocuită cu autosuficiența, justificarea răului împinge pe om la insensibilitate duhovnicească, la ieșirea din fire și la iresponsabilitate. Pentru că am pierdut conștiința

păcatului şi simțul pocăinței, ne-am obişnuit cu răul. Este multă violență, dar ne-am obişnuit cu ea. Este multă insensibilitate la suferința altora, dar ne-am obişnuit cu ea. Aceasta este ieşirea din fire, când ne obişnuim cu răul. Însă *pocăința este convertire de la rău la bine, adică venire în fire sau în sine.* Ieşirea din fire este dezumanizare, iar revenirea în fire este umanizare. Ieşirea din fire este îndepărtarea omului de Dumnezeu şi risipa tuturor darurilor Sale, iar venirea în sine a omului este refacerea comuniunii cu Dumnezeu şi cu semenii. Venirea în sine înseamnă mai multă exigență cu noi înşine şi mai multă îngăduință cu alții. De aceea, pocăința ca Sfântă Taină, ca judecare a omului pe sine însuşi, ca autocritică, este taina salvării celui păcătos. Este o mare binecuvântare pe care Dumnezeu a dat-o Bisericii şi anume de a primi mărturisirea păcatelor noastre, adică judecarea lor de către noi înşine, ca apoi să primim iertarea păcatelor de la Dumnezeu, pentru a dobândi mântuirea sau comuniunea eternă cu El.

Dumnezeu aşteaptă de la noi să ne recunoaştem păcatul care este o boală a sufletului. Aceasta este lupta noastră. Noi deschidem rana şi o arătăm cât este de mare, apoi vine balsamul Lui, iertarea, şi ne vindecă, ne pregăteşte pentru o viață nouă în Duhul Sfânt. Pocăința fără cerere de iertare nu este făcătoare de viață, ea sfârşeşte adesea în deznădejde. Mulți oameni şi-au regretat faptele rele, dar fiindcă nu s-au eliberat de ele prin spovedanie şi iertare, au căzut în deznădejde şi nu au sfârşit bine.

Pocăința pe care o învață Biserica nu este o pocăință a disperării, ci este o *pocăință a speranței*, care se bazează pe rugăciunea *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă"*. Această rugăciune are ca temelie credința noastră că, oricât de mari ar fi păcatele noastre, ele nu pot birui milostivirea lui Dumnezeu cea nemărginită, iubirea Lui de oameni cea nemăsurată şi negrăită. Dacă cineva s-a pocăit cu adevărat, nu în mod fățarnic, ci şi-a plâns păcatele, a cerut iertare şi a primit-o,

acela simte care este puterea Învierii lucrătoare prin har în sufletul omului. Sfântul Ioan Gură de Aur subliniază că cel dintâi cetățean al Raiului este un tâlhar care s-a mântuit, **numai prin pocăință**, rugându-se înainte de moarte zicând: *pomenește-mă, Doamne, când vei veni în Împărăția Ta. Iar Mântuitorul, de pe Cruce, i-a spus: Astăzi vei fi cu mine în Rai.* Când noi ne recunoaștem greșeala, hotărâm să punem început bun, cerem iertare lui Dumnezeu și semenilor noștri, ne spovedim și primim iertare, atunci pregătim bucuria învierii sufletului din moartea păcatului. În acest sens, *perioada de pocăință și post este perioadă de pregătire pentru bucurie.* Nu bucuria egoistă, nu bucuria izolării și indiferenței, ci bucuria comuniunii, nu falsa bucurie a îndepărtării noastre de Dumnezeu, ci adevărata bucurie a apropierii noastre de Dumnezeu. Nu bucuria lăcomiei și a îmbuibării egoiste, fără cumpătare și fără milostenie, ci bucuria iubirii smerite și milostive, bucuria vieții în comuniune cu alții. Aceasta este bucuria Învierii. Aceasta este bucuria pe care ne-o aduce rugăciunea unită cu postul și milostenia. Aceasta este bucurie din bucuria Învierii lui Hristos Fiul lui Dumnezeu și iubitorul de oameni.

Întrucât perioada de pregătire pentru sărbătoarea sfântă și mare a Învierii Domnului este timp de pocăință, de postire și de milostenie, în această vreme de post se înmulțesc și ispitele. În acest sens, Mântuitorul Iisus Hristos ne îndeamnă la priveghere și rugăciune, la stare de trezvie spirituală: *„Privegheați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită!"* (Matei 6, 41). Rugăciunea este o armă, adică un izvor de putere spirituală împotriva ispitelor și împotriva uitării de Dumnezeu, care este începutul păcatului ca înstrăinare de Dumnezeu.

Prin rugăciune și prin pomenirea deasă a lui Dumnezeu, omul menține legătura cu Dumnezeu și respinge cea dintâi ispită, și anume aceea de a se comporta în lume ca și când Dumnezeu nu ar exista sau ca și când Dumnezeu ar fi absent din viața noastră.

Începutul păcatului este, aşa cum se vede din cartea *Facerii, uitarea de Dumnezeu*, cea pe care Adam şi Eva o săvârşesc atunci când ascultă mai mult de şarpe (diavolul) decât de Dumnezeu Care i-a creat şi le-a oferit o existență fericită. Însă când noi, prin rugăciune, pomenim numele lui Dumnezeu, Îi cerem ajutorul şi ne punem în stare de priveghere şi comuniune cu El, ni se schimbă felul de a vedea realitatea, felul de a gândi, felul de a înțelege, întrucât, *prin rugăciune, mintea noastră se uneşte cu gândirea lui Dumnezeu*. De aceea, Sfântul Apostol Pavel spune că noi *avem gândul sau gândirea lui Hristos* (1 Cor. 2, 16), iar Părinții *Filocaliei* arată că rugăciunea neîntreruptă, rugăciunea minții sau rugăciunea inimii, este unire a omului cuvântător cu Dumnezeu-Cuvântul, iar mintea omului ia forma luminii sau slavei dumnezeieşti.

În general, oamenii care se roagă stăruitor şi atent, cu toată dăruirea, au fața luminoasă, întrucât au adunat lumină în suflet. Când Dumnezeu voieşte, lumina aceasta a prezenței Lui în omul care se roagă se arată acestuia şi altora. Mulți dintre sfinți au fost văzuți de către alții, prin darul lui Dumnezeu, ca fiind învăluiți într-o lumină strălucitoare în timp ce se rugau.

Rugăciunea este convorbirea omului cu Dumnezeu sau, mai precis, este unirea minții şi a inimii omului cu Dumnezeu. De aceea, cea mai intensă rugăciune este rugăciunea prin care noi, indiferent dacă folosim sau nu buzele, ne concentrăm şi ne gândim numai la Dumnezeu, numai la Iisus Hristos, rugându-L: *„Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul"*. Această rugăciune s-a născut în Biserică pentru că Mântuitorul a poruncit: *„Privegheați şi vă rugați, ca să nu cădeți în ispită"* (Matei 26, 41; Luca 22, 40), iar Sf. Apostol Pavel îndeamnă: *„Rugați-vă neîncetat!"* (1 Tesaloniceni 5, 17). Sfinții Părinți au arătat prin cuvânt şi faptă că ne putem ruga chiar şi când desfăşurăm în paralel şi alte activități. Dacă lucrăm cu mâinile noastre, dar gândul nostru şi inima noastră sunt îndreptate spre Dumnezeu, atunci noi priveghem şi ne rugăm chiar dacă în acelaşi timp lucrăm

manual. De asemenea, când privim frumusețile naturii, iar mintea noastră se înalță la Creatorul Care le-a făcut, atunci ne deschidem spre starea de rugăciune. Dacă vedem un răsărit de soare şi ne gândim la Hristos, Soarele dreptății, ne deschidem spre starea de rugăciune. Dacă dorim, din orice prilej al vieții noastre putem face un prilej de rugăciune sau de laudă adusă lui Dumnezeu.

Care este folosul sau binefacerea rugăciunii?

Sfinții Părinți ai Bisericii se întrec în a descrie folosul sau binefacerile rugăciunii. Desigur, lista binefacerilor este mare. Noi rezumăm aceste binefaceri menționând, în primul rând, că **rugăciunea este izvor de putere spirituală**, adică **izvor de ajutor dumnezeiesc**. De aceea, cele mai scurte rugăciuni sunt acestea: *„Doamne ajută!"* şi *„Doamne miluieşte!"*. Biserica a învățat rugăciunile acestea de la oameni care s-au apropiat de Mântuitorul. Unul dintre ei avea fiul lunatec sau epileptic, care cădea în foc, în apă, iar sărmanul tată a cheltuit tot ceea ce avea pentru vindecarea copilului. A încercat tot ceea ce credea el că poate fi un ajutor, dar nu l-a găsit. Iar când a ajuns la Mântuitorul, L-a rugat zicând: *„Dacă poți ceva, ajută-ne, fie-Ți milă de noi"* (Marcu 9, 22). Mântuitorul l-a corectat, învățându-l, şi i-a zis: *„Dacă poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede"* (Marcu 9, 23). Iar el a zis: *„Cred, Doamne! Ajută necredinței mele"* (Marcu 9, 24). Mântuitorul Hristos vrea să arate că trebuie să-L rugăm cu credință puternică, El fiind singurul izvor de ajutorare şi ajutorul ultim, care se dăruieşte când nimeni din lumea aceasta nu mai poate ajuta. De la omul sărman al cărui copil era suferind au învățat creştinii să spună: *„Cred, Doamne! Ajută necredinței mele."* sau simplu: *„Doamne, ajută!"*.

Iar, împreună cu Psalmistul, mărturisim: *„Ajutorul meu de la Domnul, Cel ce a făcut cerul şi pământul"* (Ps. 120, 2).

Astfel înțelegem de ce, la sfârşitul rugăciunilor din biserică, mai ales după privegherea îndelungată din ajunul marilor sărbători, credincioşii sunt miruiți de preot cu untdelemn din candelă, semn sfințit al binecuvântării ce vine

din rugăciune şi priveghere. Iar când credincioşii sunt miruiți, preotul spune: „Ajutor de la Domnul, Cel ce a făcut cerul şi pământul".

În al doilea rând, **rugăciunea este izvor de pace**. În timpul rugăciunilor Bisericii, de mai multe ori preotul binecuvintează mulțimea repetând cuvintele Mântuitorului Care, îndată după Înviere, seara, văzând cât de tulburați sunt ucenicii Săi de moartea Sa şi cât de nesiguri de Învierea Sa, a trecut prin uşile încuiate şi a intrat în casa în care ei se aflau, adunați de frica iudeilor, *„a stătut în mijlocul lor şi le-a zis: Pace vouă!"* Acest *„Pace vouă!"* este preluat în Epistola I a Sfântului Petru, în încheiere, sub formula: *„Pace tuturor!"* Deci din cuvintele Mântuitorului, *„Pace vouă"* şi din cuvintele Sfântului Apostol Petru, *„Pace tuturor"*, Biserica a învățat să ritmeze rugăciunile ei cu binecuvântarea Mântuitorului. De fapt, Hristos-Domnul dăruieşte binecuvântarea, iar preotul numai o face vizibilă cu mâna şi o face sonoră cu vocea. Aşadar, pacea vine de la Iisus Hristos, preotul fiind numai slujitorul transmiterii sau împărtăşirii ei. Toate cele sfinte le săvârşeşte Dumnezeu în Biserică, ne spune Sfântul Ioan Gură de Aur, dar El împrumută de la preot mâna şi vocea. Însă pacea lui Hristos se dăruieşte oamenilor care se roagă şi care caută împăcarea lor cu Dumnezeu şi întreolaltă, precum şi pacea sufletului. Deci rugăciunea, ca izvor de pace şi de împăcare este o mare binefacere. Foarte adesea, oamenii sunt tulburați fie de ispite, fie de necazuri, fie de suferință, fie de încercările care le vin de la alți oameni, iar mulți dintre ei nu-şi pot găsi liniştea sau pacea sufletului. Dar experiența Bisericii arată că **rugăciunea este izvor de pace, de liniştire**. Lucrurile şi problemele acestei lumi adesea ne tulbură şi ne risipesc, însă *rugăciunea ne adună, ne uneşte cu Dumnezeu şi ne ajută să nu ne legăm excesiv de lucrurile limitate şi trecătoare ale lumii.* Inima care se roagă *devine biserică, adică adunare a omului în Dumnezeu* (cuvântul biserică înseamnă adunare).

Păcatul şi patimile egoiste aduc sufletului multă risipire sau împrăştiere, dar rugăciunea de pocăință, rugăciunea

stăruitoare ne adună din risipire şi ne dăruieşte pace şi răbdare. Aşa se explică de ce credincioşii stau în biserică timp îndelungat participând la slujbe lungi sau de ce stau credincioşii pelerini ore întregi în şir la rând pentru a săruta moaştele sfinţilor. Ei simt că, în ciuda oboselii, Dumnezeu le răsplăteşte jertfa ostenelii lor cu o pace şi cu o bucurie care vin din însăşi prezenţa lui Dumnezeu în omul care se roagă şi iubeşte pe Dumnezeu şi pe sfinţii lui.

În al treilea rând, **rugăciunea este izvor de sănătate**. O mulţime de oameni s-au vindecat prin rugăciunile lor sau prin rugăciunile altora pentru ei. Vedem că fiica femeii cananeence, care era îndrăcită, s-a vindecat nu pentru că s-a rugat pentru ea însăşi pentru vindecare, întrucât ea nu mai putea să se roage, ci pentru că propria mamă s-a rugat pentru ea. Trăind durerea fiicei sale, ea L-a rugat pe Iisus, zicând: *„Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demoni"* (Matei 15, 22), iar apoi *„Doamne, ajută-mă!"* (Matei 15, 25). Văzând smerenia ei şi stăruinţa ei în rugăciune, Iisus i-a zis acestei mame îndurerate: *„O, femeie, mare este credinţa ta; fie ţie după cum voieşti! Şi s-a tămăduit fiica ei în ceasul acela"* (Matei 15, 28). Aici vedem că vindecarea fiicei femeii cananeence, o femeie de alt neam şi de altă credinţă decât iudeii, se dăruieşte ca urmare a rugăciunii fierbinţi şi smerite a mamei.

Întrucât rugăciunea este izvor de sănătate şi izvor de vindecare, noi cântăm (folosind cuvintele Scripturii): *„Doamne, vindecă sufletul meu, căci am greşit Ţie"*. Când greşim, ne rănim sufleteşte. Păcatul aduce răni în suflet sau răni în relaţia noastră cu Dumnezeu şi cu semenii noştri. Când, prin rugăciune, cerem iertare, începe să se vindece sufletul nostru. De aici, învăţăm că rugăciunea este şi izvor de vindecare. O mulţime de preoţi de caritate în spitale mărturisesc cât de mult le foloseşte bolnavilor rugăciunea, ca izvor de vindecare, pace şi speranţă.

În al patrulea rând, **rugăciunea este izvor de iubire şi de mântuire**. Mulţi oameni nu se mai roagă sau nu se mai pot

ruga. Totuşi mai este o speranță pentru cei ce au părinți sau copii, soț sau soție, rude sau prieteni care se roagă pentru ei. A te ruga *pentru sănătatea şi mântuirea cuiva* înseamnă a-i dori cel mai mare bine în lumea aceasta, cel mai mare câştig, cea mai mare bogăție. Vedem puterea rugăciunii care mântuieşte în pilda sau în exemplul tâlharului de pe cruce. În ultima clipă a vieții sale a zis: *„Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta"*. N-a mai avut timp să-şi schimbe viața, să arate faptele pocăinței lui, dar şi-a schimbat modul de a gândi şi de a vorbi, zicând: *„Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru Împărăția Ta"*. Iar Mântuitorul i-a răspuns: *„Astăzi vei fi cu Mine în Rai"*. Vedem puterea rugăciunii care mântuieşte. Fericitul Augustin a zis despre acest tâlhar că vede pe Golgota trei oameni. Unul care mântuieşte - Iisus Hristos, unul care se mântuieşte - tâlharul cel credincios, şi unul care pierde mântuirea - tâlharul care nu a voit nici în clipa morții să-şi schimbe felul de a gândi şi de a vorbi. Acesta din urmă a pierdut mântuirea, *pentru că nu a murit în stare de rugăciune.* Mântuitorul Iisus Hristos, înainte de a muri pe cruce S-a rugat pentru cei ce L-au răstignit, zicând: *„Doamne, iartă-i că nu ştiu ce fac"* (Luca 23, 34), iar apoi a zis: *„Părinte, în mâinile Tale Îmi dau duhul Meu"*, adică Mântuitorul trece de la viața pământească la cea cerească în stare de rugăciune, de comuniune cu Dumnezeu, nu despărțit de El.

Vorbind despre rugăciune ca izvor de iubire, Sfântul Isaac Sirul spune: *„Iubirea curată se naşte din rugăciune"*. Când ne rugăm, primim în noi harul sau prezența iubitoare a lui Hristos, a Sfintei Treimi, precum şi ajutorul sfinților cărora ne rugăm, ca să ne ajute. Rugăciunea stăruitoare schimbă viața omului. Arătăm iubire duhovnicească față de cineva, mai ales dacă ne rugăm pentru el. De aceea ne rugăm pentru părinți, pentru copii, pentru prieteni, pentru cei ce nu ştiu să se roage şi pentru cei ce nu pot să se roage, pentru toți oamenii, fiindcă Dumnezeu îi iubeşte pe toți. Iar cu cât ne rugăm mai mult pentru alții, cu atât se sfinteşte mai mult rugăciunea noastră pentru noi înşine. Cu cât este mai

cuprinzătoare rugăciunea noastră pentru alții, cu atât noi ne asemănăm mai mult cu Dumnezeu, Cel Ce iubește pe toți oamenii și *voiește ca toți oamenii* să *se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină* (cf. 1 Timotei 2, 4).

Astăzi, foarte adesea slăbește iubirea între soți și se despart. De asemenea, slăbește iubirea între părinți și copii, între frați, între rude, între prieteni, între vecini. Mulți se întreabă: oare, de ce a devenit lumea atât de rea? O spune Hristos Domnul zicând: *„din pricina fărădelegii, iubirea multora se va răci"* (Matei 24, 12). Fapta rea alungă iubirea, iar fapta bună o înmulțește. Sfinții Părinți ne arată că există o cale de înmulțire a iubirii, și anume înmulțirea rugăciunii. Desigur, rezultatele nu sunt întotdeauna spectaculoase, imediate. Rugăciunea nu este apăsare pe buton și totul se rezolvă. Rugăciunea este ca un semănat pe ogor. Dar de la încolțire până la rodire trebuie să cultivăm planta și să așteptăm cu speranță și răbdare roadele. Dacă Dumnezeu primește rugăciunea noastră, ea va da roade. Există rugăciuni care nu sunt primite de El pentru că noi nu ne rugăm cu toată inima, ci mecanic, cu gândul și cu simțirea în altă parte, sau cerem lucruri care în timp ne-ar fi contrare sau dăunătoare mântuirii. În general însă rugăciunile curate, multe și intense nu rămân fără răspuns. Chiar dacă nu se împlinește ceea ce am dorit noi la un moment dat, Dumnezeu ne îmbogățește sufletește cu pacea, cu prezența Sa și ne dăruiește alte daruri decât cele cerute de noi. Oricum, prezența iubirii Lui în sufletul nostru rugător este cel mai mare dar.

Să rugăm, așadar, pe Mântuitorul Iisus Hristos să ne ajute, prin Duhul Sfânt, să ne rugăm așa cum dorește El și să simțim că rugăciunea nu este timp pierdut, ci timp sfințit și arvună a vieții veșnice, mare comoară adunată în suflet și în cer. Când devine constantă, rugaciunea aduce pace și lumină în suflet, bucurie și ajutor, spre slava lui Dumnezeu și mântuirea noastră.

3. POSTUL - ARMĂ A LUPTEI DUHOVNICEŞTI

„Vremea postului să o începem cu bucurie, supunându-ne pe noi nevoinţelor celor duhovniceşti. Să ne lămurim sufletul, să ne curăţim trupul. Să postim, precum de bucate, aşa şi de toată patima, desfătându-ne cu virtuţile Duhului. Întru care petrecând cu dragoste, să ne învrednicim toţi a vedea preacinstită patima lui Hristos Dumnezeu, şi Sfintele Paşti, duhovniceşte bucurându-ne".

(*Triod*, stihira lui Teodor Studitul, glasul al II-lea, de la Vecernia de duminică seara din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Veniţi credincioşilor cu dragoste, având ca o pavăză arma cea tare a postului, să întoarcem înapoi toată uneltirea înşelăciunii vrăjmaşului; să nu ne îndulcim cu plăcerile poftelor, ca să nu ne temem de focul ispitelor; prin care post Hristos, iubitorul de oameni, cu răsplata răbdării ne va încununa pe noi. Pentru aceasta, cu îndrăzneală rugându-ne, cădem înaintea Lui strigând şi cerând sufletelor noastre pace şi mare milă".

(*Triod*, stihira, glasul al V-lea, de la Vecernia de luni seara din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Să postim post primit, bineplăcut Domnului; postul cel adevărat este înstrăinarea de răutăţi, înfrânarea limbii, lepădarea mâniei, depărtarea de pofte, de clevetire, de minciună şi de jurământul mincinos. Lipsirea de acestea este postul cel adevărat şi bineprimit".

(*Triod*, stihira, glasul al III-lea, de la stihoavna Vecerniei de luni seara din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

Pocăința unită cu postul este nota fundamentală a perioadei de pregătire pentru Sfintele Paşti şi exercițiul sau şcoala spirituală de înviere a sufletului nostru din patimi şi păcate. Rugăciunea este mai intensă în această perioadă şi mai interiorizată. Postul acesta de 40 de zile, care precede Săptămâna Sfântă şi Mare a Patimilor Domnului este pregătire pentru Sărbătoarea Sfintelor Paşti, dar şi o amintire sau o pomenire activă, existențială, nu doar psihologică, a postului de 40 de zile pe care l-a ținut sau l-a trăit Moise când a primit Tablele Legii, precum şi o comemorare activă a postului de 40 de zile al Mântuitorului nostru Iisus Hristos în pustie, când, după 40 de zile şi 40 de nopți de postire completă, Mântuitorul a fost ispitit de diavol în pustie. **Cele trei mari ispitiri din pustie ale lui Hristos sunt ispitele permanente din viața creştinului.** Şi anume: 1) ispita *consumului material a lumii create de Dumnezeu în uitare de Dumnezeu;* 2) ispita *stăpânirii lumii exterioare având interiorul sufletului robit de duhul viclean;* 3) ispita *autoafirmării, de a fi ca Dumnezeu, fără a asculta de Dumnezeu.* De aceea, nu se poate vorbi despre post dacă nu vorbim şi despre ispitele legate de post. Ispitele înseamnă încercări care oscilează între propuneri de fericire fără mare efort şi temeri de suferință multă fără răbdare. Adesea ispitele sunt propuneri iluzorii şi false care vin din firea umană păcătoasă sau de la diavoli pentru a deturna pe om de la scopul său principal şi anume acela de a creşte spiritual în asemănarea cu Dumnezeu, prin unire cu El.

Din invidie, diavolul a ispitit pe om, pe Adam, în Rai, pentru că a presimțit cât de mare este demnitatea omului şi cât de mare va fi ea, dacă omul creat după chipul lui Dumnezeu va ajunge la asemănarea cu Dumnezeu. *Chipul era dat omului de Creator, iar asemănarea trebuia dobândită prin conlucrarea cu El.*

Chipul lui Dumnezeu din om este sămânța (începutul) sfințeniei, iar asemănare cu Dumnezeu este roada sfințeniei.

Diavolul încearcă totdeauna să îndepărteze pe om de la asemănarea cu Dumnezeu, îi răpeşte ocaziile de transfigu-

rare sau de creştere în har şi lumină veşnică, când îl desfigurează prin patimi egoiste sau căderea în păcat.

Vedem că Mântuitorul Iisus Hristos este ispitit de diavol după ce a flămânzit. Patruzeci de zile de post şi rugăciune L-au adus *în starea de foame.* Or, foamea trezeşte în om un comportament multiplu. Când omul este flămând, el poate deveni mai lacom, mai agresiv, mai nerăbdător, adică îşi iese din fire. Mântuitorul ne arată că, deşi foamea materială ar fi putut să-L determine să caute mai mult materia, El transformă, schimbă sau mută foamea aceasta materială, pe plan spiritual. Când diavolul, văzându-L flămând pe Iisus, îi spune: *„porunceşte pietrelor acestora să se prefacă în pâine şi ele se vor preface"*, Mântuitorul refuză să facă minuni pentru Sine. El nu face minuni pentru Sine, ci face pentru alţii. De pildă, El face o minune înmulţind cele cinci pâini şi doi peşti în pustie pentru mii de oameni, flămânzi trupeşte, dar hrăniţi sufleteşte.

Iar când Iisus spune: *„Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu"* (Matei 4, 4), El ne arată că omul este, mai întâi de toate, o fiinţă teologică, care se hrăneşte din comuniunea de iubire cu Dumnezeu, din rugăciune şi din ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Şi după ce omul şi-a hrănit mai întâi sufletul, atunci se cuvine să-şi hrănească şi trupul. Altfel, nu se deosebeşte de un animal. Deosebirea dintre fiinţa biologică şi cea teologică, adică dintre persoana umană creată după chipul lui Dumnezeu - Persoană divină, şi celelalte fiinţe biologice din lume stă tocmai în faptul că omul ca persoană inteligentă şi iubitoare, mai întâi trebuie să se hrănească spiritual în comuniune personală cu Dumnezeu, şi apoi material.

De aceea, noi, înainte de a mânca, ne rugăm lui Dumnezeu iar, înainte de a ne împărtăşi cu Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos, postim material, dar ne hrănim cu cuvântul Evangheliei, cu rugăciunile Bisericii şi cu cuvintele din sfintele slujbe. În ziua cand ne împărtăşim nu mâncăm,

pentru că mai întâi ne hrănim sufletul, în rugăciune sau în comuniune cu Persoana divină eternă.

Însă sufletul antrenează întreg corpul ca să participe la viața sufletului. Deci, omul nu poate fi redus la un simplu consumator de lucruri materiale. Trupul omului fiind limitat și trecător se hrănește cu lucruri limitate și trecătoare. Dar sufletul său, creat după chipul lui Dumnezeu Cel infinit, deși este finit, în mod tainic este deschis spre infinit și nimic din lucrurile finite din lumea aceasta nu-l poate sătura, nu-l poate împlini. Orice alipire excesivă a sufletului față de lucrurile limitate din lume îl face să se limiteze la acestea. *Orice alipire exclusivă a sufletului de lucrurile limitate și trecătoare îl deturnează de la scopul său de a fi în comuniune cu Dumnezeu Cel nelimitat, nemărginit și netrecător.* În sufletul omului, așa cum ne spune deja Vechiul Testament (cf. Înțelepciunea lui Solomon 3, 11), Dumnezeu a sădit dorul veșniciei și, ca atare, numai o iubire nesfârșită și o viață veșnică nesfârșită asigură libertatea și creșterea adevărată a sufletului. *„Unde este Duhul lui Dumnezeu acolo este liberate"* (2 Cor. 3, 17). De aceea, **postirea ca dezlipire de lucrurile limitate și trecătoare și unire sau alipire a noastră de Dumnezeu Cel nelimitat și netrecător înseamnă începutul libertății noastre interioare**. Când postim, noi facem exercițiul libertății noastre interioare. Foarte adesea, din cauza mâncării, din cauza obișnuinței cu mâncarea, omul devine un mecanism de consum. Iar acest mecanism impune anumite determinisme, și astfel foamea devine un determinism, pofta pătimașă devine un determinism, o înrobire a sufletului, iar omul lacom sau pătimaș devine mașină consumatoare de bunuri sau plăceri trecătoare și limitate. Însă postul este tocmai încercarea de-a demonta, în mod liber și conștient, determinismele naturii căzute, pătimașe. Prin chemare la școala postului, ni se adresează o chemare la despătimire. Iar postul care nu e liber acceptat nu este post, ci înfometare forțată. Postul impus sau înfometarea forțată nu este virtute, ci este păcat. După cum smerirea de sine a omului este virtute, iar

umilirea altora este păcat. Acest lucru ni-l arată şi marii duhovnici ai Bisericii noastre.

De aceea, fiecare posteşte cât poate. Biserica a făcut o regulă medie pentru toți, dar cei ce nu pot posti ca înfrânare de la hrană materială trebuie totuşi să postească cel puțin spiritual ca înfrânare de la gânduri necurate, cuvinte urâte şi fapte rele, dacă vor să înainteze spre învierea sufletului. Bătrânii şi copiii sunt scutiți de post. Totuşi, Biserica arată că în primele trei zile din prima săptămână a postului, de la răsăritul şi până la apusul soarelui, se mănâncă doar o singură dată, după slujba de seară. Însă unii nu rezistă să stea toată ziua fără mâncare, iar alții mănâncă doar a treia zi.

Depinde de râvna şi de posibilitatea fiecăruia. Ceea ce este important însă, pentru că facem parte din Biserică, este **să postim împreună cu Biserica**. Acest înțeles al postului ca întâietate dată dimensiunii spirituale, hranei sufletului, este esențial. *În această perioadă de post reducem hrana materială, dar nu lăsăm în locul ei un vid, ci în locul ei înmulțim hrana spirituală.* Mai multă rugăciune decât de obicei, mai multă citire a Sfintei Scripturi şi mai ales a *Psaltirii*, mai multe citiri din scrierile sfinților, precum şi spovedanie şi împărtăşanie mai deasă. E bine ca în această perioadă să citim în fiecare zi cel puțin câte un capitol din *Sfânta Scriptură* şi un text din *Filocalie* sau din *Viețile Sfinților*, să avem convorbiri duhovniceşti cu oameni duhovniceşti, să sfințim gândirea, vorbirea şi făptuirea. Cine nu poate posti material, pentru că este bolnav, poate, totuşi, posti spiritual, în sensul că se înfrânează de la gânduri urâte, de la priviri pătimaşe, de la vorbe care rănesc, care jignesc, care au în ele duh de stăpânire, duh de ceartă sau duh de slavă deşartă. De fapt, acesta este scopul postirii fizice: să ne antreneze, să ne atenționeze şi să ne sprijine în postirea spirituală; ne înfrânăm pântecele ca să ne înfrânăm şi mai mult de la păcate, ca forme multiple de lăcomie.

A doua ispitire din pustie a Mântuitorului ne mai arată că, în timpul postirii, pe lângă lăcomia materială, mai vine şi *ispita poftei de stăpânire*. Diavolul Îi spune lui Iisus: *„Închină-Te*

mie şi Îţi voi da toate împărăţiile lumii". Iar Mântuitorul răspunde: „*Numai lui Dumnezeu trebuie să ne închinăm*". Mântuitorul nu acceptă să stăpânească lumea aceasta intrând în dependenţă de duhul viclean. Pentru că, dacă omul se închină diavolului, tot ce-i dă acesta în stăpânire va fi marcat de duhul vicleniei, al făţărniciei, al lăcomiei, al dedublării, al înşelării, al minciunii şi al morţii. De aceea, dreapta credinţă în adevăratul Dumnezeu este lumina postirii celei adevărate. Din această pricină, prima duminică din post se numeşte *Duminica Ortodoxiei* sau a dreptei credinţe. Nu-i suficient să postim, dacă nu păstrăm dreapta credinţă.

A treia ispitire este aceea a slavei deşarte. Diavolul Îi propune Mântuitorului să Se arunce de pe templu, asigurându-L că nu I Se va întâmpla nimic. Iar Mântuitorul refuză să Se afirme pe Sine, să Se preamărească pe Sine. Prin aceasta, Sfânta Evanghelie ne arată că trebuie să luptăm în timpul postului şi *cu ispita mândriei*, care vine uneori tocmai din săvârşirea multor fapte bune. În rugăciunea Sfântului Efrem Sirul se spune: „duhul şi gândul smerit dăruieşte-l mie, slugii Tale". Oricât am posti de mult, oricât ne-am ruga de mult, trebuie să ne gândim că sunt alţii care se roagă mai mult decât noi, sunt alţii care sunt mai milostivi decât noi, mai curaţi decât noi. Numai când avem smerenie, pocăinţa, rugăciunea şi postul nostru sunt folositoare. Iar semnul prin care noi ne dăm seama că postul nostru a fost primit ca ofrandă adusă lui Dumnezeu este acela că avem în noi mai multă iubire faţă de Dumnezeu, mai multă iubire faţă de semeni, mai multă grijă de natură, de mediul înconjurător ca fiind dar al lui Dumnezeu pentru toţi oamenii.

Postul adevărat produce o schimbare în noi, o înnoire, o îmbunătăţire şi o îmbogăţire în fapte bune. De aceea, părinţii duhovniceşti care erau mult postitori au devenit buni duhovnici, mult iertători şi rugători, find adică Părinţi *îmbunătăţiţi*. Îmbunătăţirea sufletului este comoara cea mai mare pe care o putem noi dobândi când postirea noastră devine o acumulare de bunătate în suflet.

4. POSTUL - CĂLĂUZĂ A MILOSTENIEI

„Vreme de pocăință și pricinuitoare de viață veșnică este nouă nevoința postului, numai de vom întinde mâinile spre facere de bine; că nimic nu mântuiește sufletul așa ca darea la cei lipsiți, că milostenia unită cu postul izbăvesc pe om din moarte".

(*Triod*, stihira, glasul al VIII-lea de la stihoavna Utreniei de joi dimineața din a doua săptămână a Sfântului și Marelui Post)

„Postind, fraților, trupește, să postim și duhovnicește. Să dezlegăm toată legătura nedreptății. Să rupem încurcăturile tocmelilor celor silnice. Tot înscrisul nedrept să-l desfacem. Să dăm flămânzilor pâine și pe săracii cei fără de case să-i aducem în casele noastre; ca să luăm de la Hristos mare milă".

(*Triod*, stihira zilei, glasul al VIII-lea, de la Vecernia de miercuri seara din prima săptămână a Sfântului și Marelui Post)

„Să începem, popoare, postul cel fără de prihană, care este mântuirea sufletelor; să slujim Domnului cu frică, cu untuldelemn al facerii de bine să ne ungem capetele, și cu apa curăției să ne spălăm fețele".

(*Triod*, stihira zilei, glasul al III-lea, de la stihoavna Utreniei de marți dimineața din prima săptămână a Sfântului și Marelui Post)

Perioada de pregătire pentru sfânta și marea sărbătoare a Învierii Domnului este un timp de pocăință, iar pocăința aceasta este susținută de post și de milostenie.

Sfântul Ioan Gură de Aur a spus că, dacă dorim să dăm aripi rugăciunii, aceste două aripi sunt postul şi milostenia.

Rugăciunea unită cu postul ca o jertfă liberă sau dăruire de sine lui Hristos Cel ce, din iubire, S-a jertfit pentru noi, se completează cu milostenia făcută, de asemenea, în mod liber, deoarece *la darurile lui Dumnezeu se răspunde cu dărnicie faţă de aproapele nostru* creat după chipul lui Dumnezeu.

Sfinţii Părinţi mai spun, bazându-se pe Sfânta Scriptură, că milostenia acoperă o mulţime de păcate, ea fiind expresia dragostei frăţeşti şi, în acelaşi timp, a ieşirii sufletului din egoism şi a deschiderii lui spre semenii noştri, prin care Dumnezeu vine spre noi. Astfel **milostenia lărgeşte şi transformă sufletul omului**. Aşadar, o faptă bună făcută în mod constant devine foarte adesea o calitate, o bunătate. Acest lucru face ca milostenia, ca acţiune repetată, să devină în om o lumină şi să-l facă milostiv.

Dacă renunţăm la unele lucruri materiale dăruindu-le celor săraci, ne înfrânăm de la lăcomia faţă de lucrurile materiale şi o transformăm într-o dăruire de sine prin ce avem în jurul nostru sau prin ce avem în fiinţa noastră ca posibilitate de ajutorare a celor ce au nevoie de ajutorul nostru.

Milostenia este, aşadar, un exerciţiu al vieţii trăite nu doar pentru sine, ci trăite *împreună cu alţii şi pentru alţii*. În Fericirile pe care Mântuitorul ni le-a lăsat în cuvântarea Sa de pe munte ne spune: *„fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui"* (Matei 5, 7). Fericirea aceasta, a cincea, ne arată că prin milostenie noi ne pregătim ca Dumnezeu să ne miluiască. *Dacă înţelegem mila lui Dumnezeu faţă de noi, o împărtăşim şi altora prin milostenie, devenind astfel un vas comunicant al milei lui Dumnezeu printre oameni*. De aceea, rugăciunea insistentă *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, miluieşte-mă"* pune sufletul omului într-o stare de milostivire şi de milostenie faţă de cei din jur. Mila lui Dumnezeu este iubirea Lui faţă de noi. Mila lui Dumnezeu nu înjoseşte pe om, ci lărgeşte sufletul acestuia, încălzeşte inima sa şi deschide mâinile sale pentru a deveni

mâinile iubirii lui Hristos Cel ce ajută pe oameni. Acum, mâinile iubirii şi milei lui Hristos pentru cei săraci sau nevoiaşi sunt mâinile oamenilor care ajută pe semenii lor. Când Duhul lui Hristos este prezent în viața oamenilor, atunci mâinile lor în mod firesc devin mâinile lui Hristos. Astfel, mai ales prin milostenie, înțelegem foarte mult ce înseamnă Biserica - Trupul tainic al lui Hristos. Noi împrumutăm mâinile noastre lui Hristos Cel nevăzut, pentru ca ele să devină mâinile văzute cu care El ajută pe cei ce au nevoie de ajutor şi strigă spre El în rugăciune: *„Doamne, miluieşte-ne!"* sau *„Doamne, ajută-ne!"*. Milostenia este, aşadar, nu doar o obligație morală, ci o experiență mistică sau tainică a creştinului ca împreună-lucrător cu harul iubirii milostive a lui Hristos. Milostenia smerită ne învață, ne arată cum lucrează harul lui Dumnezeu Cel milostiv în omul care este miluit de El cu iertarea păcatelor, cu darul sănătății şi, mai ales, cu darul bunătății: *„Fiți milostivi, precum Tatăl vostru Cel din ceruri milostiv este"* (Luca 6, 36).

Milostenia poate fi de circumstanță sau permanentă. Există oameni milostivi doar de sărbători. Această milostenie este episodică. Dar Biserica trebuie să organizeze milostenia în formă permanentă sau constantă prin instituții de caritate sau filantropice. Vedem în Sfânta Scriptură cât de mult pot ajuta la mântuire generozitatea, bunătatea, milostenia, schimbarea noastră din oameni zgârciți în oameni generoşi, din lacomi în dăruitori. Pilda cea mai cunoscută este pilda vameşului Zaheu (cf. Luca 19, 1-10), care era un om lacom şi dornic să se îmbogățească cu orice preț. El impune dări mai mari decât trebuia. Luând astfel din bunurile altora, el a nedreptățit pe mulți. Prin urmare, şi-a atras disprețul şi ura tuturor concetățenilor, tuturor vecinilor şi tuturor locuitorilor oraşului Ierihon. Desigur, Zaheu era în plus disprețuit şi pentru că se punea în slujba unei stăpâniri străine, adică stăpânirii romane în Israel. Iar Mântuitorul Iisus Hristos, văzând că Zaheu Îl caută, dintr-o curiozitate foarte

tainică, urcându-se într-un sicamor, i-a zis: *„Zahee, coboară-te degrabă că astăzi trebuie să rămân în casa ta"* (Luca 19, 5). Însă în momentul în care Iisus a intrat în casa sa, oamenii din jur au cârtit şi L-au judecat pe Mântuitorul, considerând că nu trebuia să intre în casa unui om atât de păcătos şi de lacom ca vameşul Zaheu. Această neaşteptată bunătate a lui Hristos faţă de vameşul Zaheu, pe care, desigur, acesta n-o merita, şi cinstea acordată lui l-au surprins, tocmai pentru că el nu le merita. Când Mântuitorul Hristos S-a autoinvitat în casa lui Zaheu, a produs o schimbare în acesta. Bunătatea nemeritată care i s-a arătat acestui om aspru şi lacom a produs în el pocăinţă şi dărnicie. Aici avem de-a face cu un om care se pocăieşte nu pentru că a fost certat, nici pentru că ar fi fost pedepsit în vreun fel, ci pentru că a fost onorat cu bunătate şi cinste, deşi nu le merita. Copleşit de milostivirea, de bunătatea şi de generozitatea Mântuitorului Iisus Hristos, vameşul Zaheu s-a schimbat într-o clipă şi a zis către Domnul: *„Iată, jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor, şi dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva întorc împătrit". Atunci Mântuitorul a zis către el: „Astăzi s-a făcut mântuire casei acesteia, căci şi acesta este fiu al lui Avraam"* (Luca 19, 8-9), adică fiu al credinţei.

Vameşul Zaheu este singurul bogat despre care Evanghelia după Luca spune clar că s-a mântuit pentru că a devenit milostiv. Mai vedem însă în Evanghelie şi un alt fel de milostenie, care nu este îndreptată spre săraci în mod expres, ci spre o instituţie cultică, de preamărire a lui Dumnezeu, şi anume templul din Ierusalim. Din acest punct de vedere, Mântuitorul Iisus Hristos ne învaţă că persoana care a oferit cel mai mult a fost o văduvă (cf. Luca 21, 1-4). Întrucât în visteria templului din Ierusalim ea a pus tot ceea ce avea: doi bănuţi, Iisus a zis despre femeia văduvă: *„Aceasta din sărăcia ei a aruncat tot ce avea pentru viaţă"* (Luca 21, 4). Era prea puţin, poate, ca să dea unui sărac, dar a dat insti-

tuției care avea obligația morală de a ajuta pe săraci adăugând alți bănuți de la alte văduve sau de la oameni care puteau oferi mai mult. În bănuțul văduvei dăruit Templului din Ierusalim vedem paradigma milosteniei permanente sau instituționalizate. Vedem acolo o prefigurare a legăturii dintre cult şi caritatea pe care o organizează Biserica. Şi astăzi, din bănuțul văduvei se construiesc multe biserici noi. În Arhiepiscopia Iaşilor se află astăzi peste 250 de biserici în construcție. Când am sfințit biserici, în sate mici, am văzut mulți oameni foarte săraci, care au zidit aceste biserici. Nici unul dintre ei nu a oferit pentru Biserică din ceea ce-i prisosea, ci din puținul care i-a mai rămas. De altfel, majoritatea mănăstirilor şi bisericilor noastre frumoase au fost construite adesea după războaie, după vremuri grele, după momente de încercare. Ele au dăinuit sau au rezistat mult în istorie, poate, tocmai pentru că n-au fost făcute din pradă de război, nici din bogății răpite, n-au fost făcute cu munca robilor, ci din jertfe, din banul multor văduve şi din dărnicia unor domnitori şi boieri jertfelnici ca semn de recunoştință şi de preamărire a lui Dumnezeu. Aşa au fost construite majoritatea bisericilor ştefaniene şi multe altele de-a lungul istoriei: **în stare de jertfelnicie**. Bănuțul, dacă este chivernisit bine, cu frică de Dumnezeu şi cu dragoste față de oameni, ca o ofrandă sfântă, face minuni. Prin el se sporeşte dărnicia şi se organizează milostenia sau filantropia permanentă a Bisericii. Sunt oameni care au plătit un pomelnic pentru un an la o mănăstire şi n-au mai avut bani să se întoarcă acasă. I-au ajutat însă alții! Aceasta este milostenia jertfelnică, nu un dar din ceea ce ne prisoseşte, ci din puținul care a mai rămas. Acestor oameni le zice Hristos, tainic: „voi ați dat mai mult decât toți ceilalți!".

Milostenia este de două feluri: materială şi spirituală. Într-o perioadă de multă sărăcie este foarte greu să îndemnăm oamenii, pe fiecare în parte, să mai facă milostenie materială.

Şi, cu toate acestea, nimeni nu se poate plânge că n-ar putea face deloc milostenie, dacă ne gândim că milostenia poate fi şi una spirituală. Dacă avem un bănuţ în buzunar şi l-am dat, nu-l mai avem. Este o milostenie materială limitată. Dar dacă avem credinţă multă în suflet şi o dăruim sau o transmitem copiilor şi celor din jur, ea nu se împuţinează, ci se înmulţeşte. Dacă avem bunătate în suflet şi o dăruim în jurul nostru, ea nu se împuţinează, ci se înmulţeşte. Dacă nu avem nimic material de oferit, putem oferi o mână de ajutor unui om bolnav, unui om bătrân, unui om singur, ajutându-l să ducă o găleată cu apă, ajutându-l să-şi facă ordine în casă sau făcând cumpărături pentru el, întrucât el nu se poate deplasa. Şi aceasta este o milostenie. Nu ne costă bani, ci doar un mic efort pentru noi care suntem mai sănătoşi decât el. O altă formă a milosteniei care nu implică nici bani, nici hrană, nici îmbrăcăminte, nici medicamente este vizitarea bolnavilor, bătrânilor şi a celor singuri. Facem milostenie din însăşi prezenţa noastră alături de cei singuri. Există oameni care nu sunt săraci din punct de vedere material, dar sunt foarte singuri, descurajaţi, părăsiţi, abandonaţi, având sentimentul că familia sau societatea nu mai au nevoie de ei. Copiii nu se mai interesează de părinţii lor sau rudele i-au uitat. Sufletul omului nu se hrăneşte doar cu pâine, ci şi cu prezenţa iubitoare a celor pe care i-a ajutat cândva şi de la care aşteaptă un dram de recunoştinţă. Un sfat bun oferit unui om dezorientat este un act de milostenie. Un cuvânt de învăţătură pentru cineva care n-a avut şansa să înveţe religia în şcoală, deşi este botezat creştin, un sfat bun pentru cel ce nu ştie cum să se roage sau nu poate să se roage, dar mai ales o rugăciune pentru cel ce nu mai poate să se roage, pentru că este prea bolnav, ori nu ştie să se roage şi să se spovedească, pentru că n-a făcut-o niciodată - toate acestea sunt acte de milostenie! Cuvântul de îmbărbătare pentru omul deznădăjduit, cuvântul de mângâiere pentru persoanele care şi-au

piedut părinții sau copiii, soțul sau soția. Iată milostenii spirituale, *„fapte ale milei sufletești"*, cum sunt numite toate acestea în cărțile catehetice sau în unele cărți de rugăciune.

Există multe feluri în care Hristos vine spre noi și întinde mâna Sa cea nevăzută pentru ca noi să devenim mâinile iubirii Sale către oameni care au nevoie de ajutorul nostru.

Postul Paștilor este, așadar, și o mare binecuvântare pentru noi de a învăța ce este milostenia ca rodire a milei lui Dumnezeu în sufletul nostru. Este o mare binecuvântare de a simți că devenim și mai mult trupul tainic al lui Hristos, mâinile Lui, mâini de ajutor întinse celor neajutorați. Pentru aceasta însă trebuie să ne rugăm pururea ca Duhul Mântuitorului Iisus Hristos, duhul smereniei, duhul iubirii de aproapele, duhul milosteniei să sfințească viața noastră pentru a simți marea bucurie exprimată în cuvintele Mântuitorului, nu în Evanghelie, ci în Faptele Apostolilor: *„mai fericit este a da decât a lua"* (Fapte 20, 35). Când oferim ceva altora, cu dragoste frățească dezinteresată, primim în schimb o lumină tainică în sufletul nostru. Toate faptele bune pe care le-am făcut în viață revarsă lumină harică în sufletul nostru. De aceea, la ziua Judecății, Hristos Domnul privește la lumina harică adunată prin pocăință și prin milostenie în sufletul celui credincios și darnic. Așa cunoaște Dumnezeu câtă lumină harică am adunat în suflet prin gândul bun, prin cuvântul bun și prin fapta bună. În acest sens, bucuria mântuirii în Hristos depinde de intensitatea luminii și iubirii din sufletul nostru.

Pe fiecare îl va înălța Dumnezeu potrivit cu intensitatea luminii pe care a acumulat-o tainic în sufletul său prin fiecare rugăciune și faptă bună. De aceea, Sfântul Macarie cel Mare spune că acum lumina slavei viitoare este ascunsă în inimile sfinților, iar în ziua Învierii de obște lumina din suflet se va arăta și prin trupurile sfințite și luminate.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu să înțelegem că milostenia nu este doar o obligație morală, ci este, ca și rugăciunea, o luminare interioară și o îmbogățire a noastră sufletească. De aceea, Mântuitorul ne spune: *„Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură"* (Matei 6, 19-20) și *„unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta"* (Matei 6, 21). Comorile noastre din ceruri se adună mai întâi ca lumină harică în suflet. Astfel ne pregătim pentru a primi mai bine în inimă și în casă lumina Sfintelor Paști și bucuria Învierii lui Hristos.

5. POSTUL - ŞCOALĂ A LIBERTĂŢII DE A SĂVÂRŞI BINELE

„Postul cel bun hrănind inima, ***odrăsleşte dumnezeieşte spic de virtuţi;*** *pe care să-l dorim întru aceste sfinte zile, primind sfinţenie".*

(*Triod,* stihira I, cântarea a IX-a, de la Utrenia de marţi dimineaţa din a doua săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

„Suflete, opreşte-ţi gura cu postul şi cu cuget de pace, şi ***hrăneşte pe Domnul cu facerea de bine,*** *aducându-I Lui bucatele virtuţii, ca nişte jertfe bine-mirositoare, şi strigă neîncetat: binecuvântaţi lucrurile Domnului pe Domnul".*

(*Triod,* stihira a 4-a, cântarea a VIII-a, de la Utrenia din Joia brânzei)

„Să ne încingem mijloacele noastre cu omorârea plăcerilor. Să ne împodobim picioarele noastre cu încălţăminte ***opritoare de la toată calea rea,*** *şi să ne sprijinim pe toiagul credinţei; să nu râvnim la vrăşmaşii Crucii Stăpânului, făcându-ne pântecele dumnezeu. Ci să urmăm Celui ce prin post ne-a arătat biruinţă asupra diavolului, Mântuitorul sufletelor noastre".*

(*Triod,* stihira, glasul al IV-lea, de la stihoavna Vecerniei de joi seara din prima săptămână a Sfântului şi Marelui Post)

Mentalitatea de consumerism a Occidentului de la jumătatea secolului al XX-lea a considerat postul ca fiind ceva neactual şi inutil. În acest sens, chiar ortodocşii au

înscris pe agenda Sfântului şi Marelui Sinod Ortodox tema: „Readaptarea normelor privind postul la condiţiile lumii moderne" şi astfel, de prin anii 1968 până către anul 1980, s-a tot discutat cum să reducem postul. Cum să-l mai simplificăm, mai ales noi, ortodocşii, care suntem Biserica cu cele mai multe perioade de post în timpul anului liturgic? Se ştie că la Conciliul Vatican II s-a decis reducerea radicală a postului, încât postul obligatoriu să rămână numai postul din Vinerea Patimilor.

Oarecum influenţaţi de mentalitatea anilor 1960-1970, şi ortodocşii se aflau într-o anumită tentativă de readaptare a normelor tradiţionale privind postul, dar după 1975-1976 s-a produs o anumită schimbare de atitudine, încât în 1982, când s-a discutat din nou despre post, în comisiile pan-ortodoxe pregătitoare ale Sfântului şi Marelui Sinod, nu s-a mai vorbit despre readaptare, ci despre „Importanţa postului astăzi".

Prin urmare, s-a ajuns la o anumită redescoperire a semnificaţiei existenţiale a postului pentru viaţa noastră. Deci postul nu mai pare ca fiind depăşit, vetust sau anacronic. Totuşi, persistă întrebarea *de ce postim?* sau *de ce ne cere Biserica să postim? De ce sunt interzise unele alimente?* Am pus în contrast interdicţia şi libertatea pentru că libertatea este o dimensiune fundamentală a credinţei.

„Unde este Duhul Domnului, spune Sfântul Apostol Pavel, *acolo este libertate"* (2 Corinteni 3,17). Hristos Domnul a venit să ne elibereze de păcat şi de moarte. Mântuirea înseamnă vindecare, dar şi eliberare de păcat şi de moarte.

Dar ne putem întreba: cum ne eliberăm noi prin aceste reguli de post care par foarte adesea restrictive sau ceva impus?

Cred că, din această perspectivă, o astfel de meditaţie despre post şi libertate ar putea fi actuală. Omul de azi, în general, nu mai preţuieşte ascultarea în sine, o ascultare şi o supunere oarbă, şi dacă se supune, o face pentru că a cunoscut sensul şi folosul unei atitudini. Foarte adesea virtutea ascultării a fost pervertită şi s-a abuzat de ea, iar în numele ascultării au fost mutilate multe suflete şi chiar libertatea creştină.

Dar există și o libertate rău înțeleasă care nu e duhovnicească, care ne poate mutila și mai rău personalitatea și destinul, poate chiar și mântuirea. Însă, credința creștină ne descoperă libertatea ca fiind comuniune cu Dumnezeu.

Un teolog nu trebuie să răspundă la toate întrebările, ci foarte adesea trebuie să știe să suscite întrebări. Biserica nu trebuie în societate să dea rețete, dar trebuie să inspire. Cred că uneori întrebările pot să ne facă să gândim noi înșine, iar în comuniune cu alții să găsim răspunsuri mai adecvate. Întrebările sunt patru: *Ce este postul? Când se postește? Cum se postește? De ce se postește?* Ultimei întrebări îi vom acorda, cred, atenția cea mai multă și o analiză spirituală mai extinsă.

Ce este postul?

Postul este o abținere totală sau parțială, liber acceptată, de la mâncare și băutură, sau abținere de la alimente de origine animală (carne, lapte, ouă) și înlocuirea lor cu produse vegetariene pentru o anumită perioadă. Postul, ca abținere totală de la mâncare și băutură pentru o zi, două, trei sau mai multe, a fost numit în poporul român „post negru". Este postul cel mai aspru. Îmi aduc aminte că mama acasă, miercurea și vinerea nu mânca nimic de la apusul soarelui până la apusul soarelui în cealaltă zi. Nu era vorba de a schimba carnea cu fasolele. Noi, copiii, mai puțin rezistenți, nu prea am fost în stare să postim până la apusul soarelui; pe la ora trei după masă, mâncam totuși.

Postul acesta este un post aspru, care a fost practicat în Biserică de la începuturile sale. La țară, postul total este cel mai greu vara, când trebuie să mergi la prășit sau la cosit. Deși muncești în ziua respectivă, nu trebuie să mănânci nimic, nici să bei apă, ci doar să te rogi și să muncești.

În mănăstirile noastre, în general, se practică acest post aspru în prima săptămână a postului (primele patru zile) și apoi în Săptămâna Mare, *Săptămâna Patimilor*, înainte de Sfintele Paști.

Dar acest post nu este obligatoriu, ci este facultativ. Ceea ce cere Biserica, ca urmare a unei îndelungi experiențe, este

ca în perioada de post, produsele animale precum carnea, laptele, ouăle şi produsele lactate să fie lăsate la o parte, iar omul să se hrănească cu produse vegetale. Există doar două sărbători în care se face dezlegare la peşte: Buna Vestire şi Floriile.

Hrana vegetală din timpul postului are înțeles şi folos bogat. Alimentele vegetale pun organismul într-o anumită predispoziție pentru rugăciune şi pentru priveghere, în timp ce produsele animale, care sunt legate de sânge şi grăsime moleşesc organismul sau suscită în el patimi egoiste.

În plus, produsele provenind din plante au adunat prin fotosinteză mai multă lumină. În acest sens, când mâncăm vegetale ne hrănim cu lumină solară asimilată în plante. Lumina aceasta din plante devine simbol al luminii harice din Scripturi şi din rugăciuni.

De altfel, astăzi, din rațiuni de ordin medical, nu atât religios, a fi vegetarian a devenit o modă, încât prin avioane, restaurante, din ce în ce mai mult se respectă dorința celor ce sunt vegetarieni, adică nu mănâncă niciodată carne. Totuşi, a ține postul religios e mai mult decât a fi vegetarian.

Abținerea de la produsele animale nu înseamnă prin ea însăşi post, dacă se triplează cantitățile pentru că ajungem iarăşi la îmbuibare. În unele țări ortodoxe, datorită faptului că în post nu se poate mânca de dulce, unele bucătării s-au specializat şi au creat atât de delicioase feluri de mâncare, încât acestea sunt mai mult poftite cu lăcomie decât mâncarea de dulce (carne, ouă şi produse lactate).

Mai reținem şi faptul că recomandarea produselor vegetale ca hrană în timpul postului este bazată pe experiență îndelungată, mai ales experiența părinților din pustie, din mănăstiri, unii devenind ierarhi şi autori ai Sfintelor Canoane, cei care au postit mai mult. Sfintele Canoane nu au fost făcute de profesori de teologie, ci au fost făcute de asceți, de păstori de suflete, de mari duhovnici, oameni mereu penitenți şi postitori pentru că se aflau permanent în luptă de înduhovnicire.

Când se postește?

Dacă ne uităm în Sfânta Scriptură, postul însoțea evenimente deosebite sau stări deosebite din viața unei comunități sau din viața unei persoane. Foarte adesea postul era asociat cu boala, cu moartea cuiva, dar și cu pocăința, cu regretul pentru păcate, cu dorința de a-și schimba felul de a fi, de a gândi, de a acționa. Se postea în general când se produceau cataclisme, când erau situații dificile, când comunitatea întreagă era în necazuri, fie datorită calamităților, fie datorită invaziilor, fie din cauza persecuțiilor, fie din cauza unor boli, în caz de ciumă sau de cutremur și, se cerea iertarea păcatelor și se invoca harul lui Dumnezeu pentru ajutor.

De asemenea, în Scriptura Vechiului Testament se postea și când cineva se pregătea pentru o făgăduință, pentru un eveniment mare în viața sa, la începutul unei misiuni, unui drum, unei acțiuni importante în care se angaja o persoană sau o comunitate credincioasă. Așa de pildă, Moise, înainte de a primi Tablele Legii, a postit 40 de zile pe muntele Sinai. Acest post de 40 de zile al lui Moise este reluat apoi de Iisus, înainte de începerea activității Sale mesianice, activității Sale de predicare, de vindecare, prin Evanghelia Sa. Postul de 40 de zile dinaintea Paștilor, la care, sigur, se adaugă Săptămâna Mare, în Ortodoxie și, în primul mileniu, în Biserica apuseană, a fost inspirat de postul lui Moise și mai ales de postul din pustie al Mântuitorului.

Pregătirea pentru un eveniment mare din viața noastră, pregătirea pentru o activitate și, mai ales, **pregătirea pentru întâlnirea cu Dumnezeu.** De aceea, înainte de Sfânta Împărtășanie, în Biserica Ortodoxă, în mod obligatoriu, preotul și credinciosul se află în stare de post, deci în starea de jertfă, ca să ne întâlnim cu Hristos, Care se află pururea în stare de jertfă, adică în stare de dăruire de Sine. Deci, se postește când se cere ceva de la Dumnezeu sau se așteaptă întâlnirea cu El.

Postul care precede marile sărbători - Paștile, Crăciunul -, are această semnificație biblică, de lucrare sfântă pentru

întâmpinarea lui Dumnezeu, apropierea de El şi unirea cu El în Sfintele Taine.

Se mai postea în Biblie, în comunităţile credincioase despre care vorbeşte Scriptura şi când se hotăra o rugăciune intensă pentru un act sfânt. Aşa, de plidă, vedem în Faptele Apostolilor că, înainte de hirotonia unui diacon, preot sau episcop, comunitatea întreagă postea şi se ruga.

De asemenea, se postea când surveneau încercări în viaţa unei persoane sau în viaţa unei comunităţi. Sfântul Apostol Pavel spune că a petrecut în nopţi de priveghere şi post.

Postul, în creştinism, încă din primele veacuri, a fost legat şi de comemorarea unor evenimente triste. Se postea miercurea - pentru că Mântuitorul a fost vândut într-o zi de miercuri de către Iuda pentru treizeci de arginţi; vinerea - pentru că Mântuitorul a fost răstignit într-o zi de vineri. Dar este interzisă în Ortodoxie postirea în zi de duminică, Ziua Învierii.

De asemenea, se posteşte în plus faţă de postul Crăciunului şi al Paştilor, înainte de Adormirea Maicii Domnului, două săptămâni de la 1 august până la 15 august, şi o perioadă variabilă înainte de Sf. Ap. Petru şi Pavel, care au fost martirizaţi.

Mai postim în ziua Sf. Cruci, 14 septembrie, şi în ziua Tăierii Capului Sf. Ioan Botezătorul, 29 august.

În total, sunt foarte multe zile de post în Ortodoxie. Sunt totuşi unele miercuri şi vineri când scrie în calendar „harţi". În aceste zile de miercuri şi vineri nu se posteşte. Aceste zile, în general, urmează după marile sărbători. Pentru a nu umbri bucuria mare a sărbătorilor, Biserica, prin iconomie sau pogorământ, a relativizat puţin regula generală a miercurilor şi a vinerilor. Uneori, chiar şi înainte de începerea lungilor perioade de posturi, una sau două miercuri şi vineri sunt exceptate de la regulă. Se posteşte, de asemenea, în ajunul sărbătorii Botezului Domnului.

Postul este nu numai material, ci şi spiritual, adică postul ochilor, al gurii, al inimii. Lasă să postească nu numai gura ta, ci şi ochii tăi, şi urechile tale, şi picioarele tale, şi mâinile

tale, şi toate mădularele corpului tău. Ochii postesc când nu priveşti cu patimă la lucruri şi la persoane. Mâinile postesc când eşti curat şi lipsit de lăcomie.

Aşadar, nu este vorba doar de a ne înfrâna de la carne, a schimba felul de mâncare, ci a ne schimba şi comportamentul. Schimbarea hranei, a felului de a mânca trebuie să antreneze şi schimbarea atitudinilor noastre. Aflăm astfel de la profeți că în fața lui Dumnezeu, zilele de post nu erau bine plăcute, dacă cel ce postea nu avea milă de săraci, dacă-i persecuta, dacă nu-i miluia.

Despre aceasta, Sf. Ioan Gură de Aur, unul din marii părinți duhovniceşti ai Bisericii, a spus: „Cel ce posteşte şi nu face milostenie posteşte ca să se îmbogățească", cum am zice noi, strânge provizii. Tot Sf. Ioan Gură de Aur spune că „dacă vrei ca rugăciunea ta să fie ascultată mai bine, dă-i două aripi: postul, de-o parte, şi milostenia de cealaltă parte". Rugăciunea are aripi către cer dacă este însoțită de post, de abținere de la hrană şi de la lucrurile rele, dar şi de practicare a milosteniei, a faptelor bune.

Ajungem la ultima întrebare: *De ce postim*?

Dacă ne uităm astăzi în lume, nu numai Biserica impune postul, ci şi medicii uneori impun celor bolnavi regim dietetic. Poate şi unii esteticieni impun unor persoane postul ca să-şi recâştige frumusețea trupului. Unii postesc, cum se spune, „să-şi păstreze linia".

Desigur şi acest aspect de igienă sau aspect medical este important şi el, dar postul creştin nu se reduce la aceasta, ci are o semnificație mult mai profundă. Aici noi ajungem la problema libertății, libertatea spirituală şi anume aceea care ne face mai iubitori de Dumnezeu şi de semeni. Cu cât omul poate iubi mai mult pe Dumnezeu şi pe semeni, cu atât este mai liber, cu cât iubeşte mai puțin pe Dumnezeu şi pe semeni, cu atât este mai înrobit. Aceasta este perspectiva din care se priveşte postul.

Referatul Sfintei Scripturi despre căderea protopărinților a suscitat cele mai diverse interpretări de-a lungul vremii şi

rămâne până astăzi foarte fascinant şi poate chiar intrigant. Dar ceea ce reţinem noi din interpretarea Sfinţilor Părinţi este faptul că Dumnezeu nu a interzis omului de-a mânca, în general, ci doar dintr-un singur pom.

Această interdicţie era o pedagogie a lui Dumnezeu, era un fel de examen, de test, pe care trebuia să-l treacă Adam, ca un fel de prag al creşterii sale spirituale, primul exerciţiu al libertăţii sale în raportul cu lumea şi cu Dumnezeu, primul examen al vieţii sale. Prin interdicţia respectivă, *Adam a fost pus în starea de a alege între Dumnezeu şi făptură, între* ***Dăruitor şi dar***. Din toate putea să mănânce, din toate cele ce erau în Paradis, din toate fructele, din toţi pomii, cu excepţia unuia. Ceea ce este important este respectarea voii lui Dumnezeu sau ataşamentul, alipirea de ceea ce este interzis.

Avem aici un fel de trepte ale ispitei: mai întâi şarpele îi spune Evei că „nu-i chiar aşa cum ţi s-a spus". O relativizare a poruncii lui Dumnezeu, pentru ca apoi să fie mai uşor de încălcat. Şi Sfinţii Părinţi spun că păcatul lui Adam nu a fost dorinţa de a fi ca Dumnezeu, căci el fusese creat după chipul lui Dumnezeu. Dumnezeu a spus să facem om după chipul şi asemănarea noastră şi l-a făcut după chipul Său, urmând ca să ajungă la asemănarea cu Dumnezeu prin comuniunea cu Dumnezeu, prin legătura cu Dumnezeu.

Spune Sfântul Maxim Mărturisitorul († 662), cel mai mare teolog al epocii bizantine, că păcatul lui Adam nu constă în faptul că a dorit să fie ca Dumnezeu, ci în faptul că a dorit să fie ca Dumnezeu fără Dumnezeu, rupând comuniunea de iubire cu Dumnezeu prin neascultare faţă de Dumnezeu. Creat după chipul lui Dumnezeu, omul putea deveni asemenea lui Dumnezeu, aşa după cum în ghindă este înscris stejarul şi cum în genele fiecărei fiinţe umane este înscris faptul de a deveni om. Deci era legitim ca omul să dorească să fie ca Dumnezeu, întrucât a fost creat după chipul lui Dumnezeu, în perspectiva asemănării cu Dumnezeu pe cât este cu putinţă unei creaturi.

A vrut să fie ca Dumnezeu, dar fără Dumnezeu. *În starea de păcat, omul uită de Dumnezeu Dăruitorul.* Păcatul este o uitare a lui Dumnezeu şi un ataşament excesiv al omului prin simțuri, față de lume ca şi când lumea materială ar fi ultima realitate.

Lumea este făcută să fie o fereastră către Dumnezeu, iar dacă pentru darurile pe care le primim de la El îi mulțumim lui Dumnezeu, ele devin un fel de scară către Dumnezeu, o fereastră spre Dumnezeu. Îl vedem pe Dăruitor prin darurile Sale, îl vedem pe Artist prin opera sa. Însă când darurile sunt folosite în uitare față de Dăruitor, atunci lumea devine zid între noi şi Dumnezeu precum şi necropola morții noastre sufleteşti.

Noi ne supărăm când oferim un cadou cuiva şi vedem că persoana respectivă ține mai mult la cadou decât la prietenia cu cel ce oferă cadoul. Iar după ce s-a rupt prietenia, toate cadourile nu mai au sens.

Păcatul, în limba ebraică, implică ideea de rupere a alianței, rupere a comuniunii. Mai înainte, în capitolul II se spune că Domnul Se plimba cu Adam în răcoarea serii, mergeau în aceeaşi direcție, era foarte familiar omul cu Dumnezeu. După păcat, omul se ascunde, pentru că Dumnezeu îi devine exterior. Când purtăm pe cineva în suflet, îndrăznim mult, când ne devine exterior, pentru că nu-l mai iubim, atunci ori ne temem de el ori îl agresăm ori îl uităm, ori îl disprețuim. De aceea, **pomenirea lui Dumnezeu este starea normală a libertății noastre**. Uitarea de Dumnezeu este libertatea decăzută. În starea aceasta, omul devine robul simțurilor. De la hrănirea din Duhul lui Dumnezeu a ajuns la uitarea lui Dumnezeu.

Prin postul rânduit de Biserică, noi dăm prioritate Dăruitorului, *hranei care vine din comuniunea cu Dumnezeu prin rugăciune*, prin împlinirea voii lui Dumnezeu în viața noastră, față de înrobirea care ne face să fim dependenți numai de lucrurile trecătoare ale acestei lumi. Iată de ce postul este un mare exercițiu de libertate.

Scriptura ne arată că, îndată ce a căzut din comuniunea sa cu Dumnezeu, omul nici nu a mai fost capabil să răspundă cum trebuie. *Solidari în păcat, atât şarpele, cât şi femeia şi bărbatul s-au desolidarizat când a fost vorba de răspundere sau responsabilitate, dând vina unii pe alţii.* Păcatul era dublu, fiind nu doar căderea, ci şi lipsa de pocăinţă ca recunoaştere a lui: „Şarpele m-a îndemnat", iar bărbatul când este întrebat, răspunde: „femeia pe care mi-ai dat-o". Cu alte cuvinte, tot Tu eşti de vină, Doamne, căci mi-ai dat femeie. Iar femeia, la rândul ei, dă vina pe şarpe.

De aceea, în Taina Pocăinţei sau în Taina Spovedaniei, primul lucru pe care trebuie să-l facem este să nu dăm vina pe alţii, inclusiv pe draci: „Uitaţi, m-a ispitit necuratul şi uitaţi ce am făcut....". Era libertatea ta să răspunzi sau nu ispitei. *Ispita nu te face să fii slab, ci te arată cum eşti,* spune un sfânt părinte. Deci lipsa de pocăinţă, lipsa de răspundere se vede în viaţa noastră. De aceea postul este însoţit de spovedanie, este însoţit de recunoaşterea greşelilor: „Am greşit, Doamne".

Când ai greşit o dată, mergi la Biserică şi-ţi mărturiseşte păcatul şi cere iertare, spune Sfântul Ioan Gură de Aur în predicile lui celebre despre pocăinţă. Ai greşit şi-a doua oară, mergi şi-a doua oară, ai greşit şi-a treia oară, şi a patra oară şi a mia oară mergi la Biserică, pocăieşte-te, pune început bun şi cere iertare, căci Biserica este spital, nu este tribunal.

Iertarea păcatelor începe cu recunoaşterea lor şi cu cererea iertării. De aceea, cel ce se poate pocăi, cel ce-şi poate recunoaşte păcatul şi limitele sale vede dependenţa sa de a fi iertat de Dumnezeu şi acela îşi manifestă libertatea. Cu adevărat liberi sunt doar sfinţii. Noi, cât suntem înrobiţi de patimi, nu avem libertate.

Sfinţii Părinţi din Răsărit şi din Apus spun că nepătimirea sau despătimirea, eliberarea de patimile egoiste sunt drumul libertăţii, iar postul este un medicament, un tratament, o şcoală, un exerciţiu, un antrenament, prin care stabilim priorităţile în viaţa noastră. Şi de unde ştim noi toate

acestea? Ele toate sunt concentrate în ispita din pustie a Mântuitorului, pe care o arată Sfânta Scriptură a Noului Testament, în care Mântuitorul, după ce S-a botezat, în capitolul IV după Matei, se spune *„atunci Iisus a fost dus de duhul în pustiu, ca să fie ispitit de către diavolul, şi după ce a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopți, la urmă a flămânzit"* - problema foamei şi a hranei.

„Şi apropiindu-se, ispititorul a zis către El: De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini. Iar El, răspunzând, a zis: Scris este: Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu. Atunci diavolul L-a dus în sfânta cetate, L-a pus pe aripa templului, şi I-a zis: Dacă Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: Îngerilor Săi va porunci pentru Tine şi Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva să izbeşti de piatră piciorul Tău. Iisus i-a răspuns: Iarăşi este scris: Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău. Din nou diavolul L-a dus pe un munte foarte înalt şi I-a arătat toate împărățiile lumii şi slava lor. Şi I-a zis Lui: Acestea toate Ți le voi da Ție, dacă vei cădea înaintea mea şi Te vei închina mie. Atunci Iisus i-a zis: Piei, satano, căci scris este: Domnului Dumnezeului tău să te închini şi Lui singur să-I slujeşti. Atunci L-a lăsat diavolul şi iată îngerii, venind la El, Îi slujeau".

Acest pasaj al ispitirii în pustie nu este doar experiența Mântuitorului Iisus Hristos, este experiența umanității întregi, dar el, „noul Adam", în această experiență, îl corectează pe primul şi ne arată care este adevărata libertate față de lume, în fața ispitelor plăcerii, averii şi puterii egoiste.

În perioada postului există o rugăciune a Sfântului Efrem Sirul care este ca un laitmotiv, ca o respirație a Bisericii: *„Doamne şi stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi grăirii în deşert nu mi-l da mie. Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei, dăruieşte-l mie, slugii tale. Aşa Doamne, Împărate, dăruieşte-mi ca să văd greşelile mele şi să nu osândesc pe fratele meu"*. Vedem cum rugăciunea aceasta a sintetizat experiența ispitirii în pustie.

Când respingem ispitele păcatelor şi patimilor egoiste, atunci putem fi liberi pentru a săvârşi fapte bune plăcute lui Dumnezeu şi oamenilor.

Deci postim ca să putem iubi mai mult pe Dumnezeu şi pe semeni. Acesta este rostul postului. Dar iubirea faţă de Dumnezeu cum se arată, fără a fi doar o declaraţie? Se arată prin faptul că ne ducem cu mai mult dor la rugăciune, citim mai intens Sfânta Scriptură. Pentru că există o hrană a Sfintei Scripturi, aşa cum există o hrană din alimente. Origen, un mare teolog al Bisericii spunea în primele veacuri că, aşa cum ne hrănim din potir cu pâinea şi vinul, cu Trupul şi Sângele Mântuitorului, tot aşa ne împărtăşim cu El şi din citirea Sfintei Scripturi, mestecând oarecum cuvintele Sfintei Scripturi.

Cel ce este îndrăgostit de o persoană citeşte şi reciteşte scrisorile pe care le-a primit de la ea. *Când suntem îndrăgostiţi de Dumnezeu şi dorim să-I facem voia Lui, Îi citim scrisorile Lui către noi, adică Sfânta Scriptură şi Scrierile Sfinţilor Părinţi, care sunt prietenii lui Dumnezeu.* De aceea, postul este însoţit de mai multe rugăciuni, cântări şi citiri duhovniceşti.

Totodată, prin post *ne înfrânăm de cuvintele care pot jigni, care pot dărâma, sau care pot umili.* Este o mare virtute să ne smerim pe noi înşine, dar este un mare păcat să umilim pe semeni.

Ne înfrânăm de la mâncare ca să putem face şi milostenie. Pe timpul postului ne înfrânăm de la ataşamente excesive faţă de lucruri, ca să ne putem apropia mai bine de semeni şi de Dumnezeu, să-i ascultăm mai bine. Suntem în mare ispită astăzi, ispita risipirii. Noi nu mai avem timp astăzi să mai ascultăm pe semenii noştri.

Prin postul sau înfrânarea ochilor, trebuie să învăţăm să-i privim altfel pe oameni, decât ca simpli cetăţeni. În post trebuie să vedem chipul lui Dumnezeu în fiecare om, lumina din el, nu atât răul pe care l-a făcut. Acesta este un efort, este o luptă. Există în post o răstignire a egoismului din noi. Făcând acestea, înmulţim faptele de generozitate, de iertare, ne vindecăm de patimile egoismului, ne curăţim pe noi înşine şi ne pregătim pentru Înviere.

IV

TREPTELE URCUŞULUI SPRE ÎNVIERE
– Săptămânile Postului Mare –

1. DUMINICA ORTODOXIEI
Dreapta credință: arvuna Împărăției cerurilor

„A doua zi voia să plece în Galileea şi a găsit pe Filip. Şi i-a zis Iisus: Urmează-Mi.

Iar Filip era din Betsaida, din cetatea lui Andrei şi a lui Petru.

Filip a găsit pe Natanael şi i-a zis: Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege şi proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret.

Şi i-a zis Natanael: Din Nazaret poate fi ceva bun? Filip i-a zis: Vino şi vezi.

Iisus a văzut pe Natanael venind către El şi i-a zis despre el: Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleşug.

Natanael I-a zis: De unde mă cunoşti? A răspuns Iisus şi i-a zis: Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin.

Răspunsu-I-a Natanael: Rabi, Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, Tu eşti regele lui Israel.

Răspuns-a Iisus şi i-a zis: Pentru că ți-am spus că te-am văzut sub smochin, crezi? Mai mari decât acestea vei vedea.

*Şi i-a zis: Adevărat, adevărat zic vouă, de acum **veți vedea cerurile deschizându-se** şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborându-se peste Fiul Omului".*

(Ioan 1, 43-51)

Duminica întâi din Post este numită şi *Duminica Ortodoxiei*. În această duminică, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române trimite în fiecare an o scrisoare pastorală care este citită în toate bisericile din parohii şi mănăstiri. Această pastorală a Sfântului Sinod al Bisericii noastre ne vorbeşte despre importanța cinstirii sfintelor icoane ca

expresie a credinței ortodoxe și face un apel către noi pentru a ajuta fiecare, după posibilități, lucrarea misionară a Bisericii noastre, mai ales parohiile sărace din țară și din străinătate.

Evanghelia care se citește în această primă duminică din Marele Post al Paștilor ne prezintă întâlnirea Mântuitorului cu Filip și Natanael. Mântuitorul Iisus Hristos cheamă ucenici. El a chemat mai întâi pe Filip, care era din Betsaida, și a zis: *„Urmează-Mi!"*, iar Filip a chemat pe Natanael, spunându-i: *„Am aflat pe Acela despre Care au scris Moise în Lege și proorocii, pe Iisus, fiul lui Iosif din Nazaret"*, dar Natanael îl întreabă: *„Din Nazaret poate fi ceva bun?"*, pentru că Iisus, despre Care vorbesc prorocii, trebuie să se nască în Betleem. Desigur, Mântuitorul Iisus Hristos S-a născut în Betleem, dar copilăria și o parte a tinereții Sale a petrecut-o în Nazaret. De aceea era mai bine cunoscut ca fiind din Nazaret decât din Betleemul Iudeii. Atunci când se îndoia Natanael că Mesia S-ar fi putut naște în Nazaret, Filip îi spune: *„Vino și vezi!"*. În momentul acela, Natanael merge în întâmpinarea Mântuitorului Iisus Hristos și Îl întâlnește, Îl vede, vede un om, pe Iisus fiul lui Iosif din Nazaret. Însă când Iisus se întâlnește cu Natanael îi spune: *„Iată, cu adevărat, israelit în care nu este vicleșug"*. Iar Natanael Îl întreabă pe Iisus: *„De unde mă cunoști?"* Mântuitorul Hristos citea în inimi, vedea în suflet, vedea dincolo de simțuri, cunoștea sufletele oamenilor. Atunci Mântuitorul îi vorbește de **o altă vedere decât cea cu ochii trupești**, și anume una spirituală: *„Mai înainte de a te chema Filip, te-am văzut când erai sub smochin"* (Ioan 1, 48), deci la o distanță foarte mare. Iisus l-a văzut pe Natanael sub smochin tot duhovnicește, nu prin vedere fizică. După ce a văzut Natanael că Iisus este un prooroc care cunoaște duhovnicește inimile oamenilor, identitatea lor, calitatea vieții lor, sinceritatea sufletului lor, inspirat fiind, mărturisește: *„Tu ești Fiul lui Dumnezeu. Tu ești regele lui Israel "* (Ioan 1, 49). Vedem aici o mărturisire a lui Natanael care mai

târziu va fi făcută şi de către Sfântul Apostol Petru, zicând: *„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu"*. Aici, în Evanghelia după Sfântul Ioan, nu Petru, ci Natanael este cel dintâi care mărturiseşte că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Remarcăm faptul că Filip îl prezintă pe Iisus ca fiind *Iisus fiul lui Iosif din Nazaret*, dar întâlnirea personală dintre Iisus şi Natanael, evreul în care nu era vicleşug, face pe Natanael să nu-L numească pe Iisus fiul lui Iosif din Nazaret, ci, plin de credință, Îl mărturiseşte ca fiind Fiul lui Dumnezeu: *„Tu eşti Fiul lui Dumnezeu"*. Văzând Mântuitorul Iisus Hristos că Natanael are percepția unei alte vederi decât cea trupească, consideră că este pregătit să-i descopere ceva mai înalt, dar nu numai lui, ci şi tuturor celor ce erau prezenți, zicând: *„Adevărat zic vouă, de acum veți vedea cerul deschizându-se şi pe îngerii lui Dumnezeu suindu-se şi coborându-se peste Fiul Omului"* (Ioan 1, 51). Cerul deschis şi îngerii suindu-se şi coborându-se peste Fiul Omului, adică peste Iisus Hristos, înseamnă *vedere în Împărăția lui Dumnezeu*, iar această vedere se dăruieşte numai cuiva care mărturiseşte că Iisus din Nazaret nu este fiul lui Iosif din Nazaret, cum părea El pentru cei ce vedeau numai trupeşte, adică numai omul, ci este Fiul lui Dumnezeu Cel veşnic viu.

Aşadar, *mărturisirea dumnezeirii lui Iisus din Nazaret este condiția fundamentală pentru vederea Împărăției cerurilor*, pentru legătura noastră cu Împărăția cerurilor în care Hristos Domnul, Împăratul veacurilor, este înconjurat, slujit şi lăudat de îngeri.

Evanghelia *Duminicii Ortodoxiei* ne învață două adevăruri despre dreapta credință. Primul: *dreapta credință este mărturisirea dumnezeirii lui Iisus Hristos*, Fiul lui Dumnezeu. Al doilea adevăr: *dreapta credință este vedere duhovnicească sau mod de cunoaştere şi trăire a realităților netrecătoare*, a vieții din Împărăția lui Dumnezeu. Este semnificativ faptul că Sfinții

Părinți care au rânduit sărbătoarea aceasta şi au ales lecturile biblice pentru ea, adică Evanghelia şi Apostolul, au înțeles că **există o legătură între dreapta credință şi dreapta vedere cerească.** În lectura Apostolului (Epistola către Evrei, cap. 11), se spune că toți drepții Vechiului Testament înaintau spre ceea ce era făgăduit. De aceea, în primul verset al capitolului 11 al Epistolei către Evrei, Sfântul Apostol Pavel ne spune: *„Credința este încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute"*. Tot în aceeaşi epistolă, vorbind despre Moise, Sf. Apostol Pavel spune că atunci când acesta a părăsit Egiptul nu se temea de faraon, ci rămânea neclintit, deoarece *„vedea pe Cel nevăzut"* (11, 27) şi a preferat să fie batjocorit pentru Hristos. Moise prefera să fie batjocorit pentru Hristos, *„fiindcă se uita la răsplătire"* (11, 26). Deci, Moise, care a trăit cu o mie de ani înainte de Hristos, vedea pe Cel nevăzut. Aceasta e credința. *Ea este o vedere spirituală dincolo de vederea fizică. Este o pregustare a ceea ce a fost promis şi este o dovedire (confirmare) a ceea ce este nevăzut.* Credința este deci o cunoaştere dincolo de cunoaşterea simțurilor, ea este *o vedere a ochilor sufletului care percep prezența lui Dumnezeu în creație, în istorie şi în viața omului.* În sensul acesta, Sfinții Părinți ne arată că *icoana din biserică este o vedere prin credință a Împărăției lui Dumnezeu.* Pe icoană omul este văzut în Împărăția lui Dumnezeu. Sfinții sunt deosebiți între ei, dar *au ceva comun şi anume aureola sau nimbul de lumină.* Lumina sau slava aceasta veşnică este comună tuturor, dar ea nu se vede cu ochii fizici sau trupeşti, ci se vede numai cu ochii duhovniceşti. Deci, icoana ne cheamă spre ceea ce este nevăzut: *slava din Împărăția lui Dumnezeu în care intră sfinții,* slava pe care ei o pregustă tainic în sufletele lor ca lumină a Învierii lui Hristos, ca slavă a Preasfintei Treimi, această lumină necreată şi netrecătoare care se adună tainic în inimile sfinților prin rugăciune şi prin fapte bune, prin împărtăşirea cu Sfintele Taine, după ce omul s-a pocăit şi

curățit de păcatele sale. Prin urmare, *icoana nu este un simplu element estetic în biserică și nici numai didactic, ci ea este mai întâi de toate o vedere duhovnicească a comuniunii sau legăturii dintre lumea văzută și cea nevăzută, între cele pământești și cele cerești.* Însă *„cele ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veșnice"* (2 Corinteni 4, 18). De aceea, credința adevărată este arvuna vieții veșnice din ceruri.

Ortodoxia, ca dreaptă credință sau dreaptă vedere a prezenței și lucrării lui Dumnezeu în lume și ca pregustare a Împărăției cerurilor, este necesară pentru a ne bucura de Înviere și de viața veșnică. Fără credință adevărată, înviem pentru osândă. Numai când păstrăm dreapta credință și vom trăi potrivit credinței, vom învia pentru bucuria veșnică. De aceea, Sfântul Apostol Pavel, în aceeași Epistolă către Evrei, spune: *„Fără de credință este cu neputință a fi plăcut lui Dumnezeu"* (Evrei 11, 6). Iată de ce în această perioadă a Postului Mare, Biserica ne amintește că **postul și rugăciunea trebuie să aibă ca temelie dreapta credință**. Ereticii, chiar dacă se roagă și postesc mult, nu se mântuiesc pentru că s-au abătut de la dreapta credință. Când Hristos Domnul nu mai este mărturisit ca Dumnezeu adevărat și Om adevărat, atunci postul și rugăciunea nu ne mai conduc spre Învierea și Lumina lui Hristos.

Să rugăm pe Hristos Domnul să ne dăruiască puterea de a păstra dreapta credință moștenită de la Apostoli, de la Prooroci, de la Sfinții Părinți care în sinoadele ecumenice au apărat dreapta credință în același Hristos pe Care L-au prevăzut și prezis Proorocii, iar Apostolii L-au văzut cu ochii lor trupești și sufletești și L-au mărturisit. Această credință dreaptă este mântuitoare pentru că această credință este însăși prezența lui Hristos lucrătoare în noi prin Duhul Sfânt: *„Iată, Eu sunt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor"* (Matei 28, 20). Hristos, Care ne dăruiește prin Botez iertarea păcatelor și arvuna Învierii și a Vieții veșnice,

Care ne dăruieşte în Sfânta Spovedanie şi Sfânta Euharistie iertarea păcatelor şi mântuirea, este Lumina şi Sfinţenia Postului Sfintelor Paşti.

Sfântul Apostol Pavel a definit Ortodoxia sau dreapta credinţă astfel: *„Avem comoara aceasta în vase de lut ca să se învedereze că puterea covârşitoare este de la Dumnezeu, şi nu de la noi"* (2 Corinteni 4, 7). Deci, comoara aceasta a prezenţei lui Dumnezeu, prin Duhul Sfânt, se află în vase de lut, adică în oameni slabi, limitaţi, cu slăbiciuni, fragili, trecători, pentru ca să se vadă că puterea Bisericii nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu. Aceasta este **Ortodoxia - puterea lui Dumnezeu ascunsă în fragilitatea fiinţei umane**. De aceea, în icoane sfinţii sunt slabi, sunt uscăţivi, ascetici, unii apar ca nişte schelete, pentru că ei nu contează pe forţa lor trupească, trecătoare, ci pe puterea lui Dumnezeu sau pe harul care locuieşte în ei. Tăria sfântului nu stă în puterea sa lumească, ci în puterea sfinţeniei pe care o simbolizează aureola sau lumina din jurul capului lor.

Să ne învrednicească Bunul Dumnezeu să simţim Ortodoxia ca fiind prezenţă a lui Dumnezeu în oameni credincioşi şi iubitori de Hristos, spre mântuirea noastră şi spre slava lui Dumnezeu.

2. DUMINICA SFÂNTULUI GRIGORIE PALAMA
Lumina dumnezeiască veşnică: slava omului mântuit

„Şi intrând iarăşi în Capernaum, după câteva zile s-a auzit că este în casă.

Şi îndată s-au adunat mulţi, încât nu mai era loc, nici înaintea uşii, şi le grăia lor cuvântul.

Şi au venit la El, aducând un slăbănog, pe care-l purtau patru inşi.

Şi neputând ei, din pricina mulţimii, să se apropie de el, au desfăcut acoperişul casei unde era Iisus şi, prin spărtură, au lăsat în jos patul în care zăcea slăbănogul.

Şi văzând Iisus credinţa lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îţi sunt păcatele tale!

Şi erau acolo unii dintre cărturari, care şedeau şi cugetau în inimile lor:

Pentru ce vorbeşte Acesta astfel? El huleşte. Cine poate să ierte păcatele, fără numai unul Dumnezeu?

Şi îndată cunoscând Iisus, cu duhul Lui, că aşa cugetau ei în sine, le-a zis lor: De ce cugetaţi acestea în inimile voastre?

Ce este mai uşor a zice slăbănogului: Iertate îţi sunt păcatele, sau a zice: Scoală-te, ia-ţi patul tău şi umblă?

Dar, ca să ştiţi că putere are Fiul Omului a ierta păcatele pe pământ, a zis slăbănogului:

Zic ţie: Scoală-te, ia-ţi patul tău şi mergi la casa ta.

Şi s-a sculat îndată şi, luându-şi patul, a ieşit înaintea tuturor, încât erau toţi uimiţi şi slăveau pe Dumnezeu, zicând: Asemenea lucruri n-am văzut niciodată".

(Marcu 2, 1-12)

Duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post al Sfintelor Paşti se numeşte şi *Duminica Sfântului Grigorie Palama*, încă din anul 1368 când a fost canonizat Sf. Grigorie Palama[1].

Sfântul Grigorie Palama este unul dintre cei mai mari teologi ai Bisericii Ortodoxe, care a trăit în secolul al XIV-lea, trecând la Domnul în 14 noiembrie 1359 (acelaşi an în care s-a întemeiat Mitropolia Ţării Româneşti şi statul medieval Moldova).

Sfântul Grigorie Palama s-a nevoit ca monah la Muntele Athos, în părţile în care se află acum Schitul românesc Prodromul, iar, mai târziu, a ajuns Arhiepiscop al Tesalonicului. El a învăţat că sfinţii, în lumea aceasta, când Dumnezeu voieşte, pentru credinţa lor puternică şi pentru multa lor rugăciune, pot pregusta încă din viaţa aceasta slava sau lumina Împărăţiei cerurilor, care este lumină necreată şi netrecătoare. Această lumină s-a arătat la Schimbarea la Faţă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos pe Muntele Tabor (cf. Matei 17, 1-9; Marcu 9, 1-9; Luca 9, 27-36).

Din acest motiv, în această duminică a doua din Sfântul şi Marele Post este pomenit în mod deosebit Sfântul Grigorie Palama ca *„fiu al dumnezeieştii şi neînseratei lumini"*[2], adică teolog al luminii neapuse, necreate şi veşnice, celei dumnezeieşti şi veşnice. El este numit în *Triod „trâmbiţă a teologiei", „stâlpul Bisericii cel nemişcat", „sfeşnicul luminii", „steaua cea luminoasă care luminează făptura", „apărătorul adevăratei evlavii", „vestitorul dumnezeieştii lumini", „cunoscătorul tainei celei cereşti a Treimii"* (Stihiri la Vecernia de sâmbată seara).

Biserica a rânduit ca în această a doua duminică a Sfântului şi Marelui Post să fie pomenit Sfântul Grigorie Palama, pentru a ne arăta că **dreapta credinţă** pe care am prăznuit-o

1. Cf. Makaris Simonopetritul, *Triodul explicat*, p. 331.

2. Vezi Sinaxarul Duminicii a 2-a din *Triod*, Institutul Biblic şi de Misiune, Bucureşti, 2000, p. 263.

în mod deosebit în prima duminică a Sfântului şi Marelui Post al Paştilor nu este o credință teoretică, ci **este credința care duce pe credinciosul ortodox la viață şi lumină veşnică**. Când mărturisim şi trăim dreaptă credință, ne luminăm sufletul şi ne curățim de păcate prin pocăință, post şi fapte bune, spre a dobândi slava vieții veşnice.

Iată de ce duminica a doua a Sfântului şi Marelui Post este *Duminica luminii duhovniceşti neapuse* care nu se vede cu ochii trupeşti, dar care se vede cu ochii duhovniceşti când Dumnezeu doreşte ca prin harul Său să-Şi arate prezența Sa luminătoare, sfințitoare şi de viață făcătoare. Sfântul Grigorie Palama, în scrierile sale, arată că **această lumină** nu este lumină de la soare, ci este lumină din interiorul sufletului care vine din relația noastră cu Sfânta Treime, **este harul Domnului nostru Iisus Hristos cel necreat şi veşnic, este însăşi prezența lui Dumnezeu în oameni**. Sfinții se luminează din prezența lui Hristos-Lumina lumii, prin lucrarea Duhului Sfânt, şi devin strălucitori, întrucât poartă în ei strălucirea prezenței lui Dumnezeu.

Cei ce mărturisesc dreapta credință, cei ce postesc, cei ce îşi plâng păcatele şi se spovedesc, cei ce se împărtăşesc cu Sfintele Taine se luminează cu lumina aceasta despre care vorbeşte Sfântul Grigorie Palama.

În tratatele sale de apărare a călugărilor isihaşti sau sihaştri - adică a acelor monahi care se retrăgeau în locuri singuratice, în păduri, în pustie, să se liniştească, să-şi pacifice patimile, pentru că *isihia* înseamnă liniştire, pacificare - Sfântul Grigorie Palama arată că sfinții care se roagă permanent lui Dumnezeu sunt profeții Împărăției cerurilor, sunt cei ce au pregustat încă din lumea aceasta, prin bunăvoința lui Dumnezeu, lumina cea netrecătoare a Împărăției cerurilor. Acum, lumina aceasta nu se arată nouă în mod obişnuit pentru că nu este lumină din lumea aceasta văzută, fizică, şi pentru că noi nu suntem în stare să o vedem cu ochii trupeşti, dar ea este, în mod tainic şi smerit, prezentă în

sufletele sfinților, până la arătarea slavei lui Dumnezeu *„în Cerul și Pământul nou"*, precum și în Cetatea noului Ierusalim despre care vorbește Cartea Apocalipsei (21, 1-27), lămurind că *„cetatea nu are trebuință de soare, nici de lună ca să o lumineze, căci slava lui Dumnezeu a luminat-o"* (Apocalipsa 21, 23).

Deci iată cum Biserica, în această duminică a doua din Sfântul și Marele Post, ne îndreaptă spre lumina Învierii sau spre lumina cea neînserată din Împărăția cerurilor. Biserica face pomenirea marelui ierarh Sfântul Grigorie Palama, teologul luminii Taborului, al luminii necreate, dar și al luminii din inimile sfinților.

În general, când oamenii se împacă cu Dumnezeu prin iertarea păcatelor, prin pocăință și prin spovedanie, prin fapte bune și se apropie de Dumnezeu prin rugăciune și prin împărtășirea cu Sfintele Taine, ei îmbracă sufletul în lumină. Cu alte cuvinte, omul care se roagă mult are fața luminoasă și sufletul curat. Înțelegem, așadar, că perioada Sfântului și Marelui Post nu este o simplă înfometare sau o crispare voluntaristă. Acest timp al Postului este o perioadă în care *adunăm multă lumină în suflet*, adunăm lumină din lumina Sfintelor Scripturi, din lumina Sfintelor Taine, din lumina Sfintelor Slujbe și din lumina faptelor bune pe care le săvârșim. Cu fiecare cuvânt sfânt pe care-l auzim din Sfânta Scriptură, cu fiecare rugăciune pe care o săvârșim, cu fiecare împărtășire din Sfintele Taine, noi ne luminăm duhovnicește mintea și ne îmbogățim cu lumină inima, hrănind viața noastră cu lumina cea neapusă și netrecătoare a Împărăției lui Dumnezeu sau a Prea Sfintei Treimi.

Biserica Ortodoxă prețuiește mult învățătura și experiența sfinților, pentru că sfinții pregustă încă din lumea aceasta lumina sau bucuria Împărăției lui Dumnezeu, după ce s-au vindecat de patimi și păcate prin rugăciune și nevoințe, prin pocăință și post, iubire față de Dumnezeu și de aproapele.

Cât privește Evanghelia duminicii a doua a Postului Mare, ea ne arată în mod deosebit *puterea vindecătoare* a Mântuitorului nostru Iisus Hristos (Marcu 2, 1-12). El vindecă pe un paralitic sau un paralizat - numit slăbănog, în limbajul Evangheliei. Însă înainte de a-l vindeca, Iisus Domnul îi spune slăbănogului: *„Fiule, iertate îți sunt păcatele tale"* (Marcu 2, 5). Mântuitorul Iisus Hristos în mod voit a zis mai întâi: *„Fiule, iertate îți sunt păcatele tale"*, pentru a arăta că El nu este numai om, ci este Dumnezeu-Omul, adică Fiul lui Dumnezeu făcut Om pentru a mântui pe oameni de păcate și de moarte. Această putere de a ierta păcatele pe care o are numai Dumnezeu le-o dăruiește după Învierea Sa și ucenicilor Săi, zicând: *„Luați Duh Sfânt! Cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și cărora le veți ține, vor fi ținute"* (Ioan 20, 22-23).

Puterea de a ierta păcatele este și o putere vindecătoare. Mântuitorul Iisus Hristos vindecă mai întâi sufletul omului paralizat, care este bolnav din cauza păcatelor nemărturisite sau neiertate, iar după aceea îi spune: *„Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta!"* (Marcu 2, 11).

Înțelegem că Evanghelia din duminica a doua a Sfântului și Marelui Post al Paștilor ne arată **legătura dintre păcat și boală.** Desigur, nu toate bolile sunt urmarea păcatelor. Unele dintre boli sunt îngăduite de Dumnezeu tocmai pentru a ne feri de păcate sau pentru a nu ne pune nădejdea în sănătatea noastră trupească mai mult decât în ajutorul lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel pătimea de o boală grea și L-a rugat de trei ori pe Dumnezeu ca să-l vindece, dar a primit acest răspuns: *„Îți este de ajuns harul Meu, căci puterea Mea se desăvârșește în slăbiciune"* (2 Corinteni 11, 9). Boala Sfântului Apostol Pavel a fost o pedagogie dumnezeiască, ca să nu se mândrească pentru multele daruri duhovnicești pe care le-a primit (cf. 2 Corinteni 12, 7-9).

Orbul din naștere s-a născut orb nu pentru că a păcătuit, fiindcă el nu putea să păcătuiască înainte de a se naște. Mântuitorul spune: *„Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se*

arate în el lucrările lui Dumnezeu" (Ioan 9, 3). Prin urmare, nu trebuie să judecăm prea repede pe oamenii bolnavi, crezând că orice boală este urmare a păcatului. Uneori boala cuiva este o pedagogie tainică a lui Dumnezeu în viața omului și a societății, o lucrare pe care o înțelegem abia mai târziu, într-o semnificație neprevăzută. Dar în cazul de față este evident că Mântuitorul mai întâi spune: *„Fiule, iertate îți sunt păcatele tale"* și apoi *„Scoală-te, ia-ți patul tău și mergi la casa ta"*. Nu știm ce păcate a săvârșit acest om paralizat, însă vedem că Mântuitorul este Duhovnicul desăvârșit care nu divulgă păcatele ascunse ale celui ce vine la El pentru vindecare. El îi spune: *„iertate îți sunt păcatele tale"*, dar nu lămurește care păcate anume. Mântuitorul nu umilește când vindecă, nu divulgă păcatul când ridică pe cel căzut, ci vindecă păcătosul adus la el de către alții, ca apoi el să se poată întoarce sănătos la casa lui. **Iisus vindecă, dar nu judecă. Vindecă și tace.** Ridică din păcat și boală pe om, ca să-l reintegreze sănătos în comunitatea celor credincioși, spre slava lui Dumnezeu și bucuria oamenilor. Iisus iartă păcatele și vindecă pe păcătos, dar **tace în ce privește păcatul, fiindcă păcătosul iertat a fost reînfiat!** Dintr-un rob al păcatului și al suferinței, slăbănogul devine, prin iertare și vindecare, fiu al iubirii divine părintești.

Evanghelia ne mai arată că avem datoria să ne îngrijim nu numai de vindecarea trupului, ci mai întâi să ne îngrijim de vindecarea sufletului. Sufletul nostru se îmbolnăvește prin păcat, devine slăbănog sau slăbănogit. Într-un fel, păcatul paralizează puterea noastră de a iubi pe Dumnezeu și pe oameni. De aceea, păcatul, ca boală a sufletului, trebuie curățit prin iertare, pocăință și spovedanie, iar după ce căutăm mai întâi sănătatea sufletului, putem căuta și pe cea a trupului.

Evanghelia ne cheamă să ne îngrijim mai întâi de iertarea păcatelor și de vindecarea sufletului de păcatele cunoscute de alții și de cele necunoscute de ei, dar cunoscute de Dum-

nezeu şi de noi înşine. De aceea, spovedania este secretă sau tainică. Numai Dumnezeu-Doctorul şi păcătosul pacient-penitent ştiu cu adevărat cât de mari sau cât de multe sunt rănile sufletului care se pocăieşte şi cere milostivirea Părintelui ceresc.

Însă Evanghelia ne mai arată ceva deosebit de important pentru viața noastră, şi anume: *vindecarea acestui slăbănog sau paralizat nu se face la cererea lui, pentru că el nici nu se mai putea exprima, nici nu putea veni singur la Hristos, fiindcă nu se mai putea deplasa,* vindecarea lui se face pentru credința celor ce l-au adus pe acesta la Mântuitorul Iisus Hristos.

Evanghelia după Sfântul Evanghelist Marcu ne spune: *„Şi, văzând Iisus* ***credința lor****, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate îți sunt păcatele tale"*. Evanghelia nu spune „văzând credința lui", ci *„văzând credința lor"*!

Prin aceasta, vedem cât de folositoare pentru vindecare este şi *credința altora,* nu numai a noastră, personală. Când credința noastră a slăbit, când rugăciunea noastră s-a rărit, când sufletul nostru este paralizat de păcat, de mare folos este prezența celor credincioşi şi milostivi, prezența şi ajutorul celor ce au credință mai puternică decât noi, rugăciune mai fierbinte decât noi, râvnă mai mare decât noi şi sănătate a sufletului mai frumoasă decât a noastră. Aici vedem taina Bisericii. Aceşti patru oameni credincioşi care aduc la Iisus pe omul paralizat reprezintă Biserica care se roagă nu doar pentru cei prezenți la rugăciunea ei, ci şi pentru cei suferinzi, pentru cei robiți, captivi sau întemnițați, pentru călători, pentru toți cei ce au nevoie de ajutor, pentru sănătatea şi mântuirea tuturor oamenilor şi pentru pacea a toată lumea.

Aşadar, vedem că Evanghelia ne îndeamnă **să ne îngrijim şi de vindecarea altora**, să facem fapta cea bună ajutând pe alții să se vindece, atât sufleteşte, cât şi trupeşte.

Evanghelia Mântuitorului Iisus Hristos, fiind Evanghelia iubirii, ne îndeamnă, mai ales acum în Postul Mare ca, pe lângă mărturisirea păcatelor, pe lângă spovedanie, să facem

şi fapte bune, **să ajutăm pe cei bolnavi şi să ne rugăm pentru toţi oamenii pe care-i vedem că suferă.** Însă cei patru oameni care ajută pe bolnavul paralizat din Evanghelie simbolizează şi pe toţi medicii şi pe toţi asistenţii, pe toţi cei se îngrijesc de bolnavi în case particulare sau în instituţii de asistenţă medicală şi socială.

De asemenea, părinţii, fraţii, prietenii, colegii şi vecinii credincioşi şi milostivi care ajută pe bolnavi se aseamănă cu aceşti patru oameni din Evanghelie care aduc pe cel suferind la Hristos pentru a-l vindeca. Aceşti oameni făcători de bine nu judecă viaţa celui suferind, ci încearcă să-l ajute să treacă de la suferinţă la bucurie, de la o viaţă întunecată la viaţă luminată de iubirea milostivă a lui Hristos.

3. DUMINICA SFINTEI CRUCI
Spre pomul vieții purtând steagul biruinței

„Și chemând la Sine mulțimea, împreună cu ucenicii Săi, le-a zis: Oricine voiește să vină după Mine să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie.

Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa.

Căci ce-i folosește omului să câștige lumea întreagă, dacă-și pierde sufletul?

Sau ce ar putea să dea omul, în schimb, pentru sufletul său?

Căci de cel ce se va ruşina de Mine și de cuvintele Mele, în neamul acesta desfrânat și păcătos, și Fiul Omului Se va ruşina de el, când va veni întru slava Tatălui său cu sfinții îngeri".

(Marcu 8, 34-38)

Evanghelia a treia din Sfântul şi Marele Post al Paştilor se numeşte şi *Duminica Sfintei Cruci*. Evanghelia *Duminicii Sfintei Cruci* începe cu îndemnul Mântuitorului ca fiecare om să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-I urmeze Lui. Iar apoi Mântuitorul întreabă: *„Ce-i foloseşte omului să câştige lumea aceasta, dacă îşi pierde sufletul său?"*. Iar în partea ultimă a textului Evangheliei care s-a citit, se spune că între cei prezenți se află oameni care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu. Deşi textul Evangheliei acestei duminici este relativ scurt, el este foarte bogat în înțelesuri duhovniceşti legate atât de taina vieții

creştine, în general, cât şi de perioada aceasta a Postului Sfintelor Paşti.

Textul Evangheliei reprezintă o iniţiere, o luminare a credincioşilor în urcuşul lor spre Înviere, spre Sfintele Paşti. Pentru a ne mântui, Evanghelia ne spune, în primul rând, că trebuie să ne lepădăm de noi înşine, să ne luăm crucea noastră, fiecare dintre noi, şi să-i urmăm lui Hristos, pentru că cel ce voieşte să-şi mântuiască sufletul său îl va pierde, dar cine îl pierde pentru Hristos şi pentru Evanghelie îl va mântui. Aceste cuvinte ne arată **că există o singură modalitate, o singură cale pentru mântuire - aceea de a ne uni cu Dumnezeu**. Cine voieşte să-şi scape viaţa prin sine, cu propriile forţe biologice, se va pierde, iar cine se dăruieşte pe sine lui Hristos, chiar până la jertfa propriei sale vieţi, acela se va mântui. Iată de ce perioada Sfântului şi Marelui Post al Sfintelor Paşti este un timp sfânt în care *ne dezlipim, prin post şi pocăinţă, de ceea ce este rău în viaţa noastră, de ceea ce este păcat şi moarte ca despărţire de Dumnezeu, şi ne unim cu Hristos prin rugăciune şi fapte bune.* Ne unim cu Hristos prin spovedanie, prin împărtăşanie şi prin toată fapta cea bună. În acest înţeles, Evanghelia ne spune că cine pierde viaţa sau sufletul său pentru Hristos şi pentru Evanghelie, adică cel ce renunţă la voia sa proprie egoistă, păcătoasă şi urmează voia sfântă a lui Hristos, acela se va mântui, adică va dobândi viaţă veşnică. *Cine trăieşte egoist, pentru sine, acela merge spre moarte, iar cine se dăruieşte în iubire curată lui Hristos şi semenilor merge spre viaţă veşnică,* chiar dacă trece cu trupul său prin moarte: *„cel ce crede în Mine* - spune Hristos Domnul - *chiar dacă va muri, va trăi. Şi oricine trăieşte şi crede în Mine nu va muri în veac"* (Ioan 11, 25-26).

Al doilea mare adevăr pe care ni-l comunică Evanghelia din *Duminica Sfintei Cruci* este **Taina crucii ca lumină a vieţii creştine**. Evanghelia ne îndeamnă ca fiecare să se lepede de sine, adică să nu mai facă voia sa, ci voia lui Dumnezeu, *să-şi ia crucea sa şi să urmeze lui Hristos.* Aici crucea poate însemna

o suferință, neputință, neîmplinire, o încercare, o recunoaștere a limitelor noastre, a finitudinii condiției umane, dar și o permanentă răstignire între idealul propus și rezultatul obținut, *„căci nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc"* (Romani 7, 19). Pentru unul crucea este o boală sau o patimă nevindecată, pentru altul crucea este neîmplinirea unui ideal; pentru unul crucea poate fi o stare nedorită, pentru altul crucea poate fi o chemare neînțeleasă. În multe feluri se poate traduce cuvântul *cruce*, privit duhovnicește, când îl referim la propria noastră viață. Totuși, Evanghelia *Duminicii Sfintei Cruci* este o Evanghelie a speranței. Recunoscând noi povara sau neputința noastră o aducem la Hristos, ca El să ne ajute să o purtăm. Astfel neputința noastră va fi integrată în prezența iubirii Sale milostive, atotputernice și smerite. Să lăsăm ca El, Hristos-Doctorul, să lumineze viața noastră, să vindece neputințele noastre sufletești și trupești, *să ne ajute să purtăm crucea spre înviere*. Cu alte cuvinte, necazul, încercarea, neputința pe care le avem nu trebuie să ne despartă de Dumnezeu sau să ne îndepărteze de Dumnezeu, ci să devină motive în plus pentru a ne apropia mai mult de Dumnezeu. Încercările și suferințele nu ne lasă neutri niciodată. Nimeni din cei ce trec prin suferință și poartă o cruce grea nu pot fi oameni neutri sau indiferenți în raport cu sensul și taina vieții. Necazul și suferința pot să ne apropie sau să ne îndepărteze de Dumnezeu!

Evanghelia *Duminicii Sfintei Cruci* ne îndeamnă să asumăm și să purtăm crucea vieții noastre și să facem din ea **drum spre înviere**, adică prilej de apropiere și de unire cu Hristos Cel Răstignit și Înviat. Lui să-i cerem ajutor ca să fie alături de noi, să ne ajute să ne purtăm crucea spre înviere, așa cum a purtat El Crucea Sa. Mai învățăm însă din Evanghelia acestei zile și ceea ce Mântuitorul a spus ucenicilor Săi: *„sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moartea până ce nu vor vedea Împărăția lui Dumnezeu venind întru pu-*

tere" (Marcu 9, 1). Prin aceasta, Mântuitorul a vrut să arate taina Schimbării Sale la Față, eveniment care a avut loc nu cu mult timp înainte de pătimirea sau răstignirea Sa. Atunci cei trei apostoli - Petru, Iacov şi Ioan -, pe muntele Taborului, au văzut pe Mântuitorul având fața strălucind ca soarele, iar veşmintele Lui s-au făcut albe ca lumina (Matei 17, 2; Marcu 9, 2-3; Luca 9, 29), iar ucenicii Lui simțeau o pace şi o bucurie negrăită (Matei 17, 4; Marcu 9, 5; Luca, 9, 33). Aceasta era pregustarea Împărăției lui Dumnezeu, care este *„dreptate, pace şi bucurie în Duhul Sfânt"* (Romani 14, 17). E foarte semnificativ faptul că Mântuitorul vorbeşte, în acelaşi timp, *de Cruce şi de pregustarea Împărăției lui Dumnezeu.* El pregăteşte pe ucenicii Săi atât pentru suferința Crucii, cât şi pentru bucuria Învierii. *Cel ce poartă crucea urmând lui Hristos merge spre Înviere, pentru că Lumina Împărăției lui Dumnezeu tainic intră în sufletul şi în viața lui iar el simte bucuria chemării lui Hristos şi e bucuros să-l urmeze.*

În *Duminica Sfintei Cruci,* preotul scoate Sfânta Cruce din altar şi o pune pe un tetrapod (iconostas mic) spre închinare şi sărutare, în timp ce se cântă cântarea: *„Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o preaslăvim".* De ce vorbim despre Cruce şi despre Înviere în duminica a treia din Sfântul şi Marele Post? De ce în mijlocul Postului? De ce Biserica a rânduit ca să fie pomenită Crucea în mijlocul Postului Sfintelor Paşti şi să fie deja amintite Sfintele Patimi ale lui Hristos şi Slăvita Lui Înviere? Sfinții Părinți ai Bisericii arată că, după cum în mijlocul Raiului era sădit Pomul Vieții, tot aşa în mijlocul Postului Mare al Sfintelor Paşti este prăznuită sărbătoarea Sfintei Cruci celei de viață făcătoare. De ce? *Pentru a ne arăta că păcatul neînfrânării (nepostirii) şi neascultării lui Adam se îndreaptă prin înfrânare sau postire față de cele materiale şi ascultare față de Cuvântul lui Dumnezeu: „Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viață veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi"* (Ioan 6, 54). Adam şi Eva au pierdut Raiul şi Pomul Vieții pentru că nu au postit şi pentru că

nu au ascultat de Dumnezeu. Noul Adam, Iisus Hristos, făcându-Se ascultător până la moarte şi încă moarte pe Cruce, ne-a dăruit Pomul Vieții, El Însuşi fiind Pomul vieții, care Se dăruieşte nouă în Sfânta Euharistie. De aceea, Sfântul Isaac Sirul ne spune că *Pomul vieții era Hristos, iar acum l-am câştigat prin Sfânta Euharistie.* Din acest motiv, în timpul împărtăşirii cu Trupul şi Sângele lui Hristos se cântă: *„cu Trupul lui Hristos vă împărtăşiți şi din izvorul Cel fără de moarte gustați".*

În al doilea rând, sărbătoarea *Duminicii Sfintei Cruci* este rânduită în a treia duminică din Postul Mare pentru a întări duhovniceşte pe cei ce postesc, arătându-le Crucea ca fiind *steag de biruință a lui Hristos asupra păcatului şi asupra morții, ca semn luminos al Învierii.* De ce? Pentru că **taina Învierii este ascunsă în Cruce ca iubire jertfelnică, iar taina Crucii îşi arată slava ei în lumina Învierii.** Sfinții Părinți ai Bisericii ne spun că, împărații biruitori, când intră într-o cetate, mai întâi trimit înainte semnele biruinței, stindardele lor, ca să binevestească tuturor că vor veni în cetate biruitori. În mod asemănător, *în mijlocul Postului, se ridică stindardul credinței noastre, Sfânta Cruce, simbolul Răstignirii şi Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pentru a ne arăta că în lupta cu păcatul şi cu ispitele, Crucea, ca simbol al biruinței asupra păcatului şi asupra morții şi ca semn al Învierii, devine pentru noi întărire şi încurajare.* Vederea şi cinstirea Sfintei Cruci, însoțite de cântarea: *„Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, şi Sfântă Învierea Ta o lăudăm şi o slăvim"* ne întăresc în nevoința noastră duhovnicească şi în urcuşul nostru interior spre Înviere. Nici în noaptea de Paşti, Crucea nu dispare, ci alături de ea se adaugă o lumânare, lumânarea Învierii, iar când preotul spune în auzul tuturor: *„Hristos a înviat!"*, el arată Crucea luminată de Înviere. Aceasta înseamnă că cine îşi ia crucea sa şi Îi urmează lui Hristos se pregăteşte pentru Înviere. Când ne dăruim lui Hristos în iubirea smerită a rugăciunii şi semenilor noştri în iubirea faptelor bune pentru ei, lumina sau

harul Învierii intră tainic în sufletul nostru prin Cruce, adică prin răstignirea egoismului din noi, pentru a ne deschide spre iubire sfântă, smerită şi darnică.

Astfel *Duminica Sfintei Cruci* este parte din pregătirea noastră pentru Înviere.

Înţelesuri duhovniceşti multe şi adânci ale *Duminicii Sfintei Cruci* sunt cuprinse mai ales în cântările din *Triod* consacrate săptămânii a treia a Postului Sfintelor Paşti şi *Duminicii Sfintei Cruci*. Această duminică este o icoană sau o anticipare a Săptămânii Sfintelor Patimi şi a Învierii Domnului: *„Trecând a treia săptămână a cinstitului post, Hristoase Cuvinte, învredniceşte-ne să vedem lemnul Crucii celei făcătoare de viaţă, şi cu cinste să ne închinăm şi să cântăm după vrednicie; să slăvim stăpânirea Ta,* ***să lăudăm Patimile Tale, să ajungem în chip curat la slăvita şi sfânta Înviere****, la Paştile cele de taină, prin care Adam iarăşi a intrat în rai"*[3].

Cinstirea deosebită a Sfintei Cruci este vestită în *Triod* în aceste cuvinte din sâmbăta premergătoare: *„Acum obştile îngereşti însoţesc lemnul cel cinstit, cu bună cucernicie înconjurându-l, şi cheamă pe toţi credincioşii la închinare. Deci veniţi cei ce vă luminaţi cu postul, să cădem la el cu bucurie şi cu frică, strigând cu credinţă: Bucură-te cinstită Cruce, întărirea lumii"*[4].

„Ziua aceasta este a închinării cinstitei Cruci; veniţi toţi la dânsa. Că revărsând razele cele luminoase ale Învierii lui Hristos, le pune înainte. Să o sărutăm deci toţi, sufleteşte bucurându-ne!"[5].

Cât priveşte binefacerile cinstirii Sfintei Cruci, *Triodul* le arată în mod concentrat în cântările lui: *„Dumnezeiasca Cruce este tăria postului, ajutătoare celor ce privegheză, întărire celor ce postesc, apărătoare celor ce li se face război. Acesteia, adunându-ne noi credincioşii, să ne închinăm ei cu dragoste, bucurându-ne"*[6].

3. Joi, săptămâna a treia, Vecernie, Stihiră la „Doamne, strigat-am", în *Triod*, Institutul Biblic şi de Misiune, Bucureşti, 2000, p. 296.

4. Duminica a treia, Vecernia mică, Stihiră la „Doamne, strigat-am", în *Triod*, ed. citată, p. 310.

5. Duminica a treia, Utrenie, oda 1, tropar 1, *Triod*, p. 314.

6. Joi, săptămâna a patra, Utrenie, oda 9, canonul 1, tropar, 2, în *Triod*, Institutul Biblic şi de Misiune, Bucureşti, 2000, p. 353.

Puterea Sfintei Cruci vine din legătura ei cu Persoana veşnică a lui Hristos Cel Răstignit pe ea şi Înviat din morţi. După cum odinioară Adam cel vechi şi neascultător faţă de Dumnezeu şi-a întins în miezul zilei mâinile spre pomul oprit din mijlocul Raiului, Hristos-Noul Adam, Şi-a întins, în miezul zilei, în mijlocul pământului, mâinile pe cruce, *„făcându-Se ascultător până la moarte, şi încă moarte pe Cruce"* (Filipeni 2, 8), izbăvindu-ne de păcatul neascultării lui Adam şi *„biruind asupra lor prin Cruce"* (Coloseni 2, 15).

Pentru a arăta legătura dintre mijocul Raiului, amiaza sau mijlocul zilei şi timpul din mijlocul Postului, Crucea lui Hristos este scoasă spre cinstire în mijlocul bisericii. *„În miezul zilei şi în mijlocul pământului răstignindu-Te de bună voie, ai smuls marginile lumii, îndurate, din mijlocul gâtlejului balaurului"*[7]. Aceeaşi idee este exprimată în *Octoih*, unde se spune: *„Cel ce eşti Stăpân al vremilor şi al anilor, în mijlocul pământului, la amiază, pe lemn Te-ai înălţat fiind răstignit, Îndelung-răbdătorule;* ***şi alunecarea celui ce a suferit în mijlocul raiului pentru rodul cel pricinuitor de stricăciune ai îndreptat-o"***[8].

Puterea Sfintei Cruci este vindecătoare şi mântuitoare, pentru că prin ea se arată iubirea milostivă a lui Hristos-Dumnezeu pentru toate popoarele adunate în Biserica Sa: *„Mântuire ai lucrat în mijlocul pământului, Hristoase Dumnezeule, pe Cruce Ţi-ai întins preacuratele Tale mâini adunând toate neamurile care strigă: Doamne, slavă Ţie!"*[9].

Prin rugăciune, pocăinţă şi post, taina Crucii, ca răstignire a patimilor egoiste, este integrată în urcuşul credinciosului spre Înviere: *„Cu lemnul ai stins, Stăpâne, văpaia neascultării, pe*

---

7. Miercuri, săptămâna a patra, Utrenie, cântarea 8, canonul 2, troparul întâi, în *Triod*, ed. cit., p. 344.

8. Miercuri, glas 6, Utrenia, cântarea 8, canonul întâi, troparul întâi, în *Octoih*, Institutul Biblic şi de Misiune, Bucureşti, 2003, p. 475.

9. Vinerea Mare, ceasul VI, slava primei serii de tropare, cf. Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, p. 349.

Cruce înălțându-Te, şi ai omorât pe vrăjmaşul, fiind omorât de bunăvoie. Pentru aceasta, te rog omoară voile trupului meu, şi înviază ticăloasa mea inimă, cu postul cel ucigător de patimi, curățindu-mă de toată întinarea, ca un Milostiv!"[10].

În altă cântare se spune: *„Răstignindu-ne împreună cu Cel ce S-a răstignit pentru noi, să ne omorâm toate mădularele trupului cu posturi, cu rugăciuni şi cu cereri"*[11].

Dar răstignirea sau pacificarea patimilor egoiste ale credinciosului prin nevoințele postului nu se limitează la *Duminica Sfintei Cruci* din Marele Post, ci ea este o constantă a întregii perioade a Postului, după cum se spune într-o cântare din Săptămâna lăsatului sec de brânză, care premerge începutul postului: *„Crucea Domnului este înfrânarea a toată desfătarea, şi lege de postire celor ce se închină ei fără încetare. Că cei ce privesc neîncetat la Cel ce S-a pironit pe ea, îşi răstignesc trupul împreună cu patimile şi cu poftele. Pentru aceasta să ne sârguim să ne facem şi noi curați prin post; să ne împărtăşim cu Cel ce S-a împărtăşit nouă cu iubirea de oameni prin patimi şi dintru a Sa nepătimire a împărțit firii noastre, Cel ce are mare milă"*[12].

Această vedere şi practică duhovnicească a luptei creştinului cu patimile egoiste ca înaintare interioară a lui spre lumina Învierii urmează viața şi învățătura apostolică a Bisericii, cuprinse în cuvintele Sfântului Apostol Pavel, care zice: *„Iar cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi cu poftele. Dacă trăim în Duhul, în Duhul să şi umblăm"* (Galateni 5, 24-25). *„Iar dacă am murit*

10. Miercuri dimineață, săptămâna a treia, Utrenie, sedealna 3, *Triod*, ed. citată, p. 285.

11. Miercuri, săptămâna a treia, Utrenie, cântarea 3, canonul întâi, troparul întâi, *Triod*, ed. citată, p. 285.

12. Vineri, săptămâna lăsatului sec de brânză, Joi seara, la Vecernie, stihoavna, samoglasnica zilei, glas 2, *Triod*, ed. cit., p. 74.

împreună cu Hristos, credem că vom şi vieţui împreună cu El" (Romani 6, 8).

În această duminică, Biserica cinsteşte în mod deosebit puterea şi lumina spirituală a Sfintei Cruci ca **lumină a Postului Sfintelor Paşti** şi ca **arvună a Săptămânii Sfintelor Patimi** ale Mântuitorului Iisus Hristos. În cântările din *Triod*, referitoare la lumina Crucii din Postul Sfintelor Paşti, Crucea este numită: *„făcătoare de viaţă", „raiul Bisericii", „uşa Raiului", „noul pom al vieţii", „pom al nestricăciunii", „armă nebiruită", „lauda preoţilor", „lauda şi scăparea monahilor", „slava mucenicilor", „podoaba sfinţilor", „izvor al harului", „bucuria ortodocşilor", „strălucirea îngerilor", „mai luminoasă decât soarele", „ea luminează creaţia"*[13].

13. Cf. Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, nota 30, p. 517.

4. DUMINICA SFÂNTULUI IOAN SCĂRARUL

Creştere şi urcuş duhovnicesc prin virtuţi

„Şi I-a răspuns Lui unul din mulţime: Învăţătorule, am adus la Tine pe fiul meu, care are duh mut.

Şi oriunde-l apucă, îl aruncă la pământ şi face spume la gură şi scrâşneşte din dinţi şi înţepeneşte. Şi am zis ucenicilor Tăi să-l alunge, dar ei n-au putut.

Iar El, răspunzând lor, a zis: O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda pe voi? Aduceţi-l la Mine.

Şi l-au adus la El. Şi văzându-L pe Iisus, duhul îndată a zguduit pe copil, şi, căzând la pământ, se zvârcolea spumegând.

Şi l-a întrebat pe tatăl lui: Câtă vreme este de când i-a venit aceasta? Iar el a răspuns: din pruncie.

Şi de multe ori l-a aruncat şi în foc şi în apă ca să-l piardă. Dar de poţi ceva, ajută-ne, fie-Ţi milă de noi.

Iar Iisus i-a zis: De poţi crede, toate sunt cu putinţă celui ce crede.

Şi îndată strigând tatăl copilului, a zis cu lacrimi: Cred, Doamne! Ajută necredinţei mele.

Iar Iisus, văzând că mulţimea dă năvală, a certat duhul cel necurat, zicându-i: Duh mut şi surd, Eu îţi poruncesc: Ieşi din el şi să nu mai intri în el!

Şi răcnind şi zguduindu-l cu putere, duhul a ieşit; iar copilul a rămas ca mort, încât mulţi ziceau că a murit.

Dar Iisus, apucându-l de mână, l-a ridicat, şi el s-a sculat în picioare.

Iar după ce a intrat în casă, ucenicii Lui L-au întrebat, de o parte: Pentru ce noi n-am putut să-l izgonim?

*El le-a zis: **Acest neam de demoni cu nimic nu poate ieşi, decât numai cu rugăciune şi cu post.***

Şi, ieşind ei de acolo, străbăteau Galileea, dar El nu voia să ştie cineva.

Căci învăța pe ucenicii Săi şi le spunea că Fiul Omului se va da în mâinile oamenilor şi-L vor ucide, iar după ce-L vor ucide, a treia zi va învia.

Ei însă nu înțelegeau cuvântul şi se temeau să-L întrebe".

(Marcu 9, 17-32)

Evanghelia care se citeşte în duminica a patra din post este plină de înțelesuri duhovniceşti şi de folos sufletesc. În ea ni se vorbeşte despre un îndrăcit, lunatic, care a fost vindecat de către Mântuitorul Iisus Hristos. Nici ucenicii, nici tatăl fiului lunatic nu au credință suficient de puternică, ci o credință incompletă. De aceea, Mântuitorul zice: *„O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? până când vă voi răbda?"* (Marcu 9, 19). Faptul că ucenicii Lui nu au putut alunga demonul din copilul posedat, de asemenea Îl nemulțumeşte pe Mântuitorul. Dar după ce spune: *„O, neam necredincios, până când voi fi cu voi? până când vă voi răbda?"*, îndată Mântuitorul zice: *„Aduceți-l la Mine"* (pe cel bolnav).

Mântuitorul Iisus Hristos nu Se bucură când credința noastră este îndoielnică, când este puțină sau când slăbeşte. Când tatăl copilului zice către Iisus: *„De poți face ceva, ajută-ne, fie-Ți milă de noi"*, Mântuitorul îi răspunde: *„De poți crede, toate sunt cu putință celui ce crede"*. Când mustrarea lui Iisus este percepută de tatăl fiului bolnav ca un reproş pentru credința sa slabă, acesta se pune **în starea de căință**, de părere de rău şi de smerenie, iar apoi răspunde cu lacrimi: *„Cred, Doamne! Ajută necredinței mele"*. În aceste cuvinte, *Cred, Doamne! Ajută necredinței mele*, se vede, deodată, *dorința şi efortul tatălui sărman de a crede mai puternic*, dar şi smerita recunoaştere a puținei lui credințe pe care el nu o mai numeşte „puțină credință", ci „necredința mea". Vedem cum

Hristos-Domnul întăreşte credinţa tatălui şi apoi îi vindecă fiul suferind. Deci, Iisus vindecă mai întâi pe tatăl copilului de îndoială şi pe copil de boală, iar apoi pe ucenici îi vindecă de nepricepere şi de neosteneală, învăţându-i că demonii nu pot fi alungaţi decât cu post şi rugăciune. Prin aceasta, Mântuitorul Iisus Hristos ne arată că, de fapt, **credinţa se întăreşte *prin post şi rugăciune***. Prin post şi rugăciune, credinţa nu mai rămâne doar o convingere intelectuală sau o speranţă vagă, ci devine **o stare existenţială, o legătură vie a noastră cu Dumnezeu**. Exemplul ne arată că neamul de demoni care nu iese din om decât numai cu post şi cu rugăciune este unul foarte viclean şi rău, atât de viclean şi de chinuitor de oameni, încât ucenicii înşişi ai Mântuitorului Hristos nu l-au putut alunga din copilul lunatic care cădea uneori în foc, alteori în apă şi care făcea spume la gură sau cădea la pământ aproape mort. *De ce numai prin post şi rugăciune se poate săvârşi alungarea demonilor*? De ce nu ies demonii la simpla poruncă a ucenicilor? Pentru că ei nu se tem de cuvinte, ci se tem doar de smerenie şi de prezenţa lui Dumnezeu în om. Când postim şi ne rugăm, ne punem în starea de smerenie, nu mai contăm pe ajutorul nostru, nu dăm prioritate hranei materiale în viaţa noastră, ci hranei duhovniceşti. *Postul, ca prioritate dată hranei duhovniceşti faţă de hrana trupească ne pune în starea de dependenţă totală de Dumnezeu şi în starea de smerenie*. În general, oamenii care postesc se simt adesea mai slăbiţi şi mult mai flămânzi şi mai însetaţi după prezenţa şi iubirea lui Dumnezeu, decât dacă sunt îmbuibaţi cu hrană trupească. *Starea aceasta de foame şi sete după Dumnezeu, stimulată de post şi rugăciune, este starea prin care ne umplem de prezenţa sau harul lui Dumnezeu Cel Atotputernic*. Când harul divin este prezent în noi, demonii se tem nu de om, ci de Duhul Sfânt prezent în omul care se roagă şi posteşte. *Prin dobândirea Duhului Sfânt, omul devine puternic duhovniceşte*, iar atunci duhurile necurate se înfricoşează şi pleacă la porunca

oamenilor duhovnicești, a celor ce se roagă fierbinte și postesc mult.

Iată cum cuvintele Mântuitorului Iisus Hristos, *„Acest neam de demoni nu iese decât numai cu post și cu rugăciune"*, ne îndeamnă să aprofundăm mai mult înțelesul și folosul postului și al rugăciunii, în această perioadă de urcuș duhovnicesc spre Înviere. Să ne curățăm, așadar, de păcate, să ne întărim în credință și să ne umplem de harul Sfântului Duh prin post și pocăință, prin spovedanie și împărtășire euharistică, prin rugăciune fierbinte și prin fapte bune. Să învățăm de la acest tată sărman și necăjit să ne rugăm și să spunem și noi cu lacrimi de pocăință: *„Cred, Doamne, ajută necredinței mele!"*. Astfel vom vedea cum se vindecă sufletul nostru de patimi drăcești și închipuiri deșarte, de gânduri și vorbe urâte, de credință slabă și de fapte rele.

La toate acestea ne îndeamnă și Sfântul Ioan Scărarul, mare trăitor și dascăl al pocăinței, al postului și al virtuților.

Duminica a patra din Postul Mare este numită și *Duminica Sfântului Ioan Scărarul* pentru că în această Duminică se face o pomenire deosebită Sfântului Ioan Scărarul, deși el este prăznuit, de obicei, la 30 martie. Deci, pomenirea Sfântului Ioan Scărarul nu se face pentru că ar fi ziua trecerii lui la viața veșnică, ci el este pomenit în duminica a patra din Post ca **dascăl al pocăinței**. El se numește Scărarul, pentru că a scris o carte deosebită pe care a intitulat-o *Scara virtuților* sau *Scara paradisului* prin care ne arată cum, prin lepădarea de patimi și prin dobândirea virtuților, oamenii urcă duhovnicește, în sufletul lor, spre învierea sufletului și spre întâlnirea cu Hristos Cel răstignit și înviat, adică prin comuniunea cu Dumnezeu ei dobândesc Raiul sau Paradisul.

Sfântul Ioan Scărarul a trăit în ultima parte a secolului al VI-lea și prima parte a secolului al VII-lea, a murit pe la anul 649 și a fost prețuit totdeauna de Biserică în calitatea sa de iscusit duhovnic, de vindecător de suflete, de dascăl al pocăinței. Cartea sa, numită *Scara*, a fost multă vreme un

manual de formare duhovnicească a călugărilor, fiind citită secole de-a rândul cu multă atenție și cu multă dragoste în toate mănăstirile. Ceea ce reținem în mod deosebit din această lucrare este faptul că **adevărata pocăință este izvor de bucurie**. El vorbește de lacrimile pocăinței cele de bucurie aducătoare. Bucuria pe care lacrimile pocăinței o aduc este bucuria Duhului Sfânt pe care Dumnezeu o dăruiește celor care își plâng păcatele și primesc iertare. Aceasta este *bucuria iertării, bucuria ridicării, bucuria înnoirii, bucuria sfințirii sufletului omului păcătos, bucuria învierii lui din moartea patimilor și a păcatelor.*

Scara a fost și încă mai este în multe mănăstiri călăuză duhovnicească în lupta împotriva patimilor și în dobândirea virtuților. În lucrarea sa *Scara,* se vede că Sfântul Ioan a scris cum a trăit și a trăit cum a scris. De aceea, în duminica a patra din Postul Sfintelor Paști, el este pomenit ca „scară" sau întăritor al celor ce se nevoiesc și urcă sau sporesc duhovnicește, atât prin pilda vieții sale, prin scrisul său, cât și prin rugăciunile sale pentru cei ce se luptă duhovnicește, așa după cum ne arată cartea *Triodului*: *„Întărind ca niște trepte virtuțile, spre cer te-ai suit cu adevărat luminând, prin dreapta credință, la adâncul cel nemăsurat al privirii la cele de sus, biruind toate pândirile demonilor, și păzești pe oameni de vătămarea lor, o Ioane, scara virtuților; și acum te rogi, să se mântuiască robii tăi"*[14].

Fiind icoană a înfrânării și ascezei, Sfântul Ioan Scărarul este numit în *Triod „rai al virtuților", „legiuitorul ascezei (nevoinței)"* și *„făptuitorul"* prin excelență[15]. Cu alte cuvinte, Sfântul Ioan Scărarul este o făclie și o bună călăuză duhovnicească a postitorilor în urcușul lor spre Înviere, spre Lumina Sfintelor Paști.

14. Duminica a IV-a, Utrenie, sedealna, cântarea 3, troparul 2, *Triod*, ed. cit., p. 376.

15. Cf. Makarios Simonpetritul, *Triodul explicat*, p. 388.

5. DUMINICA
SFINTEI MARIA EGIPTEANCA
De la păcatul ucigător la sfinţenia dătătoare de viaţă

„Şi erau pe drum, suindu-se la Ierusalim, iar Iisus mergea înaintea lor. Şi ei erau uimiţi şi cei ce mergeau după El se temeau. Şi luând la Sine, iarăşi, pe cei doisprezece, a început să le spună cele ce aveau să I se întâmple:

Că, iată, ne suim la Ierusalim şi Fiul Omului va fi predat arhiereilor şi cărturarilor; şi-L vor osândi la moarte şi-L vor da în mâna păgânilor.

Şi-L vor batjocori şi-L vor scuipa şi-L vor biciui şi-L vor omorî, dar după trei zile va învia.

Şi au venit la El Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, zicându-I: Învăţătorule, voim să ne faci ceea ce vom cere de la Tine.

Iar El le-a zis: Ce voiţi să vă fac?

Iar ei I-au zis: Dă-ne nouă să şedem unul de-a dreapta Ta, şi altul de-a stânga Ta, întru slava Ta.

Dar Iisus le-a răspuns: Nu ştiţi ce cereţi! Puteţi să beţi paharul pe care-l beau Eu sau să vă botezaţi cu botezul cu care Mă botez Eu?

Iar ei I-au zis: Putem. Şi Iisus le-a zis: Paharul pe care Eu îl beau îl veţi bea, şi cu botezul cu care Mă botez vă veţi boteza.

Dar a şedea de-a dreapta Mea, sau de-a stânga Mea, nu este al Meu a da, ci celor pentru care s-a pregătit.

Şi auzind cei zece, au început a se mânia pe Iacov şi pe Ioan.

Şi Iisus, chemându-i la Sine, le-a zis: Ştiţi că cei ce se socotesc cârmuitori ai neamurilor domnesc peste ele şi cei mai mari ai lor le stăpânesc.

Dar între voi nu trebuie să fie aşa, ci care va vrea să fie mare între voi, să fie slujitor al vostru.

Şi care va vrea să fie întâi între voi, să fie tuturor slugă.

Că şi Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulţi".

(Marcu 10, 32-45)

Duminica a cincea din Sfântul şi Marele Post al Paştilor este numită şi *Duminica Sfintei Cuvioase Maria Egipteanca*, pentru că această sfântă cuvioasă, deşi este pomenită în ziua de 1 aprilie, este prăznuită şi în Duminica aceasta, ea fiind o icoană sau o pildă a pocăinţei şi a înălţării duhovniceşti a omului prin smerenie şi prin post.

Evanghelia duminicii a cincea din Postul Mare este plină de înţelesuri duhovniceşti pentru viaţa noastră. Evanghelia ne arată că Mântuitorul prevesteşte moartea şi Învierea Sa. El iniţiază pe ucenicii Săi în taina sfintelor Sale Patimi sau Pătimiri, pricinuite de păcatele oamenilor. Pe de altă parte, vedem însă că ucenicii Săi, care erau oameni simpli, pescari, nu puteau înţelege de la început taina Patimilor, Morţii şi Învierii Mântuitorului, ci în mod treptat. Vedem în comportamentul ucenicilor firea omenească, firea noastră, cu slăbiciunile ei, cu ispitele care vin asupra ei. Dar, în acelaşi timp, vedem cum harul lui Dumnezeu din Iisus Hristos lucrează pentru ridicarea şi vindecarea firii omeneşti, cum luminează, încetul cu încetul, firea omenească pentru a cunoaşte tainele lui Dumnezeu şi a intra în comuniunea de viaţă dătătoare cu El.

Mântuitorul Iisus Hristos a prevestit faptul că Fiul Omului, adică El Însuşi, va merge la Ierusalim, iar acolo mai-marii cărturarilor şi ai fariseilor, împreună cu autorităţile romane ale trupelor de ocupaţie din Ţara Sfântă, Îl vor batjocori, Îl vor bate şi Îl vor scuipa şi Îl vor omorî. Apoi, Hristos-Domnul adaugă: *„însă Fiul Omului a treia zi va învia"*. Deci

Mântuitorul nu desparte suferințele Sale şi Moartea Sa de taina Învierii Sale. Cu alte cuvinte, El ne arată că *Taina Crucii este îndreaptă spre Înviere, iar puterea Învierii se află ascunsă în Cruce.* Pe când însă vorbea El despre faptul că va merge în Ierusalim, doi dintre ucenicii Săi, Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, aveau impresia că Iisus vorbeşte de o împărăție lumească, în locul celei romane. Mântuitorul îi lasă pe cei doi ucenici să spună ceea ce doresc ei, iar apoi îi corectează pe ei şi pe ceilalți ucenici. În primul rând, Iacov şi Ioan, fiii lui Zevedeu, au cerut Mântuitorului ceva pământesc, o slavă trecătoare sau o onoare deşartă din lumea aceasta şi anume să stea de-a dreapta şi de-a stânga tronului Său în această împărăție pe care ei o credeau pământească, o împărăție în Ierusalim. Atunci, Mântuitorul le spune: *„Nu ştiți ce cereți".* Prin aceasta vedem că îi corectează. Ei se gândeau la o împărăție politică, o stăpânire lumească. Iar apoi, după ce le spune: *„Nu ştiți ce cereți"*, Iisus întreabă: *„Puteți să beți paharul pe care-l beau Eu sau să vă botezați cu botezul cu care Mă botez Eu?"* Iar ei au răspuns: *„Putem".*

Dar ce este paharul despre care vorbeşte Mântuitorul în Evanghelia de astăzi şi ce este botezul despre care vorbeşte El? Sfinții Părinți ai Bisericii au tâlcuit cuvintele acestea astfel: botezul despre care vorbeşte Iisus este **botezul suferinței** şi sângelui din timpul Patimilor Sale culminând cu moartea Sa pe Cruce; iar **paharul** pe care Mântuitorul urmează să-l bea **este însăşi moartea Lui,** după cum se vede în rugăciunea Sa din grădina Getsimani, când zice: *„Părinte, dacă se poate să treacă* ***paharul acesta*** *de la Mine, dar nu precum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu".* Iisus Se referea la propria sa moarte. Cei doi ucenici, Iacob şi Ioan, poate neştiind ce spun, au răspuns: *„Da, putem".* Atunci Mântuitorul a profețit: *„Paharul pe care-L voi bea Eu îl veți bea şi voi şi botezul* cu care Mă voi boteza Eu vă veți boteza şi voi" şi, într-adevăr, aşa s-a întâmplat mai târziu. Sfântul Iacob, ruda Domnului, a gustat paharul morții când a primit moarte mucenicească fiind ucis

cu sabia de către regele Irod, iar de botezul suferințelor s-a împărtăşit Sfântul Ioan Evanghelistul, pentru că a fost exilat în insula Patmos de către împăratul Domețian în timpul persecuțiilor împotriva creştinilor la sfârşitul secolului I. Apoi, Mântuitorul le-a spus că de-a dreapta şi de-a stânga Lui nu se poate sta doar pentru că cineva L-a cunoscut, ci a sta de-a dreapta şi de-a stânga Sa este răsplata pentru faptele bune ale celor care se pregătesc. Deci, nu relațiile personale, nu simpla întâlnire cu Iisus aduce slava, ci vrednicia faptelor bune. Mântuitorul nu dăruieşte cuiva slava cerească doar pentru că acela L-a cunoscut sau face parte dintre rudele Sale, ci slava cerească se dăruieşte ca răsplată pentru credință smerită şi pregătirea adecvată.

Evanghelia ne mai arată că ceilalți ucenici s-au mâniat când au văzut că frații Iacob şi Ioan au căutat onoruri, pentru a fi deasupra celorlalți. Mânia aceasta este interpretată de către Sfinții Părinți ca o mânie amestecată cu invidie. Ei s-au mâniat, pentru că au devenit invidioşi. Vedem aici cum unii, în căutare de slavă deşartă, produc altora invidie şi mânie. Însă Mântuitorul, ca duhovnic desăvârşit, cunoscător de suflete şi vindecător de patimi, i-a chemat la El pe toți ucenicii şi le-a zis că în gândirea lumească întâietatea este înțeleasă ca stăpânire sau dominație peste alții, dar ucenicii lui Hristos trebuie să înțeleagă întâietatea sau conducerea altora ca fiind *slujire în folosul tuturor*. Prin aceasta, Mântuitorul a arătat că *adevărata cinste plăcută lui Dumnezeu nu se realizează prin poftă de stăpânire şi prin slavă deşartă, ci prin smerita iubire față de Dumnezeu şi față de semeni*. Cu cât iubim mai mult pe Dumnezeu prin rugăciune şi pe semenii noştri prin fapte bune, ajutându-i, cu atât suntem mai demni de cinstire.

Evanghelia se încheie astfel: *„Căci şi Fiul Omului n-a venit ca să I se slujească, ci ca El să slujească şi să-Şi dea sufletul răscumpărare pentru mulți"* (Marcu 10, 45). Aici tâlcuitorii Sfintelor Evanghelii remarcă faptul că Mântuitorul nu a vorbit

pentru toți, deși, desigur, El a murit pentru întreaga lume, ci a zis doar pentru mulți, pentru că mulți, dar nu toți, vor crede în numele Lui, vor urma poruncile Lui și se vor mântui. Scopul slujirii oamenilor este mântuirea lor. Atât contribuim la mântuirea oamenilor, cât îi ajutăm să iubească pe Dumnezeu și pe semenii lor.

Din Evanghelia duminicii a cincea a Postului Mare, învățăm că noi, ca și ucenicii Domnului, suntem adesea confruntați cu ispita slavei deșarte, cu dorința de întâietate, de a fi mai apreciați decât ceilalți. Iar această ispită trezește altă ispită, aceea a invidiei și mâniei altora. Ca urmare slăbește comuniunea dintre oameni și se deteriorează relațiile adevărate de frățietate dintre ei. Mântuitorul arată că iubirea smerită față de semeni și ajutorarea lor este calea care ne duce la mântuire, la unirea cu Dumnezeu, și menține armonia în comunitatea umană. Astfel, orice onoare adevărată provine din calitatea cuiva de slujitor, indiferent de mărimea rangului[16].

Evanghelia ne cheamă să respingem ispita slavei deșarte prin smerenie și prin pocăință și post, prin mărturisirea păcatelor și prin împăcare cu cei pe care i-am supărat, prin milostenie și fapte de slujire a celor neglijați și neajutorați.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca, înțelegând folosul duhovnicesc al Evangheliei din această duminică, să înaintăm în urcușul nostru duhovnicesc interior către bucuria Învierii.

Mai trebuie să menționăm aici *înțelesurile pomenirii* în această *Duminică a Sfintei Cuvioase Maicii noastre Maria Egipteanca*, tocmai pentru că ea este un model de pocăință. A trăit în a doua jumătate a secolului al IV-lea și începutul secolului al V-lea. A trecut la Domnul în anul 431, în timpul împăratului Teodosie cel Tânăr. A fost o tânără frumoasă, iar

16. De altfel, în limba latină, slujirea este numită *ministerium*, iar slujitorul, *minister*. Acești termeni au fost reținuți în limba română pentru a indica cele mai înalte ranguri ale slujirii în stat: *minister* și *ministru*.

frumusețea ei i-a adus multe ispite şi a căzut în multe păcate trupeşti, chiar şi în timpul călătoriei spre Țara Sfântă. Dar când a voit să intre în biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim, o mână nevăzută a oprit-o să intre în sfântul locaş. Atunci a înțeles că viața ei era prea păcătoasă ca să poată intra în biserică şi a hotărât să meargă în pustia Iordanului pentru a se pocăi de păcate. Acolo a stat 47 de ani în post şi rugăciune, în pocăință şi în multe nevoințe duhovniceşti. Astfel, ea a ajuns la o mare sfințenie, iar când se ruga se transforma în lumină şi se ridica de la pământ, pentru că era mai mult duh decât țărână.

Însă, cu un an înainte de moartea sa, taina vieții ei a fost descoperită unui părinte duhovnicesc, Cuviosului Părinte Zosima. Trimis fiind de Dumnezeu, acesta a găsit-o în pustie, a împărtăşit-o, iar apoi Maria l-a rugat pe Cuviosul Zosima ca anul următor, la aceeaşi vreme, să vină din nou, pentru că ea va muri atunci. Şi-a prevăzut şi prevestit, aşadar, ziua morții. Înainte de a se împărtăşi, Maria Egipteanca s-a spovedit şi apoi a povestit toată viața ei păcătoasă, de care se pocăise în toți aceşti ani petrecuți în pustie.

Sfânta Cuvioasă Maria Egipteanca a trecut la Domnul în anul următor, după cum prevestise. Acelaşi Cuvios Părinte Zosima a îngropat-o şi a povestit viața ei. Iar, mai târziu, Sf. Sofronie Patriarhul Ierusalimului a scris *Viața Cuvioasei Maria Egipteanca*, iar Biserica a inclus această lucrare în cartea Triodului[17].

Sfânta Cuvioasă Maria Egipteanca arată cât de mult poate lucra harul lui Dumnezeu în omul care se pocăieşte.

---

17. Părintele Makarios Simonopetritul, în cartea sa *Triodul explicat*, ed. citată, p. 359, arată că există multe asemănări între Maria Egipteanca şi Maria Palestinianca. Prima s-a dus în pustie spre a se pocăi pentru păcate, în timp ce Maria Palestinianca s-a dus în pustia Iordanului pentru a fugi de păcate trupeşti, fiind foarte frumoasă. Oricum, ceea ce contează este îndemnul la pocăință şi la luptă cu păcatul, ca sfat şi călăuză pentru Postul Sfintelor Paşti.

Pomenirea ei se face în această a cincea duminică din Post, încă începând cu secolul al XI-lea, iar cultul ei este atestat deja înainte de difuzarea *Vieții* ei, scrisă de Patriarhul Sofronie al Ierusalimului (sec. al VII-lea). Atât de mult schimbă harul lui Dumnezeu pe omul păcătos care se pocăiește profund, încât îl poate ridica spre lumina Împărăției cerurilor pe care o pregustă sfinții încă din lumea aceasta. Cu alte cuvinte, pilda vieții de pocăință și sfințenie a Sfintei Maria Egipteanca este o întărire spirituală și o speranță pentru toți credincioșii, pentru toți oamenii care doresc să se mântuiască, să-și sfințească viața.

În cântările duminicii a cincea din *Triod*, Sfânta Cuvioasă Maria Egipteanca, ca urmare a ridicării ei prin pocăință, este numită „înger în trup" și se arată cum a răstignit Sfânta Cuvioasă Maria Egipteanca patimile trupești și a ajuns la învierea sufletului din moartea păcatului, sfințindu-și sufletul și trupul cu ajutorul dumnezeiescului har: *„Neștiind dumnezeiești porunci, ai întinat chipul cel dumnezeiesc; dar prin dumnezeiască purtare de grijă, iarăși l-ai curățit îndumnezeindu-te, cuvioasă, prin faptele tale cele de sfințire"*[18].

Ca și *Duminica Sfântului Ioan Scărarul*, *Duminica Cuvioasei Maria Egipteanca* ne pregătește să înaintăm duhovnicește spre *Sâmbăta lui Lazăr*, *Duminica Floriilor* și Săptămâna Sfintelor Patimi ale Domnului, pentru a intra apoi în lumina și bucuria Sfintelor Paști.

18. Duminica a V-a, Utrenie, cântarea întâi, canonul al 2-lea, troparul al treilea, *Triod*, ed. cit., p. 466; vezi și Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, p. 361.

6. SĂPTĂMÂNA A VI-A, A FLORIILOR

Smerenia - arvuna slavei veşnice

După *Duminica Sfintei Cuvioase Maria Egipteanca* începe săptămâna a VI-a şi ultima a Sfântului şi Marelui Post al Paştilor, care se termină în seara de vineri a Săptămânii a VI-a. Dacă, totuşi, postul continuă şi în Săptămâna Mare a Sfintelor Patimi ale Domnului Hristos, începând din *Sâmbăta lui Lazăr*, el dobândeşte o dimensiune diferită: din ascetic şi pedagogic postul devine euharistic[19] **şi mai ales mistagogic**, ca aşteptare a lui Hristos - Mirele Bisericii şi ca participare duhovnicească la Sfintele Sale Patimi, pentru a deveni apoi părtaşi şi la bucuria Învierii Sale.

Sâmbătă, în săptămâna a VI-a, la slujba Vecerniei se cântă această idiomelă care arată încheierea Postului Mare şi începutul Săptămânii Mari[20] a Sfintelor Patimi: *„Săvârşind aceste patruzeci de zile de suflet folositoare, cerem să vedem şi Sfânta Săptămâna Patimii Tale, Iubitorule de oameni, ca să preaslăvim în ea măririle Tale, şi nespusă orânduirea Ta pentru noi, cu un cuget cântând: „Doamne, slavă Ţie!"*[21].

Toate zilele din *Săptămâna Floriilor* sunt îndreptate spre *Duminica Intrării Domnului Hristos în Ierusalim*, după ce El a înviat pe prietenul Său Lazăr din Betania.

---

19. Makarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, ed. cit., p. 380.

20. Cf. Simeon al Tesalonicului, *Răspunsuri către Gavriil* 52 (PG 155, 897 B) citat de Mkarios Simonopetritul, *Triodul explicat*, p. 531, nota 212.

21. Sâmbătă, săptămâna a VI-a, Vecernie, idiomelă, „Doamne strigat-am", *Triod*, ed. cit., p. 508.

Deja în ziua de luni din Săptămâna Floriilor începe înainte-prăznuirea *Duminicii Floriilor*: *„Începând cu dragoste a șasea săptămână a cinstitului post, să cântăm, credincioșilor, laudă înaintea prăznuirii Stâlpărilor, Domnului Celui ce vine în slavă cu puterea Dumnezeirii în Ierusalim, ca să omoare moartea. Pentru aceasta să gătim cu dreaptă credința semnele biruinței, ramurile virtuților, strigând Osana Făcătorului tuturor"*[22].

Pomenirea învierii lui Lazăr este prilej de lucrare duhovnicească pentru învierea sufletului din moartea păcatului: *„Răsturnând piatra împietririi de pe inima mea, Doamne, ridică sufletul meu cel omorât de patimi, Bunule, și mă învrednicește să-Ți aduc, Stăpâne, cu umilință stâlpări de fapte bune, ca Biruitorului iadului; ca să dobândesc viața cea veșnică, lăudând pururea și milostivirea Ta, Unule, iubitorule de oameni"*[23].

Aceeași gândire se exprimă și în altă parte când se face o asemănare între sufletul păcătos și mormântul în care a zăcut Lazăr din Betania: *„Omorât fiind de greșelile multe, sunt cuprins în mormântul lenevirii, având deasupra mea pusă piatra deznădăjduirii; pe care ridicând-o, Hristoase, cu mila Ta, înviază-mă ca mai înainte pe Lazăr"*[24].

În această Săptămână a Floriilor meditația duhovnicească asupra învierii lui Lazăr alternează cu meditația asupra pildei cu bogatul nemilostiv și săracul Lazăr. Însă atât Lazăr cel sărac, cât și Lazăr din Betania, cel înviat de Iisus, devin icoane duhovnicești pentru sufletul credincios care se pregătește pentru Sărbătoarea Sfintelor Paști: *„Râvnind nebunește bogatului celui nemilostiv, cu plăcere mă veselesc, în plăceri și în patimi cufundându-mă; și văzându-mi mintea, Doamne, zăcând pururea înaintea ușilor pocăinței ca și Lazăr, o trec fără*

22. Luni, în Săptămâna Floriilor, Vecernie, Duminică seara, stihiră la *Doamne, strigat-am*; *Triod* , ed.cit. p. 473.

23. Luni, în Săptămâna Floriilor, Utrenie, sedealna, *Triod*, ed.cit., p. 474.

24. Luni, în Săptămâna Floriilor, Utrenia, cântarea a-9-a, *Triod*, ed.cit. p. 476.

*simțire, **flămândă fiind și bolnavă și rănită de patimi**; pentru aceasta vinovat sunt a fi în văpaia gheenei; din care izbăvește-mă, Stăpâne, Unule Multmilostive"*[25].

„Scapă-ne, Mântuitorule, de lăcomia cea vătămătoare de suflet și ne numără cu Lazăr cel sărac în sânurile lui Avraam; că Tu, bogat fiind întru milă, ai sărăcit pentru noi de bunăvoie, și ne-ai adus din stricăciune în nestricăciune, ca un Dumnezeu milostiv și iubitor de oameni"[26].

În teologhisirile duhovnicești ale Săptămânii Floriilor, bogatul nemilostiv este socotit a fi sufletul care s-a îmbogățit cu păcate și patimi: *„Bogat fiind în patimi, m-am îmbrăcat cu veșmântul cel înșelător al fățărniciei, veselindu-mă în răutățile neînfrânării, și arăt nemilostivire nemăsurată neuitându-mă la mintea mea cea lepădată înaintea ușilor pocăinței, flămândă de tot binele și bolnavă de nepurtarea de grijă. Dar Tu, Doamne, fă-mă Lazăr sărac de păcate, ca nu cumva rugându-mă, să nu aflu deget să-mi răcorească limba mea, jeluindu-se în văpaia cea nestinsă; ci mă sălășluiește în sânurile patriarhului Avraam, ca un iubitor de oameni"*[27].

Pe de altă parte, pomenirea învierii lui Lazăr este și prilej de-a mărturisi deodată umanitatea și dumnezeirea lui Iisus: *„Lăcrimând ca un om pentru Lazăr, l-ai ridicat ca un Dumnezeu; întrebat-ai: Unde este îngropat mortul cel de patru zile?, adeverind, Bunule, înomenirea Ta"*[28].

---

25. Marți, în Săptămâna Floriilor, Vecernie, luni seara, stihira a-2-a la *Doamne, strigat-am*, *Triod*, ed.cit., p. 478.

26. Marți, în Săptămâna Floriilor, Utrenie, Stihoavna, Stihira zilei, *Triod*, ed.cit., p. 481.

27. Joi, în Săptămâna Floriilor, Vecernie, miercuri seara, stihiră la *Doamne, strigat-am*, *Triod*, ed.cit., p. 493.

28. Sâmbătă, în Săptămâna Floriilor, Pavecerniță, cântarea a 4-a, *Triod*, ed.cit. p. 514.

„Cel ce eşti necuprins, făcându-Te cuprins după trup, venind în Betania ca un om, Stăpâne, ai lăcrimat pentru Lazăr; iar ca un Dumnezeu voind, ai înviat pe cel mort de patru zile"[29].

Sinaxarul *Sâmbetei lui Lazăr* ne arată că după învierea sa din morți, Lazăr a mai trăit timp de treizeci de ani, vreme în care a fost şi episcop al oraşului Chition, în insula Cipru, vieţuind în curăție până la moarte. Se mai spune că după înviere n-a mai mâncat decât fructe, iar Maica Domnului i-a făcut cu mâinile ei un omofor şi i l-a dăruit. Moaştele dreptului Lazăr au fost aduse din Cipru în Constantinopol de către împăratul bizantin Leon cel Înțelept în biserica zidită de el spre cinstirea dreptului Lazăr. Sfinții Părinți au rânduit pomenirea dreptului Lazăr în *Sâmbăta Floriilor* pentru a arăta că minunea învierii acestuia a fost *„începătură şi pricină a urii iudeilor împotriva lui Hristos"*[30], adică a intensificat tensiunea între invidia cărturarilor şi fariseilor față de Iisus, pe de o parte, şi iubirea poporului față de Iisus, pe de altă parte, dar mai ales lupta între întunericul păcatului din natura umană căzută şi lumina umanității sfinte a lui Hristos.

29. Sâmbăta lui Lazăr, Utrenie, cântarea a 6-a, *Triod*, ed. cit., p. 523.
30. Sinaxar în Sâmbăta Sfântului şi Dreptului Lazăr, *Triod*, ed. cit., p. 523-524.

7. ÎNȚELESUL ŞI FOLOSUL PELERINAJULUI DE FLORII

O prevestire a Învierii şi o binecuvântare pentru cetate

Devenit deja o tradiție în municipiul Iaşi şi apoi în toate oraşele din Arhiepiscopia Iaşilor, ca reînnoire a unei tradiții din veacurile III şi IV, prezentă la Ierusalim, Constantinopol şi alte oraşe, pelerinajul de Florii începe, în zilele noastre, după vecernia din sâmbăta lui Lazăr şi vesteşte sărbătoarea Intrării triumfale a Domnului în Ierusalim. Acest pelerinaj duhovnicesc are loc după ce s-au terminat cele patruzeci de zile de post, numit şi Postul Păresimilor, când ne pregătim, să intrăm în taina Săptămânii Sfintelor Patimi sau Pătimiri ale Mântuitorului Iisus Hristos.

Pelerinajul de Florii ne aminteşte, împreună cu Sfintele Evanghelii (vezi Matei 12, 1-10 şi Ioan 12, 12-18) şi cu slujbele Bisericii Ortodoxe, că Mântuitorul a intrat în Ierusalim pentru ca apoi, în săptămâna următoare, să pătimească multe suferințe culminând cu Răstignirea Sa pe Cruce (vezi Ioan 2, 13 şi 3, 14).

Pelerinajul de Florii trebuie să înceapă şi să se încheie într-o biserică

Pelerinajul de Florii practicat astăzi vesteşte, ca şi cărțile de slujbă, legătura duhovnicească dintre *Sâmbăta învierii lui*

Lazăr, urmată de *Duminica Intrării Domnului în Ierusalimul* pământesc, şi *Sâmbăta Mare* a odihnei Domnului în mormânt, urmată de *Duminica Învierii Domnului.*

Pelerinajul de Florii este, de fapt, o adeverire a biruinței lui Hristos asupra morții lui Lazăr şi o prevestire a biruinței lui Hristos asupra păcatului, asupra morții şi asupra iadului, prin Învierea Sa proprie din morți. Pelerinajul de Florii vesteşte, aşadar, ca şi cărțile de slujbă ortodoxe, **legătura dintre Taina Crucii şi a Învierii Domnului**, dintre intrarea Domnului în Ierusalimul pământesc, ca să pătimească *„pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire"*, şi intrarea Domnului în Ierusalimul ceresc, ca să ne dăruiască nouă viață şi bucurie veşnică.

În orice oraş sau localitate s-ar desfăşura el şi oricâte opriri ar cuprinde, Pelerinajul de Florii *trebuie să înceapă într-o biserică şi să se încheie într-o altă biserică.* De ce? Pentru că taina Ierusalimului ceresc sau taina Noului Ierusalim (vezi Apocalipsa 21, 2) este acum conținută ca arvună în fiecare biserică ortodoxă sfințită, după cum se spune în Slujba de sfințire a noii biserici când se cântă: *„Înnoieşte-te, înnoieşte-te, Noule Ierusalime (...), că slava Domnului peste tine a strălucit. Această casă, Tatăl a zidit-o; această casă, Fiul a întărit-o; această casă, Duhul Sfânt a înnoit-o, a luminat-o şi a sfințit sufletele noastre"*.

Vedem, aşadar, că **rostul Bisericii în lume este să ne pregătească pentru Înviere şi pentru intrarea în Ierusalimul ceresc.** De aceea, în timpul Slujbei de Înviere, în noaptea de Paşti şi în toată Săptămâna Luminată cântăm o altă cântare ce se referă la Ierusalimul ceresc, dar şi la Maica Domnului ca Mamă a lui Hristos şi icoană vie a Bisericii Sale: *„Luminează-te, luminează-te, Noule Ierusalime, că slava Domnului peste*

tine a răsărit! Saltă acum şi te bucură, Sioane! Iar tu, Curată Născătoare de Dumnezeu, veseleşte-te întru Învierea Celui născut al tău!"

Pentru că Biserica poartă în ea taina Ierusalimului ceresc şi ne pregăteşte pentru Înviere sau pentru Paşte, adică pentru *trecerea de la păcat la sfinţenie, de la moarte la viaţă şi de pe pământ la cer,* ea a fost numită „laboratorul Învierii" (Sfântul Maxim Mărturisitorul).

Procesiune a comuniunii şi comunităţii ecleziale

Pelerinajul de Florii este *un semn de credinţă şi speranţă;* el ne cheamă la un pelerinaj interior, al sufletului, la o înaintare duhovnicească spre Înviere. Pelerinajul de Florii, ca o procesiune a comuniunii şi comunităţii ecleziale, dar şi *ca o călătorie-trecere a noastră prin cetate, este şi simbol al vieţii noastre trecătoare,* şedere provizorie într-o cetate a patriei pământeşti spre mutare în cetatea netrecătoare din ceruri, după cum ne învaţă Sfântul Pavel, Apostolul Neamurilor, zicând: *„N-avem cetate stătătoare aici, ci căutăm pe aceea ce va să fie"* (Evrei 13, 14) sau că *„cetatea noastră este în ceruri"* (Filipeni 3, 20).

Pelerinajul de Florii care ne pregăteşte pentru a înainta spre Sfintele Paşti ne cheamă să medităm la trecerea noastră prin viaţă şi prin lume. *Când purtăm în mâini lumânări şi flori, să ne gândim câtă lumină am adunat în sufletele noastre şi câtă lumină răspândim în jurul nostru sau lăsăm în urma noastră,* când trecem dintr-o cetate în cealaltă. Să ne întrebăm câte flori frumoase ca gesturi şi fapte bune am primit în cetatea pământească şi câte flori în creştere lăsăm în urma noastră? Astfel, *pelerinajul nostru către Ierusalimul ceresc începe mai întâi în sufletele noastre, pe „calea credinţei", adunând florile faptelor*

bune pentru întâlnirea cu Hristos Domnul, Cel ce a făcut din Crucea Sa scară de Înviere pentru noi şi din Învierea Sa, începutul vieții noastre veşnice.

Simbol al prieteniei cu Hristos

Pelerinajul de Florii ne aminteşte de *iubirea lui Hristos față de prietenul Său Lazăr şi față de surorile acestuia, Marta şi Maria.* Sfânta Evanghelie după Ioan ne spune că, văzându-l mort pe Lazăr, *„Iisus a lăcrimat"* (Ioan 11, 35), iar iudeii se mirau zicând: *„Iată cât de mult îl iubea"* (Ioan 11, 36). Iubirea lui Hristos pentru prietenul Său Lazăr cuprinde peste timp *pe toți cei ce prin credință sunt prietenii Lui.* De aceea, cântarea numită *tropar,* care se cântă la Sărbătoarea Floriilor, arată legătura între învierea lui Lazăr din sâmbăta Floriilor şi învierea cea de obşte, a tuturor oamenilor: *„Învierea cea de obşte mai înainte de Patima Ta încredințând-o, pe Lazăr din morți l-ai sculat, Hristoase Dumnezeule. Pentru aceasta şi noi, ca pruncii semnele biruinței purtând, Ție Biruitorul morții cântăm: Osana, Celui dintru înălțime, bine eşti cuvântat Cel ce vii întru numele Domnului".*

Hristos, Cel ce a înviat din morți pe prietenul Său Lazăr, va învia pe toți oamenii la venirea Sa întru slavă, iar celor ce au crezut în El şi L-au iubit, prin rugăciune şi fapte bune, le va dărui bucuria Sa cea veşnică. Iată de ce Pelerinajul de Florii este şi *un pelerinaj al prieteniei cu Hristos* şi cu toți cei care-L iubesc pe El, un semn al bucuriei întru credință. *Credincioşii care participă cu credință şi dragoste la Pelerinajul de Florii sunt prieteni ai „Mielului-Hristos",* Cel ce Se aduce pe Sine ca jertfă de Paşte, pentru păcatele noastre. Dar „Mielul-Hristos" este în acelaşi timp „Mirele Bisericii", Cel ce dăruieşte Miresei Sale bucuria Învierii şi a vieții veşnice (vezi

Ioan 3, 29; 2 Corinteni 11, 2; Galateni 4, 27; Apocalipsa 21, 2).

În acest înțeles, Pelerinajul de Florii este *o mărturie a prieteniei, a frățietății și a bucuriei în Hristos Domnul.* El adună întru bucurie preoți, credincioși și credincioase din diferite parohii, copii, tineri și vârstnici, oameni simpli și oameni de vază din cetate, ca să aducă rugăciuni și cântări de laudă lui Hristos, Iubitorul de oameni și Biruitorul morții.

Semnul libertății de a căuta sfințenia, omenia, pacea și bucuria

După cum Iisus l-a chemat pe Lazăr la viață în Comuniune zicând: *„Lazăre, vino afară!"*, ne cheamă și pe noi să trăim în comuniune frățească în cetate.

Pelerinajul de Florii ne eliberează de monotonie și izolare, întrucât dă naștere unui eveniment nou, în cetate, un eveniment de bucurie și sărbătoare. El constituie o comuniune în procesiune, o adunare în mișcare, simbol al Bisericii în misiune, care prin rugăciune și prin cântare cheamă binecuvântarea lui Dumnezeu asupra orașului întreg. Astfel, Pelerinajul de Florii este o *binecuvântare pentru cetate, un semn al libertății de-a căuta sfințenia și omenia, pacea și bucuria.*

Pelerinajul de Florii are loc după încheierea Postului de patruzeci de zile, post al pocăinței și al milosteniei. *Icoanele și florile purtate în procesiune simbolizează lumina și virtuțile adunate în suflet prin nevoințele postului.* Cu ele întâmpinăm pe Hristos „Cel ce vine în numele Domnului" în Ierusalimul duhovnicesc, Biserica și în sufletul omului, ca să-i vindece acestuia patimile cele rele cu jertfa Sfintelor Sale Patimi sau Pătimiri și să-i dăruiască slăvita bucurie a Sfintelor Paști. Folosul duhovnicesc al Pelerinajului poate fi cuprins în

cuvinte simple: **o procesiune de mărturisire a credinței, o întărire în frățietate a parohiilor, un semn al libertății şi dorinței de-a căuta sfințenia**, un prilej de a medita asupra vieții noastre ca trecere, o prevestire a Sfintelor Paşti, o binecuvântare pentru cetate şi o bucurie de sărbătoare creştină.

Dacă la Pelerinajul Floriilor participau odinioară împărații sau domnitorii, el cheamă azi la participare pe toți creştinii dreptmăritori care reprezintă instituții puse în slujba comunității sau a poporului[31].

Sfântul Ioan Gură de Aur, în predica rostită cu prilejul Sărbătorii Floriilor, zice: *„Căci nu dintr-o singură cetate ieşim cei ce întâmpinăm astăzi pe Hristos şi nu numai din Ierusalim, ci din toată lumea cea preaplină de popor a Bisericii din toate părțile ies cei ce întâmpină pe Hristos, purtând şi clătinând nu ramuri de frunze, ci aducând ca dar lui Hristos, omenie, virtute, postire, lacrimi, rugăciuni, privegheri şi tot felul de cinstire"*.

Părintele Ene Branişte mai consemnează că această *Duminică a Intrării Domnului în Ierusalim* se mai numea şi *Duminica aspiranților la Botez* sau a celor ce se pregăteau pentru luminare, deoarece catehumenii care au fost admişi la Botez mergeau la episcop, iar el le dădea să învețe Crezul sau Simbolul Credinței. Aceeaşi duminică se mai numea şi *Duminica grațierilor* pentru că atunci împărații acordau grații. *Ramurile de salcie care sunt binecuvântate şi împărțite credincioşilor simbolizează biruința asupra morții prin învierea lui Lazăr şi prevestesc biruința asupra morții prin Învierea lui Hristos*. În trecut, atât în Bizanț cât şi în Țările Române, la Sărbă-

31. În *Ramos Palmarum*, PG t. 59, col. 703-708; sit. 61, col. 715-720 şi în *Omilia* la cuvintele: „Laudă suflete al meu, pe Domnul" (Psalm 145, 1). *Omilia* la Psalmul 145, P. G. t. 55, col. 520, cf. Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica generală*, Bucureşti, 1993, p. 171, n.s. 3.

toarea Floriilor participau împărații sau domnitorii împreună cu înalți demnitari cărora, în biserică, li se împărțeau făclii ca la Paşti[32].

Astăzi, la Pelerinajul de Florii participă toți cei ce doresc să fie peste timp în comuniune cu toți creştinii iubitori de Hristos şi de Biserică, *dornici de a primi binecuvântarea lui Hristos pentru ei, pentru familiile lor şi pentru oraşul sau comuna în care vieţuiesc.*

32. Cf. Ene Branişte, *op. cit.*, p. 172.

V

DE LA ÎNVIEREA LUI LAZĂR LA ÎNVIEREA LUI HRISTOS

Săptămâna Sfintelor Patimi - pridvorul Sfintelor Paşti

1. DUMINICA FLORIILOR
Buchetul virtuților din post - lumini ale biruinței duhovnicești

„Deci, cu șase zile înainte de Paști, Iisus a venit în Betania, unde era Lazăr, pe care îl înviase din morți.

Și I-au făcut acolo cină și Marta slujea. Iar Lazăr era unul dintre cei ce ședeau cu El la masă.

Deci Maria, luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns picioarele lui Iisus și le-a șters cu părul capului ei, iar casa s-a umplut de mirosul mirului.

Iar Iuda Iscarioteanul, unul dintre ucenicii Lui, care avea să-L vândă, a zis:

Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari și să-i fi dat săracilor?

Dar el a zis aceasta, nu pentru că îi era grijă de săraci, ci pentru că era fur și, având punga, lua din ce se punea în ea.

A zis deci Iisus: Las-o, că ***pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat.***

Că pe săraci totdeauna îi aveți cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți totdeauna.

Deci mulțime mare de iudei au aflat că este acolo și au venit nu numai pentru Iisus, ci să vadă și pe Lazăr pe care-l înviase din morți.

Și s-au sfătuit arhiereii ca și pe Lazăr să-l omoare.

Căci, din cauza lui mulți dintre iudei mergeau și credeau în Iisus.

A doua zi, mulțime multă, care venise la sărbătoare, auzind că Iisus vine în Ierusalim,

Au luat ramuri de finic și au ieșit întru întâmpinarea Lui și strigau: Osana! Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului, Împăratul lui Israel!

Şi Iisus, găsind un asin tânăr, a şezut pe el, precum este scris:
«Nu te teme, fiica Sionului! Iată Împăratul tău vine, şezând pe mânzul asinei».
Acestea nu le-au înţeles ucenicii Lui la început, dar când S-a preaslăvit Iisus, ***atunci şi-au adus aminte că acestea erau scrise pentru El şi că acestea I le-au făcut Lui.***
Deci da mărturie mulţimea care era cu El, când l-a strigat pe Lazăr din mormânt şi l-a înviat din morţi.
De aceea L-a şi întâmpinat mulţimea, pentru că auzise că El a făcut minunea aceasta".

(Ioan 12, 1-18)

Sărbătoarea *Intrării în Ierusalim* a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos este numită în popor şi *Floriile*, de la florile pe care mulţimile şi copiii le purtau în mână, aclamând intrarea în Ierusalim a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ca Domn şi Împărat.

Această sărbătoare este plină de înţelesuri duhovniceşti. Evanghelia ne arată că Maria, sora lui Lazăr, ca semn de preţuire şi de recunoştinţă pentru tot ceea ce Mântuitorul Iisus Hristos a făcut ca prieten al lui Lazăr, al Mariei şi al Martei, a vărsat mir de mare preţ pe picioarele Lui şi le-a şters cu părul capului ei. Maria, sora lui Lazăr, este o altă femeie decât femeia păcătoasă despre care vorbeşte Sfântul Evanghelist Luca, pentru că pocăinţa femeii păcătoase nu s-a petrecut în Betania, ci în Nain. Semnificaţia nardului sau mirului de mare preţ este deosebit de bogată. Când Iuda Iscarioteanul a întrebat: *„Pentru ce nu s-a vândut mirul acesta cu trei sute de dinari şi să-i fi dat săracilor?"* (Ioan 12, 5), Mântuitorul Iisus Hristos a răspuns: *„Las-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat. Că pe săraci totdeauna îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu Mă aveţi totdeauna"* (Ioan 12, 7-8). Mirul de mare preţ ca *simbol al îngropării Domnului Iisus Hristos a devenit în Biserică Sfântul Mir folosit pentru sfinţirea Sfintei Mese din biserica nouă care închipuie mormântul Mântuitorului în care El a fost îngropat şi din care El a înviat.* De asemenea, cu

Sfântul Mir se sfinţeşte şi Sfântul Antimis care simbolizează punerea în mormânt a Domnului. Iar mirungerea celor ce s-au botezat în taina Morţii şi Învierii Domnului se face tot cu Sfântul Mir. Aşadar, Biserica a învăţat de la Maria, sora lui Lazăr, să arate preţuire mare faţă de Hristos prin folosirea în cultul ei a Sfântului şi Marelui Mir compus din aromate de mare preţ. În plus, mireasma deosebită a mirului de mare preţ simbolizează şi prezenţa Duhului Sfânt în omul credincios. În acest sens, sfintele moaşte ale sfinţilor au parfumul mirului de nard. După cum harul Duhului Sfânt era prezent în trupul lui Hristos în mormânt şi nu L-a lăsat să putrezească, tot aşa harul Duhului Sfânt pecetluieşte pe unii dintre sfinţi cu nestricăciunea osemintelor şi cu parfumul minunat al prezenţei lui în omul duhovnicesc, care a trăit în sfinţenie potrivit Evangheliei lui Hristos.

Toate veşmintele de mare preţ, toate vasele sfinte, toate picturile frumoase, toate Bisericile care se aduc ofrandă întru pomenirea şi cinstirea Mântuitorului Iisus Hristos, ca recunoştinţă sau mulţumire adusă Lui, sunt mir de mare preţ. Asemenea Mariei, sora lui Lazăr, Biserica aduce ofrandă lui Hristos Cel Răstignit şi Înviat ceea ce ea are frumos şi de mare preţ.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca, la aceste daruri pe care le aduc credincioşii în Biserică, să adăugăm darul cel mai de preţ al miresmei credinţei ortodoxe, al rugăciunii şi al faptelor bune. Mirul de mare preţ este sufletul drept credincios şi sufletul curăţit de păcate. Sufletul nostru curăţit de păcate şi luminat de fapte bune se dăruieşte lui Hristos ca mir de mare preţ. Viaţa păcătoasă este urât mirositoare, dar pocăinţa şi eliberarea de patimi păcătoase transformă viaţa omului în miros duhovnicesc de bună mireasmă. Acest mir de mare preţ al sufletului curăţit şi sfinţit se dobândeşte prin toate nevoinţele Postului Mare, prin împărtăşirea cu Sfintele Taine şi prin milostenie.

Să ne ajute Bunul Dumnezeu ca şi noi, în această ultimă săptămână înainte de sărbătoarea Învierii, să aducem ca mir

de mare preț florile harului crescute în sufletul nostru, prin postul către Înviere spre slava Mântuitorului Hristos şi spre mântuirea noastră.

Primul înțeles al Intrării în Ierusalim a Mântuitorului este acela **de biruință asupra morții lui Lazăr** şi deci **preînchipuire a învierii de obşte**, după cum se spune în troparul sărbătorii. Evanghelia după Sfântul Ioan relatează pe larg învierea lui Lazăr, prietenul Mântuitorului Iisus Hristos şi fratele surorilor Marta şi Maria din Betania.

Când mulți dintre iudei au văzut că Iisus a înviat un mort intrat în descompunere de patru zile, au părăsit pe cărturari şi pe farisei, pe învățătorii lor tradiționali, şi au crezut în Iisus şi în puterea Lui dumnezeiască. Acesta este motivul principal pentru care mulțimile au venit în Betania, au venit să vadă pe Iisus, dar şi pe Lazăr, prietenul Său, înviat.

Mulțimile se adunaseră la Ierusalim pentru a serba Paştile iudaice, iar din Ierusalim au mers în Betania să vadă pe Lazăr, cel ce murise, dar acum era viu. Însă pe cât se bucura mulțimea oamenilor simpli, pe atât se tulburau şi se întristau mai-marii cărturarilor şi fariseilor, plini de invidie, pentru că iubirea şi admirația mulțimilor față de Iisus creştea cu fiecare minune, cu fiecare vindecare şi, mai ales acum, cu învierea din morți a prietenului său Lazăr din Betania. Astfel, iudeii s-au împărțit în două: unii, care credeau în Iisus şi alții, care nu credeau în Iisus; ***unii care-L iubeau pe Iisus, iar alții care-L invidiau şi-L dușmăneau.*** Evanghelia ne spune că atunci au hotărât mai marii cărturarilor şi fariseilor să-L omoare nu numai pe Iisus, ci şi pe Lazăr, pentru că Lazăr cel înviat din morți era mărturia evidentă a puterii dumnezeieşti a lui Iisus Hristos. Nu numai învățătura Lui era minunată, ci şi puterea Lui dumnezeiască, dătătoare de viață. Hristos Cel ce S-a numit pe Sine *„Învierea şi Viața"* (Ioan 11,25) este biruitor asupra morții. Intrarea Sa în Ierusalim are două înțelesuri: *o biruință asupra morții lui Lazăr, dar şi o anticipare a biruinței asupra propriei Sale morți.* Mântuitorul Hristos nu numai că învie pe Lazăr, dar peste puțin timp Îşi învie propria Sa

umanitate, propriul Său trup din mormânt, iar prin aceasta El arată definitiv că este Dumnezeu-Omul. Moartea spre care merge El, deşi este o crimă organizată de autorităţile politice împreună cu cele religioase este prezentată de Sfântul Evanghelist Ioan ca o **jertfă de bunăvoie**. Mântuitorul Iisus Hristos spune: *„Eu Îmi pun sufletul, ca iarăşi să-l iau. Nimeni nu-l ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun. Putere am Eu ca să-l pun şi putere am iarăşi să-l iau. Această poruncă am primit-o de la Tatăl Meu"* (Ioan 10, 17-18). În acest sens, Biserica vede în intrarea în Ierusalim a Domnului mergerea Sa spre patimă şi spre moarte de bunăvoie. El putea să evite suferinţele şi moartea, dacă-Şi distrugea sau elimina adversarii. Dar El a dorit să biruiască prin puterea iubirii Sale care este ascunsă în Cruce şi care se arată ca iubire preaslăvită în Învierea Sa. Acesta este primul înţeles al Intrării Domnului Hristos în Ierusalim: biruinţă asupra morţii lui Lazăr şi anticipare a biruinţei Mântuitorului asupra propriei Sale morţi.

Al doilea înţeles este faptul că Intrarea Domnului Iisus Hristos în Ierusalimul pământesc este **prefigurarea Intrării Sale în Ierusalimul ceresc ca om**. Aceasta se va realiza prin Învierea Sa şi prin Înălţarea la cer. De aceea, în noaptea de Paşti noi cântăm: *„Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime..."*, adică nu Ierusalimul vechi, pământesc, ci noul Ierusalim, ceresc, în care Hristos Domnul intră prin Înviere, pentru că umanitatea Lui nu va mai muri niciodată. Iar Ierusalimul ceresc în care intră Hristos Dumnezeu Cel Răstignit şi Înviat, ca să ne pregătească nouă loc pentru învierea cea de obşte, este acum simbolizat de către Biserică. Cu alte cuvinte, **Biserica este icoana Ierusalimului ceresc**. Din acest motiv, când sfinţim o Biserică nouă, cântăm: *„Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a strălucit"*. Intrarea Mântuitorului în Ierusalimul ceresc priveşte deci şi taina Bisericii, prin care noi intrăm, ca să ajungem în casa Tatălui ceresc. *Stâlpările de salcie sau de flori* pe care Biserica le sfinţeşte pentru a fi purtate de credincioşi în mâini *sunt semnele biruinţei asupra patimilor*

şi semnele virtuților dobândite în vremea postului, prin rugăciune şi pocăință, prin spovedanie şi împărtăşanie mai deasă, prin împăcare cu semenii noştri, prin milostenie şi fapte bune.

Participarea la viața Bisericii este tainic o intrare în Ierusalimul ceresc întrucât **Biserica ne învață şi ne ajută să răstignim păcatul din noi** prin post, prin pocăință, prin rugăciune, prin mărturisirea păcatelor, pentru a pregăti învierea sufletului nostru din moartea păcatului.

Înțelesurile duhovniceşti ale Intrării Domnului în Ierusalim ne cheamă să cerem Mântuitorului Iisus Hristos să ne ajute să biruim şi noi moartea sufletului ca despărțire de Dumnezeu, să biruim tot ce slăbeşte credința noastră, să biruim ispita invidiei şi a răutății.

Sărbătoarea Intrării Domnului face trecerea de la Postul cel de 40 de zile al Sfintelor Paşti, şi intrarea în Săptămâna Sfintelor Patimi sau Pătimiri ale lui Hristos, care este o perioadă de pregătire duhovnicească mai direct legată de Taina Crucii şi Învierii Domnului.

Rânduiala Pelerinajului de Florii
(Practicată în municipiul Iaşi)

Biserica 1:

Protosul citeşte **Rugăciunea de binecuvântare a ramurilor de salcie:** Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce şezi pe heruvimi; Cel ce ai arătat puterea Ta şi ai trimis pe Unul-Născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, ca să mântuiască lumea prin Crucea, prin îngroparea şi prin Învierea Sa; Căruia, venind în Ierusalim spre Patima cea de bunăvoie, poporul cel ce şedea întru întuneric şi în umbra morții, luând semnele biruinței, ramuri de copaci şi stâlpări de finic, I-a prevestit învierea; Însuți, Stăpâne, păzeşte-ne şi pe noi, care urmând acelora purtăm în mâini ramuri de copaci în această zi de înaintepăznuire. Şi precum pe acele popoare şi pe acei prunci care Ți-au strigat Ție: Osana!, apără-ne ca, prin laude

şi cântări duhovniceşti, să ne învrednicim de dătătoarea de viaţă înviere cea de a treia zi, în Hristos Iisus, Domnul nostru, cu Care împreună eşti binecuvântat cu Preasfântul şi bunul şi de viaţă Făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Plecare în procesiune spre următoarea biserică.

Cântăreţii şi credincioşii cântă împreună *Troparul Floriilor, Cu noi este Dumnezeu* şi *Cuvine-se cu adevărat:*

Învierea cea de obşte mai înainte de Patima Ta încredinţând-o, pe Lazăr din morţi l-ai sculat, Hristoase Dumnezeule. Pentru aceasta şi noi, ca pruncii semnele biruinţei purtând, Ţie Biruitorului morţii cântăm: Osana, Celui dintru înălţime, bine eşti cuvântat Cel ce vii întru numele Domnului.

Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi, neamuri, şi vă plecaţi, căci cu noi este Dumnezeu.

Cuvine-se cu adevărat să te fericim, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decât heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu te mărim.

Biserica 2:

Diaconul zice Ectenia:

Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte.

Cântăreţii: Doamne miluieşte (de trei ori).

Încă ne rugăm pentru PS/IPS Părinte *N...*, pentru sănătatea şi mântuirea lui.

Încă ne rugăm pentru binecredinciosul popor român de pretutindeni, pentru ocârmuitorii ţării noastre, pentru mai marii oraşelor şi ai satelor şi pentru iubitoarea de Hristos oaste, pentru sănătatea şi mântuirea lor.

Încă ne rugăm pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu enoriași, ctitori, binefăcători, slujitori și închinători ai sfântului locașului acestuia, pentru sănătatea și mântuirea lor.

Ecfonis: Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Cântăreții: Amin.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Protosul rostește condacul al II-lea al *Acatistului Intrării Domnului în Ierusalim*: Văzându-Te Marta și Maria pe Tine, Iisuse, că ai venit iarăși în Betania, cu șase zile înainte de Paști, Ți-au gătit cină mare; Lazăr fiind unul dintre cei ce ședeau la masă, Marta cu sârguință Îți slujea, Dătătorule a toate, Maria însă partea cea bună și-a ales, fiindu-Ți recunoscătoare pentru învierea fratelui ei și, luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns preacuratele Tale picioare și le-a șters cu părul capului ei, cu iubire și din preaplinul inimii Ți-a cântat: Aliluia!

Plecare în procesiune spre următoarea biserică.

Cântăreții și credincioșii cântă împreună *Troparul Floriilor (Învierea cea de obște...)* și cântarea *Cămara Ta, Mântuitorul meu.*

Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd împodobită, și îmbrăcăminte nu am, ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de lumină, și mă mântuiește.

Biserica 3:

Diaconul zice *Ectenia*:

Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește.

Cântăreții: Doamne miluiește (de trei ori).

Încă ne rugăm pentru Înalt Prea Sfințitul *N*, Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, pentru sănătatea și mântuirea lui.

Încă ne rugăm pentru binecredinciosul popor român de pretutindeni, pentru ocârmuitorii țării noastre, pentru mai marii oraşelor şi ai satelor şi pentru iubitoarea de Hristos oştire, pentru sănătatea şi mântuirea lor.

Încă ne rugăm pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea şi iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu enoriaşi, ctitori, binefăcători, slujitori şi închinători ai sfântului locaşului acestuia, pentru sănătatea şi mântuirea lor.

Ecfonis:

Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ție slavă înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Cântăreții: Amin.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Protosul rosteşte condacul al II-lea al *Acatistului Intrării Domnului în Ierusalim*: Văzându-Te Marta şi Maria pe Tine, Iisuse, că ai venit iarăşi în Betania, cu şase zile înainte de Paşti, Ți-au gătit cină mare; Lazăr fiind unul dintre cei ce şedeau la masă, Marta cu sârguință Îți slujea, Dătătorule a toate, Maria însă partea cea bună şi-a ales, fiindu-Ți recunoscătoare pentru învierea fratelui ei şi, luând o litră cu mir de nard curat, de mare preț, a uns preacuratele Tale picioare şi le-a şters cu părul capului ei, cu iubire şi din preaplinul inimii Ți-a cântat: Aliluia!

Plecare în procesiune spre următoarea biserică.

Cântăreții şi credincioşii cântă împreună *Troparul Floriilor (Învierea cea de obşte...)* şi cântarea *Cămara Ta, Mântuitorul meu.*

Bisericile 4 şi 5:

Diaconul zice *Ectenia*:

Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne şi ne miluieşte.

Cântăreții: Doamne miluieşte (de trei ori).

Încă ne rugăm pentru fericiții şi pururea pomeniții ctitori ai sfântului lăcaşului acestuia, pentru eroii români jertfiți pretudindeni pentru apărarea patriei, întregirea neamului şi slava sfintei noastre Biserici şi pentru cei mai dinainte adormiți părinți şi frați ai noştri, dreptmăritori creştini care odihnesc aici şi pretutindeni.

Încă ne rugăm pentru toți cucernicii şi dreptmăritorii creştini care iau parte la această slujbă, pentru sănătatea şi mântuirea lor.

Ecfonis:

Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ție slavă înălțăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Cântăreții: Amin.

Plecare în procesiune spre următoarea biserică.

Cântăreții şi credincioşii cântă împreună *Troparul Floriilor (Învierea cea de obşte...)* şi *Apărătoare Doamnă.*

Apărătoare Doamnă, pentru biruință mulțumiri, izbăvindu-ne din nevoi, aducem ție, Născătoare de Dumnezeu, noi, robii tăi. Ci, ca aceea ce ai stăpânire nebiruită, slobozeşte-ne din toate nevoile, ca să strigăm ție: Bucură-te, Mireasă, pururea fecioară!

Biserica 6:

Diaconul zice *Ectenia*:

Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne şi ne miluieşte.

Cântăreții: Doamne miluieşte (de trei ori).

Încă ne rugăm pentru fericiții şi pururea pomeniții ctitori ai sfântului locaşului acestuia şi pentru cei mai dinainte adormiți părinți şi frați ai noştri dreptmăritori creştini, care odihnesc aici şi pretutindeni.

Încă ne rugăm pentru cei ce călătoresc pe uscat, pe ape şi prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei robiţi şi pentru mântuirea lor.

Încă ne rugăm pentru toţi cucernicii şi dreptmăritorii creştini, pentru sănătatea şi mântuirea lor.

Ecfonis:

Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie slavă înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Cântăreţii: Amin.

Plecare în procesiune spre Catedrala mitropolitană:

Cântăreţii şi credincioşii cântă împreună *Troparul Floriilor (Învierea cea de obşte...)* şi *Lumină lină.*

Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, a sfântului, fericitului, Iisuse Hristoase! Venind la apusul soarelui şi văzând lumina cea de seară, lăudăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu. Vrednic eşti în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, fiul lui Dumnezeu, Cel ce dai viaţă, pentru aceasta lumea Te măreşte.

Biserica 7 (Catedrala mitropolitană):

Cântăreţii: Stihira pe glasul al 6-lea:

Astăzi harul Sfântului Duh pe noi ne-a adunat şi, toţi luând Crucea Ta, zicem: Bine eşti cuvântat Cel ce vii în numele Domnului; Osana, Celui dintru înălţime.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Cântăreţii: Doamne miluieşte.

Protosul rosteşte condacul al XIII-lea al *Acatistului Intrării Domnului în Ierusalim*:

O, Iisuse Hristoase, Mielul lui Dumnezeu, Care mai înainte de veci Te-ai gătit spre jertfire, acum vii la Ierusalim, la patima cea de voie. Primeşte această puţină rugăciune a noastră adusă Ţie cu stâlpări şi ramuri, ca în aceste preacinstite zile să umblăm pe urmele preacuratelor Tale picioare şi

în liniştea şi blândeţea duhului să fim cu Tine în toate zilele călătoriei noastre pământeşti. Învredniceşte-ne să ne împărtăşim fără de osândă de bucuria Sfintelor Tale Paşti, aici pe pământ, iar după intrarea în Ierusalimul ceresc să ne unim cu Tine în veci şi să cântăm împreună cu toţi sfinţii cântarea îngerească: Aliluia!

Diaconul zice *Ectenia*:

Miluieşte-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte.

Cântăreţii: Doamne miluieşte (de trei ori).

Încă ne rugăm pentru PS/IPS Părinte *N*...

Încă ne rugăm pentru binecredinciosul popor român de pretutindeni, pentru ocârmuitorii ţării noastre, pentru mai marii oraşelor şi ai satelor şi pentru iubitoarea de Hristos oaste, pentru sănătatea şi mântuirea lor.

Ca nişte robi nevrednici, cu frică şi cu cutremur mulţumind milostivirii Tale, Mântuitorule şi Stăpânul nostru, Doamne, pentru binefacerile Tale, pe care cu îmbelşugare le-ai revărsat asupra robilor Tăi, cădem înaintea Ta şi, ca unui Dumnezeu, Îţi aducem rugăciuni şi cu umilinţă strigăm: Izbăveşte din toate nevoile pe robii Tăi, şi ca un milostiv totdeauna împlineşte şi îndreptează spre bine dorinţele noastre ale tuturor. Cu stăruinţă ne rugăm Ţie, auzi-ne şi ne miluieşte.

Bineprimită să fie, întru-tot-bunule Stăpâne, această mulţumire a noastră, înaintea slavei Tale, ca o tămâie bine mirositoare şi ca jertfă fără de sânge şi ca un îndurat trimite totdeauna robilor Tăi milele Tale cele bogate, rugămu-ne Ţie, Doamne, auzi-ne pe noi şi ne miluieşte.

Izbăveşte Biserica Ta cea sfântă şi ţara aceasta de toată răutatea vrăjmaşilor celor văzuţi şi nevăzuţi şi la tot poporul Tău dăruieşte lungime de zile, fără de păcat, şi sănătate şi sporire în toate virtuţile creştineşti, rugămu-Te, Atotîndurate Împărate, auzi-ne şi ne miluieşte.

Iar **protosul** zice *Ecfonisul*:

Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mântuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pământului şi a celor ce sunt pe mare

departe şi, milostive Stăpâne, milostiv fii, pentru păcatele noastre, şi ne miluieşte pe noi. Că milostiv şi iubitor de oameni Dumnezeu eşti şi Ţie slavă înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

Cântăreţii: Amin.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Protosul citeşte:

RUGĂCIUNE DE SFINŢIRE A ICOANELOR:

Doamne Atotţiitorule, Dumnezeul părinţilor noştri, Cel ce, voind să scapi pe poporul Tău, pe Israel, din înşelăciunea slujirii idoleşti şi să-l ai pururea neabătut în cunoaşterea şi slujirea Ta, unul Adevăratul Dumnezeu, cu îngrozire l-ai oprit să nu-şi facă lui chip şi asemănare potrivnică Ţie, Adevăratului Dumnezeu, la care să se închine şi să slujească ca lui Dumnezeu; şi iarăşi ai poruncit prin Moise să se pună în cortul Legii Tale celei dintâi asemănări şi chipuri, adică, doi heruvimi de aur pe chivotul mărturiei şi doi la colţurile curăţitorului, iar pe catapeteasmă, mulţime de heruvimi cusuţi, prin care să se slăvească nu numele dumnezeilor celor mincinoşi şi străini, ci numele cel de mare cuviinţă şi preasfânt al Tău, unul Adevăratul Dumnezeu; apoi prin Solomon ai pus în altar doi heruvimi de lemn de chiparos ferecaţi cu aur; şi ai poruncit ca chivotul în care erau tablele cele de piatră, năstrapa de aur şi toiagul lui Aaron, care arătau petrecerea Ta acolo cu oamenii şi pomenirea slăvitelor Tale minuni şi binefaceri să se cinstească cu frică, cu cutremur şi cu închinăciune cuvenită lui Dumnezeu şi să se facă tămâieri şi rugăciuni înaintea lor; iar cinstea aceea ai primit-o cu îndurare ca şi cum ar fi fost adusă Ţie Însuţi; iar la plinirea vremii ai trimis pe Unul-Născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, Cel născut din femeie, din pururea Fecioara Maria, Care, luând chip de rob şi asemenea oamenilor făcându-Se, a zugrăvit icoana cea nefăcută de mână a preacuratului Său chip, punând mahrama pe sfânta Sa faţă şi a trimis-o lui Avgar, domnul Edesei, şi prin ea l-a vindecat de

neputința lui; și tuturor care se apropiau de ea cu credință și i se închinau le da, prin minuni, nenumărate vindecări și multe faceri de bine.

Și noi, dar, o, bunule Stăpâne, Atotțiitorule, această icoană a preaiubitului Tău Fiu, în aducerea aminte a întrupării, a tuturor minunilor celor slăvite și a binefacerilor arătate neamului omenesc prin venirea Sa ca om pe pământ, am pus-o cu cinste înaintea slavei Tale, nu îndumnezeind-o, ci știind că cinstea icoanei se suie la cel zugrăvit pe ea. Și căzând, cu sârguință ne rugăm: caută cu îndurare spre noi și spre icoana aceasta și, pentru întruparea și arătarea Unuia-Născut Fiului Tău, în a Cărui pomenire am zugrăvit-o, trimite asupra ei binecuvântarea Ta cea cerească și harul Preasfântului Duh și binecuvinteaz-o și sfințește-o și dă-i ei putere tămăduitoare și de toate meșteșugirile diavolești izgonitoare. Umple-o de binecuvântarea și puterea sfântului chip cel nefăcut de mână, pe care cu îndestulare le-a câștigat prin atingerea de preasfânta și preacurata față a iubitului Tău Fiu; ca prin ea să se lucreze puteri și minuni pentru întărirea dreptei credințe și pentru mântuirea credinciosului Tău popor; ca toți care înaintea ei ne vom închina Ție, Celui întru toate puternic, și Unuia-Născut Fiului Tău și Preasfântului Duh și cu credință Te vom chema și ne vom ruga, auziți să fim și mila iubirii Tale de oameni să aflăm și har să câștigăm, că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm, împreună și Unuia-Născut Fiului Tău și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

RUGĂCIUNEA DE BINECUVÂNTARE A PELERINILOR:

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Cel ce ședezi întru cele înalte cu Tatăl și ești purtat pe aripi de Heruvimi și cântat de Serafimi, Care în zilele venirii Tale în trup ai binevoit, pentru a noastră mântuire, a ședea pe mânzul asinei și ai primit cântarea copiilor, *ai venit în Sfânta Cetate a*

Ierusalimului mai înainte cu şase zile, la patima cea de voie, ca să mântuieşti lumea prin Cruce, prin îngroparea şi prin Învierea Ta! Şi precum atunci oamenii, care şedeau întru întuneric şi în umbra morţii, având ramuri de copac şi stâlpări de finic, Te-au întâmpinat pe Tine, Fiul lui David mărturisindu-Te, aşa şi pe noi, care acum, în această zi, înainte de prăznuire purtăm în mâini stâlpări şi ramuri de copaci, păzeşte-ne şi ne mântuieşte. Şi precum acele popoare şi copiii Ţi-au adus *„Osana", învredniceşte-ne şi pe noi să Te slăvim pe Tine* în psalmi şi cântări duhovniceşti cu suflete curate şi neîntinate. Iar în aceste zile ale Sfintelor Tale Pătimiri dă-ne nouă să ne împărtăşim fără de osândă de bucuria Sfintelor Paşti şi să cântăm şi să proslăvim dumnezeirea Ta, împreună cu Cel fără de început al Tău Părinte şi cu Preasfântul şi Bunul şi de viaţă făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (Din *Acatistul Intrării Domnului în Ierusalim*).

Apoi **protosul** zice: Slavă Ţie, Hristoase Dumnezeul..., după care face *apolisul cel mic*:

Cel ce pe mânz de asin a primit a şedea, pentru mântuirea noastră, Hristos, Adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale şi ale tuturor sfinţilor, să ne miluiască şi să ne mântuiască pe noi, ca un bun şi de oameni iubitor.

Cuvânt de învăţătură.

Pentru rugăciunile sfinţilor părinţilor noştri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluieşte-ne pe noi. Amin.

Slujba Litiei

2. DENIILE DIN SĂPTĂMÂNA PATIMILOR
- Privegheri pentru Înviere -

2.1. Sfânta şi Marea Luni
(Denia de Duminică seara)
- Pocăinţă pentru nerodire -

După vecernia din seara *Duminicii Floriilor* încep *Deniile* din Săptămâna Sfântă şi Mare a Sfintelor Patimi ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos. *Denie* provine din cuvântul slav *vdenia* şi înseamnă slujba Utreniei săvârşită seara, fără a fi însă unită cu Vecernia şi cu Litia, ca în cazul *Privegherii* din ajunul duminicilor, a sărbătorilor împărăteşti şi a sfinţilor cu priveghere. *Denia ca slujbă de dimineaţă săvârşită seara are ca scop transformarea întunericului serii în lumină liturgică, ca simbol al trecerii sufletului, prin rugăciune, pocăinţă şi postire, de la întunericul păcatului la lumina vieţuirii sfinte potrivit Evangheliei lui Hristos.* În Sfântul şi Marele Post al Paştilor *Deniile* sunt săvârşite în zilele de miercuri şi vineri seara din Săptămâna a cincea, precum şi în toată Săptămâna Sfintelor Patimi.

În timpul *Deniei* de miercuri seara din Săptămâna a cincea din Postul Mare se citeşte *Viaţa Sfintei Cuvioase Maria Egipteanca şi Canonul Mare al Sfântului Andrei Criteanul, „pentru că Sfântul Post de patruzeci de zile se apropie de sfârşit şi pentru ca nu cumva oamenii, lenevindu-se, să se îngrijească mai puţin de nevoinţele cele duhovniceşti"*, cum se spune în Sinaxarul *Deniei*[1].

În timpul *Deniei* de vineri seara, din Săptămâna a cincea a Postului Mare, se citeşte şi se prăznuieşte imnul *Acatist al*

1. Sinaxar în Joia din Săptămâna a cincea a Postului Mare, *Triod*, ed. cit., p. 422; vezi şi cartea *Deniile*, ed. Trinitas, Iaşi, 1999, p. 92.

Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria, ocrotitoare a dreptcredincioşilor şi ajutătoare a lor în nevoinţele duhovniceşti ale Postului Mare. Slujba *Deniilor din Săptămâna Sfintelor Patimi ne cheamă la rugăciune şi priveghere meditând asupra întunericului păcatului prezent în răutatea patimilor omeneşti, adesea suscitate sau susţinute de puterile demonice,* pricinuind umilire, suferinţă şi moarte Mântuitorului Iisus Hristos, Care le îndură pe toate cu smerenie şi îndelungă răbdare.

În *„Sfânta şi Marea Luni* - se spune în Sinaxarul zilei - *se face pomenire de fericitul Iosif cel preafrumos şi de smochinul neroditor care s-a uscat prin blestemul Domnului"*[2].

Iosif, fiul Patriarhului Iacob din Vechiul Testament, este lăudat în cântările *Deniei* ca fiind o preînchipuire sau o prefigurare profetică a Domnului nostru Iisus Hristos. Iosif a fost fiul Patriarhului Iacob şi al Rahelei. Din pricina unor visuri, era invidiat de fraţii lui mai mari care l-au ascuns într-o groapă spunându-i Patriarhului Iacob că a fost mâncat de fiare sălbatice. Mai târziu, Iosif a fost vândut ismailiţilor cu treizeci de arginţi, iar aceştia la rândul lor l-au vândut lui Putifar, mai-marele eunucilor faraonului Egiptului. Ajuns în casa lui Putifar, el a respins ispita de a cădea în desfrânare cu stăpâna sa. Vrând să se răzbune, aceasta l-a acuzat pe Iosif în faţa lui Putifar spunând că el ar fi fost cel ce a încercat să o ademenească. Ca urmare, Iosif a fost pedepsit, pe nedrept, cu temniţă grea şi lanţuri. Apoi, în urma tălmăcirii unor visuri, a fost scos din închisoare, înfăţişat faraonului şi a fost pus domn (administrator) peste tot Egiptul. Cu prilejul împărţirii grâului, a fost recunoscut de fraţii lui evrei. Dar Iosif nu i-a pedepsit, deşi putea să o facă, ci i-a iertat. Asemănarea dintre suferinţele lui Iosif şi cele ale lui Iisus este foarte mare, dacă vedem duhovniceşte că *stăpânirea lui*

2. Sinaxar în Sfânta şi Marea zi de Luni, *Triod,* ed. cit., p. 547.

Iosif peste Egipt era o preînchipuire a biruinței lui Iisus asupra păcatelor lumii, iar grâul oferit celor flămânzi trebuie văzut ca fiind preînchipuire a Sfintei Euharistii.

Despre *smochinul neroditor* Sfinții Evanghelişti Matei şi Marcu spun că s-a uscat, pentru că Iisus, pe când venea din Betania spre Ierusalim, a zis: *„De acum înainte, rod din tine nimeni în veac să nu mănânce"* - ne spune Sfântul Evanghelist Marcu (11, 14), iar Sfântul Evanghelist Matei redă puțin diferit cuvintele Mântuitorului: *„De acum înainte să nu mai fie rod din tine în veac! Şi smochinul s-a uscat îndată"* (Matei 21, 19). S-a spus că Hristos Domnul a făcut această minune asupra smochinului ca *să ne cheme la umilință şi pocăință, la părăsirea păcatelor, simbolizate de frunzele frumoase, dar neroditoare,* şi la cultivarea virtuților, întrucât *„fiecare suflet lipsit de roadă duhovnicească este un smochin neroditor"*[3].

Începând cu *Denia* de duminică seara, după cei şase Psalmi ai Utreniei, se cântă până în Sfânta şi Marea Joi troparul *„Iată Mirele vine* ***în miezul nopții*** *şi fericită este sluga pe care o va afla priveghind; iar nevrednică este iarăşi cea pe care o va afla lenevindu-se. Vezi, dar, suflete al meu, cu somnul să nu te îngreunezi, ca să nu te dai morții şi afară de împărăție să te încui; ci te deşteaptă grăind: Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti, Dumnezeule; pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi"*[4].

O altă cântare deosebit de frumoasă care ne cheamă la priveghere în primele trei zile ale Săptămânii Sfintelor Patimi, până în Joia cea Mare, este *Luminânda* sau *Svetilna Denilor: „Cămara Ta, Mântuitorule, o văd împodobită şi îmbrăcăminte nu am, ca să intru într-însa. Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de lumină, şi mă mântuieşte"*[5].

Hristos-Mirele Bisericii vine tainic în sufletele celor ce priveghează în rugăciune, ascultă cuvintele Evangheliei Sale şi se nevoiesc duhovniceşte căutând lumina cea neînserată a Împărăției cerurilor.

3. *Ibidem*, p. 548.

4. Denia din Sfânta şi Marea Luni, troparul, după cei şase psalmi, *Triod*, ed. cit., p. 545.

5. Vezi *Triod*, ed. cit., p. 549.

2.2. Sfânta şi Marea Marți
(Denia de Luni seara)
Pilda celor zece fecioare.
Candela credinței şi untdelemnul iubirii milostive[6]

Evanghelia care se citeşte la *Denia* acestei zile (Matei 22, 15-46 şi 23, 1-39) arată cât întuneric este în cei ce nu primesc în suflet Cuvântul lui Dumnezeu şi urăsc pe Iisus. Se mai vede cum Iisus mustră pe cărturarii şi fariseii care au devenit „călăuze oarbe", datorită împietririi sufletului lor în răutate şi în fățărnicie. Pentru a alunga un astfel de întuneric din suflet, Evanghelia care se citeşte la *Liturghia Darurilor mai înainte sfințite* (Matei 24, 36-51, 25, 1-46; 26, 1-2) cuprinde cuvintele lui Iisus privind sfârşitul lumii, Pilda celor zece fecioare, Pilda talanților şi Judecata de apoi. Slujbele din Sfânta şi Marea Marți se referă la toate acestea, însă mai ales se face pomenire de Pilda celor zece fecioare.

Pilda celor zece fecioare este un îndemn la priveghere, la trezvie, care e o vedere duhovnicească a lucrurilor dincolo de fața lor fizică. Privegherea este **o vedere prin şi dincolo de ceea ce se vede cu ochii fizici, este o vedere duhovnicească a sensurilor ultime ale existenței.** *„Cămara s-a deschis şi împreună cu ea s-a împodobit şi dumnezeiasca nuntă. Mirele este aproape, chemându-ne pe noi; deci să ne pregătim"*[7].

---

6. *Predică* rostită în Catedrala mitropolitană, la Denia de Marți în Săptămâna Patimilor, 2000.

7. Pavecernița Mare, cântarea a 3-a, *Triod*, ed. cit., p. 565.

Evanghelia aceasta, prin pilda celor zece fecioare, ne dăruieşte o învăţătură foarte profundă şi semnificativă pentru viaţa creştină şi pentru unitatea Bisericii. Două lucruri ne reţin atenţia în mod deosebit: primul este *candela*, iar al doilea *uleiul*. Cinci fecioare au avut doar candelă fără ulei, iar cinci fecioare au avut candelă şi ulei. Primele sunt cele ce aveau credinţă, dar fără fapte bune, iar celelalte cinci aveau deodată atât credinţa, cât şi faptele bune. Ce semnificaţie are uleiul din candelă? **Candela este fecioria, iar untdelemnul este milostenia.**

Aceste două tipuri de fecioare, unele cu candelă fără ulei şi celelate cu candelă şi ulei, semnifică două atitudini religioase. *Candela cu ulei reprezintă evlavia însoţită de milostenie. Candela fără ulei reprezintă evlavia fără milostenie,* spune Sf. Ioan Gură de Aur[8] şi Sinaxarul zilei din *Triod*[9]. Există o mulţime de oameni foarte evlavioşi, dar foarte zgârciţi, adică nemilostivi. Acestea sunt candele fără ulei, fără untdelemn. Candela fără ulei poate simboliza multă ştiinţă teoretică, dar puţine fapte bune. *Candela fără ulei poate fi realizarea de sine individualistă, narcisistă şi egoistă, în totală nepăsare faţă de nevoile celor din comunitate. Candela fără ulei mai poate însemna şi doctrina clară, dar fără iubire frăţească.* Adevărul teoretic, dar fără iubire frăţească devine candela fără ulei. Adevărul intelectual fără iubire smerită poate deveni ideologie de putere, după cum iubirea fără lumina dreptei credinţe poate

8. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a 3-a.* „Despre milostenie şi Cele zece fecioare", în vol. *Omiliile despre pocăinţă*, I. B. M., Bucureşti, 2006, p. 48: *„Lumină este fecioria, iar milostenia untdelemn. După cum lumina candelei se stinge fără untdelemn, tot aşa se stinge fecioria de nu are milostenie".*

9. În Sinaxarul zilei din *Triod* se spune: *„Pe fecioarele cele fără untdelemn în candelă le numeşte nebune, căci, deşi ele aveau virtutea fecioriei, nu aveau în aceeaşi măsură milostenia (...). Desfrânatele sunt biruite de trup, iar ele au fost biruite de bani"* (Sinaxar din Sfânta şi Marea Marţi, *Triod*, ed. cit., p. 560.

deveni rătăcire. De aceea, Evanghelia ne îndeamnă să avem deodată *atât candela dreptei credințe, cât și untdelemnul curăției și al faptelor bune.*

În cele din urmă, uleiul curat din candelă nu reprezintă simpla noastră iubire posesivă și trufașă, ci el este iubire din iubirea lui Hristos, dar al Duhului Sfânt, adesea simbolizat prin untdelemnul sfințit.

Iar untdelemnul pentru candelă sau iubirea smerită și milostivă se dobândește prin rugăciune și post, prin priveghere și luptă cu păcatul, prin împărtășirea cu Sfintele Taine. În acest înțeles, o cântare din Sfânta și Marea Marți ne îndeamnă zicând: *„Împodobindu-ne sufletele ca niște făclii luminoase, să intrăm împreună cu Mirele, care merge la nunta cea nestricăcioasă, mai înainte, până ce nu se închide ușa"*[10].

10. Pavecernița mare, cântarea a 9-a, *Triod*, ed. cit., p. 567.

2.3. Sfânta şi Marea Miercuri (Denia de Marți seara) - Pocăință şi dărnicie -

Evanghelia care se citeşte în această zi în timpul *Deniei* (Ioan 12, 17-50) arată întețirea sau intensificarea conflictului dintre mai-marii cărturarilor şi fariseilor, pe de-o parte, şi Iisus, pe de altă parte. În această Evanghelie, Iisus prevesteşte: *„acum este judecata acestei lumi, acum stăpânitorul lumii acesteia va fi aruncat afară. Iar Eu, când Mă voi înălța de pe pământ, îi voi trage pe toți la Mine"* (Ioan 12, 31-32). Apoi, în Evanghelie, se precizează: *„Iar aceasta zicea arătând cu ce moarte avea să moară"* (Ioan 12, 33). Apoi Iisus îndeamnă la urmarea lui Hristos-Lumina şi la priveghere: *„Umblați cât aveți Lumina, ca să nu vă prindă întunericul. Căci cel ce umblă în întuneric nu ştie unde merge. Cât aveți Lumina, credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii"* (Ioan 12, 35-36).

Evanghelia care se citeşte în timpul *Liturghiei Darurilor mai înainte sfințite* (Matei 26, 6-16) vorbeşte despre *femeia păcătoasă* care, la cina din casa lui Simon Leprosul, a turnat mir de mare preț pe capul lui Iisus pe când şedea la masă. Cântările liturgice ale acestei zile combină ceea ce se spune despre femeia aceasta în Evanghelia după Matei cu ceea ce se spune în Evanghelia după Luca (7, 36-50), pentru a pune contrast dărnicia şi smerenia acestei femei cu lăcomia şi viclenia lui Iuda[11], vânzătorul sau trădătorul lui Iisus: *„Păcă-*

11. Mitropolitul Kallistos Ware spune că Iuda a pierit nu atât pentru că a trădat pe Iisus, ci pentru că *"după ce a căzut în păcatul trădării, a refuzat să creadă în posibilitatea iertării: «mai mult alegând spânzurarea decât pocăința»"* (Pavecernița mică, cântarea a 4-a, *Triod*, ed. cit., p. 579). Cf. *The Lenten Triodion*, Faber and Faber, London and Boston, 1978, p. 60.

toasa a venit la Tine, vărsând mir cu lacrimi pe picioarele Tale, Iubitorule de oameni, şi s-a vindecat cu porunca Ta de mirosul greu al răutăţilor; iar ucenicul cel nemulţumitor, suflând împotriva harului Tău, l-a lepădat pe el şi s-a amestecat cu noroiul, vânzându-Te pentru dragostea banilor. Slavă, Hristoase, milostivirii Tale!"[12].

În altă parte, concluzia contrastelor devine cerere a darului pocăinţei: *„Când păcătoasa aducea mirul, atunci s-a înţeles ucenicul cu cei fără de lege. Aceea se bucura turnând mirul de mult preţ, iar el se grăbea să vândă pe Cel fără de preţ; aceea a cunoscut pe Stăpânul; iar acesta se despărţea de Stăpânul; aceea se mântuia, iar Iuda se făcea rob vrăjmaşului. Rea este lenevirea, mare este pocăinţa, pe care dăruieşte-o mie, Mântuitorule, Cel ce ai pătimit pentru noi, şi ne mântuieşte pe noi"*[13].

Se vede că aceste prime trei zile ale Săptămânii Sfintelor Patimi sunt încă zile de pocăinţă, ca şi cele din Postul de patruzeci de zile, întrucât ele *cuprind încă rugăciunea Sfântului Efrem Sirul, Doamne şi stăpânul vieţii mele.* În Sfânta şi Marea Miercuri, în timpul *Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite*, după ce preotul a ridicat darurile de pe Sfânta Masă, mai rosteşte pentru ultima dată rugăciunea de pocăinţă a Sfântului Efrem Sirul. Aceasta este ultima *Liturghie a Darurilor mai înainte sfinţite* întrucât în Sfânta şi Marea Joi Hristos cheamă la Cina cea de Taină pe cei ce s-au curăţit de păcate prin post şi pocăinţă[14]. Aceasta arată că numai prin pocăinţă ne putem apropia de Cina cea de Taină, ea fiind anticipare a jertfei Mielului-Hristos, întrucât *„Paştele nostru Hristos S-a jertfit pentru noi"* (1 Corinteni 5, 7).

---

12. Utrenia în Sfânta şi Marea Miercuri (Denia de marţi seara), sedealna, glasul al 3-lea, *Triod*, ed. cit., p. 568.

13. Denia, Laude, *Triod*, ed. cit., p. 573.

14. Cf. Alexandre Schmemann, Olivier Clément, *Le Mystère Pascal*, Abbaye de Bellefontaine, 1975, p. 28.

2.4. Sfânta şi Marea Joi

(Denia de Miercuri seara)

- Cina cea de Taină, Taina iubirii neînserate -

In Sinaxarul *Deniei* de Joi care se săvârşeşte Miercuri seara, se arată că în Sfânta şi Marea Joi *„sunt prăznuite patru lucruri: sfânta spălare a picioarelor, Cina cea de Taină, adică predarea înfricoşătoarelor Taine, rugăciunea cea mai presus de fire şi vânzarea (trădarea) Domnului"*[15].

Domnul Hristos a serbat cu ucenicii Săi *Paştele vechi iudaic*, care-L prefigura pe El, taina jertfei Lui, iar apoi a instituit Paştele cel nou, adică identificarea pâinii şi vinului binecuvântate cu Trupul şi Sângele Său. *Iubirea lui Hristos care se dăruieşte în Cina cea de Taină este iubirea Sa mântuitoare mai tare decât păcatul şi moartea*, cum va arăta pe Cruce când iartă pe cei ce-L răstignesc, iar după Înviere îl iartă pe Petru care, din frică, s-a lepădat de Iisus. Prin Cina cea de Taină, Hristos redescoperă că darurile creaţiei, reprezentate prin pâine şi vin, sunt daruri ale iubirii Sale pentru oameni, iar când El le sfinţeşte prin prezenţa Sa iubitoare, ne dăruieşte însăşi iubirea Sa dătătoare de viaţă veşnică: *„Cine mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia, în ziua cea de apoi. Căci trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură"* (Ioan 6, 54-55). În Cina cea de Taină, Hristos Cel întru toate ascultător de Dumnezeu dăruieşte oamenilor Paradisul cu *Pomul vieţii* (cum scrie Sfântul Isaac Sirul), pe care Adam l-a pierdut prin neascultare de Dumnezeu şi nepostire, pentru că a socotit că darurile sunt mai de preţ decât dăruitorul. Prin Taina Sfintei Euharistii, Hristos-

15. Sinaxar în Sfânta şi Marea Joi, *Triod*, ed. cit., pp. 585-586.

Domnul ne arată că adevărata viață este o *existență euharistică*[16], de comuniune cu Dumnezeu şi de recunoştință față de El - Izvorul şi Dătătorul vieții veşnice. Sfânta Evanghelie după Ioan spune, vorbind despre Cina cea de Taină, că *„Înainte de sărbătoarea Paştilor, ştiind Iisus că a sosit ceasul Lui, ca să treacă din lumea aceasta la Tatăl, iubind pe ai Săi, cei din lume, până la sfârşit i-a iubit"* (Ioan 1, 31). La iubirea Lui extremă a răspuns Iuda cu trădare extremă, pentru că acest ucenic a iubit mai mult banii decât pe Stăpânul său. Sărutul lui fățarnic era o *„iubire furată"*[17].

Cântările *Deniei* din Sfânta şi Marea Joi arată cât de mare şi înspăimântător este păcatul lui Iuda, care, îmbolnăvindu-se cu iubirea de arginți, s-a întunecat şi a vândut pentru treizeci de arginți pe Hristos-Domnul: *„Astăzi îşi ascunde Iuda fața cea iubitoare de săraci, şi îşi descoperă chipul lăcomiei; nu se mai îngrijeşte de săraci, nu mai vinde încă mirul celei păcătoase, ci Mirul cel ceresc şi din El dobândeşte bani (...). Acum ucenicul a aruncat câinilor cele sfinte; că turbarea iubirii de arginți l-a făcut a se întărâta asupra Stăpânului său; de a cărei ispită să fugim, grăind: Îndelung-Răbdătorule, Doamne, slavă Ție"*[18].

În continuare, altă cântare exprimă, în alt mod, aceeaşi cădere înspăimântătoare: *„Năravul tău este plin de vicleşug, Iuda fără de lege; că bolnăvindu-te cu iubirea de arginți, ai câştigat urâciune de oameni. Că de vreme ce iubeai bogăția, pentru ce ai mers la Cel ce învăța despre sărăcie? Iar de-L iubeai pe Dânsul, pentru ce ai vândut pe Cel fără de preț, dându-L spre ucidere? Spăimântează-Te soare, suspină pământule şi clătinându-te, strigă: Cel ce nu ții minte răul, Doamne, slavă Ție"*[19].

Iubirea smerită şi jertfelnică a lui Hristos se arată în jertfa Sa euharistică care apoi se manifestă şi ca iubire smerită şi

16. Cf. Alexandre Schmemann, Olivier Clément, *Le Mystère Pascal, ed. cit.*, pp. 30-31.

17. *Ibidem*, pp. 32-33.

18. Stihira 1 la stihoavna Deniei din Sfânta şi Marea Joi, *Triod*, ed. cit., p. 589.

19. Stihira a 3-a la stihoavna Deniei din Sfânta şi Marea Joi, *Triod*, ed. cit., p. 589.

slujitoare în spălarea picioarelor ucenicilor săi: *„Dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul, v-am spălat vouă picioarele, şi voi sunteţi datori să spălaţi picioarele unii altora; că v-am dat pildă, că precum v-am făcut Eu vouă, să faceţi şi voi"* (Ioan 13, 14-15).

După ce a săvârşit Cina cea de Taină, inaugurând Paştele Nou, Noul Legământ sau Noul Testament, prin însăşi iubirea Sa jertfelnică, adeverită ca iubire slujitoare, curăţitoare, sfinţitoare şi mântuitoare, Hristos-Domnul dă o poruncă nouă ucenicilor şi anume, fiecare să iubească pe semenii săi, nu doar ca pe sine însuşi, ci aşa cum Hristos îi iubeşte: *„Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii"* (Ioan 13, 34-35).

Slujbele din Sfânta şi Marea Joi cuprind *Denia* sau Utrenia, Vecernia unită cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare. Spălarea picioarelor are loc în mănăstiri şi în unele catedrale, după Liturghie, când cel mai mare spală picioarele slujitorilor mai mici, pentru a arăta că adevărata activitate a Bisericii este slujirea izvorâtă din iubire smerită şi jertfelnică.

În cadrul Sfintei Liturghii euharistice din Sfânta şi Marea Joi se scoate agnetul, care se conservă în Sfântul Altar de-a lungul întregului an, pentru a fi dăruit noilor botezaţi, celor bolnavi şi celor ce se împărtăşesc în regim de urgenţă.

Ca semn al legăturii dintre Botez, Mirungere, Euharistie şi taina Bisericii Sfinţite şi Sfinţitoare (mai ales Altarul şi Antimisul), se sfinţeşte Sfântul şi Marele Mir de către Patriarhul unei Biserici autocefale, împreună cu membrii Sfântului Sinod. Acest Sfânt şi Mare Mir a fost preînchipuit atât de mirul de mare preţ cu care a fost uns Hristos-Domnul ca semn al îngropării Sale[20], cât şi de mirul adus de femeile purtătoare de mir în ziua Învierii lui Hristos Cel ce după Înviere a dăruit ucenicilor Săi darul Sfântului Duh (cf. Ioan

20. Acest „mir de mare preţ" era făcut din multe materii: flori de smirnă, scorţişoară bine mirositoare, stânjenei aromaţi şi untdelemn (vezi Sinaxar în Sfânta şi Marea Miercuri, *Triod*, ed. cit., p. 572.

20, 22-23). Astfel, Sfântul şi Marele Mir arată lucrarea Sfinţitoare a lui Hristos în Biserică prin Sfântul Duh, împărtăşind oamenilor darul înfierii în iubirea lui Dumnezeu-Tatăl, prin mulţimea darurilor simbolizate de uleiul de măsline, vinul curat şi cele 40 de mirodenii din care se prepară Sfântul şi Marele Mir.

Slujba din seara aceasta este slujba zilei de mâine, de Vineri, în care prăznuim patimile cele mântuitoare ale Domnului nostru Iisus Hristos.

Cele douăsprezece lecturi din Sfintele Evanghelii ale slujbei acesteia sunt citirea completă a relatărilor celor patru Evanghelii despre suferinţele Mântuitorului, despre răstignirea şi moartea Sa pe Cruce. Nici o sărbătoare din timpul anului nu are în cuprinsul său o lectură atât de completă a tot ceea ce poate fi înţeles duhovniceşte legat de sărbătoarea respectivă.

S-a spus, de către teologii specialişti în Biblie, că, de fapt, predica apostolilor despre Moartea şi Învierea Mântuitorului formează centrul Sfintelor Evanghelii şi că partea care precede această relatare reprezintă, de fapt, o introducere. Sfintele Evanghelii referitoare la Patimile şi Învierea Mântuitorului formează, aşadar, inima *Veştii celei bune*, inima Evangheliei şi, de aceea, Biserica Ortodoxă, înaintea concluziei teologilor moderni, a marcat care este esenţa, conţinutul Evangheliei prin faptul că pe cele două coperte ale Evangheliei se află *semnul Sfintei Cruci şi icoana Învierii*. Cu alte cuvinte, toată Evanghelia lui Hristos se concentrează în taina Crucii şi în taina Învierii Sale. *Taina Crucii şi taina Învierii străbat Evangheliile de la un capăt la altul*, dar, în mod deosebit, ele sunt concentrate în lecturile pe care le-am auzit în seara aceasta şi în binevestirea Învierii Mântuitorului în noaptea de Sfintele Paşti.

Cultul Bisericii noastre este o meditaţie şi o rugăciune cu ecou la citirea Sfintelor Evanghelii care vorbesc despre suferinţele, moartea şi Învierea Mântuitorului.

Care este înțelesul duhovnicesc al slujbei din seara aceasta? Desigur că ele sunt mai multe, dar faptul că după fiecare Evanghelie care s-a citit, corul, strana şi noi toți, în gând, am spus: *„Slavă îndelung răbdării Tale, Doamne, slavă Ție, Doamne, slavă Ție"*, înseamnă că cea mai mare virtute pe care o vedem arătată în dragostea Mântuitorului este *dragostea Sa îndelung răbdătoare*. În general, noi când iubim, iubim pe oamenii care ne iubesc pe noi şi foarte adesea nici pe aceştia nu-i mai iubim, îi uităm. Foarte mulți copii îşi uită părinții, foarte mulți din cei care au beneficiat de ajutorul cuiva îl uită foarte repede. Dar să iubeşti şi când nu mai eşti iubit sau să iubeşti şi atunci când eşti urât şi duşmănit e un lucru rar.

Evangheliile din seara aceasta ne-au arătat că Mântuitorul Iisus Hristos nu a încetat să iubească pe Dumnezeu şi pe semeni, pe oameni, chiar şi în mijlocul suferinței. **Iubirea Sa este acum verificată prin durere**, prin suferință. Iubirea Sa este îndelung răbdătoare. Evanghelia după Ioan, în capitolul 13, ne spune că: *„Mântuitorul Iisus Hristos, iubind pe ai săi cei din lume, i-a iubit până la sfârşit"*. Iubirea lui față de Dumnezeu se vede în aceea că nimic nu-L poate îndepărta de la împlinirea voii Tatălui ceresc. În fața morții, în rugăciunea din Ghetsimani, Mântuitorul Se roagă şi spune: *„Părinte, dacă se poate să treacă paharul acesta de la Mine"*, adică paharul suferinței şi al morții. Ca orice om care se teme de moarte şi de suferință, Mântuitorul săvârşeşte rugăciunea aceasta, dar îndată adaugă: *„dar nu după cum voiesc Eu, ci precum voieşti Tu"*. Voința Lui umană urmează voinței divine, care este în acord cu Tatăl Cel veşnic.

În momentul în care Iuda Îl trădează, Iisus îi spune: „Prietene, ceea ce faci, fă mai curând" sau „De ce, prietene, vinzi tu pe Stăpânul Tău cu o sărutare?" Dar nu se vede nici o urmă de ură față de Iuda, nici un dram de răutate, ci în mijlocul acestui eveniment al trădării, Mântuitorul continuă să iubească pe toți ucenicii.

Când Petru, cuprins de prea multă frică, se leapădă în fața slujnicii şi spune: *„Nu-L cunosc pe El (pe Iisus)"*, Mântuitorul nu încetează a-l iubi pe Petru, de aceea, după Înviere, îl cheamă, spunând femeilor mironosițe: *„Mergeți şi spuneți ucenicilor şi lui Petru că voi merge în Galileea"*.

Iubirea îndelung răbdătoare a Mântuitorului Hristos se vede față de Dumnezeu Tatăl, în cuvintele de pe Cruce, înaintea Morții Sale, când a zis: *„Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu"*, iar pentru cei care L-au răstignit, Mântuitorul Se roagă zicând: *„Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac"*.

Această taină a iubirii până la capăt, a iubirii mai tare decât păcatul, a iubirii lui Hristos mai tare decât trădarea, mai tare decât lepădarea, mai tare decât orice părăsire şi orice singurătate impusă Lui este taina Crucii şi în ea se găseşte sămânța Învierii. Pentru că la această iubire îndelung răbdătoare a umanității lui Hristos, răspunde iubirea lui Dumnezeu care-L învie din morți, pentru că El a murit pe nedrept. El este Dreptul Ce va fi înviat de puterea dumnezeiască pentru că a iubit mai mult decât cineva poate cuprinde taina aceasta.

Iubirea lui Hristos, pentru că este mai tare decât moartea, trece prin moarte şi biruieşte moartea. Legătura aceasta dintre taina Crucii şi taina Învierii, prin iubirea mai tare decât moartea, este meditată, este preamărită în aceste cântări ale *Deniilor*. Iar slava acestei iubiri smerite şi îndelung răbdătoare se vede în taina Învierii sau în taina Sfintelor Paşti.

În Epistola Sfântului Apostol Pavel către Coloseni, în capitolul al doilea, ni se spune un lucru deosebit de important pentru viața noastră duhovnicească: Mântuitorul Iisus Hristos a biruit puterile demonice, diavoleşti ale întunericului, țintuindu-le pe Cruce. Desigur, cea dintâi întrebare este cum Mântuitorul, murind pe Cruce, biruieşte puterile diavoleşti? Sfinții Părinți ai Bisericii şi, mai ales, Sfântul Maxim Mărturisitorul ne arată că Mântuitorul a biruit două feluri de ispite: ispitele plăcerii şi cele ale durerii, şi ne cheamă şi pe

noi, pe creştini, care-i purtăm numele, să biruim aceste ispite. **Ispitele plăcerii**, şi anume lăcomia de a avea în lumea aceasta cât mai multe lucruri materiale, de a avea cât mai multă slavă şi de a stăpâni cât mai mult. Aceste ispite le-a biruit Mântuitorul în pustie când a postit 40 de zile. Ca o şcoală a biruinţei acestor ispite avem noi în Ortodoxie postul de 40 de zile, care s-a încheiat în *Duminica Floriilor*. Dar văzând demonii că nu pot despărţi pe Hristos de Dumnezeu prin ispitele lăcomiei au inventat **ispitele durerii**. În această săptămână vedem cum Mântuitorul biruieşte ispitele durerii, pentru că nici prin durere şi nici prin suferinţă El nu se desparte de iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni, ci rămâne în iubirea aceasta îndelung răbdătoare şi smerită. Or, tocmai aceasta este marea taină a Crucii: *prin smerenia şi prin îndelunga Sa răbdare, Mântuitorul rămâne în starea de iubire smerită pe care nu o au demonii*. De aceea, Crucea lui Hristos devine armă puternică împotriva diavolului. Când demonii văd Crucea, ea le aminteşte de iubirea smerită a Mântuitorului Iisus Hristos, iubire care este mai tare decât ura, mai tare decât viclenia, mai tare decât trădarea, mai tare decât moartea. În sensul acesta trebuie înţelese cuvintele care spun că Mântuitorul a biruit puterile demonice ţintuindu-le pe Cruce.

Rugăciunile şi cântările la care noi am participat au avut ca rost să ne deschidă sufletul pentru ca Hristos-Domnul, cu prezenţa Sa nevăzută, dar reală, să ne dăruiască şi nouă putere duhovnicească de a birui ispitele din lumea aceasta. Cei ce au postit, cei ce şi-au plâns păcatele, cei ce s-au spovedit, cei ce au făcut milostenie au biruit încetul cu încetul ispitele lăcomiei. Iar cei ce, trecând şi prin necazuri şi prin încercări, nu şi-au schimbat şi nu şi-au împuţinat credinţa şi nici dragostea lor faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni, aceia au biruit ispitele suferinţei şi de aceea s-au apropiat de Hristos. Foarte adesea oamenii trec prin necazuri, prin suferinţe, iar dacă această trecere a lor prin suferinţă îi apropie mai mult

de Dumnezeu prin rugăciune şi prin schimbarea vieţii lor, atunci încep să simtă puterea Învierii şi puterea Crucii în viaţa lor.

Să rugăm pe Hristos Domnul să ne dăruiască puterea aceasta duhovnicească a iubirii îndelung răbdătoare, a dragostei duhovniceşti curate nu numai când ne merge bine, ci şi atunci când trecem prin încercări şi prin necazuri. Şi dacă simţim acest lucru în noi, simţim şi bucuria Învierii, bucuria iubirii lui Hristos pentru noi, spre slava Sa şi spre a noastră mântuire.

* * *

Numai o singură dată pe an se citesc aceste douăsprezece lecturi într-o singură slujbă[21]. De ce? Pentru că Biserica cea iubitoare de Hristos a voit să nu se piardă nimic din ceea ce Sfintele Evanghelii au scris despre Pătimirile şi despre Moartea Mântuitorului. Când iubim foarte mult o persoană, iar ea moare în mod neaşteptat, printr-o moarte tragică, şi mai ales atunci când priveghem persoana respectivă, fiecare spune ceea ce ştie din împrejurările în care persoana iubită a trecut din lumea aceasta la viaţa de dincolo. Tot aşa Biserica a dorit să aducă în memoria fiilor ei tot ceea ce a ştiut, tot ceea ce s-a consemnat în scris despre suferinţele şi despre moartea Mântuitorului. De aceea, una din lecturile de seară se repetă, dar şi când se repetă, ceva nou, un detaliu necunoscut se adaugă în fiecare lectură.

Mulţimea sensurilor duhovniceşti este copleşitoare şi, în acelaşi timp, uimitoare. Fiecare Evanghelie ne aduce o taină în plus în ceea ce priveşte iubirea lui Dumnezeu. Trei lucruri însă revin în ceea ce numim noi comentariul liturgic sau cân-

21. *Predică* rostită în Catedrala mitropolitană la *Denia celor douăsprezece Evanghelii*, 2004.

tările de la strană, care sunt o meditație selectivă asupra unor aspecte din cele douăsprezece Evanghelii.

În primul rând, Biserica a fost sensibilă la ceea ce *a prevăzut Scriptura privind moartea Mântuitorului.* Pentru că multe aspecte ale pătimirii Mântuitorului sunt deja prezise, proorocite cu sute de ani în urmă. De pildă, expresia din *Psalmi „Împărțit-au hainele Mele loruși și pentru cămașa Mea au aruncat sorți"* este o prezicere a Sfintei Scripturi cu peste 800 de ani înainte de Hristos.

O altă profeție se referă la „Țarina Olarului": *„Și au socotit prețul lui treizeci de arginți cu care au cumpărat Țarina Olarului"*. Sunt arginții pe care Iuda i-a aruncat știind că a vândut sânge nevinovat. Și a fost cumpărată această țarină a olarului, pentru ca să devină un loc de înmormântare pentru străinii din Ierusalim. Iar Evanghelia ne spune că, întrucât țarina aceasta a fost cumpărată prin vânzare de sânge nevinovat, aceasta se numește până astăzi Țarina Sângelui, deci s-a schimbat denumirea din Țarina Olarului în Țarina Sângelui.

O altă profeție zice: *„Vor privi la Cel străpuns"*. Străpungerea coastei Mântuitorului a fost prevăzută și ea cu mult timp înainte, prin darul special al Duhului Sfânt.

Al doilea aspect deosebit de semnificativ pentru viața noastră spirituală și pentru credința noastră este *modul cum s-a comportat natura înconjurătoare.* Din acest punct de vedere, slujba spune în seara aceasta că toată făptura s-a cutremurat văzând pe Făcătorul ei suferind: *„Soarele s-a întunecat și pământul s-a cutremurat, toate au pătimit împreună cu Tine, Hristoase"*. Dimensiunea aceasta cosmică a suferinței Mântuitorului este subliniată numai în cântările ortodoxe.

Putem spune, împreună cu Sfântul Maxim Mărturisitorul, că: *„Patimile Mântuitorului sunt minunate, după cum minunile Lui sunt pătimite"*.

Când ascultăm cu atenție și evlavie aceste douăsprezece Evanghelii, primim o binecuvântare deosebită de la Dumnezeu, iar cine le ascultă cu răbdare, ca pe istoria suferinței și

morții unei ființe dragi, și anume a celei mai dragi persoane - Mântuitorul nostru Iisus Hristos, primește un strop din îndelunga răbdare a Mântuitorului Însuși. Douăsprezece Evanghelii ascultate, meditate, trăite ne apropie foarte mult de Hristos. *Aceste Evanghelii ne dăruiesc putere din puterea lui Hristos și binecuvântare din binecuvântarea lui Hristos.*

Al treilea aspect pe care slujba din seara aceasta ni l-a pus în față, ca o icoană de meditat, este *modul în care diferite persoane s-au comportat în fața suferințelor și în fața morții Mântuitorului Iisus Hristos.* Dacă medităm cu atenție la diferite categorii de oameni, vedem un lucru deosebit de important: *în fiecare categorie există oameni care se îndepărtează de Iisus, se comportă cu ostilitate, cu dușmănie, cu indiferență, dar sunt și persoane care rămân fidele până la capăt.*

De exemplu, romanii care au ocupat Țara Sfântă. Mai întâi comandantul lor suprem în Țara Sfântă, care avea și putere judecătorească, procuratorul Pontiu Pilat, care constată nevinovăția Mântuitorului, dar, sub presiunea mai-marilor cărturarilor și fariseilor și sub presiunea mulțimii, cedează și le face voia pentru a nu-și pierde scaunul.

Mai-marii cărturarilor și fariseilor întruniți în Sinedriu Îl judecă pe Mântuitorul Iisus Hristos, sunt împotriva Lui, dar cineva, totuși, și în această categorie, simte taina lui Dumnezeu în Iisus Hristos: Iosif din Arimateea, care a cerut trupul lui Iisus de la Pilat pentru a-L îngropa.

Ceea ce mai reținem în mod deosebit este că și din mulțimea celor simpli, unii spuneau: *„Răstignește-L! Răstignește-L!"*, însă un singur om din popor, Simon din Cirene, *L-a ajutat pe Iisus să-și ducă Crucea.* El devine icoana celui ce ajută pe semenul său când acesta nu mai poate să-și ducă propria Cruce.

Persoanele care ne reținem în mod deosebit atenția, pentru că e vorba de Taina Bisericii însăși, sunt *Maica Domnului și ucenicul iubit, Sfântul Ioan Evanghelistul.* Cu nimeni nu vorbește Iisus de pe Cruce. Mulți strigă hule împotriva Lui, iar El tace. Totuși, El vorbește cu cineva, nu pentru că este între-

bat, ci pentru că are un testament de făcut. Spune Maicii Sale: *„Femeie, iată fiul tău"*, arătându-l pe ucenicul iubit, iar lui îi spune: *„Iată mama ta"*. Iar Evanghelia adaugă: *„şi din clipa aceea ucenicul a luat-o pe Maica Domnului la casa sa"*.

Maica Domnului stând la picioarele Crucii, în dreapta Crucii, aşa cum o vedem în icoane, **reprezintă însăşi Taina Bisericii, *figura ecclesiae*** cum spuneau Părinţii Latini, **icoana Bisericii**. Ea suferă, dar nu mai are nici o teamă, nici o frică, ea nu spune nici un cuvânt, ea numai priveşte şi trăieşte taina morţii Fiului ei.

În iconografia ortodoxă se poate vedea şi locul unde a fost străpunsă coasta lui Hristos. Coasta a fost prefigurată când din coasta lui Adam a fost făcută Eva. *După cum Eva a fost făcută din coasta lui Adam, la fel Biserica se naşte din coasta lui Iisus, Noul Adam*, pentru că Evanghelia după Ioan ne spune: *„Ci unul din soldaţi cu sulița a străpuns coasta Lui şi îndată a ieşit sânge şi apă"* (Ioan 19, 34) - simbolul Euharistiei şi al Botezului. Iar în locul unde a curs apă şi sânge, în partea aceea dreaptă, era Maica Domnului, pentru că ea de la început a purtat în sine taina Bisericii, adică taina umanităţii care-L poartă pe Hristos în ea înainte de naşterea Lui, iar apoi Îl arată pe Hristos lumii.

Ucenicul iubit reprezintă clerul cel mai fidel al lui Hristos, acei slujitori ai lui Hristos care niciodată nu-şi pierd credinţa. În acest sens, în colţul drept al Sfintei Mese din altar unde se află chipul Sfântului Evanghelist Ioan, acolo este hirotonit episcopul, preotul şi diaconul, acolo cel ce se hirotoneşte pune capul pe colţul Sfintei Mese, după cum la Cina cea de Taină ucenicul iubit a pus capul pe pieptul Mântuitorului Hristos.

În Evanghelia după Ioan, se arată că aceeaşi dăruire de Sine a Mântuitorului Iisus Hristos, prezentă când El moare pentru păcatele lumii pe Cruce, se manifestă şi în taina Învierii Sale: *„Pentru aceasta Mă iubeşte Tatăl, fiindcă Eu Îmi pun viaţa Mea, ca iarăşi să o iau. Nimeni nu o ia de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi o dau. Putere am Eu ca să o dau şi putere am*

iarăşi să o iau. Această poruncă am primit-o de la Tatăl Meu" (Ioan 10, 17-18).

Legătura aceasta nedespărțită dintre puterea Crucii şi a Învierii, ca putere de jertfelnică iubire, care nu se caută pe sine, ci pe Dumnezeu şi pe semeni, se vede atât în moartea, cât şi în Învierea Mântuitorului.

În moartea lui Hristos, *puterea iubirii jertfelnice se vede în iertare*, în capacitatea de a-i ierta pe cei care-L răstignesc: *„Părinte, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac"* (Luca 23, 34). După Înviere, *puterea iubirii Sale jertfelnice se vede în Euharistie* (cf. Luca 24, 30-31).

Noi nu-i putem ierta, uneori, nici pe cei pe care îi iubim sau zicem că îi iubim, dar în cazul Mântuitorului, El nu-i blestemă pe cei ce-I fac rău şi nu spune lui Petru „Scapă-Mă de ei", ci îi spune *„Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei ce scot sabia, de sabie vor pieri"* (Matei 26, 52). Iisus nu foloseşte violența ca să-Şi extermine dușmanii, ca să poată El supraviețui, ci preferă să îndure violența altora, dar nu să răspundă la ea cu violență. *Iisus preferă să îndure ura altora decât să cadă El Însuşi din starea de iubire față de Dumnezeu şi față de oameni. Aici vedem deja puterea iubirii jertfelnice şi iertătoare, care anticipează Învierea.*

Am spus că nu numai în moarte se vede această putere a iubirii jertfelnice, care leagă Crucea de Înviere, ci şi după Învierea Mântuitorului. Mântuitorul a înviat din morți trecând la *o viață care nu mai este viața biologică obişnuită, ci viață fără de moarte* (cf. Romani 6, 9). Învierea Mântuitorului Iisus Hristos nu este reanimarea unui cadavru, nu este nici învierea lui Lazăr, pentru că Lazăr cel înviat a murit din nou mai târziu, spune Tradiția. Învierea lui Lazăr este revenirea la viața aceasta pământească, marcată de procesul de compunere şi descompunere. Învierea lui Hristos, însă, înseamnă ridicarea omului întreg, suflet şi trup, la viața veşnică a Împărăției lui Dumnezeu.

2.5. Sfânta şi Marea Vineri
(Denia de Joi seara)
Taina iubirii divine răstignite de lumea păcatului

„Slavă îndelung-răbdării Tale,
Doamne, slavă Ţie, Doamne".

Sinaxarul zilei ne arată că în Sfânta şi Marea Vineri se face pomenirea Sfintelor şi Mântuitoarelor şi Înfricoşătoarelor Patimi ale Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos: scuipările, lovirile peste faţă, palmele, insultele, batjocurile, haina de porfiră, trestia, buretele, oţetul, piroanele, sulița şi, înainte de toate, crucea şi moartea, pe care le-a primit de bunăvoie pentru noi. Se mai face pomenire de mărturisirea mântuitoare făcută pe cruce de tâlharul recunoscător, care a fost răstignit împreună cu El[22].

Slujbele din această zi cuprind: *Denia* de Joi seara (în timpul căreia se citesc „cele douăsprezece Evanghelii" care vorbesc de Pătimirile Domnului), Ceasurile împărăteşti (de vineri dimineaţa), Vecernia (în timpul căreia se face şi „Punerea în mormânt" sau scoaterea Epitafului în mijlocul bisericii, spre închinare) şi Pavecernița.

Toate cântările din *Vinerea Patimilor* arată răutăţile păcatului lumii căzute în păcat: trădarea lui Iuda, frica prea mare a ucenicilor şi lepădarea lui Petru, răutatea şi viclenia mai-marilor cărturarilor şi fariseilor, laşitatea şi nedreptatea lui Ponţiu Pilat, violența soldaţilor, rătăcirea şi nerecunoştința mulţimilor, obrăznicia tâlharului nepocăit şi nepăsarea sau indiferența multora cărora Iisus le-a făcut mult bine. Aceas-

22. Sinaxar, Slujba Sfintelor şi Mântuitoarelor Patimi, *Triod*, ed. cit., p. 613.

ta este lumea păcatului care ucide, lumea patimilor egoiste şi a morţii.

Pe de altă parte, slujbele din Sfânta şi Marea Vineri inspirate din Sfintele Evanghelii, pe care imnografii le tâlcuiesc în stare de rugăciune şi doxologie, arată *îndelung-răbdarea şi bunătatea Domnului Iisus Hristos* faţă de toţi oamenii, adică *iubirea Sa mai tare decât suferinţele chinurilor şi decât durerile morţii pricinuite de oameni.*

Patimile sau Pătimirile Domnului sunt numite *sfinte, mântuitoare şi înfricoşătoare.* Ele sunt **sfinte**, pentru că Cel ce suferă este nevinovat, este „Sfântul lui Israel", Mesia, Fiul lui Dumnezeu, Cel despre Care îngerul Gavriil i-a spus fecioarei Maria: *„Sfântul Care Se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu Se va chema"* (Luca 1, 35); **mântuitoare**, deoarece, îndurând aceste Pătimiri sau ispite ale durerii, Hristos ca Om nu Se desparte de Dumnezeu-Tatăl; El rămâne împlinitor al voinţei lui Dumnezeu, *„ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte de cruce"* (Filipeni 2, 8). Atunci, la miezul zilei, în mijlocul Raiului şi în ziua a şasea, când a fost făcut omul, Adam şi-a întins mâinile neascultării spre pomul oprit şi s-a despărţit de Dumnezeu. Acum Iisus, Adam Cel Nou, Şi-a întins mâinile pe lemnul Crucii, în miezul zilei şi în „mijlocul pământului", în ziua a şasea (vineri), *pentru a arăta ascultare faţă de Dumnezeu până la moarte, vindecând pe om de neascultare şi mântuindu-l de despărţirea lui de Dumnezeu-Izvorul vieţii.* A fost răstignit în afara cetăţii, într-o grădină, pentru că şi Adam cel vechi a călcat porunca înfrânării sau postului în grădina Raiului[23]. În acest înţeles, Sfântul Maxim Mărturisitorul arată scopul pătimirii Domnului Iisus Hristos: *„Acesta a fost ... scopul Domnului, ca, pe de o parte, să asculte de Tatăl până la moate, ca om, pentru noi, păzind porunca iubirii, iar*

23. Vezi *Sinaxarul* zilei, *Triod*, ed. cit., p. 615. Aceste idei provin de la Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, E.I.B.M.BOR, Bucureşti, 2003, pp. 187- 270, dar mai ales pp. 212-213 şi Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, E.I.B.M.BOR, Bucureşti, 1994, pp. 905-1006.

pe de altă parte, să biruiască pe diavol, pătimind de la el prin cărturarii şi fariseii puşi la lucru de el"[24].

Patimile sau Pătimirile sunt **înfricoşătoare**, pentru că Cel ce pătimeşte în trup nu este numai om, ci este Dumnezeu-Omul. Cel atotputernic şi smerit, Cel fără de păcate, de bunăvoie ia asupra Sa urmarea păcatelor lumii căzute. *Pentru că Cel ce pătimeşte pe Cruce este Dumnezeu, Făcătorul cerului şi al pământului, se fac minuni în cer şi pe pământ: soarele se întunecă, în semn de doliu, iar pământul se cutremură, în semn de înfricoşătoare uimire.* De aceea, după cum minunile Sale izvorâte din iubire pentru oameni, ca de pildă învierea lui Lazăr pentru care a plâns, sunt pătimite, tot aşa Pătimirile pe Cruce sunt minunate, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul.

Sfântul Chiril al Ierusalimului, vorbind despre Sfintele Patimi ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos, zice: *„**În timpul Patimii (Domnul Iisus) a fost slăvit pentru că a purtat cununa răbdării.** Nu şi-a dat viaţa în chip silit, nici n-a fost omorât prin constrângere, ci de bunăvoie. Ascultă ce spune: «Am puterea să-Mi dau sufletul meu şi iaraşi am puterea să-l iau» (Ioan 10, 18). (...) Nu S-a ruşinat de Cruce, pentru că mântuia lumea. Cel Care a suferit nu era ca toţi oamenii, ci Dumnezeu întrupat, Care S-a nevoit în lupta răbdării (...). Prin urmare, El, Care era Dumnezeu, a îngăduit să sufere El mai întâi acestea de la oameni, pentru ca apoi noi, oamenii, să nu ne ruşinăm când suferim de la semeni pentru El unele ca acestea"*[25].

Meditaţia duhovnicească a imnografilor asupra textelor din Sfânta Scriptură şi tâlcuirile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii privind taina Sfintelor Patimi ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos a rodit frumoasele cântări care împodobesc slujbele *Triodului* în Sfânta şi Marea Vineri. Iată câteva cântări care ne

24. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic 13*, Filocalia românească, II, p. 30, citat în antologia *Lumina din inimi*, Trinitas, Iaşi, 2003, p. 47.

25. Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, ed. cit., p. 192 şi 199.

îndeamnă la rugăciune smerită, pocăință fierbinte şi iubire sfântă pentru Hristos-Domnul care pătimeşte pentru mântuirea noastră.

Trădarea lui Iisus de către Iuda este prilej de mirare şi multe întrebări: *„Ce pricină te-a făcut, Iuda, vânzător al Mântuitorului? Au doară te-a despărțit din ceata Apostolilor? Au doară te-a lipsit de harul tămăduirilor? Au doară cinând împreună cu ceilalți, pe tine te-a gonit (alungat) de la masă? Au doară picioarele celorlalți le-a spălat, iar ale tale nu le-a băgat în seamă? O, de cât bine te-ai făcut uitător! Iată gândul tău cel nemulțumitor se vădeşte, iar îndelungă-răbdarea cea neasemănată şi mare mila Mântuitorului se propovăduieşte"*[26].

Tăgăduirea lui Iisus de către Petru şi nici pocăința lui nu sunt trecute cu vederea: *„De trei ori tăgăduindu-Te, Petru, îndată a cunoscut ceea ce s-a zis lui; dar Ți-a adus Ție lacrimi de pocăință. Doamne, fii milostiv şi mă mântuieşte pe mine!"*[27].

Pocăința şi credința tâlharului pe cruce sunt cântate în aceste cuvinte: *„Puțin glas a slobozit tâlharul pe cruce şi mare credință a aflat. Într-o clipeală s-a mântuit, şi întâi el deschizând uşile raiului, a intrat. Cel ce ai primit pocăința aceluia, Doamne, slavă Ție"*[28]. Sau: *„Prin lemn a fost izgonit Adam din rai, iar prin lemnul Crucii tâlharului în rai s-a sălăşluit. Că acela gustând, a călcat porunca Făcătorului; iar acesta împreună răstignindu-se, a mărturisit Dumnezeu pe Cel ce Se tăinuia. Pomeneşte-ne şi pe noi, Mântuitorule, întru împărăția Ta"*[29].

O altă cântare arată o legătură duhovnicească între cutremurul întregii făpturi şi mărturisirea tâlharului în timpul Sfintelor Patimi pe Cruce ale Mântuitorului Hristos: *„Când Te-ai răstignit, Hristoase, toată făptura văzându-Te s-a cutremurat, temeliile pământului s-au clătinat de frica puterii Tale, lumi-*

26. Denia de joi seara, antifonul al 6-lea, glas 7, *Triod*, ed. cit., p. 607.
27. Denia de joi seara, antifonul al 7-lea, *Triod*, ed. cit., p. 607.
28. Denia de joi seara, antifonul al 14-lea, glas 8, *Triod*, ed. cit., p. 610.
29. Denia de joi seara, Fericirile, stihira întâi, *Triod*, ed. cit., p. 611.

nătorii s-au ascuns, şi catapeteasma Templului s-a rupt; munţii s-au cutremurat şi pietrele s-au despicat, şi tâlharul cel credincios grăieşte cu noi, Mântuitorule: Pomeneşte-ne întru Împărăţia Ta"[30].

Taina Sfintelor Patimi ale lui Hristos ca taină a iubirii Sale jertfelnice şi mântuitoare este preaslăvită în cântări pline de înţelesuri duhovniceşti adânci: *„Ca o oaie spre înjunghiere Te-ai adus, Hristoase Împărate, şi ca un miel fără răutate Te-ai pironit de (către) bărbaţii cei fără de lege, pentru păcatele noastre, Iubitorule de oameni"*[31].

În alte cântări ale slujbelor din Sfânta şi Marea Vineri se arată uimirea celor ce văd iubirea smerită şi îndelung-răbdătoare a Mântuitorului Care devine neputincios, deşi El este atotputernic. Hristos pătimeşte pentru noi din iubire sfântă, ca pe noi să ne mântuiască de patimi: *„Fiecare mădular al Sfântului Tău trup a răbdat ocară pentru noi: capul a răbdat spini, faţa, scuipări; obrazul, loviri cu palme; gura, gustarea oţetului celui amestecat cu fiere; urechile, hulele cele păgâneşti; spatele, biciuri şi mâna, trestie; întinsorile a tot trupul pe cruce, şi cuie, încheieturile şi coasta, suliţa. Cel ce ai pătimit pentru noi, şi ne-ai mântuit pe noi de patimi; Care Te-ai smerit pentru noi, prin iubirea Ta de noi, şi ne-ai înălţat, Atotputernice Mântuitorule, miluieşte-ne pe noi"* [32].

Toată făptura văzută a pătimit împreună cu Hristos, pentru că suferinţele lui Hristos ca Om au fost împropriate sau asumate de Persoana lui dumnezeiască, din iubire infinită şi negrăită pentru lume (cf. Ioan 3, 16): *„Toată făptura s-a schimbat de frică, văzându-Te pe Tine, Hristoase, pe Cruce răstignit. Soarele s-a întunecat şi temeliile pământului s-au cutremurat.*

30. Denia de joi seara, Fericirile, stihira întâi, *Triod*, ed. cit., p. 612.
31. Rânduirile Ceasurilor, ceasul întâi, tropare după psalmi, *Triod*, ed. cit., p. 621.
32. Denia de joi seara, Fericirile, Laude, idiomela, *Triod*, ed. cit., p. 617.

Toate au pătimit împreună cu Tine, Cel ce ai zidit toate, Cel ce ai răbdat de voie pentru noi, Doamne, slavă Ție"[33].

Iubirea sfântă, mântuitoare şi milostivă a lui Hristos Domnul, Făcătorul lumii, înspăimântă şi minunează nu numai făptura văzută, ci şi puterile îngereşti cele nevăzute: *„Mai înainte de cinstita răstignire, ostaşii batjocorindu-Te, Doamne, oştile cele înțelegătoare (îngerii) s-au spăimântat. Că Te-ai încununat cu cunună de batjocură, Cel ce ai înfrumusețat pământul cu flori şi cu haină de ocară Te-ai îmbrăcat, Cel ce îmbraci cerul cu nori. Căci cu o rânduială ca aceasta s-a cunoscut milostivirea Ta, Hristos, şi marea milă, slavă Ție"* [34].

Multe din aceste lumini duhovniceşti vor fi prezente şi în cântările *Prohodului Domnului,* care se cântă la *Denia* de Vineri seara, ca Utrenie pentru Sfânta şi Marea Sâmbătă. În Sfânta şi Marea Vineri, la *Denia* de Joi seara, după citirea Evangheliei a V-a, când se cântă antifonul al 15-lea, *„Astăzi a fost atârnat pe lemn Cel ce a atârnat pământul pe ape ...",* Sfânta Cruce din Altar, din fața Sfintei Mese, este scoasă din procesiune şi este aşezată în mijlocul bisericii pentru închinare.

Înțelesurile duhovniceşti ale Sfintei Cruci sunt multe şi adânci, dar aici trebuie amintită *legătura dintre Cina cea de Taină din Sfânta şi Marea Joi şi Taina Crucii din Sfânta şi Marea Vineri.* Sfântul Ioan Evanghelistul spune că după moartea pe Cruce a Domnului Hristos, ca să vadă dacă Iisus mai trăieşte sau nu, *„unul din ostaşi cu sulița a împuns coasta Lui şi îndată a ieşit sânge şi apă"* (Ioan 19, 34). Această mărturie a ucenicului iubit, care se afla lângă Crucea lui Iisus în acel moment, a fost integrată de Biserica Ortodoxă în Rânduiala Proscomidiei, ca pregătire a Sfintei Euharistii, iar în vechile icoane ortodoxe ale Răstignirii Domnului sângele care curge din coasta străpunsă a lui Hristos este luat de un înger într-un

33. Denia de joi seara, Stihoavna, *Triod,* ed. cit., pp. 617 - 618.

34. Rânduielile ceasurilor din Sfânta şi Marea Vineri, Ceasul al 3-lea, troparul după Psalmi, *Triod,* ed. cit., p. 626.

vas în formă de potir,[35] arătându-se astfel legătura între jertfa lui Hristos Cel răstignit şi mort pe Cruce şi jertfa euharistică din Biserică,[36] iar Maica Domnului, icoană a Bisericii, stă lângă Crucea lui Iisus, în dreapta Sa, chiar aproape de coasta străpunsă din care iese sânge şi apă, semne şi lumini sfinte ale tainei Bisericii, în care se săvârşeşte Botezul ca participare la moartea şi Învierea lui Hristos şi ca poartă spre Sfânta Euharistie, spre împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului. Ucenicul iubit, Sfântul Ioan Evanghelistul, cel ce este cel mai apropiat de Hristos la Cina cea de Taină este şi cel mai aproape de El lângă Cruce, fiind şi primul care a ajuns la mormântul lui Iisus în dimineaţa Învierii Sale. De aceea, şi hirotonia slujitorilor Sfântului Altar (episcop, preot şi diacon) are loc pe colţul drept al Sfintei Mese, unde la sfinţirea bisericii se fixează icoana pe pânză a *Sfântului Evanghelist Ioan, ucenicul iubit, martorul cel mai fidel al legăturii dintre Cina cea de Taină, jertfa Crucii şi lumina Învierii lui Hristos.* Acolo, pe icoana pe pânză a Sfântului Evanghelist Ioan, cel ce devine ucenic şi slujitor al lui Hristos pune capul peste mâinile unite în rugăciune, aşa cum la Cina cea de Taină Ioan, ucenicul iubit, a pus capul pe pieptul Mântuitorului.

Deşi mort pe cruce, prin despărţirea sufletului de el, când Iisus a zis „Părinte, în mâinile Tale, îmi dau duhul Meu" (Luca 23, 46), trupul lui Hristos Cel Răstignit „a rămas totuşi de viaţă-făcător întrucât dumnezeirea nu s-a despărţit de El"[37], spune Sfântul Simion al Tesalonicului. Prin urmare,

35. Vezi H. Grondijs, *L'Iconographie byzantine du Crucifie mort sur la croix*, Bruxelles, 1952, pp. 118 - 119, citat la Pr. D. Stăniloae, „Legătura interioară dintre moartea şi Învierea Domnului", *Studii Teologice*, 8 (1956), nr. 5 - 6, pp. 275 - 287.

36. Sf. Teodor Studitul zice: *„Cântările mele laudă răstignirea şi rana pe care sulița a deschis-o în coasta dumnezeiască. Din ea sorb şi eu, o, Hristoase, în fiecare zi, băutura care mă sfinţeşte"*. Miercurea I-a din Postul Mare, *Triod*, ed. cit.

37. Sfântul Simeon Tesaloniceanul, *Erminie despre locaşul bisericii*, cap. 94, citat de Pr. D. Stăniloae, „Legătura interioară dintre moartea şi Învierea Domnului", *Studii Teologice*, 8 (1956), nr. 5 - 6, pp. 275 - 287.

deşi mort pe Cruce şi apoi pus în mormânt, trupul îndumnezeit al lui Hristos rămâne făcător de viaţă. De aceea, şi Crucea Sa este numită, în cultul nostru, „făcătoare de viaţă", iar mormântul Lui este numit „izvorul Învierii noastre".

Tâlcuind cuvintele lui Iisus, rostite pe Cruce înainte de a muri: *„Părinte, în mâinile Tale îmi dau duhul Meu"*, Sfântul Chiril al Alexandriei zice: *„Aceste cuvinte au pus un început şi o temelie a nădejdii noastre celei bune. Căci socotesc că trebuie admis în modul cel mai cuvenit că sufletele sfinţilor, când pleacă, se predau, prin bunătatea şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, în mâinile unui Tată Preaiubitor, şi nu intră în morminte, aşteptând pământul aruncat peste ele, cum au gândit unii, şi nici nu sunt duse ca cele ale păcătoşilor în locul chinurilor nemăsurate, adică în iad, ci trec mai degrabă în mâinile Tatălui tuturor, pe calea cea nouă pe care ne-a deschis-o Mântuitorul nostru Hristos"*[38].

Părintele Stăniloae explică legătura dintre taina morţii jertfelnice a lui Hristos, motivată de iubirea Sa faţă de Dumnezeu şi faţă de oameni, şi taina Sfintei Euharistii prin care El ne împărtăşeşte nouă această iubire jertfelnică: *„Întrucât El (Hristos) a primit moartea ca act ultim al supunerii voii Sale omeneşti lui Dumnezeu-Tatăl, nu pentru un timp oarecare, ci pentru totdeauna, spuneam că El e în veci în starea de jertfă în faţa Tatălui. Iar puterea acestei stări ne-o comunică şi nouă, unindu-Se cu noi în dumnezeiasca Euharistie, pentru ca murind cu noi şi în momentul morţii noastre, să nu ne fie moartea spre moarte, ci trecere la viaţă, spre identificare deplină a voii noastre cu voia Tatălui, cum a fost şi moartea Lui"*[39] .

În Sfânta şi Marea Vineri se posteşte total, încât nici chiar Sfânta Liturghie nu se săvârşeşte[40]. Iar motivaţia este aceas-

38. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII, trad., intr. şi note de Dumitru Staniloae, în col. PSB, nr. 41, E.I.B.M.BOR, Bucureşti, 2000, p. 1129.

39. Pr. D. Stăniloae, „Legătura interioară dintre moartea şi Învierea Domnului", *Studii Teologice*, 8 (1956), nr. 5-6, pp. 275-287.

40. Vezi indicaţiile de la Sfârşitul slujbei Ceasurilor împărăteşti, în *Triod*, ed. cit., p. 637.

ta: *„Aşa am luat din sfintele porunci ale Sfinţilor Apostoli, să nu mâncăm în Vinerea Mare; că şi cuvântul Domnului către farisei zice: «Dacă se va lua mirele de la dânşii, atunci vor posti în acele zile»* (Matei 9, 14-15; Marcu 2, 19-20; Luca 5, 34-35).

Post desăvârşit, întrucât atunci când Hristos, Mirele Bisericii, Se jertfeşte pe Cruce, Biserica, Mireasa Sa, se pune şi ea în stare de jertfă sau dăruire de sine prin rugăciune smerită şi postire desăvârşită, pentru că *„pătimind împreună cu El, împreună să ne şi preaslăvim"* (cf. Romani 8, 17; 2 Corinteni 4, 11; Filipeni 3, 10-11; Apocalipsa 1, 9).

Din slujbele din Sfânta şi Marea Vineri la care participăm învăţăm să ne deschidem sufletul pentru ca Hristos Domnul Cel Răstignit, cu prezenţa Sa nevăzută, dar reală, să ne dăruiască şi nouă putere duhovnicească de a birui răutatea cu bunătatea şi păcatul cu sfinţenia. Cei ce au postit, cei ce şi-au plâns păcatele, cei ce s-au spovedit, cei ce au făcut milostenie, cei ce au iertat pe alţii, au biruit încetul cu încetul ispitele lăcomiei, ale mândriei şi ale răutăţii. Iar cei ce, trecând prin necazuri şi prin încercări, nu-şi schimbă şi nu-şi împuţinează credinţa şi nici dragostea lor faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni, aceia pot birui ispitele suferinţei şi se unesc cu Hristos. Foarte adesea oamenii trec prin necazuri, prin suferinţe, iar *dacă această trecere a lor prin suferinţă îi apropie mai mult de Dumnezeu prin rugăciune şi prin înduhovnicirea vieţii lor, atunci au început să simtă puterea Crucii şi puterea Învierii în viaţa lor.*

Să rugăm pe Hristos-Domnul să ne dăruiască puterea aceasta duhovnicească a iubirii îndelung-răbdătoare, a dragostei duhovniceşti curate nu numai când ne merge bine, ci şi când trecem prin încercări şi prin necazuri, pentru a simţi bucuria iubirii lui Hristos Cel Răstignit şi Înviat pentru noi, spre slava Preasfintei Treimi şi spre a noastră mântuire.

2.6. Denia Prohodului Domnului (Vineri seara) Mormântul lui Hristos - izvorul învierii noastre

Taina mare a Sâmbetei este prăznuită prin rugăciunile şi prin cântările de vineri seara şi prin slujbele de dimineaţă din ziua mare a Sâmbetei. De dimineaţă se săvârşeşte Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, iar seara ne pregătim pentru slujba Sfintei Învieri de la miezul nopţii.

Taina şederii Domnului în mormânt este taina smereniei Lui până la capăt. De aceea, slujba *Prohodului* este unul dintre cele mai frumoase imne de înmormântare şi, în acelaşi timp, de speranţă şi de laudă a lui Dumnezeu pentru iubirea Lui smerită şi nesfârşită faţă de noi. Această capodoperă a evlaviei, a spiritualităţii ortodoxe, conţine atâta teologie în fiecare strofă, încât chiar unele tratate de teologie nu au reuşit să concentreze atâtea sensuri duhovniceşti în câteva pagini cât concentrează acest *Prohod*, tânguire de îngropare în jurul icoanei Mântuitorului pus în mormânt, numită *Epitaf*.

Slujba *Prohodului* este deosebit de impresionantă prin conţinutul şi prin frumuseţea ei, care îmbină teologia cu poezia, metafora cu sentimentul prezenţei în faţa tainei Celui necuprins, zăcând în mormânt, a Mântuitorului Iisus Hristos, Izvorul vieţii veşnice. Această slujbă începe printr-o mirare, o minunare, o exclamaţie: *„În mormânt, Viaţă,/ Pus ai fost, Hristoase,/ Şi s-au spăimântat oştirile cereşti/ Plecăciunea Ta cea multă preamărind"*. Cine a fost pus în mormânt? Cel ce este Viaţa, Cel ce dă viaţă la toată făptura, Cel ce ţine întreg universul prin puterea Sa, Cel ce a zis să fie lumină şi s-a

făcut, Cel ce a adus la ființă toate cele ce există, căci toate le-a făcut Dumnezeu-Tatăl prin Dumnezeu-Cuvântul. Când în Vechiul Testament se spune că Dumnezeu vorbește, în acțiune se află și Dumnezeu-Cuvântul, adică Dumnezeu-Fiul. Cu vrerea Tatălui, El, împreună cu Duhul Sfânt, a scris Vechiul Testament, El a inspirat pe autorii Vechiului Testament să scrie și să pregătească poporul ales pentru taina Întrupării, Răstignirii, Îngropării și Învierii Sale.

Cu cât avansează știința astăzi mai mult, cu cât se va cerceta universul mai mult, noi ne vom mira și mai mult de legătura dintre atotputernicia și smerenia lui Hristos Cel mort și înviat. Cel ce este în mormânt ține milioanele de galaxii. Tot acest univers care ne impresionează pe zi ce trece, pe măsură ce ne lărgim sfera cunoașterii, pe măsură ce cunoaștem măreția lui, ne determină să medităm mai adânc la cuvintele: *„În mormânt, Viață,/ Pus ai fost, Hristoase"*.

Aici, pe această planetă mică, neînsemnată - Pământul-, S-a făcut Om și a pătimit pentru noi oamenii Cel pe Care nu-L poate cuprinde universul, dar care poartă universul în El. *În* Hristos, *prin* Hristos și *pentru* Hristos a fost făcut întreg universul (cf. Coloseni 1, 16), iar El, Cel nesfârșit, Se face atât de smerit, încât încape într-un mormânt săpat în stâncă. Dar nici mormântul acesta nu-i aparținea, ci era un mormânt de împrumut! Însă taina morții lui Hristos este în primul rând o mirare pentru îngeri. Puterile îngerești care-L cunosc pe Hristos-Domnul în slava Lui împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt s-au mirat de smerenia „Domnului slavei". Serafimii și Heruvimii și-au acoperit privirile, pentru că nu puteau să înțeleagă taina aceasta a smereniei Lui necuprinse și negrăite.

Expresia *„Plecăciunea Ta cea multă preamărind"* traduce în românește cuvântul din Noul Testament, „chenoză", *chenosis*, care semnifică golirea de sine, renunțarea la slavă și smerenia cea mai mare.

Taina înmormântării Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ca şi taina Crucii, ne arată că iubirea nesfârşită a lui Dumnezeu este o iubire smerită, că Dumnezeu nu vrea să fie iubit cu forța, că El poate fi acceptat sau respins. Atât de mult a respectat libertatea noastră încât S-a lăsat respins, omorât şi înmormântat, tocmai pentru că iubirea Lui nu forțează pe nimeni. Cu cât iubirea este mai smerită, cu atât este mai adevărată. Dar această smerenie a lui Hristos, această „plecăciune" a Lui negrăită este şi pregătirea Învierii Lui. De unde ştim aceasta? Din Epistola Sfântului Apostol Pavel către Filipeni (cap. 2), unde ni se spune că *„Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o ştirbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând"*, chip de sclav, întrucât numai sclavii erau omorâți prin răstignire. Cetățenii romani condamnați la moarte erau decapitați, dar robii sau sclavii erau pedepsiți prin răstignire. El *„chip de rob luând, S-a smerit pe Sine până la moarte* - şi adaugă Sfântul Apostol Pavel - *şi încă moarte pe cruce"*, cea mai disprețuită formă de moarte şi cea mai chinuitoare. Şi continuă Sfântul Apostol Pavel: *„Pentru aceea şi Dumnezeu L-a preaînălțat şi I-a dăruit Lui Nume care este mai presus de orice nume; ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pământeşti şi al celor de dedesubt şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos întru slava lui Dumnezeu-Tatăl"* (Filipeni 2, 9-11).

Sâmbăta Mare **leagă Taina Crucii de Taina Învierii lui Hristos**. Hristos trece prin moarte *„cu moartea pe moarte călcând"* şi, când înviază, nu mai revine în lumea aceasta, ci trece deja cu sufletul şi trupul în viața veşnică din Împărăția cerurilor. Hristos Se mai arată după Înviere de câteva ori, ca să certifice că Învierea Sa este reală, dar viața Lui nu mai este existență biologică din lumea aceasta. Moartea şi Învierea lui Hristos concentrează în ele taina creştinismului care nu este simplă morală, nu este o doctrină filosofică, ci este taina vieții veşnice dăruită oamenilor începând încă din lumea aceasta. De aceea, fără Sărbătoarea Sfintelor Paşti, creştinis-

mul nu rămâne decât o morală filosofică. Creştinismul este în primul rând viaţă în Hristos Cel Răstignit şi Înviat.

Să rugăm pe Hristos-Domnul ca în ziua Sfintelor Paşti să cântăm aşa cum Biserica lui Hristos, încă din secolul al IV-lea mărturiseşte folosindu-se de cuvintele Sfântului Grigore Teologul: *„Ieri m-am răstignit împreună cu Tine, Hristoase, astăzi înviez împreună cu Tine"*.

Prin participarea la slujbele din Săptămâna aceasta Sfântă şi Mare a Paştilor, prin ascultarea Evangheliilor Pătimirilor, prin participarea la slujba *Prohodului* Domnului, ne-am răstignit duhovniceşte împreună cu Hristos şi ne-am îngropat duhovniceşte împreună cu El, iar în noaptea următoare, la miezul nopţii, sufletul nostru se umple de bucuria Învierii Lui.

2.7. Sfânta şi Marea Sâmbătă
Legătura dintre Crucea şi Învierea Domnului

Sinaxarul din Sfânta şi Marea Sâmbătă arată că în această zi *„prăznuim îngroparea Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi pogorârea la iad, prin care neamul nostru (omenesc) fiind chemat din slăbiciune a fost mutat la viaţa veşnică"*[41].

Sfânta şi Marea Sâmbătă este ziua care **leagă Sfânta şi Marea Vineri, Paşte al Crucii, de ziua Învierii sau Paştele Domnului**. Sfânta şi Marea Sâmbătă transformă tristeţea în bucurie. Prăznuirea Sâmbetei celei Mari şi Sfinte începe cu *Denia Prohodului* Domnului de Vineri seara. Această slujbă este o capodoperă a imnografiei liturgice ortodoxe, care conţine o teologie adâncă exprimată într-o formă poetică. Cele trei stări ale *Prohodului* Domnului sunt cântate de către cler şi credincioşii din biserică în faţa Sfântului *Epitaf* care simbolizează pe Hristos-Domnul odihnindu-Se în mormânt. *Prohodul* Domnului nu este doar o slujbă funebră sau o tânguire de îngropare. Slujba *Prohodului* Domnului este o mărturisire a dumnezeirii lui Iisus Hristos, precum şi o preamărire a iubirii Lui jertfelnice sau pătimitoare, pentru a mântui sau elibera pe om de păcatul neascultării de Dumnezeu şi a-l ridica din stricăciune sau coruptibilitate. În acelaşi timp, toate slujbele din Sfânta şi Marea Sâmbătă sunt o aşteptare, în stare de priveghere, a Învierii Domnului.

Toate aceste aspecte sunt teologic şi poetic exprimate atât în *Denia Prohodului* Domnului, în Vecernia din Sâmbăta Mare

41. Sinaxar în Sfânta şi Marea Sâmbătă, *Triod*, ed. cit. p. 665.

unită cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, cât şi în Canonul Sâmbetei Mari, care precede Slujba Învierii Domnului.

În *Denia Prohodului* Domnului fiecare cântare este precedată de un verset din Psalmul 118, pentru că în acest Psalm se arată dragostea celui credincios pentru Legea Domnului. Prin moartea Sa, Iisus Cel Răstignit Şi-a dovedit dragostea Sa faţă de Legea Domnului împlinind voia lui Dumnezeu-Tatăl, prin ascultare desăvârşită faţă de El şi prin înfrânare de la rău. Taina Crucii lui Hristos este taina vindecării omului de neascultarea şi neînfrânarea care l-au despărţit de Dumnezeu - Izvorul vieţii veşnice:

„Coasta Ţi-au împuns, mâinile Ţi-au pironit, Stăpâne; şi cu rana Ta din coastă ai vindecat neînfrânarea mâinilor strămoşilor"[42].

„De ai şi murit, dar ai dat vinul de mântuire, Viţă, care izvorăşte viaţa tuturor, patima şi crucea Ta Ţi le slăvesc".

„Ca un pelican, Te-ai rănit în coasta Ta, Cuvinte; şi-ai dat viaţă l-ai Tăi fii, care au murit, răspândind asupra lor izvoare vii"[43].

Prin moartea pe Cruce întru smerenie, Hristos Domnul a biruit, de asemenea, mândria şi viclenia diavolului (cf. Coloseni 2, 15): *„Cuvine-se, dar, să cădem la Tine, Ziditorul, Cela ce pe cruce mânile Ţi-ai întins, şi-ai zdrobit de tot puterea celui rău"*[44].

Taina odihnei Domnului în mormânt este taina biruinţei lui Hristos asupra morţii şi asupra iadului: *„Când Te-ai pogorât la moarte, Cel ce eşti viaţa cea fără de moarte, atunci iadul l-ai omorât cu strălucirea dumnezeirii; şi când ai înviat pe cei*

42. Denia de Vineri seara, Prohodul Domnului, Starea a II-a, *Triod*, ed. cit., p. 658.

43. Denia de Vineri seara, Prohodul Domnului, Starea a II-a, *Triod*, ed. cit., p. 657.

44. Prohodul Domnului, Starea a II-a, *Triod*, ed. cit., p. 654.

morți din cele de desubt, toate puterile cereşti au strigat: Dătătorule de viață, Hristoase, Dumnezeul nostru, slavă Ție"[45].

„În mormânt, Viață, pus ai fost, Hristoase, şi cu moartea Ta pe moarte ai pierdut şi viață lumii ai izvorât"[46].

Mărturisirea Dumnezeirii lui Hristos este în acelaşi timp cheia înțelesului mântuitor al morții Domnului, care este despărțire a sufletului Său omenesc de trupul Său omenesc, dar nu despărțire a Dumnezeirii de sufletul şi trupul Său. Deci *trupul îndumnezeit al Domnului Hristos, prin Înviere, transformă obişnuita stricăciune a trupului omenesc în nestricăciune, iar sufletul îndumnezeit al lui Hristos este purtător de lumină şi viață* pentru sufletele celor din iad: *„Prin moarte ai prefăcut omorârea, prin îngropare, stricăciunea; că nestricăcios ai făcut trupul pe care l-ai luat, cu dumnezeiască cuviință făcându-l nemuritor; că trupul Tău, Stăpâne, n-a văzut stricăciune; nici sufletul Tău n-a rămas în iad, care este lucru necuvenit"*[47].

„Omorât ai fost, dar nu Te-ai despărțit, Cuvinte, de trupul pe care l-ai luat; că de s-a stricat Templul Tău în vremea patimii, întrucât unul era ipostasul Dumnezeirii şi al trupului Tău; că în amândouă unul eşti, Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu şi om".

„Greşeala lui Adam a fost ucigătoare de om, iar nu ucigătoare de Dumnezeu. Că deşi a pătimit firea trupului Său celui de țărână, Dumnezeirea a rămas fără patimă; că stricăciunea cea din Tine ai prefăcut în nestricăciune, şi din (prin) Înviere ai arătat izvorul vieții cele nestricăcioase"[48].

---

45. Denia de Vineri seara, Utrenia, la *Dumnezeu este Domnul*, troparul de la *Slavă*, *Triod*, ed. cit., p. 654; acest tropar se cântă şi la sfârşitul Canonului Sâmbetei Mari.

46. Prohodul Domnului, Starea I, *Triod*, ed. cit., p. 649.

47. Denia de Vineri seara, Canonul după Prohodul Domnului, cântarea a 5-a, *Triod*, ed. cit., p. 664.

48. Denia de Vineri seara, Canonul după Prohodul Domnului, cântarea a 6-a, *Triod*, ed. cit., p. 664.

Şi Slujba Vecerniei din Sfânta şi Marea Sâmbătă ne arată înţelesul mântuitor al Patimilor şi Morţii Domnului nostru Iisus Hristos: *„Cu patima Ta, Hristoase, din patimi ne-am liberat, şi cu Învierea Ta din stricăciune ne-am izbăvit; Doamne, slavă Ţie"*[49].

Cele 15 Paremii care se citesc în timpul Vecerniei din Sfânta şi Marea Sâmbătă se referă direct sau simbolic la *taina Paştelui* (3, 5, 6 şi 10), la *taina Învierii* (4, 7, 8, 12 şi 15), precum şi la *taina Botezului* (4, 6, 14 şi 15). Referinţele la taina Botezului sunt expresia faptului că, odinioară, în noaptea de Sâmbăta Mare spre Duminica Învierii se botezau adulţii. De aceea, înainte de citirea Apostolului de la Liturghie, se cântă în loc de *„Sfinte Dumnezeule..."*, *„Câţi în Hristos v-aţi botezat..."*, iar conţinutul citirii Apostolului se referă la taina Botezului ca participare la taina Morţii şi Învierii lui Hristos (Romani 6, 3-11)[50].

Îndată după citirea Apostolului se cântă, după fiecare verset din Psalmul 81, stihul: *„Scoală-Te, Doamne, judecă pământul, că toate neamurile sunt ale Tale"* (Ps. 81, 8). În locul Cântării Heruvimilor, se cântă troparul *„Să tacă tot trupul omenesc..."*, iar Chinonicul din Sfânta şi Marea Sâmbătă ne introduce deja în taina Învierii Domnului: *„Sculatu-S-a ca din somn Domnul, şi a înviat ca să ne mântuiască pe noi"*[51].

Canonul Sâmbetei Mari ne aduce şi mai aproape de taina Învierii lui Hristos: *„După obiceiul pentru cei morţi, a primit punerea în mormânt Viaţa tuturor, şi a arătat mormântul izvor al Învierii, spre mântuirea noastră a celor ce cântăm: Izbăvitorule Dumnezeule, bine eşti cuvântat"*.

---

49. În Sfânta şi Marea Sâmbătă, Vecernia unită cu Liturghia Sf. Vasile cel Mare, Stihiră Stihoavnei, *Triod*, ed. cit., p. 670.

50. Cf. Kallistos Ware, *The Lenten Triodion*, ed. cit., pp. 63 - 64.

51. În Sfânta şi Marea Sâmbătă, Chinonicul de la Liturghie, *Triod*, ed. cit., p. 689.

„Una era Dumnezeirea lui Hristos în iad şi în mormânt şi în Eden nedespărţită, împreună cu Tatăl şi cu Duhul, spre mântuirea noastră a celor ce cântăm: Izbăvitorule Dumnezeule, bine eşti cuvântat"[52].

Legătura dintre Crucea, Mormântul şi Învierea lui Hristos, pe care ne-o arată Sfânta şi Marea Sâmbătă în cântările sale, se vede şi în icoana Coborârii la Iad a Mântuitorului, care în Ortodoxie este şi icoana Învierii Domnului, pentru că Învierea din mormânt a lui Hristos Cel Răstignit începe cu biruinţa Lui asupra iadului, *„cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte viaţă dăruindu-Le"*, cum se spune în *Troparul* Sfintelor Paşti.

52. Canonul Sâmbetei Mari, Cântarea a 7-a, *Penticostar*, E.I.B.M.B.O.R., Bucureşti, 1988, p. 13.

3. LUMINILE POSTULUI ADUNATE ÎN LUMINA ÎNVIERII

Postul a încetat, dar roadele lui trebuie să fie păstrate

Luminile sau virtuțile postului adunate în suflet prin nevoințele din zi și din noapte, prin rugăciune și priveghere, prin pocăință și înfrânare de la păcat, prin iertare și milostenie, prin spovedanie și împărtășire mai deasă cu Sfintele Taine fac din omul credincios o icoană și o candelă duhovnicească a Sărbătorii Sfintelor Paști, o făclie de Înviere spre slava Preasfintei Treimi. Lumina aceasta interioară se manifestă printr-o pace adâncă și o bucurie sfântă a sufletului iubitor de Hristos. De aceea, Biserica ne îndeamnă *„să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm. Să zicem, fraților, și celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru înviere și așa să strigăm: Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le"* (Slujba Sf. Paști).

Sfântul și Marele Post al Paștilor este laboratorul duhovnicesc în care se pregătește creștinul pentru a primi bucuria și lumina Învierii lui Hristos, comoara prezenței Lui sfinte și iubitoare.

Sfinții Părinți ai Bisericii ne arată, însă, că această comoară trebuie păzită. Iar luminile adunate ca virtuți lucrătoare în timpul postului trebuie arătate prin evlavie și fapte bune în tot timpul anului. În acest sens, Sfântul Ioan Gură de Aur zice: *„Am lepădat povara postului, dar n-am lepădat și rodul postului. Căci este cu neputință și osteneala postului a o lepăda și rodul postului a-l secera. A trecut osteneala nevoințelor, dar să nu*

treacă râvna faptelor bune. S-a dus postul, dar să rămână evlavia. A trecut postul cel trupesc, dar n-a trecut şi postul duhovnicesc, care este mai bun decât acela, iar acela pentru acesta s-a făcut"[53].

Ca atare, trebuie multă atenţie ca să nu pierdem, din nepăsare, ceea ce am adunat cu multe nevoinţe. Acelaşi Sfânt Părinte ne învaţă: *„Să nu fim nepăsători şi nerecunoscători faţă de binefacerile pe care le-am luat prin Învierea Domnului. Nici să zicem: iată, Postul Mare a trecut, de acum putem să fim fără de grijă. Căci acum, mai mult decât înainte, trebuie să avem mare grijă pentru suflet ca nu cumva trupul întărindu-se, sufletul să se facă neputincios. Ca nu cumva purtând grijă de rob, să uităm de stăpân. Căci nevoinţa noastră duhovnicească este pentru toată viaţa"*[54].

53. Citat la Arhimandrit Cleopa Ilie, în *Predici la duminicile de peste an*, Editura Episcopiei Romanului, 1996, p. 14.

54. Cf. *Ibidem*.

CONCLUZII

1. Postul motivat de credință, ca legătură vie a credinciosului cu Dumnezeu, este o **stare de smerenie a sufletului şi trupului** omului care se roagă, în prezența tainică şi iubitoare a lui Dumnezeu, pentru iertarea păcatelor şi dobândirea harului vindecător şi sfințitor: *„Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățişați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească"* (Romani 12, 1).

2. Practica postului religios sau cultic înseamnă **dezrobirea sau detaşarea de consumul pătimaş şi lacom al materiei limitate şi trecătoare, pentru a ne uni cu Dumnezeu Cel nelimitat şi veşnic.** Prin postire diminuăm hrana materială pentru un timp şi înmulțim hrana duhovnicească pentru suflet: rugăciune, citire din Sfintele Scripturi, spovedanie şi împărtăşire deasă.

3. Unit cu rugăciunea şi pocăința, **postul ne ajută să ne schimbăm viața eliberându-ne de un trecut păcătos şi apăsător pentru a începe o viață nouă şi sfântă.** Astfel, începe să apară în suflet lumina Învierii ca ridicare din întunericul păcatului care ne desparte de Dumnezeu.

4. **Practica postului pacifică patimile egoiste, luminează mintea, sfințeşte simțirile, schimbă atitudinea şi comportamentul față de oameni şi față de natură, înțelegându-le pe toate în lumina prezenței iubitoare a lui Dumnezeu.** Astfel învățăm să *„avem gândul (gândirea) lui Hristos"* (1 Corinteni 2, 16), să vorbim duhovniceşte ca Hristos: *„Dacă vorbeşte cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu"* (1 Petru 4, 11) şi să trăim duhovniceşte: *„umblați întru iubire, precum şi Hristos ne-a*

iubit pe noi" (Efeseni 5, 1-2; cf. Coloseni 3, 1-4 şi 17). Aşadar, **postul sfinţeşte gândul, cuvântul şi fapta noastră.** De la **cuvântul demolator**, degradant şi tulburător, care ia forma jignirii, a minciunii, a defăimării, a clevetirii, a judecării aproapelui nostru, postul şi rugăciunea ne ajută să trecem la cuvântul ziditor, care întăreşte comuniunea dintre oameni; care nu înjoseşte, ci înalţă; care nu dezbină, ci uneşte. De aceea, Sfinţii Părinţi spun că atunci postim cu adevărat când ne înfrânăm şi de la vorbirea de rău sau de la judecarea altora.

5. Postul unit cu rugăciunea ne dăruieşte şi o sfinţire a privirii, a felului de a vedea pe oameni şi lumea din jur. De la starea de oameni cu *privire pătimaşă* (vicleană şi posesivă, orgolioasă şi răzbunătoare), postul şi rugăciunea ne ajută să dobândim o *privire sfântă* (sinceră şi milostivă, smerită şi iertătoare, blândă şi curată).

Frumuseţea interioară a sufletului omului care posteşte şi se roagă mult, care a pacificat în el patimile egoiste şi a ajuns la bucuria duhovnicească, se vede adesea pe chipul lui. O rugăciune ortodoxă de binecuvântare a prinoaselor aduse la biserică pentru praznice împărăteşti şi pentru pomenirea sfinţilor spune că Dumnezeu *„pe cei trei tineri şi pe Daniel, care erau în Babilon, fiind hrăniţi cu seminţe, i-a arătat mai frumoşi decât pe cei hrăniţi cu multe desfătări"* (vezi *Liturghierul*).

6. Întrucât postul este în Biserica Ortodoxă un ajutor în cultivarea pocăinţei sufletului şi trupului, el este însoţit de **îngenuncheri mai dese şi de multe metanii, ca semne ale pocăinţei şi ale participării trupului la starea de smerire de sine a sufletului credincios în faţa lui Dumnezeu**, potrivit îndemnului apostolic: *„Smeriţi-vă înaintea Domnului şi El vă va înălţa"* (Iacov 4, 10).

7. Ca practică a smereniei, **postul nu trebuie săvârşit spre a fi remarcat de oameni, ci pentru a ne apropia mai mult de Dumnezeu, cunoscătorul inimilor** (cf. Matei 6, 18), Cel ce priveşte şi ascultă cu milă *„inima înfrântă şi smerită"* (Psalm 50, 18), pentru că Dumnezeu nu voieşte moartea păcătosului,

ci să se îndrepteze şi să fie viu (cf. Iezechiel 18, 21-22; 33, 14-16; Isaia 55, 7).

Prin post şi rugăciune, prin citiri şi cântări sfinte, prin metanii şi milostenie şi mai ales prin împărtăşirea euharistică se sfinţeşte viaţa noastră, se sfinţesc gândurile şi simţirile noastre, iar trupul redevine *„templu al Duhului Sfânt"* (cf. Romani 8, 5-11).

8. Postul unit cu rugăciunea nu este o lucrare exterioară asupra lumii, ci o luminare interioară a lumii începând cu noi înşine, cu propria noastră fiinţă. Foarte adesea, într-o lume secularizată, noi numărăm meritele oamenilor după cât au construit, după bunurile materiale acumulate. Dar nu este suficient, deoarece în plan spiritual nu contează numai realizările exterioare, ci mai ales „zidirea interioară", adică bogăţia sufletească, mai precis cât Duh Sfânt avem în noi (cf. Romani 8, 9), cât de mult am asimilat în fiinţa noastră gândirea, simţirea şi făptuirea lui Hristos (cf. Galateni 2, 20; Filipeni 1, 21; Coloseni 3, 3-4).

De aceea, Sfântul Apostol Pavel spunea: *„Omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi"* (2 Corinteni 4, 16). Chiar dacă trupul, datorită degradării biologice, merge spre moarte, **sufletul care se înnoieşte în comuniune cu Dumnezeu şi în iubire faţă de aproapele e mereu tânăr şi înaintează spre înviere.** Deci, înnoirea lăuntrică şi frumuseţea care nu trec niciodată se dobândesc prin post şi rugăciune, prin pocăinţă şi spovedanie, prin împărtăşirea cu Sfintele Taine, prin curăţirea de păcate şi prin săvârşirea de fapte bune. Aceasta este viaţa creştină filocalică sau iubirea de frumuseţe netrecătoare. În timp ce oamenii pătimaşi caută prea mult frumuseţea exterioară, trecătoare a lumii, sfinţii se ocupă în primul rând de frumuseţea interioară netrecătoare, adică de luminarea sufletului. **Scopul vieţii creştine este înnoirea omului *„după chipul Celui ce l-a zidit"*** (Coloseni 3, 10) şi mântuirea sufletului, pentru că: *„Ce-i va folosi omului,*

dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?" (Matei 16, 26).

9. Postul nu este un scop în sine, ci un mijloc, o cale de curăţire de patimi şi păcate, de sfinţire a vieţii. El trebuie unit întotdeauna cu rugăciunea şi cu fapta cea bună. Fiecare creştin posteşte potrivit puterii sale fizice şi psihice păstrând în toate măsura şi cumpătarea, în aşa fel încât **postul să fie deodată sprijinitor al pocăinţei şi izvor al bucuriei**. Copiii, bătrânii şi bolnavii postesc potrivit sfatului duhovnicului lor, iar în unele cazuri, prin iconomie, sunt scutiţi de la post. Oricum, şi cei ce nu se pot înfrâna din punct de vedere al hranei trupeşti, trebuie totuşi să se înfrâneze de la săvârşirea păcatelor, şi anume să se înfrâneze de la gândul pătimaş, cuvântul disprețuitor şi fapta cea rea. Postirea trebuie însoţită de milostenie materială sau spirituală pentru a răspândi în jurul nostru lumină şi bunătate ca semn al dragostei noastre faţă de Hristos şi faţă de aproapele. Postul este un izvor de sănătate trupească prin eliberarea organismului de grăsimi şi toxine, dar, mai ales, un izvor de sănătate sufletească prin curăţirea de păcate şi cultivarea virtuţilor ca roade ale conlucrării credinciosului cu harul Sfântului Duh: *„Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia"* (Galateni 5, 22-23).

10. Postirea devine completă dacă este însoţită de milostenie şi de fapte bune. Proorocul Isaia îndeamnă la fapte bune în vremea postului: *„Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăposteşte în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine. Atunci lumina ta va răsări ca zorile şi tămăduirea ta se va grăbi. Dreptatea ta va merge înaintea ta, iar în urma ta slava lui Dumnezeu"* (Isaia 58, 7-8). Iar Sfântul Ioan Gură de Aur ne spune *„dacă vrei să dai două aripi puternice rugăciunii tale, atunci însoţeşte rugăciunea ta cu post şi milostenie"*. Şi tot el spune că *„cine posteşte şi nu face milostenie, posteşte ca să se îmbogăţească"*. **Prin milostenie trecem de la**

lăcomie la dărnicie, de la egoism la iubire frățească. Oamenii care, datorită sănătății lor fizice șubrede nu pot să postească, trebuie să facă mai multă milostenie. Dacă nu avem nimic material ca să oferim în dar, hrană, haine sau bani celor săraci, atunci să oferim o mână de ajutor celor ce au nevoie, un cuvânt bun, un sfat duhovnicesc și mai ales multă rugăciune pentru semenii noștri care au nevoie de iubirea și ajutorul nostru. *Tot ceea ce sporește iubirea noastră față de Dumnezeu și față de aproapele, porunci care sunt inima Evangheliei, ne ajută să ne îmbogățim spiritual și să înaintăm spre lumina Învierii lui Hristos.*

*

* *

„După cum corăbiile ușoare străbat mai iute mările, iar dacă sunt încărcate peste măsură se scufundă, tot așa și postul face mai ușoară mintea și o pregătește să străbată cu ușurință oceanul acestei vieți; o face să se îndrăgostească de cer și de cele din cer"[55].

55. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, omilia I, IV, în col. PSB, vol. 21, pp. 35-36.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE 11

I. O PRACTICĂ VECHE ŞI O ŞCOALĂ MEREU NOUĂ
Originea şi evoluţia postului 13

1. POSTUL ÎN ISTORIA OMENIRII - un fenomen religios universal 15

2. POSTUL ÎN VECHIUL ŞI NOUL TESTAMENT: jertfă (dăruire de sine) pentru Dumnezeu 17

3. POSTUL ÎN BISERICA UNIVERSALĂ: lucrare de sfinţire a vieţii 32

II. UŞILE POCĂINŢEI - PORŢILE CERULUI DESCHISE ÎN INIMI
Pregătire pentru perioada Postului Sfintelor Paşti 51

1. DUMINICA VAMEŞLUI ŞI A FARISEULUI
Puterea îndreptătoare a rugăciunii smerite 53

2. DUMINICA FIULUI RISIPITOR
Puterea salvatoare a pocăinţei sincere 60

3. DUMINICA ÎNFRICOŞĂTOAREI JUDECĂŢI
Binecuvântarea veşnică a iubirii milostive 69

4. DUMINICA IZGONIRII LUI ADAM DIN RAI
Căutarea paradisului pierdut din pricina nepostirii 75

III. ÎNCEPUTUL PRIMĂVERII DUHOVNICEŞTI
Binefacerile postului 85

1. POSTUL - SPRIJINITOR AL POCĂINŢEI
Înţelesul şi folosul *Canonului cel Mare* al Sfântului Andrei Criteanul 87

2. POSTUL - LUMINĂTOR AL BOTEZULUI 96

3. POSTUL - ARMĂ A LUPTEI DUHOVNICEŞTI 109

4. POSTUL - CĂLĂUZĂ A MILOSTENIEI 115

5. POSTUL - ŞCOALĂ A LIBERTĂŢII DE A SĂVÂRŞI BINELE 123

IV. TREPTELE URCUŞULUI SPRE ÎNVIERE
Săptămânile Postului Mare 135

1. DUMINICA ORTODOXIEI
Dreapta credinţă: arvuna Împărăţiei cerurilor 137

2. DUMINICA SFÂNTULUI GRIGORIE PALAMA
Lumina dumnezeiască veșnică: slava omului mântuit 143
3. DUMINICA SFINTEI CRUCI
Spre pomul vieții purtând steagul biruinței 151
4. DUMINICA SFÂNTULUI IOAN SCĂRARUL
Creștere și urcuș duhovnicesc prin virtuți 160
5. DUMINICA SFINTEI MARIA EGIPTEANCA
De la păcatul ucigător la sfințenia dătătoare de viață 165
6. SĂPTĂMÂNA A VI-A, A FLORIILOR
Smerenia - arvuna slavei veșnice 172
7. ÎNȚELESUL ȘI FOLOSUL PELERINAJULUI DE FLORII
O prevestire a Învierii și o binecuvântare pentru cetate 176

V. DE LA ÎNVIEREA LUI LAZĂR LA ÎNVIEREA LUI HRISTOS
Săptămâna Sfintelor Patimi - pridvorul Sfintelor Paști 183
1. DUMINICA FLORIILOR
Buchetul virtuților din post - lumini ale biruinței duhovnicești 185
2. DENIILE DIN SĂPTĂMÂNA PATIMILOR - Privegheri pentru Înviere
2.1. SFÂNTA ȘI MAREA LUNI (Denia de duminică seara)
Pocăință pentru nerodire 200
2.2. SFÂNTA ȘI MAREA MARȚI (Denia de luni seara)
Pilda celor zece fecioare. Candela credinței și untdelemnul iubirii milostive 203
2.3. SFÂNTA ȘI MAREA MIERCURI (Denia de marți seara)
Pocăință și dărnicie 206
2.4. SFÂNTA ȘI MAREA JOI (Denia de miercuri seara)
Cina cea de Taină, Taina iubirii neînserate 208
2.5. SFÂNTA ȘI MAREA VINERI (Denia de joi seara)
Taina iubirii divine răstignite de lumea păcatului 220
2.6. DENIA PROHODULUI DOMNULUI (Vineri seara)
Mormântul lui Hristos - izvorul învierii noastre 229
2.7. SFÂNTA ȘI MAREA SÂMBĂTĂ
Legătura dintre Crucea și Învierea Domnului 233
3. LUMINILE POSTULUI ADUNATE ÎN LUMINA ÎNVIERII
Postul a încetat, dar roadele lui trebuie să fie păstrate 238
CONCLUZII 240

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
Intrarea Miron Cristea 6; 040162, Bucureşti
Telefon: 00-40-21-4067194; 00-40-21-4067193
Fax: 3000553
E-mail: tipogr.inst.biblic@rdslink.ro;
magazin@editurapatriarhiei.ro
web: www.editurapatriarhiei.ro

Cartea de față, ***Foame și sete după Dumnezeu. Înțelesul și folosul postului,*** *pe care o publicăm la Editura „Basilica" a Patriarhiei Române, urmărește trei direcții principale: 1) o mai bună cunoaștere a vechimii postului în istoria umanității și în viața Bisericii; 2) o subliniere a importanței postului în pregătirea credincioșilor pentru marile sărbători ale Bisericii, mai ales pentru Sfintele Paști; 3) o redescoperire mai sigură a postului ca izvor de bucurie și de sfințire a vieții creștine.*

În același timp, această carte este o călăuză spirituală în urcușul duhovnicesc interior al credincioșilor ortodocși spre lumina Sfintelor Paști, spre bucuria Învierii lui Hristos, întrucât acest urcuș este el însuși înviere sau ridicare a omului din moartea și mormântul păcatului ca existență posesivă și egoistă, pentru a redobândi libertatea de a iubi pe Dumnezeu în rugăciune și pe oameni în fapte bune.